

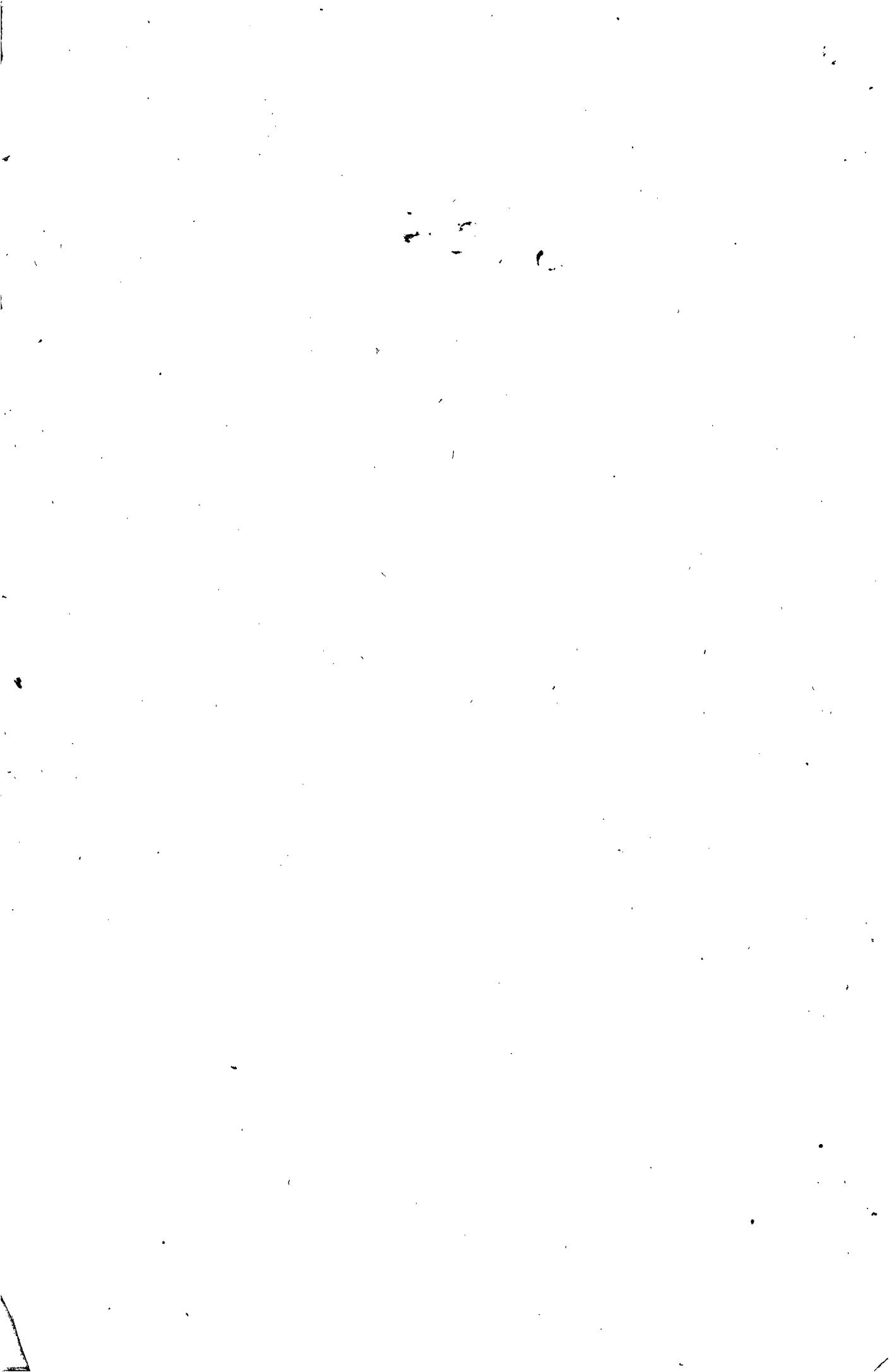
Les Bibliothèques Virtuelles Humanistes

Extrait de la convention établie avec les établissements partenaires :

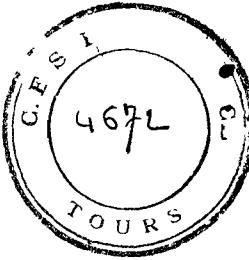
- ces établissements autorisent la numérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de manipulation des documents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les images résultant de la numérisation seront dûment référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré comme une « œuvre » (numérisation, traitement des images, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et administrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est soumise à autorisation.
- toute utilisation commerciale restera soumise à autorisation particulière demandée par l'éditeur aux établissements détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques compétents.

S
128

C-2⁰

MICHAELIS
HOSPITALII
GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLA-
RVM SEV SERMONVM
LIBRI SEX.

LUTETIAE,
Apud Mamertum Patissonium Typographum
Regium, in officina Roberti Stephani.

M. D. LXXXV.

CVM PRIVILEGIO.

25.2.1973

Wetland vegetation in the area

Mangrove forest

Acacia (Acacia farnesiana)

Leaves

HENRICO III. GALLIAE ET POLONIAE REGI MA- XIMO ET POTENTISSIMO,

M. HVRALTUS HOSPITALIVS.

MICHAELIS HOSPITALII aui mei
versus, maxime Rex, collegi, vt pu-
blicarem. Istam mihi curam simul
cum bibliotheca moriens legauerat:
sed prudentissimus senex, multa illic
liberius scripta agnoscens, imprimis monuerat ne
prodirent in vulgus, nisi seculo libero, atque sub
bono principe. Ego, meliorem principem expecta-
re nefas, seculo liberiore frui, quam quo fruimur,
difficile putaui: quo quidem & verum dicere, &
de te ipso liberè loqui licet, sempérque licuit, &
apud te ipsum, quod accedit nunquam, nisi sub
optimo Principe. Diutius itaque domi asseruari
mihi creditas Musas æquum non fuit: verùm infir-
mis adhuc, & suo parente orbis, opus erat magno
defensore, maiore patrono. Et sanè fateor inge-
nuè, quæ ille ludens, animi potius causa, quam vt
ederentur, scriperat, non satis digna existima-
bam, quæ tanto principi commendari possent, præ-
fertim ab Hospitalio, sperabámque inter eius scri-
pta, maius aliquod inueniri posse, quod maiestate
tua dignum esset, & illius grauitate. sed clarissimi

Philippi Huralti Regni tui Cancellarij auctoritas
consilium meum mutauit, qui & ista quoque tibi
deberi, ista quoque Regia esse iudicauit, ab eo pro-
fecta, qui dum vixit Regibus & Regno perpetuam
præbuit operam. Illius iussu & hortatu opus istud
maiestati tuæ offero, quod, licet alienæ liberalitatis
munus, bonus à me accipias precor. Scio, Domine,
Hospitalij honorificam mentionem sæpius à te fa-
ctam: id vnum ad illius felicitatem poterat accede-
re, vt virtutis suæ testem maximum orbis terrarum
Regem haberet. Hoc me faciet fortasse audacio-
rem, vt eius reliquias tibi gratas fore sperem, cuius
memoriam nō semel laudasti: & quos fidei meæ li-
bros commendauit, in Maiestatis tuæ tutelam &
patrocinium cōmittam. Quos si à te probari sciam,
à paucis sanè, maxime Rex, metuam improbari.
Lutetiæ, Calendis Iunij.

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
· seu sermonum liber primus.

Ad Musas Romanas, ut Bellarium Cardinalem Romæ
commorantem, in patriam remittant.

*V*sae, progenies magni Iouis aurea,
flavum
Quæ Tiberim colitis, fugituum reddite
nobis,
Reddite Bellarium; qui nomine captus
inani
*V*rbis, nunc habitat deserta mœnia Roma,
Oblitus patriæ, veterumque oblitus amorum:
Nec iam Parrisos, nec iam Prætoria curat
Sammoriana, nemisque suis plantauerat ipse
Quod manibus, virides nec quos sacrauerat hortos
Obsceno, truncoque Deo; nec ponè fluentem,
Pérque latus lauum sinuosis flexibus amnem;
Nec scena speciem, quam circunductus in orbem
Perpetuus collis, subiectique aquora campi
Ostendunt, nec quæ illo sunt miracula tractu.
Fama vetustatis, præjudiciumque faceſſat
Nominis, ecquid habet tantum noua Roma? quib[us]ue
Aequiparat nostram studijs et laudibus urbem?
Num populi censu, domibus, templisque Deorum

*Vincimur? aut Regis quidquam speciosius aula?
 Num pietas ergáque Deos, ergáque parentes
 Est minor in nobis? minor est aut sensus honesti?
 Hic leges & iura, magistratúsque regendis
 Moribus, ac suaves inter coniuctus amicos,
 Fidáque coniugia, & siboles non credita falso:
 Non alio diuina loco Sapientia tantum
 Floruit, aut studia innuptæ viguere Minerua.*

*Pace tua dictum sit Romule, pace Quirites.
 Vesta (si quis adhuc antiquæ stirpis in urbe est
 Barbarico nondum pollutus semine sanguis)
 Altior it cælo, maiorque LVTETIA Roma
 Attollit caput, & reliquias supereminet urbes.
 Circum pinguis ager, fœcundaque frugibus arua;
 Vina quoque Albanis & non cessura Latinis.
 At Tiberim (quamuis Aegyptia pondera iactet)
 Non ego contulerim Sequana, qui plurima longè
 Emensus spatha, & paribus iam quattuor auctus
 Ingreditur fluuijs, ipsum propè nauibus aquans
 Ionium, tantas vehit alto gurgite merces.*

*His illum retrahi causis, & posse teneri
 Sperabam in patria, quamuis externa placent:
 Nec quia rumor erat magno conquerire sumptu
 Insignes statuas, auroque rependere signa,
 Perfodere ingentes tumulos, veterumque labores
 Eruere artificum terra penetralibus imis,
 Idcirco metui; quin nescius, illa putabam
 Ornamenta Deis cogi pulcherrima nostris,
 Quæ secum in patriam rediens ablata referret.
 Sed nulla est constans hominum stabilisque voluntas,
 Mutantur studia atque animi, mutantur amores.*

*Nunc struit ille domos, nunc dicitur alta locare
 Fundamenta nouæ Pario de marmore villa*

Ad

Ad Tiberis ripam, & Claudi monumenta Neronis,
 Romano in portu dum Roma antiqua manebat.
 Hec adeò non sunt redeuntis signa . quis amens
 Aedificat, quibus ipse locis consistere nolit ?
 Aut laureta serit qua mox viduata relinquat ?
 » Tu verò quisquis venientes prospicis annos,
 » Imbellique domum designas antè senectæ,
 » Delectu in patriæ superium ne fata Deorum
 » Iudicio postpone tuo ; sed protinus illa
 » Quæ tibi principium vitæ dedit exige finem
 » In patria, quamuis aliò te blanda voluptas,
 » Quamuis ambitio traducat plena malorum :
 Socratis exemplo, qui toto tempore vita
 Exiit urbe semel tantum. Nam sedibus illi
 Quos amor exciuit proprijs aliena videndi,
 Nec caruere diu patria ; sed rebus onusti
 Vtilibus, rediere domos, & denique dulcem
 Coniugis in gremio vitam posuere beati,
 Et lacrymas in morte oculis hausere suorum :
 Tantus amor patriæ. Nec enim formosa Calypso
 Mille dolis aggressa virum, peruerit Vlyssi
 Consilium reditus, patriæne excusbit amorem,
 Quamuis dura nimis mutaret & aspera saxa
 Pingui vdoque solo, & vita immortalis honore :
 Atque illi in patriam cur vellet causa reuerti
 Nulla fuit, Bacchi sterilem Cererisque bonorum.
 Stant cause reditus multæ, magnaq; volenti
 Bellaio, rerum cui pleno copia cornu,
 Atque domi facilis sine cura suppetit usus ;
 Cui sua tot virtus & præmia tanta merenti
 Detulit in patria, tantos cumulauit honores,
 Quantos mens sperare potest humana, Deorum
 Munere ; cui fortuna benignè præbuit agros,

*Et nemora & siluas, uti molles condere posset
 Versiculos: tria Gallorum dedit oppida gentis
 Maxima, Parrisos, insignem Regibus urbem:
 Cenomanos, clarum bello genus, unde coloni
 Authoresque tui generis venisse feruntur
 Brixia, Tyrsenis vacuo cedentibus agro:
 Nec non Burdigalam, terraque, marique potentem
 Burdigalam, portus ubi fluminis unda capaces
 Mille carinarum facit, astu inflata marino:
 „Nec tamen illa suo minus olim cognita ciue
 Ausonio, Ausonijs contendere vatibus auso.*

*Ergo Bellarium patriæ, precib[us]que suorum
 Reddite Bellarium Musa, si ducitis aquum
 Nempe suos patriæ repetenti reddere ciues:
 Non est, non adeò est vestri retinere pudoris
 Externa de gente virum; nec poscitis aqua
 Nec concessa Dea; liceat sua cuique tenere;
 Fas sit quamque suis habitari ciuib[us] urbem,
 Ni vobis diuersa animo sententia sedet
 Erectasque tenet triplicis spes alma corona.*

*Forsitan & vestrum iam prospexitis alumnum
 Regnaturum olim Romæ, legesque daturum
 Gentibus. O felix genus illo tempore vatum.*

Ad FRAN. OLIVARIUM Franciæ Cancellarium.

.2.

*E sum perpetuò veritus FRANCISCE,
 tuimque
 Triste supercilium mea semper Musa re-
 fugit,
 Erubuitque suos tibi rustica mittere versus.
 Non quia despiciens alien.e fortis iniquæ,
 Difficiles aditus venientibus, osque superbū
 Exhibeas:*

Exhibeas: quid enim potuit moderatius isto
 Esse gradu, longè qui maximus eminet inter
 Principis officia, atque togæ civilis honores?
 Totius est commissa fides cui publica Regni,
 Et signi regalis honos, & nobilis illa
 Cera, modò flavo, viridi modò tincta colore,
Qua sine cuncta labant rerum documenta, ratumque
 Et firmum nihil esse potest, non regia iussa
 Vim retinent noménque suum, non Iudicis equi,
 Praesidis aut decreta valent, non denique leges,
 Tu nisi supremus tabulis accesseris author.

At cum tot radies tantis & honoribus unus,
 Te fortuna tamen nunquam mutauit ab illo
Qui fueras, & quem tua virtus finxerat ante.

Ergo qua mihi causa fuit formidinis huius,
Quidue retrò cessi metuens? hoc scilicet unum
 Ne grauis & censor nostrorum accerrime morum
 Rideres leuia hac scribentem carmina amicum,
 Rideres subito factum de Iudice vatem.

Verum ubi missa alijs cognoui scripta placere
 Nostra tibi (quanquam nil prorsus amabile in illis)
 Capi audere, tibique absenti hoc dicere carmen
 Absens aerijs in montibus Apennini,
 Runcanique ingis, unde est prospectus in omnem
 Flaminiam: & possis oculis contendere tantum,
 Aemilia videtas muros & tecta Rauenna,
 Et fines Venetum Phrygijq; Antenoris urbem,
 Oppida Cenomanæ gentis, Mincique paludes,
 Et quos lene fluens Athesis, quos & Tarus agros
 Irrigat, oppositis effusi cursibus, & quos
 Eridanus flumiatiolum regnator aquarum.
 Hinc ego surrectas conuexi ad sydera mundi
 Aduersis procul aspiciens aquilonibus Alpes,

*Intuitum memet consolor & aere pasco,
 Semper habens aliquem tenerum, facilemque libellum
 In manibus (prudens nam seria nuper omisi)
 Aut calatum, si forte iuuat componere versus,
 Et diros animi cantu lenire dolores
 Nascentisque mali retro deducere causam,
Quæ tibi prætermissa tacebitur, vlla meis ne
Ad commune bonum veniant incommoda nugis,
 Et frenat ereptas aliquis sibi forsitan horas,
 Vel quia res credenda vague non visa tabella:
 Nunc quibus urgemur præsentibus accipe dannis.*

*Principio ventris, renum, laterumque dolores
 Inuadunt pariter pigrum atque immobile corpus,
 Visceribusque tenax herens pituita moratur
 Lenta cibum: summamque extendit flatibus aluum:
 Præcipuus dolor, angustis ubi calculus hæsit
 Tramitibus, geminos prætendens calculus vncos;
 Vis horrenda mali, quæ si diurna fuisset
 Haud equidem tanto poteram pare esse dolori.
 Plurimus hinc sanguis venis effusus apertis
 Atrabile niger, subita formidine mentem
 Affecit, veritam corpus ne exangue maneret,
 Continuo tabis metus atque intercutis undæ.
Quæ tamen euici, medicorum non magis arte
Quam certa & stabili victus ratione cauendo.
 Iamque omnes adeò scopulos superasse putabam
 Et maris effugisse minas portumque tenere,
Quum noua (qua minimè timui regione) procella
 Exoritur; stantemque prope ipso in littore nauem
 Rejicit in pelagus. nunc magnis iactor in undis;
Quásque mihi reliquias fecere incommoda vires
 Præterita, aduersum hanc inopinam colligo pestem,
 Ignoram pestem: non audeo namque podagram*

Dicere,

*Dicere, quamuis articulos grassetur in imos
Alteriusque pedis mihi prorsus ademerit usum:
Blandior interea mihi, sustineoque libenter
Palpantes medicos, & nomina falsa ferentes.*

*Affectum morbis animique & corporis una
Esse vides: citius quos littera Principis una
Depulerit, quam tota Coos, quam Pergamus omnis.
Et quid (ais) mentem ergo tuam grauis ac mala vexat
Ambitio, curaque animum populantur edaces;
An dulcis patriæ, desideriumque tuorum
Ultra ferre nequis tam paucis mensibus absens?
Te ne domum renocant priuata negotia? prorsus
Ex tribus his nullum. nec enim praesentibus opto
Vel posco maiora (nisi & Deus hanc mihi mentem
Eripit) & rerum non urgeor usque mearum
Difficili casu, ut contra non surgere possim;
Et patria careo satis aqua mente. quid ergo est?
Ne tu quæsieris qua tantum causa tumultus
Concitet in nobis, qui pectora scrupulus angat:
Est fidei quod non alienæ credere possim
Quo grauius tacitis ardent praecordia flammis.
O mihi si tecum liceat non amplius unam
Esse diem, ut seruata, diuque agitata premendo,
Effundam in gremium verè sapientis amici.*

*Ergo regrediere domum, & dimissa resumes
Officia, ac lites odiosus ut ante secabis;
Non ego (si cuicunque alij succedere parti
Posse quidem vobis & idoneus esse videbor)
Verum sic cupiam partiri tempora, magnam
Ac multo maiorem habeat respublica partem;
Partem aliquam Musa, magni Iouis inclyta proles.
Ut mihi cum Baldis, Paulis, & Iasone tandem
Conueniat; per me iaceant ut puluere pleni*

*Aeternū longāque sepulti pace quiescant;
Tecum istic aliquo meliori munere verfer,
Externōsue adeam Reges legatus, & urbem
Romam, vel populos coniunctos fædere nobis,
Præterea quiduis potius quam scindere lites
Et mala diuise componere iurgia plebis.*

*Aut certè liceat, multis quod molior annis,
Leges prudentiūque hominum responsa, iacebant
Ut pañim confusa prius sineque ordine, certis
Assignare locis, unūque effingere tanquam
Corpus, camento compactum & calce tenaci.
Non ideo, non ipse mihi tamen arrogo, multis
Promissam, verūm quam nemo præstitit artem:
Quæ tradi vel nulla potest tanto agmine rerum
Et tam multiplici, vel si potuisse fatemur,
Tradita iam pridem est. quis enim finire, geniisque
Diuidere in species, & totum in membra secare
Commodius poscit, quam quo descripta videmus
Ex veterum libris (ò si non truncata fuissent)
Certo iura modo? conatus denique multis
In cassum cecidere, nouas dum quisque per artes
Ambulat, & spe discipulos eludit inani.
At labor in solo meus ordine, perfacili re
Et tenui, sed multa feret qua commoda secum:
Præterea que locos, si qui pugnare videntur,
Concilio: nodos obscuraque sensa resoluo.*

*Atque hoc vel quis alio decurrere malim
Curriculo, quam illud saxum unum voluere semper
Luctantem causis à Sole oriente, cadentem ad,
Dum sacer insidias generi, dum coniugis uxor
Arguit, uxorem dum multat dote maritus;
Aut quum de Pactis nexuque & nomine fundi
Queritur, aut de iure. quid illud? nonne molestum*

Et

Et graue, pragmaticos intersubsellia raukos
 Latranteis audire canino more, nec ipsis
 Parcere iudicibus petulantis acumine lingua?
 Hæc si parua, alijs etiam præclara videntur,
 Mi faciunt stomachum forsan meliora sequenti.
Quo si me reuocas, cùm possim utrumque, recusem:
 Sin iubeor, non difficile est ad prima reuerti
Quem nihil à solito mouerunt prospera cursu,
 Nec vertit fortuna in mores blanda superbos.
 Sed me sors quocunque trahit venturaque fata,
 Tu mihi, tu solamen eris Francisci malorum,
 Pars etiam nostra multò suauissima vitæ:
Quo nihil integrinus vidit, nil fortius unquam
Gallia, quem verè Quæstorem dicere primum
 Possimus, imprimisque rei communis amantem:
Quo rigido custode viget sanctissima legum
Maiestas: vulgoque boni succrescere mores
 Incipiunt; sua sunt vitio, sua præmia laudi.
 Hæc tibi scribebam Vincenti nobile iuxta
 Fanum, tectus ea lucus quam proiecit umbra,
 Et præter raukas interpellante cicadas
 Nemine, quæ si tu poteris minus ipse, legentur.
 At dulci puer, Musarum & laudis amanti,
 Palladio puer, qui seruat pectore fixa
 Ascrei præcepta senis, rectumque secutus
 Et durum virtutis iter plenumque laboris,
 Ad magnum tua per vestigia tendit Olympum.
 Di, seruate pio genitori grandia tantæ
 Semina virtutis, patria seruate parentem.

Ad FRANC. TVRNONIVM Cardinalem.

*V R N O N I, genus Heroum qui sanguine
ducis,
Cuius consilio res omnis publica nostra
Dirigitur, foris atq; domi quacūq; gerūtur;
Si libet hic mecum contractam extendere frontem,
Et paulum transferre oculos vacat ad mea scripta,
Exponam breuiter qua sit ratio mea vita,
Et quibus oblecter studijs; qui denique ludi
Exercent vacuum me; qualis eram modò rure
Solus agens hominum cætu procul, urbe relictæ
Sexa reformidans putris contagia morbi.
Nec verò metuam, ne dent homines mihi probro
Quòd versus faciam media iam atate Senator,
(Hoc si magnificum nobis & tam graue nomen
Usurpare licet) veterum me exempla tuentur.
Scilicet id sapiens qui leges primus Athenis
Condidit, atque alijs fecerunt; nomina quorum
Græcis commendata libris, paritéque Latinis:
Ille etiam è Greco fecit qui vertit Aratum,
Et qui Virgilij conclusit carmina paucis:
Ipſa dei vates etiam responsa canebat
Constrictis pedibus; sed tu quod molior audi.
Iustitium nobis Septembri indicere mense
Mos vetus est, illis redduntur nulla diebus
Iura foro; clausis sunt longa silentia portis;
Hac veluti requies animis concessa laborum:
Scilicet uxori placuit, natisque relinquì
Hoc saltem ſpatium decima post tempora Luna.
Laſsi omnes operum, pertasique ipsius urbis
Funduntur portis insano ruris amore:
Conſcendunt alijs naues; pars ire citatis*

Gaudet

*Gaudet equis; videas feruere angusta viarum
 Curribus, & bubulo contextis tergore carris.
 Ut verò ad villam ventum est, alijs alius se
 Oblectat studijs, sua cordi est cuique voluptas;
 Illi cura penus, cellis aut condere vina,
 Aut fulcire grani titubantia pondere messis
 Horrea, vel queruli rationem audire coloni:
 Hunc arbusta iuuat directis ponere late
 Ordinibus, viridémque domo circundare siluam,
 Et tectum folijs spatiari molliter umbra;
 Terga premunt alijs iaculis canibúsque ferarum,
 Aut visco fallunt volucres, aut retia tendunt.*

*Ast ego cui bos nullus arat præpingua terra
 Iugera, cui nulla pecudes in montibus errant,
 Denique nil est rure meum quod dicere possim,
 Interea Soceri in villa spatiabar amena,
 Quò me contuleram comitatus coniuge, & una
 De tribus est maesto qua filia sola parenti,
 Diuitias mecum ipse meas, & certa bonorum
 Sedato reputans animo; qua non ego *Craſi*
 (*Quantula sunt*) opibus, non auri pondere mutem.
 Onostri melior pars temporis; o duo summa
 Latitiae menses exacti: scilicet ex quo
 Publica iampridem tractare negotia cepi,
 His mihi sum visus solis vixisse diebus.*

*Forsitan & nondum satiata mente requiras,
 Quæ metum studia & quæ res fecere beatum;
 Non etenim causas noui, quas deinde referrem ad
 Concilium, non ipse mihi breuiaria feci,
 Concisas rerumque notas, quibus uteretur olim:
 Sollicitus veluti fruges qui condit in annum
 Agricola, & magnos componit farris aceruos,
 Ingentemque struem lignorum frigora contra*

Et longas hiemes. verum satis esse putauit
 Semper ego modico contentum vivere quæstu,
 Et succissuas studijs melioribus horas
 Ponere: uti ludis animus recreatus honestis
 Acrior ad curas intermissumque labore
 Mox redeat, (quoniam sunt nostri seria ludi)
 Seu libros teneo Xenophontis, seu Plato diuis
 Nostras Socratis sermonibus imbuit aures.
 Sæpe iuuat doctos manibus versare Poëtas,
Qualis Virgilius noster Maro, qualis Homerus;
 Sed mage delector Tragicis ubi Comica iunxi,
 Tristia ridiculis miscens, ludicra seueris:
 Et iuuat imprimis si qua est oratio quondam
 Egregij, patriæq; adamantis commoda, ciuis,
 Excepta aut populi plausu, aut mirante Senatu,
 Et quorum spectata foro facundia, quique
 Omnes dicendo potuerunt vincere causas.
 Nec minus oblector Francorum annalia Regum
 Scripta legens, vlo sine fuso prorsus & arte,
Quam quæ magnificè Græcis conscripta leguntur
 Historijs, agrè speciem retinentia veri.
 Sed mihi nulla sacris componi scripta videntur
 Posse libris, non est ubi mens humana quiescat
 Suauius, & portum inueniat secura malorum.
 His adeò studijs cupiam traducere tempus
 Perpetuò, seu rure habitem, seu verser in urbe,
 Ut neque amor lucri, nec habendi plura cupido
 Sollicitent animum, procul ambitione relicta;
Quæ miseros homines insedit, pectora quorum
 Libertate sua spoliat, variisque malorum
 Irretit laqueis, & letho denique tradit.
 Hac mihi causa fuit ne te importunus adirem,
 Néue fatigarem precibus quoties tulit usus:

Tum

Tum qui sape bonis nocuit pudor, obstitit idem
 Sape mihi, & crebro venientem à limine mouit.
 „ Illo nanque viros olim gaudere pudentes
 „ Audieram, tanquam certo custode bonorum
 „ Virtutumque animi. Quid enim deformius est, vel
 Turpis aspectu? quæ vox absurdior vlla
 Auribus esse tuis poscit, quam si quis in hacte
 Verba roget? Ciues inter clarissimus omnes,
 Si nescis, ego sum; iuris legumque peritus;
 Et regere imperio populos, & idoneus armis,
 Mi peto Praeturas, peto summos urbis honores:
 An non continuò meritam ferat ille repulsam,
 Et caput hellebore inbeas purgare meraco?
 At nos quotidie vulgo sic poscimus omnes,
 Quæ mage conueniat deferre merentibus vltro,
 Quam sic prostitui petulantibus atque superbis.
 Ut quondam medicus si forte queratur, eum quod
 Accersat nemo, nemo illius ostia pulset,
 Et circum vicos mœrens & compita currat,
 Et velit obtrudi quanvis nolentibus agris:
 Hunc meritò pueri subsannent, sed magis illum
 Qui sibi fortunas aliorum, & libera poscit
 Committi capita, & supremum sedis honorem:
 Quem tamen ipsa domi cum seruis despicit uxor,
 Et tanquam bardum ridet vicinia tota.
 Sic mihi maiorum poscenti munia rerum,
 (Quanvis nemo tibi se gravior obtulit unquam)
 Ne sit amor tanti dicas, aut dicere possis,
 Ita vel indigno tribuam, vel non meliori.
 Hac ego ne audirem, dici quia posse videbam,
 Sum veritus, vocisque omnem pudor abstulit usum:
 Qui mihi si nunquam fuit utilis, attamen ipsum
 Antefero lucris audacibus & male partis.

*Nec verò doleo (quamquam illo durius angi
Sæpe bonos etiam video, valdeque modestos)
Aut me præteritum, aut alios ad magna vocatos.
Nam factum ratione puto: fuit aptior ille,
Aut meritis etiam veterem præcurrit amicum,
Aut me fortuna meliori denique seruas.*

*Accipe nunc causas cur non tua limina visam
Sæpius, assidueque tua non verser in aula:
(Non etenim veluti Chrysippus, Diogenesue
Fortunam contemno tuam, qua summa prehendit
Rerum humanarum fastigia: sed mage miror
Ingenium, & quaecumque tibi virtute parasti)
Nec me unquam durus tua tecta subire volentem
Ianitor exclusit, nec longum est usque moratus:
Sed patuere fores, patuit domus intima semper,
Et faciles aditus, facilis fuit omnibus horis
Qua de re tecum libuisset copia fandi;
Et si quando tua venissem in tempora cænae,
Num quæsuisti oculis se sumque vocasti;
Sæpe etiam mensa dignatus honore secundo es.
His ego tot de me, tantisque (ut credere par est)
Iudicijs, tacita concepi gaudia mente:
Nec tamen erexi caput altius, aut tumidum cor,
Nec proprius latus accessi, vel stultus ad aurem,
Nec similem Aesopi populus subsannet asello;
Sed morem tenui prudens, & tempora: sic me
Inuidia eripiens, qua vobis omnia plena;
„ Quo non terra malum produxit tetrius ullum,
„ Sauior Hyrcanis nec bellua montibus errat.
„ Illa dolis potius, quam vi succedit aperta,
„ Lethiferum nigro distillans ore venenum,
„ Non subito apparent demorso in corpore tanti
„ Signa mali, turpæ notæ; sed languida sensim*

Aegro

„ Aegro membra fluunt , nec se tabescere sentit
 „ Donec iam sero moriens cognoscere morbum
 „ Incipiat ; stultus qui non præcauerit antè ,
 Abstinuit summis modico contentus , iniuit
 Tutus iter medium , sine vento , grandine , & imbre .
 Hæc pestis Reges , & Regum perdit amicos :
 Rectores quondam populorum depulit urbe
 Præcipites , patriūmque solum mutare coegit ,
 Mille animos hominum damnis & mille periclis
 Inuoluit , magis illa bonis contraria semper .
 Hanc ego pertimui , quantumuis callidus esses ,
 Nec temerè falsis addas sermonibus aurem .
 Sed quem non sermone capit delator amicus ?
Quem non antè dolis conficta calumnia fallit ?
 Ergo his de causis vixi contentus , adhucque
 Vino bonis , & sorte mihi quam fata dederunt ;
 Seu posthac meliora dabunt , seu plus nihil addent ,
 Aequo ferre animo fortunam utrunque paratus .

Interea assidue regali munere fungor ,
 Et circunuentos (ita si tulit usus) iniquis
 Iudicijs , præsto incolumes , non ultimus ipse
 Inter selectos vel re vel nomine centum ,
 Et teneo antiquum pedibus manib[us]que decorem
 Cum paucis , reliquos mihi quos mors improba fecit .
 Egregius quondam , nunc multum degener ordo ,
 Temporibus postquam cœpit promiscuus esse
 Et rudibus , sape & nulla virtute probatis ,
Qui vix prima tenent elementa docente magistro ;
Qui tardi atque hebetes , bene plena dummodo zona .
 Scilicet hec nobis adportat commoda bellum ,
 Indignis pariter tribuens & præmia dignis ;
 Diuitijs opib[us]que loco decedere cogens
 Virtutes ; quas tum summa preponere rerum

Tum magis expediat, vitijs crescentibus ultro,
 Dum belli furor, armorumque licentia vicos,
 Oppidaque infestat; dum non satis est sua cuique
 Tuta domus, legumque iacet veneranda potestas.

Sed belli quandoque malum tu pace repones,
 Adiungesque tibi socium comitemque laboris
 Francicum, placida qui capit nomen oiuia,
 Et merito, placida semper quia pacis amator:
Quem Deus erumna populi miseratus egeni,
Auxilio terris & in hac habitacula misit,
 Ut toties frustra votis precibusque petitum
 Injustiae numen longo post tempore demum,
Quæ vitans hominum consortia fugerat olim,
 Sedibus antiquis, solioque reponeret alto,
 Vnde bonis spes certa, malis pauor & metus esset.

Di pariter vobis animos, & tempora, & aptam
 Materiam, inuidiae sine tempestatibus ullis
 Sufficiant, & rebus idonea cuncta gerendis.
 Tuque fauens esto nobis bone Iuppiter, & quæ
 Aduersata diu sunt terris sidera, tandem.
 Aspiciant radijs camporum plana benignis,
 Hostilique metu vacuos cultoribus agros,
 Et magnas raris habitatas ciuibus urbeis.
 Corpora multa virum pestis sublata veneno,
 Multa fame, steriles essent cum frugibus anni,
 Multa quibus vitam miles ferro impius hausit.

Parcite cœlicola, cœlum quibus antè pepert,
 Parcite reliquijs hominum qui è cade supersunt,
Quos satis affixit luctus, mœrorque suorum,
 Et qui saepe malo grauior metus extitit ipso:
 Ut liceat verè hanc aliquando fundere vocem,
 Aerens antè fuit, qui nunc est aureus orbis,
 Aurea Francisco redierunt secula Rege.

Hos

*Hos ego rure malos incepi scribere versus,
 Qui sermone hominum consueto non procul absunt:
 Inde domum rediens meliore haud sine peregi,
 Et demum vacuo reddi, non antè, volebam.
 Sed quæ te vacuum deprehendet nuncius hora
 In tanto, quæ te circumstant, agmine rerum?
 At tu de multis unam concesseris horam,
 Ne noua contempto nascatur cura Poëta.*

Idibus Nouemb. 1543.

Ad A D R I A N V M D R A C V M Senat. Parif. de suo in
 Italiam itinere, dum ad conuentus Christ. qui tum
 Bononiæ habebantur, F R A N C I S. I. Gall.
 Regis Legatus proficisceretur. . 4 .

 *R A C E, mihi multis iamdudum cognite re-
 bus,
 Et quem præcipue, meritò quem semper a-
 mai
 Propter & ingenij bonitatem, & Palladis arteis
 Magno quæsitas studio, magnoque labore;
 Non ego quid facias, quibus oblectere requiro
 Nunc studijs, Idus postquam venere Nouembres,
 Coccineaque in ueste foro confedit aperto
 Curia, & in sanctas leges & Principis acta
 Omnes patroni causarum, pragmaticique
 Iurarunt, ipso præeunteque verba Senatus
 Præside, iustitiāque alios seruare monente.
 Nanque dies totos dicendi munere iuris
 Implicitus, præbes utrunque volentibus aurem,
 Collegasque tuos recitantes sedulus audis,
 Inq' vicem recitas, quæ triueris antè legendo :
 Ac postquam versata diu est & cognita caufsa,*

*Sive est posteriore loco tibi, sive priore
Dicendum, reliquos ad te rapis & trahis unus,
Et praeiudicio mox litem diuidis aequo.*

*» Tantam nota fidem probitas facit aurea, tantum
» Persuadere valent mores, non verba loquentis.*

*Iam vero exortem sceleris culpaque vacantem
Esse reum manis, tuaque ad subsellia duci,
Quam sceleratum aliquem, maculatumq; omnibus intus
Flagitijs; ne quid diuersum & prorsus abhorrens
Natura cogare tua decernere in illum,
Et sancire nouas humano sanguine leges.*

» Scilicet illa bono prima est in iudice virtus,

» Ut malit seruare suos quam perdere ciues:

» Etsi forte via modicum discedere recta

» Fas erit, in lenem potius propendere partem.

» Nam male corrigitur, iudex quod acerbius olim

» Constituit: non est ullo reparabilis error

» Tempore, qui vita, famaque & nomine constat.

*Histe nunc studijs exerces, DRACE, diurnis,
Nocte etiam veterum consulta volumina versas:
Quae tibi sunt artes, ha nobis ante fuerunt.*

*Scire volo potius September mensis ubi te
Viderit, & pluvio quibus hoc regionibus anno
Legeris immites spoliatis vitibus uas:
An te vitiferi colles, & proxima bello
Rura loco, campique Brie videre nitentes,
Divitis an socii potius te praedia circum
Vexit equus, Bandeq; vocatam nomine villam.
Visistine aliena, tuis satiatus, amice,
Et quae pulchra, Lea consurgunt mænia villa,
Leriaco vicina ingo, campisque feroci
Nobilibus pugna, & populorum clade duorum.
At te etiam, si forte innuat cognoscere nostra,*

Accipe:

*Accipe: digresso patria Sextilibus horis,
 Puluera nebula; metam finemque laborum
Quarta dies supra decimam tulit ante Calendas
Octobreis, cælo caderet quum plurimus imber,
Obnixusque pedes vix et iumenta viator
Extraheret cæno, latè stagnantibus agris.
 Sed mihi parua fuit cum cæno pugna, lutoque,
Maius in Eridani flumorum principis undis,
Maius opus; non unquam alias maiore periclo
Erraui, dubioque magis discrimine vita.
 Nam quæ Taurinæ fuerat sub mœnibus urbis
Ante mihi consensa ratis, delata secundo
Flumine, corripiebat iter, bisque acta duorum
Remigio, cursu volucres aquabat Olympi,
Cum subito exortis magno cum turbine ventis
Misceri calum, et sonitus è nube tremendos
Audiri: prorámque Noto feriente per undas
Iactari, cymbam et retro cum flumine ferri.
 Nos quibus exitium præsens, et mortis imago,
 Suppliciter superos, et numina magna precari;
 Et ni connixi contrà quam incumberet Auster
Aduertissemus proram, leuaque relicta
Oppositam nauis tenuisset fluminis oram;
Illa dies forsitan nobis extrema fuisset.
 Ergo victores superato flumine, terram
 Prendimus, et ripa madidi consedimus alta,
 Frondibus arboreis tecti, dum Iuppiter Irim
 Deijceret cælo, Solemque reduceret album.
 Defunctos tantis undarum, D.R.A.C.E., periclis,
 Excepere noui casusque, nouique labores:
 Vix bene confectis triginta millibus, ecce
 Fama Placentinæ volat atrox nuncia cladis.
 Ipsos colloquij specie, gladioisque tegentes*

*Veste breues (qua fortè die custodia portis
 Rara fuit) ciues aliquot non agmine magno
 Ingressos veterem, cum nemo resisteret, arcem;
 Perque domus vacuos aditus, & nota viarum,
 Deuenisse locos ubi tum securus agebat
 Ille diem summum, tanquam possessor & haeres
 Legitimi vetus, aut delati sanguine Regni.
 Ipsum ibi tendentemque manus: veniamque precantem
 Ictibus innumeris fodiunt: cadit ille suorum
 Insidijs; ne quicquam externa pericula contra
 Cautus, & hostiles gladios, bellique tumultum.
 Qui sibi mole nouam magna dum construit arcem,
 Et spatia ingentis pretendit maxima muri,
 Demens exitium media non vedit in urbe,
 Et coniuratos ipsa intra mœnia ciues.
 Hunc illi finem vivendi fata dedere.
 Nec satiata tyranni inimici pectora cede,
 Quinetiam (horrendum) gaudent illudere victo;
 Et super accumulant opprobria, denique ferro
 Testibus execatis, suspensum corpus in altum
 Fune trahunt, & lata sua spectacula plebi
 Ostentant; casoque iubent sperare tyranno,
 Et libertatis spe nescia pectora complent.*

*Interea portis aliena patentibus urbis
 Praesidia accipiunt. sed iam tu cetera nosti.
 Haec ego penè oculis ut erant tetricima vidi,
 Vidi fulgentes gladios, & sanguine sparsas
 Penè manus, tepidumque recenti è vulnera telum,
 Proiectum canibus crudeli more cadauer,
 Et circum denso volitantes agmine coruos.
 Nec longum misera spectator in urbe moratus,
 Cunctantem repeto nauem, portumque relinquo:
 Illa volat remis fluctuque impulsa secundo.*

Iam

Iam procul apparent antiquæ tecta Cremonæ,
 Apparet vastis suspectibus ardua turris.
 Huc quanquam facies traheret nos & situs urbis,
 Non tamen est visum nautis appellere nauem,
 Ne prima tardus properantes luce moretur
 Ianitor, & clausis cogat subsistere portis.
 Vicinam haud longè diuertimus urbe tabernam:
 Hinc pingues inter quos Mincius influit agros,
 Virgiliū vatis patriam deuenimus; ad qua
 Se loca populifer gemina in diuortia findit
 Eridanus; bifidoque petit maris aquora cursu.
 Proxima nos sedes habuit Ferraria Gallis
 Sanguine ab insigni Regis coniuncta Loysi:
 Inde optata dies quam primum postera luxit,
 Clara solo pingui, studiisque Bononia legum
 Excepit gremio laffos. ibi finis eundi.

Ad PONTRONIUM, MARGAR. Franc.
 Regis filiæ Præceptorem.

 ONTRONI, quid agit nunc regia virgo,
 quibus se
 Oblecat studijs: utrum quibus ante solebat,
 Virgilio, Flacco, Cicerone, alijsq; Latinae
 Lingue & principibus? reliquos hoc tempore sacro
 Libros an manibus posuit iussitque valere,
 Et solis operam sacris impendit? an aqua
 Partitur ratione dies & tempora, fallens
 Asiduum alternis indefessumque laborem?
 Dic age. nam tu virgin eos, dux o bone, gressus
 Dirigis, angustumque doces virtutis inire
 Difficilemque viam, & raris tentata puellis
 Parnassi montis iuga, Castaliique recessus
 Fontis, quem circum ludunt in margine Musæ.

Quid nunc regali quod munere possidet urbes
Egregias, latèque feracibus imperat aruis,
Quæ Biturix antiquus arat, Liger abluit vndis
Per latus & multa ripas conspergit arena?
Atque hac non proprios dominae queruntur in usus,
Non istos redditus, aut vectigalia carpit
Illa sibi; nam spernit opes, & despicit aurum:
Vos potius diuina quibus sapientia cordi est,
Vos hactam preclara feretis premia vates,
Agricola nulli, nulli nocitura colono.

Felices nimium populos, felicia regna
Tam miti possessa manu, tam molibus olim
Imperijs flexura caput: non pace feroce,
Longa aut militia duros habitura colonos,
Qui veteres cogant aliò migrare relictis
Sedibus, & profugos secum a portare penates.
Sed quales aut Elysii in vallibus errant,
Aut fortunatas ubi finxit Gracia sedes
Oceano in magno; placidos, quietis amantes,
Nulliusque rei præterquam laudis auaros.

Felix Musarum hospitium, domus inclita vatum,
Post habitus quam virgo magis colat omnibus unam,
Coniugio veniant quamvis noua regna superbo,
Quamvis Rex alios alijs superaddat honores.

Ad GEOR. ARMENIACVM Cardinalem.

Ex morbis quæ vtilitas percipi possit.

 OENANTI mecum FABRO, manib[us]que
recentem
Ac gelidam famulos poscenti, tristis & asper
Nuntius ecce tua mortis defertur in aurem
Fabro, qui iam usque à puerो te semper amauit
Ante alios omneis, coluit plus omnibus unum.

Qualis

Qualis cœna mihi fuerit tum, qualis & illi
 Coniectare potes, pueros dimittimus ambo
 Circum omnes urbis regiones, compita circum
 Omnia, scitatum verus ne hic nuntius esset,
 Aut foret incerto tantumne auctore subortus.
 Postera lux, & item qua tertia deinde secuta est,
 Atque omnes aliae, depulsam corpore febrem
 Ostendere tuo, meliusque valere, sed artus
 Infirmos, pedibus rectis insistere nondum.
Quas Faber, atque Leo, quas tum persoluimus ipsi
Calicolum Regi grates? vel gaudia paſsim
Quanta fuſſe putas ſparſo rumore per urbem?
 „ Certius hoc vera nullum virtutis habemus
 „ Signum, quam cum etiam probitas incognita luctum
 „ Mæſtitiamque refert alijs, tristesque virorum
 „ Sunt animi, tristes audito funere vultus.
 „ Propterea nobis felices eſſe videntur,
 „ Aut quibus integra morti succumbere fama
 „ Contigit; aut quibus ante, diem clausere forores,
 „ Quam bene transactam ſine caſu & labore iuuentam
 „ Polluerint vitijs, & fulmine ſortis iniqua.
 Sitantum ſæui quinquennia prima Neronis
 Sentiat, Augusti non valde Roma requirat
 Tempora; non alium fletu maiore sequatur
 Et lacrymis Regem, ſi vite hic terminus eſſet:
 At grauiſ extenſo parta eſt infamia regno.
 Tu poteras felix nimium, dicique beatus,
 Dum fama, & caſu nullo grauiore laboras,
 Si Deus ad cali te lucida tecta vocaſſet.
 Nunc, quando & vita ſpatium produxit, & annos,
 Ut par vita ſequens tua ſit, meliorque videbis;
 Nectantum veniſſe tibi ſine numine morbum,
 Néne puta iaculis fruſtra cæſtibus iectum.

„ Sæpe Deus resides animos, & inertia corda
 „ Excitat, inflammans pulchro virtutis amore;
 „ Aut oblitæ sui, rebusque elata secundis
 „ Contrahit in gyrum, & dura compescit habena:
 „ Interdumque etiam vadentem tramite recto
 „ Compositoque gradu, tamen & calcaribus urget,
 „ Languida ne putri tabescant membra veterno.
 „ Ut vitiosus erit quadrupes, nisi seffor apertis
 „ Camporum spatijs exerceat improbus illum,
 „ Aut secat vndantem multo nisi sanguine venam.
 Sed cur saepe bonos grauiter castigat, inultos
 Cur Dei esse malos patitur? mihi crede, regendi
 „ Sunt hominum mores; natura nec ullius unquam
 „ Tam preclara fuit, tam puro facta metallo,
 „ Quæ (nisi sustineas) non pondere pressa feratur
 „ Ipsa suo, magnamque oculis det saepe ruinam.
 „ Sic Deus humanis affectibus arte medetur
 „ Penè etiam medica: causas, omnemque malorum
 „ Materiam resecat, vel quicquid inutile visum est.
 „ Ergo gemmarum captis fulgore, vel auri,
 „ Dinitias aufert; ignominiaque superbos
 „ Afficit, & fame cupidos vel laudis amantes:
 „ Impia si hominum studia in contraria vertens.
 „ Iam timidis animosque, metumque audacibus addit:
 „ Iamque Dei cultum & vera pietatis amorem
 „ Qui simulant, blando nimis & sermone per artem
 „ Composito, nigraque genis fuligine tintis;
 „ Aut sua qui sperant probra disimulare tegendo,
 „ Non patitur non ille diu longumque latere.
 „ Tum si qui nostrum recte presentibus uti
 „ Nescinere bonis, aut non accepta tulere
 „ Illa Deo, si quisue alios ea vertit in usus,
 „ Defraudans inopes alimentis, qualia peccant

Multæ

» *Multa sacerdotes hodie: si fraude clientem*
 » *Patronus, iudex reum, si tutor auarus*
 » *Pupillum affecit, consanguineusque propinquum:*
 » *Aut qui diuinis homini tribuisset honores:*
 » *Quique alia his faciunt paria, aut maiora per orbem*
 » *Mille modis, omnes varie castigat, & affert*
 » *Vnicuique bonus quae sunt aptissima morbo.*
 » *Vt doceat quare nil posse, diuque teneri,*
 » *Inuitis nil posse Deis contendere quenquam:*
 » *Vt bona discamus fortuna & corporis esse,*
 » *Atque animi, nobis dono concessa Deorum,*
 » *Non aliquo stabili, proprio vel iure, sed usu,*
 » *Quo, dator, usque volet, renocanda vel illa putabit;*
 » *Vt ratio nobis aliquando constet ad assēm,*
 » *Et nummum discussa minutim. nanque sedebit*
 » *Arbiter is, vigili qui cernit acutius Argo:*
 » *Quem frustra aggrediare dolis, & fallere verbis:*
 » *Tum vultus & frontis erit velamen inane,*
 » *Nudi omnes, nudo ante Deum se corpore sistent,*
 » *Cui nihil obscurum est, nil clausum, aut denique tectum.*
Hac si nos imo penitus defixa geramus
Peccore, non stimulis, & non egeamus habenis,
Sponte sua decurret iter sibi quisque volenti
Propositorum, Dominique libens mandata faceſſet:
Quæ ſi forte animis cuiusquam oblita recedent,
Aut certe morbo tandem monitore redibunt,
Aut aliud nullum fas est sperare leuamen.
Tum velut exuti vinclis & carcere caco
Corporis, aethereas ſedes, lucemque tuemur
Iam proprius; tum praſidijs opibusque relictis
Omnibus humanis, timide & trepidanter ad unum
Currimus authorēmque Deum, fontemque bonorum:
Sine dies summus venit, ut ſecura mali mens,

*Et coniuncta Deo, melior ifine quiescat;
Sive Deus vita spatiū laxauit, ut eius
Admonitu morbi, melior pōst vita sequatur.*

Ad CLAVD. ESPENS. nobilis. & doctiss. Theologum,
de poësi Christiana iudicium, & exemplum. 7.

*Vix pater ESPENSI, qui fit res carmine sa-
cras
Ut pauci tractent hodie, vix unus & alter,
Vatisbus innumeris cum Regia perstrepat
aula?
An genus hoc hominum nullos (Epicurus ut olim)
Autumat esse Deos, et rident sacra profani?
An duram & sterilem fugiunt, neque versibus aptam
Materiem, in qua vix florens & nobile sepe
Iactare ingenium, famamque adquirere possit?
An sincera decent in sacris, et sine fuso
Omnia, nec quicquam simulatum, sive per artem
Compositum, offerri fas est ante ora Deorum?
Qui purè castèque coli; si denique gaudent
Nudis simplicib[us]que animis verbisque rogari,
Carmina longè aberunt disconuenientia sacris:
Quæ nisi ridiculis fuerint differta iocisque,
Nil salis aut veneris, nil sunt habitura leporis,
Et sine futilibus nugis frigere putantur.
Namque adeò veterum si quis mendacia libris
Sustulerit, reliquum nihil est, quo posse inertem
Oblectare animum, tristesque excludere curas.
Nimirum hec ars prima boni atque extrema poëta,
Delectare oculos, aures, sensusque legentis.
Ipsa Deum tractans ortum sobolemque suorum
Gracia fabellis puerilibus omnia miscet,*

Orna-

Ornamenta negans & lumina versibus addi
 Veridicis, varijsque appingi posse colores.
Quæ si scribendi ratio seruanda, modusque est,
 Nulli vltro venient ad mystica sacra Poëta,
 Admittet nulos ecclesia nostra, quod olim
 Socraticum memorant etiam statuisse Platonem.
 Non tu, non alijs qui dulces conditis hymnos,
 Et dignas canitis cœlesti numine laudes,
 Non David rex ipse poëta nomen habebit:
 Mentiri nostra quia religione vetamur.
 Atqui matrone, atque inter meretricis amores,
 Plenâque luxuria conuinia distat, & inter
 Sobria; nec Phrygius sonus, aut delectat eosdem
 Lydius; & grauis hunc demulcet, acutior illum.
 Non omnes animi iuueniumque seniumque mouentur
 Iisdem carminibus: rudia atque incondita quosdam,
 Culta iuuant alios multoque subacta labore.
 „ Nos verò falsis, mendacibus atque malis Dijs
 „ Versus illorum similes, similésque poëtas,
 „ Et fucum, & veneres, & titillantia sensus
 „ Linquamus faeda & lasciuia & inania scripta,
 „ Et quæ lecta docent peccare, animosque virorum
 „ Corrumpunt faciles, in honestisque ignibus vrunt.
 „ Ipsi unum, aeternumque Deum, cui mentis aperta
 „ Intima sunt nostra, quem nil fugit aut latet usquam,
 „ Non prece concinna, & vario discrimine vocum,
 „ Non etiam astanti placituro carmine turba,
 „ Illum inquam summū, sanctum veneremur, & unum
 „ Pura mente Deum, nudoque ac simplece cultu,
 „ Ut simplex ipse est; nec re mutabilis villa.
 „ Sit sermo incomptus, facilis, non anxius, omnem
 „ Ornatum fugiens, plenus gravitatis; ut intus
 „ Quæ concepta animo possit modo reddere sensa

» Planè, atque auxilio naturæ simplicis uno:
 » Nec molli, aut fracto moduletur carmina cantu,
 » Nec septem resonet testudo garrula neruis;
 » Omnia digna Deo: cuius non cantibus aures,
 » Non citharæne lyræne humano more mouentur.
 » Quid verò ipsa Dei memorantia carmina laudes,
 » Quali acunque sacra vulgò cantantur in æde,
 » Letitia afficiunt animos aurësque bonorum,
 » Sponte sua, sine delectu, splendore vel arte,
 » Et lenocinio sermonis; ut hæc tamen ipsa
 » Si fuerint, ultróque locis iniussa recurrent,
 » Accipiam(nec enim est infans sapientia semper:)
 » Sin aberunt, nihil ipsa morer, valde quæque requiram.
 Auribus & sanis, & sano austera palato
 Verba placent, & vina magis: dulcissima quæque
 Languenti stomacho referunt fastidia semper.

Ergo rem insolitam te magno authore, nouamque
 Aggregior; serisque tibi istius offero tanquam
 Primitias generis; quas si placuisse videbo,
 Maturis à me veniet tibi copia maior
 Fructibus, & meliora senex extrema reponam.

 ATALEM festumque diem celebremus
 amici,
 Natale Domini nocturnis atque diurnis
 Cætibus: huc omnes casta puraque colamus
 Mente diæ, quo spes affulxit prima salutis,
 Quo primum vite lucisque apparuit author,
 Depulsis tenebris, & dira morte subacta:
 Quo Deus ipse, Deo genitus, summoque parente,
 Ante dies omnes, ante omnia secula, tandem
 Temporibus summis calo descendit, & ultro
 Factus homo est: voluitque integrâ è virgine nasci
Pauper

Pauper & ignotus, Davidis non regis in aula,
 Verum in conductis stabulis, a sinuimque bouémque
 Inter. at ista noui ratio tam mystica partus
 Nullius ingenio comprehensa est, nullius ore
 Decantata satis; quin visa est fabula Græcis,
 Iudaorum animos etiam formidine & ira
 Confudit, non os hominis, non dicta ferentes.
 Hi verò quanuis habiti plus omnibus essent
 Ante Deo cari, tantam neque cernere lucem,
 Tantum nec potuere oculis agnoscere regem:
 Regem expectantes auro gemmisque decorum,
Quales hic nostro reges dominantur in orbe.
 At nos, gens aliena Deo (quis crederet unquam?)
Credidimus, pulsisque loco successimus illis.
 Soluit amor superum longinquæ criminaculpa,
 Et prior officio noxa est obducta sequente.
 Pro quo nate Deo, tibi gratia maior habenda est,
Qui nos exortes, alienos, falsa colentes
 Numinis, legitimam in sortem numerumque vocasti
 Gratuito: eximiumque dedisti nomen habere.
 Sic à maiore in puerum translata minorem
 Spes regni, veterique nouus pralatus honore
 Ciuis; ut omne hominum genus ex hoc tempore cesset
 Laudibus aut se efferre suis, patrumque suorum;
 Verum accepta Deo ferat omnia, qui bonus hostem
 Ingratumque hominem, meritò cum perdere posset,
 Maluit incolumem, & magno seruare redemptum,
 Magno adeò pretio, vita, inquam, & sanguine nati:
Quin nos adiunctam nullo sibi fædere gentem
 Prætulit antiquis, aut certè equauit alumnis.
 Atque hunc venturum multos predixerat annos
 Ante Deum, nec non sanctorum oracula vatum
 Edit a temporibus priscis, quin ipse recentem

*Iam partu puerum, Simeon cognorat, & ille
Qui pietate fuit nulli Baptista secundus.*

*Audierant patribusque suis scriptumque legebant
Regnaturum olim supremo in tempore CHRISTVM,
Virginis intacta sobolem (mirabile dictu)
Paupere Iudeæ vico qui duceret ortum,
Sammariamque puer spoliaret opesque Damasci,
Assyriam, totumque sibi summitteret orbem:
Regem illum populis communem unumque futurum
Omnibus, amoto veteris discrimine gentis.
Hic erat ille Deo promissus patribus olim,
Flagitia antiqui culpa qui admissa parentis
Morte sua (sceleris tamen expers) ipse piaret.
Tanta illi cura nimirum vita, salisque
Nostra fuit, tantique hominum genus esse putauit.
Sed populus surdas occlusit vatibus aures:
Pontifices etiam, scribae, legisque periti,
Vipereum genus, & soboles infecta veneno.
Forsitan illa nimis poterant obscura videri,
Fallere que ignaros post tempora longa nepotes.
„ Nemo etenim superum nouit secreta deorum.
Non omnes veterum caca caligine pressa
Sensa prophetarum penetrarunt lumine mentis.
Atqui vita hominis, diuinaque facta mouere
Debuerant animos, auersaque pectora vero.
Ecquis homo potuit defunctis reddere vitam?
Quis cæcis aperire oculos; vestigia claudis
Dirigere? humano vel demona corpore clausum
Deijcere in tenebras Orci pelagique profundum?
Quisnam hominum Cerere exigua, paucisque minutis
Piscibus, exaturet plus millia quinque virorum?
Quis cum deficeret vinum, commutet aquai
Infusos urnis latices in dulcia vina?*

Quis

Quis nutum maria, & calum, quis temperet austros?
 Aut quis iter medium pedibus fecet a quo in alto?
 Cuius morte suos (tantum cum ferre nequiret
 Flagitium) radios obscura nocte premat sol,
 Concussisque nouis iactetur motibus orbis?
 Multaque præterea, quæ sit percurrere longum,
 Iudea factum non excusabile gentis
 Ostendunt, prauos animos & ferrea corda.

Bos asinusque suos, necnon pecus omne, magistros
 Noscit, & ore manum ludens tractantis aperto
 Excipit, auriculis & cauda & corpore toto
 Gestis ouans, dominique suo se subiicit ultro.
 Hi dominum & regem claris tot vocibus antè
 Promissum, tam multa sua virtutis in omni
 Signa loco dantem, magna & caelestia signa,
 Omnibus affecere malis, lethoque dedere.
 Scilicet in patria vates fuit atque Propheta
 Nemo sua: fabro Mariaque e paupere natus,
 Nulla vi, nullis opibus subnixus, in alto
 Regalique throno sedeat. non cognita, semper
 Miramurque externa magis, neque per spicimus rem,
 Sed specie capimur potius vel imagine falsa.
 Et quia nec capite in summo diadema gerebat,
 Et neque sceptra manu aut insignia cetera regum,
 Creditus ignaram planus est seducere plebem:
 Cum tamen imperium in mundo regnumque negaret
 Esse suum, claraque per oppida voce per omnes
 Clamaret vicos (qua pars hominum optima) solas
 Seruatum venisse animas: nullum amplius Orco
 Imperium, nullum fore ius (ut semper) in illas:
 Regibus humanis se res permittere, necnon
 Corpora, tantum animas propria seponere cure.
 Nemo Deum nouit nisi cui concesserit ille.

*Gracus in hanc curam primis iam protinus annis
 Incubuit sapiens. Id se Iudeus adeptum
 Legis ope, & cali penetraisse arcana putauit:
 Stultus uterque tamen nimiumque superbus, inanem
 Frustra operam impendit, confisus viribus alter
 Ingenij, patrijs inflatus legibus alter.*
 » Demissos animos Deus & non magna professos,
 » Nil se sponte sua moliri posse fatentes,
 » Diligit, his aperit potius se, dátque tuendum,
 » Non qualis quantusque est ipse, tamen nec aperto
 » (Vt perhibet) velo, sed tanquam in imagine & umbra,
 » Ac velut in speculo rerum simulachra videntur.
 » Nam sperare Deum penitus cognoscere nulli
 » Fas hominum, cælis obita nisi morte recepto.

*Pastores igitur simul illos montibus altis
 Nuntius exciuit, claro demissus Olymbo:
 Numen adoratum gregibus venere relicts,
 Et cecinere Deo laudes & carmina lati:
 Angelica voces illis cum hac verba praerirent,
 » Pax homini in terris, Domino sit gloria celo.
 Hanc quoque vim sensere Magi cælestibus acti
 Carpere iter monitis, quos longe oriente profectos,
 Ignarosque loci præcessit sidus euntes:
 Et dux stella via supra caput astitit ipsis,
 Dum stratum fæno & palea subiere cubile,
 Ternaque lactanti puero tres dona tulere.
 Hinc rediere domum loca per secreta viarum,
 Admoniti in somnis crudelē fallere regem.
 Sic puer in primo se se pastoribus ortu
 Ostendit potius, magnas habitantibus urbes
 Posthabitū, externam adeò gentemque remotam
 Prætulit Hebrae, Iudea natus in ipsa.
 Scilicet hactanti cunabula prima fuere*

Regis,

Regis, conditio aspectu vel penè pudenda.
 Ne queras factum qua sit ratione doceri,
 Ni dubitas fortasse Deum omnia condere posse
 Pro libito, qui calum ingens terrásque creauit
 Et maria ex nihilo, qui primum è puluere terre
 Formauit digitis hominem, costáque iacentis
 Detracta lateri, finxit (mirabile dictu)
 Euam Adamo sociam mensæ lectique iugalis.
 Aspice non hominis formam, seruoque minorem
 Vestitum & cultum, sub quo diuina latebat
 Maiestas: verùm quæ mox illustria signa
 Affulsere ipsi nascentis origine prima?
 Nanque ut sol oriens tenebras fugat aëre toto
 Lucem latitiámque ferens animantibus, ortu
 Sic puer ille suo, plenam caligine noctem,
Quæ nostris iampridem animis insederat usque à
 Principio mundi, veniens excusit, & omnes
 Calesti puras impleuit lumine mentes.
Quinetiam magicas & falsas sustulit artes,
 Et Pythia, & quæ alia in terris oracula fuere,
 Omnibus ex toto regnantes orbe fugauit
 Damonas, ejectos tenebris inclusit & Orco.
 Iamque deos omnes varios, quos antè colebat
 Impia gens, & quæque suo sibi finixerat olim
 Arbitrio, specieque hominum, specieque ferarum,
 Expulit; & Græce varios longosque labores
 Gentis, in exacta penitus ratione Deorum
Quærenda, ostendit pueriles & sine fructu:
 Rem longam, varioque diu sermone stylóque
 Iactatam ingenij sapientibus atque disertis,
Quæ felix homo refiatque beatus adepta,
Quæ virtus sit prima loco; quæ premia cuique
 Virtuti, quæ sint vitijs post tempora vita

*Supplicia; et quæ aeterna domus sedésque futura
Corporibúsque animisque, rapax cùm verterit ignis
In cinerem terras, et quod tegit omnia calum.*

*Hac obscura prius predictaque vocibus olim
Ambiguis, puer explicuit Solomonis in ade,
Congressus Scribis primum legisque peritis:
Cùm doctori operam nulli tamen antè dedisset.
Idem post firma sapiens etate magister,
Legit discipulos piscatu et retibus agrè
Vitam inopem et duram tolerantes, nullius artis
Imbutos studijs, nullo doctore politos,
Non opibus, non et lingua aut sermone potentes:
Ne putet humana vi quisquam iacta vel arte
Fundamenta nouatum religionis, et illam
Deceptosue dolis homines, armisue coactus
Accepisse: fuit simplex et nescia fraudis
Gens prior illa deum. nanque ipso in limine primo
Ostendit, quæ spes illos, quæ vita maneret,
Sanctorum qui se numeris ascribere vellent.*

*Non quo more solent vani suauissima primum
Hospitibus latis caupones fundere vina,
Illa deinde acri aut acido miscere liquore:
Frons erat asperior multò quam deinde recessus:
Nil blandum, fictumque nihil quod fallere posset.
Omnia dura viris, aspectuque horrida primo.
Nanque iubebat eos patrimonia vendere nummis:
Et pretia in medium conferre iubebat alendis
Pauperibus, (satis esse homini vestemque cibumque)
Linquere amicitias omnes, omnésque propinquos,
Rerum humanarum prorsus nil ducere curæ,
Uni consecrare Deo se unque dicare.
Cetera, quid? fortassis erant proclivia? sedes
Perpetuas celo post istam denique vitam*

Promit-

Promittebat, iter durum tamen atque fragosum,
 Damna per arum násque graues multósque labores,
 Et turpes ignominias & vincula dura:
 Denique supplicij omne genus prius esse ferendum,
Quām promissa Deo post mortem præmia ferrent.
 Hac poterant homines tum deterrere paternis
 Ne vellent domibus migrare, suisque relictis
 Incertam atque vagam & sine tecto ducere vitam,
 Fatalēmque diem sua praecurrere morte.
 Nam propiora solent & iam iam oblata vereri
 Vulgo homines, neque spe dubia præsentia mutant.
 Attamen exactis tercentum haud amplius annis,
 Omnes religio nullo discrimine sexus
 Ætatis, humiles & egenos, ac sine censu
 Primum, mox etiam locupletes aris & agri:
 Deinde magistratus etiam regesque superbos,
 Omnes sponte sua sine vi, sine fraude, volentes
 Cœpit, & oblitos patriæ rerumque suarum,
 Tanquam alto longa excitos post tempora somno,
 Suasit inire nouum vita genus, atque futuram
 Illam iamque isto meditari in corpore vitam:
 Omnibus audenter caput obiectare periclis:
 Non quodcumque malum, nō ipsam horrescere mortem:
 Denique & hoc spatum breue sic transmittere vita,
 Ut qui pratereunt saltus & inhospita tesqua,
 Desertas Libyæq; domos, aut turbida tranant
 Æquora, ut optatum quamprimum attingere portum
 Possint, & capere in patria sine fine quietem,
 Defuncti innumeris terræq; marisque periclis.
 Felices, oculis coram quibus illa tueri
 Contigit, ac voces & verba audire loquentis:
Quæ prisci antè patres, prisci cupiere propheta,
 Nec videre tamen, sed prospexere futura.

Nec dum etenim præscripta dies & debita fatis
Venerat: interea spes illos dulcis alebat,
Et loca post mortem iustis concessa petebant.

At nos auditis si credimus, haud minor olim
Nec minus ampla manet merces & gloria celo.

Ad I O. B E L L A I V M Card.& Episcop. Hostiensem. ♀.

DO NEC vos bello miles vexauit Iberus,
Te mihi BELLAI rescribere posse negabas:
Atque etiam vacuo nunc cessas hostibus a-
gro,

Déque die menses, de mensibus extrahis annos.
Quis scit an hac mansura diu sint otia Romæ?
Depulsus, non fractus abit, qui venerat hostis.
Extera si desint, non intestina deesse

Bella diu poterunt. Domini mutantur in horas.

Tam præclarus bonus pretio tentatur & armis.
Ipsi dira mouent inter se prælia fratres.

Nectu (si cupias) tamen hac spectare sedendo
Possis: ingenium tibi Dij, virésque dedere,
Ut tua præcipue suffragia quisque reposcat,
Nec leue momentum quocunque accesseris, addes:
Forsitan & si lege viri, si more legantur,
Proximus iste gradus primo succedat honori.

„ Tam varias est nulla vices experta Potestas,

„ Necludo fortuna magis se prodidit ullo.

„ Vita brevis, species & imago simillima scenæ:

„ Cetera desperant obscuro sanguine nati

„ Imperia, aut magna dominatum gentis apisci;

„ Hanc modò summa tenet, modo fors rapit infima sedem,

„ Nec regnum est aliud misera sperabile plebi:

„ Infelix regnum, si cui vel propter honorem

„ Expeditur, vel dinitias, vel quò mage luxu

Diffluat,

» *Diffuat, & multo viuat pulchellus in auro.*

*Da mihi Pontificem, qui non aquare nepotes
Regibus, & Latio non sit meditatus in ipso
Nomen & arma, siveq; insignia ponere gentis,
Europaq; omnes populos armare, ferásque
Saltibus Italiae medijs committere gentes.*

*Non sic Petrus, & illa piorum lumina patrum,
Isto qui sedere loco, primique per omnem
Europam atque Asiam sparserunt semina vere
Relligionis, & hanc laudem peperere futuro
Pontifici, reliquos omneis ut praestet honore.*

*Non illis ferro longè protendere fines
Cura fuit, non armatis sua regna tueri
Militibus: verùm contenti paupere tecto,
Querebant victimum manibus, veniamque Deorum
Numina poscebant cum fletibus & prece multa,
(Nam quid se ferro, quid se tutetur & armis,
Sauro carnifici iugulum qui porrigit ultiro?)
Spes regni caelestis erat, quod vertere nulla
Vis hominum, quod nulla dies consumere posset.*

*Quorum si tibi mens imitari facta virorum,
Me, Pauloque authore, licet tibi maxima Roma
Seruiat, & septem ius dicere collibus optes:
Sin te delectant brevia haec perituraque regna,
Aeternásque domos contemnis, spemque futuri;
T am bellum tamen ingenium perijisse dolebo
Romano in portu, cladémque auxisse priorum.*

Ad ODETVM CASTILLIONÆVM Cardinalem.
Consolatio in matris luctu. 9.

V quem tot natura bonis ornavit abundè
Corporis atque animi, genuitque ad maxima
rerum;
Quem dulces proprio lactarunt ubere Musæ;
Cui mox (qua tua laus) accessit plurima virtus,
Et quæsita diu magno doctrinalabore;
Quem Pallas sapiens, & Palladis amula Iuno
Certauere suis cumularet largius utra
Muneribus, pulchrámque dedit Venus aurea formam;
Tutantum capias in matris morte dolorem,
Et lacrymis oculos perfundas, oraque fletu:
Vt neque nox requiem, neque lux solatia poscit
Huic præbere malo, nec sermo fidelis amici?
Ne quicquam attigeris libros, & sancta Platonis
Dogmata: ne quicquam Paulum contriueris usu?
» Scilicet hunc vita cursum statuit Deus, ut cùm
» Certis quisque suum spatijs descripsiterit orbem,
» Soluat in extrema naturæ debita fini.
Respice quæm varijs, hominum, natura figuris
Illudat generi. lucem fugit ille priusquam
Sentiat & quid inest dulcedinis, & quid amari:
Ille sibi tardos queritur procedere menses
Quem manicae, pedicae, & tristis pondera ferri,
Aut bubulo metus à neruo remique fatigant,
Aut rigidæ leges, & squalor carceris atrii:
Quosdam iudicijs fortuna oppresit inquis,
Et delatorum voces & principis ira.
Hunc verò, cùm diuinitijs & rebus abundet
Omnibus, infames circumstant undique morbi:
Tabescit, frustra medicis confisus & auro.
Hunc durævexant hyemes, aut turpis egestas

Conficit

*Conficit: illum lapsus equi, murique ruina
Præcipitem dedit, aut fatali machina telo,
Externa iacuit projectum corpus arena.
Ergo omnes sine delectu puerique senesque
Intereunt, moriturque immensa potentia Regum.*

» *Sed neque mors aut est, aut debuit illa videri,
» Quam melior deinceps eternaque vita sequatur:
» *Nec grauis hospitij mutatio, cum loca putri
» Hæc congesta luto, claris mutantur Olympi
» Sedibus, & magno ponas vestigia calo.**

*Iam quibus exuimur rodentibus intima curis,
Quam varios capitis, renum, laterumque dolores
Effugimus (qua sunt coniuncta incommoda vita,
Præsertim senior cum nos oppresserit ætas,
Et male transacta ratio reddenda iuventa.)
Quòd si mens etiam fuerit sibi conscientia recti,
Præterea soboles si grata, piique nepotes
Contigerint, verè Dijs illum credere amicum
Posis: iure queas etiam appellare beatum.*

*Felicem merito celebravit Roma Metellum,
Exanimis cuius nati subiere feretrum
Quattuor, illustres famaque & honoribus urbis.
Nec minor Argiae ducenda est gloria matris,
Qua quondam natorum humeris innecta suorum
Ad delubra Deæ venit plaudente caterua
Circumstantum hominum. nil sane optatius illi
Tum fuit, in medijs animam quam ponere natis,
Iucundos amplexus inter & oscula grata.
Sed non respondere suis pia numina votis.
Quam multò hæc in matre tua maiora fuere
Omnia, siue quis intus eam, siue aspicit extra.
Vixit enim summo nupta atque innupta pudore,
Fortem nacta virum, quo Gallia sape Tribuno*

Rettulit innumeros superato ex hoste triumphos.
 Et super hac pulchram genuit pulcherrima prolem,
 Et teneros aluit partus, & vidit adultos.
 His defuncta bonis tot, supra vota precésque
 Felix prole sua, felix & prole suorum,
 Longum etatis iter multos emensa per annos
 Viribus integris animi, secura futura
 Post paulò vita melioris, ad astra recessit.
Quae bene perpetuò traductæ clausula vita
 Hunc tibi mærorrem ex animo detergere prorsus
 Debuerat, tristémque in gaudia vertere luctum.

Tu sis innumeris natura instructus & arte
 Penè bonis, tamen & medicinam à tempore poscas,
 Et miser expectes, stultorum more, quousque
 Tandem longa dies tibi sera obliuia portet?
Quin ratione magis tantum sedare dolorem,
 Et lentè gradiens decuit præuertere tempus.
 Hoc decus & ratio suadent, ipsiq; parentis
 (Si fari possent) manes, tuaque inclyta virtus;
 Hoc te Bellains, qui se modò Principis aula
 Proripuit, comitésque suos urbemque reuisit;
 Hoc sacri vates, aliquique rogamus amici;
 Denique & ipsa rogat te patria, voce canara
Quanta vi studiōque potest absistere luctum,
 Nec se deserere, officio & pietate priorem,
 Publica priuatis præponere commoda dannis.

Ad Io. BELLAI V Card. & Episcop. Hostiensem.

 Ampridem numero menses, & tempora, &
 annos
 BELLAI, retroque oculos & lumina fle-
 eto,
 Si quis te nobis casus, tua si qua voluntas

Huc

Huc referet; votis sed enim contraria nostris
 Numinis, & auersam videor cognoscere mentem
 Esse tuam; patriaque aliud curare relicta.
 Atque utinam primos tenuisses fixus amores,
 Nec malis hodie Roma tamen esse secundus,
Quām regnare domi, primāisque insistere sedem
 In patria, quæ te genuit, quæ fuit alumnum.

At male Roma tibi male sit, quæ vulturis instar
 Horrifici, totum varie dispersa per orbem
 Omnia bella voras; argenti quicquid & auri est,
Quicquid opum; nec tot rerum contenta rapinis
 Ingluuiem expleuisse tuam; quodcunque virorum
 Egregium est usquam rapis, & clarissima quæque
 Ingenia, ut tanquam delectu gentis acerbo,
 Plorent quæque suis orbatæ ciuibus urbes.
 Non tuus immanis sine causa Romulus author
 Lac fertur suxisse lupæ; non deinde coloni
 Rupta pace tui matres rapuisse Sabinas.

Sed quinam tibi te cantus, quæ carmina mentem,
 Eripiere tuam, qui succi, herbaq; nocentes,
 Bellai? quis te vanissimus imbuit error?
 An sperare licet demi quoque posse monendo
 Errorem, aut scriptis, aut voce fidelis amici
 Hunc tibi? ni refugis, claudisque monentibus aurem,
 Experiari si quid poterunt mea carmina, verus
Quæ dolor expressit: sed quo te ignoscere nobis
 Äquinus est, si quid stylus ardens scripserit ira
 Iucundum gratumue minus; stat nulla dolenti
 Scribendi ratio. nanque hinc te maxima postquam
 Roma tulit, non prata mihi ridere videntur;
 Non nemora & silua dulces præbere latebras
 Vatibus hic nostris, & mollem desuper umbram.
 Ipse parum fluui delabi visus ameno est

*Matrona, t^eque diu nimis indignatus abesse
Turbidus aduersas deiectum tendere moles,
Et super imposito colli præbere malignè
Visus aquam, solidumque obniti rumpere plumbum.
Quinetiam visæ nobis sudare Deorum
Marmoreæ effigies, tua qui promissa secuti
Ad nos tam longè Roma venere relictæ:
Qui te si sperent tam longum hinc ab fore tempus,
Nunquam traduci sese patiantur ab urbe.
Pomona ipsa referta sinum, Caducifer ipse
Hermes, ipse tuus lacrymari visus Apollo est:
Atque nouem suprastantes in limine Musæ;
Et pater Herrici Regis, qui præsidet illis,
Musarum dum vixit amans, vatimque piorum.*

*Hac vidi his oculis semel ex quo latus abiisti,
Et dixi lacrymans: neque vos post ipse videbo,
Dum veniat tum vestratulit qui gaudia secum.
Tantum homine est tantum momenti & laudis in uno,
Vt que visa modò est velut aurea tota nitere,
Mutato sordescat hero domus; omnia perdant
Ornamenta suum veluti consputa decorem:
Ac cum se medium Luna inter Solis & orbem,
Terra facit, clauso que obscurat lumine calum.*

*Quid si nunc oculis tua Sammoriana videres
Prædia Bellai, tanto tibi culta labore
Ac studio, dum te nostri, patriaq; tenebat
Cura tua, nunc plena situ, nunc aspera ruscis,
Lappis, & tribulis? quid si quas antè solebas
Tectus inire vias frondosæ vitis in umbra,
Aut inter quercus, proceras inter & ulmos,
Siue ingis, seu valle caua, nunc sentibus hirtis
Horrentes, & sponte sua nascentibus herbis?
Nunquam (que tua mens alijs mihi cognita rebus)
Abstineas*

*Abstineas nunquam lacrymis; simul illa vel optes
Non exculta prius, vel non iacuisse relictā.
Forsitan & nostri, sis forsitan atque Leonis,
Doctorumque memor comitum, qui semper euntē
Ponē sequebantur; quorum pars lumine cassa est,
Pars & vinit adhuc, & te cupit antē videre,
Quām mors atra caput nigris circunuulet alis.*

„ *Vt superinducta qui pellice, prima refugit
„ Coniugia, inque nouis defixus amoribus haret;
„ Post hyemes aliquot, satias ubi cuperit illum,
„ Concubitus repetit veteres, thalamūmque priorem:
„ Sic multos hominum peregrē in longinqua profectos,
„ Cūm grauis illorum incubuit ceruicibus etas,
„ Rursus in antiqua gremium descendere matris,
„ Rursus prima sua cunabula visere gentis,
„ Rursum haurire iuuat lucem nascentibus haustam,
„ Et fessa in patrio deponere membra sepulchro.*

*Hoc Laertiades sese debere putauit
Hoc Ithaca scopulis; idem sapientibus, idem
Omnibus est alijs animus: sed fata morantes
Dura intercipiunt . nam cur exempla recurram
Nota tibi sacris extant quæ plurima libris?
Ex quibus insignes pietate deoque placenteis
Quosque viros, discas, tutò cùm maxima possent
Et bona multa frui, qua tum regione sedebant,
Externis vitamque beati degere terris,
In patriam sedesque suas redijisse libenter
Cum natis & coniugibus seruisque, paterno
Inde suos condi cineres mandasse sepulchro.
Quæ non aspernanda alijs precepta videntur
Omnibus esse; tibi longè minus illa, Sacerdos
Magne Deum; nobis qui non modò voce preire,
Sed factis etiam debes atque ordine vite.*

At speciosus bonos, capitísque insigne superbū,
 Te Romæ retinent, & lati purpura clavi,
 Princeps inque tuo locus ordine, iusque rogandi
 Collegas, quæ cuique animo sententia sedit.
 Usque adeò magnum est Romæ in primoribus esse,
 In partésque venire alio rectore secundas,
 Ut tibi non potior tua sit prouincia, iuris
 Tota tui? Romam quæ saltem hoc nomine vincit,
Quòd caret inuidia, caret ambitione potentum,
 Nec fugere insidias, aut cuiquam tendere curat.
 At neque purpurei nulla est hic gloria panni,
 Nullus honos, sed par, vel non minor esse videtur:
 Excepto, quòd non (qualis cùm pompa sacrorum
 Transuehitur) grauis & longus praet ordo clientum:
 Nec litui celsa cantus modulantur ab arce.
 Sed quos te memini contemnere semper honores,
 Et ruber inuito primùm tibi tempora texit
 Pileus, & nunquam nimium latus adepto es.

Hic mihi consilium prauimque parumque fidele
 Objicunt plerique tui, qui coner ab isto
 Te renocare gradu, cui proximus usque videris.
 Primùm, huius (puto) nulla rei te cura quietum
 Sollicitat, quia post mala rem quam multa sequantur
 Prospicis, & potes hoc felix sine viuere regno.
 Deinde (bonas quoniam pulsat quoque gloria mentes)
 Si mihi compertum certis rationibus esset
 Pontificem fore te, gauderem non minus illis,
 Nec causa tamen ipse tua, sed quod nihil urbi,
 Autorbi cadere utilius potuisse putarem.
 Sed cùm Pontificum vitas & facta recordor,
 Aut immatura percussum fulmine mortis
Quenque bonum video; aut vitam mutasse priorem,
 Et calo genus usque suum, noménque tulisse,

Accisis

*Accisis opibus regni, generisque Latini,
Neglecta pietate simul, cultuque Deorum.*

*Vt tua sed virtus tibi mentem præstet eandem
Perpetuò; nec quicquam excepto nomine mutes:
Attamen hunc quæsse vetulus secteris honorem?
Quæ tibi siue hominum cadet irrita fraude malorum,
Qui meritis, veraq; negant suffragia laudi,
Seu quocunque alio (nam mille pericula) casu:
Serò te sensisse dolos, & vana securum,
Nec Spartam coluisse tuam, sortemque dolebis:
Sine tibi surget triplici caput altius auro,
Et tandem Petro dignum tua Roma videbit
Pontificem; tamen ista seni quam longa manebunt
Imperia? aut hec prateragetur quam citò scena?
Quid, tam corruptos mores formare diebus
Tam paucis poteris? merces excludere templis?
Virtuti meritos uni concedere honores?
Deerit & ipsa dies, deerunt & tempora, quanuis
Sit præstans animus, quanuis præclara voluntas.
Tum grauis (extremæq; malum commune senectæ)
Tardus, iners fies, & amans requietis & otii:
Non eadem vis mentis erit, non acer ut antè
Spiritus, aut quale est iuuenili in pectore robur.
Sic tu, cùm possis patriæ prodeße, salutem
Illiis abiicies, nec eris tamen utilis urbi.*

*Aspice deinde quibus studijs, quantaque ferantur
Ambitione patres, quanto simul omne tumultu
Concurrat Latium, totus fremat excitus Orbis,
Defuncto quoties petitur successor & hæres
Pontifici, clausumque tenet conclave Senatum.
Plus ibi sepe valent partes, & nomina regum,
Gratia, spes, odium, metus, & promissa potentum,
Quam pietas, & quam virtutis nomen inane:*

Quicquid erit, nimis hæc magno victoria constat.

Et quoniam bissenata tamen iam lustra peracta
Sunt tibi, que non longè atas solet esse sepulchro,
Iam tempus, fluxum & fragile hoc deponere regnum,
Moliri caloque domos, aeternaque regna;
Non facit immortale tuum vel purpura corpus,
Non faciet triplicisue decus regale corona.
Quinetiam minimum ratio poscetur ad assem,
Quæ mage difficilis tanto, grauiorque futura est
Ante Deum, quanto fuerit prouincia maior.

Ergo si meliora voles audire monentem,
Sive aliquid patria lacrymis dare, sive tuorum
Affiduis precibus, nos vere ineunte reuises
Bellai; sin fata negant, aut spernis amici
Iussa tui, tu nescio que tibi gaudia posthac
Promittas; ego mihi lacrymas & spondeo luctum.

Ad ACHILLEM BOCCHIVM Equitem Bononiensem, & præst. Poëtam, de fide Christiana. . 11.

Bocchi, per celebri iam dudum cognite fama
 Trans Alpes Rhodanumque mihi, modo ver-
 sibus illis
Quæis hominum mentes diuino incendis amore
Ad verum fidei cultum, cultumque deorum,
Noscere te cupio, numerumque augere tuorum.
Certum est versando affidue cum principe vatum,
Si minus est licitum primis, aut stare secundis,
Attamen extremum non claudere turpiter agmen.
Dicam igitur recinamque prius cantata, velutque
Magno discipulus referam dictata magistro:
Corporis ut moles animi terrena vigorem
Deprimat, obiectaque velut caligine noctis
Impediat prorsus ne possit lumina sursum

Tollere,

Tolleret, ne posset calorum arcana tueri:
 Verum oculos tantum defigens rebus in imis
 More suum, versetque lutum, versetur in illo.
 Quas animi tenebras, tanquam sol lucidus olim
 Discutit alma fides, vel (siquis dicere malit)
 Mens accensa fide. quis enim caelestia posset
 Solers humanis adipisci sensibus, ut non
 Cursitet huc illuc varijs erroribus actus,
 Sepe etiam falsa ludatur imagine rerum,
 Dum velut obtuso penetrat solidissima telo,
 Et quae sunt oculis imperuia cernere tentat?
 Iam remoue crasso fixos in corpore sensus:
 Da mihi quanuis ingenium penetrabile, quanuis
 Fæcundum, huic omneis humanas iuxeris artes,
 Sit mihi ter purum, sitq; omnis ponderis expers,
 Pernix, aërium, partesque volubile in omnes
 Non illud terra habebit, pérque ima feretur,
 Altius ingrediens calo se credet aperto,
 Et lunam & solem & reliquos circundabit orbes
 Stellarum, certosque aditus redditusque notabit.
 Idem si forsitan cupiet cognoscere causas,
 Authores rerumque Deos euincere calo:
 Tum verò se multos mens nescia passim
 Induet in laqueos, quarètque in lumine lucem,
 Dijs adeò magnis impar, dabit inde ruinam
 Præceps ex alto liquefactis aethere pennis,
 Ut male qui seruans cauti mandata parentis
 Icarus Icario dedit olim nomina ponto.
 Talibus innumeris est omnis plena vetustas
 Exemplis, tales produxit Gracia multos,
 Quos nimium vano sapientes nomine dixit,
 Rixantes linguis sine mente loquacibus ultra
 Fæmineum morem, aut cornicum nube volantum,

Nullos penè duos similes eadémque probantes,
 Dum vel posterior conuelliit dogmata primi,
 Aut placita alterius decretis dum sua prafert,
 Moliturque nouam proprio de nomine sectam.
 Nec tamen inuentus qui per tot secula verum
 Viderit infelix, non est qui proxima vero:
 Donec sancta Fides dono demissa Deorum,
 Primum se tenui populo gentique minutæ
 Miscuit, ingenij nimium respecta superbis.
 Inde per arumnas, cedes, tormenta piorum
 Euasit; nulli patiens succumbere fato:
 Nobiliumque domos & regum tecta subiuit,
 Signaque per totum victrix circumtulit orbem.
 Non aquila huic signum, non minotaurus, imago
 Terribilis feræ, miseros quæ terreat hostes:
 Crux est sanguineis maculis distincta, trophyum
 Illius à quo sancta fides manauit in omnes.
 At non carnificem, non hostibus illa minatur
 Exitium (quanquam grauis illos luce carentes
 Pœna manet nigri quondam Phlegetontis ad undas:)
 Omnia dura suis ostendit, vincula, cedes,
 Lethi infame genus, pendens è robore corpus.
 Ut sint nimirum leuia hac, nihilique putentur,
 Perficit alma Fides; quæ cùm semel haferit intus,
 Et penitus nostris fuerit concepta medullis,
 Continuò totam rapit ad caelestia mentem,
 Precipuoque Dei summi deuincit amore:
 Et facit ut credat quæ vix credenda videntur:
 Fortunam victrix in commodaque omnia vita
 Subiçiat pedibus, gemmas contemnat & aurum,
 Quaque alia inspiens bona vulgus maxima ducit:
 Ac meditata mori quod sapius antè diuque
 Est, referre sua credat nihil, an bene membris

Sit

*Sit, capitine suo, quæ vix sua iudicat esse.
 Ergo non illa humanis rationibus ullis
 Orbes stellarum penetrabit, & intima cali,
 Non arcana Dei, non credita mystica paucis,
 Per se vique sua poterit cognoscere tantum:
 Verum terrenam sibi molem & vincula demet
 Corporis, ac posita, velut anguis vere senecta,
 Sola nixa fide tanquam perniciibus alis
 Nuda super lunam & solem super astra feretur,
 Ante Dei faciem donec sesistat, & illo
 Freta velut speculo facile omnia cernat ubique.*

Ad LANCELOTVM CARLV M, Episc. Reginensem. 12.

DISSIMULARE etiam potuisti, CARLE, tot
 annos?
 Dissimulare alijs? & quod mage miror,
 amico
 Tam caro, veterique, tua tam laudis amanti,
 Tantum Carle decus? tam raram carminis artem
 Scribendi? cum tu præsertim nostra legendo,
 Quanuis dura tamen, quanuis inulta, probares.
 An tu dissimules, qui tam mihi candidus olim
 Visus eras, animique alijs in rebus aperti?
Quid causa est igitur? tibi scilicet ipse canebas,
 Et Musis, plausumque dabas tibi solus, amice.
 Sic laudem refugis? meritos sic spernis honores?
 Sic tibi odorata sordeſcit, magne Poeta,
 Frondis honor? pulchrae sic vilis gloria palma?
 Atqui larga tibi fœcundo copia ſemper
 Ore fluit, quoties aliorum carmina laudas,
 Et vates nullis hominum postponis, & ipsam

Ferre soles meritis ad celum laudibus artem.
 An super Aonios saltus, super ardua montis
 Parnassi, rapidis te Pegasus extulit alis?
 Castalioque auidus postquam de fonte bibisti,
 Mutatus subito es, factusque repente poeta?
 Nam quod, amice, tuis fingis te lumine captum
 Versiculis, et me vestigia caca regentem,
 Non agnosco: vide potius confixeris ipse
 Ut lippos cornicum oculos, et ademeris omnem
 Spem reliquis, tua scripta legent quicunque, poetis
 Scribendi versus. o vatum pectora caca;
 Lactentem hunc adeo catulum qui surgere passi,
 Nec fixere prius telis et arundine densa,
 Quam subito incipiens latratus edere magnos,
 Et vocem tulit et fauces compressit adultis.
 Quod mihi notus eras quoniam magis, ipse futurum
 Prospexi. sed enim numero seclusus ab illo,
 Spernebam capiti non impendentia nostro,
 More hominum qui saepe aliena pericula rident,
 Et quasi praciens animo ventura sagaci,
 Sperabam dominis me posse volentibus ipsis
 Delibare aliquid de tanto laudis aceruo.
 Nanque leues Musa nobis abidere relicts
 In Druydom silvas, loca sentibus horrida, postquam
 Venimus, et miseris lites ordimur acerbas
 Iudicibusque reisque; sed o vos nectare poti
 Respicate huc nostrum assiduum ingratumque laborem,
 Et nos his pressos aliquando exoluite curis.

Ad

Ad illustriss. principem C A R O L V M Card. Lothar.

Consolatio aduersus reliquias diuturni morbi. . 13 .

T biduo planè perij, biduóque reuixi!
Nam tum qualis erat mea mens, quām fra-
 etā pauore
Nobis fama tui venit cūm nuncia morbi.
Ut se collegit, nullum simul esse periculum
Audiūt, alternāque leuari membra quiete.
Nunc regi superūm meritō persoluimus omnes
Vota pīj, nostras pro quo formidine menteis
Soluit, nunc precibus votisque reposcimus illum
Huius reliquias à te depellere morbi.
Te verò cui parta salus est munere Diuūm,
Et quem latari decuit plus omnibus vnum,
Conturbare tuo narrant communia vultu
Gaudia: te referunt nil visum tristius vñquam.
Et quæ causa tui mæroris tanta? quid ipse
Quid male tam de te meritus data munera calo
Respuis, & suauem tibi rerum subtrahis vsum
Inuidus? atqui nulla videtur causa dolendi.
Omnia sunt belleq; foris pacata, domique,
Consilioque tuo, atque Errici principis armis.
Venimus, & tantum sine sanguine vicimus hostem:
Et Regi veteres ceſſit Germania fines,
Libera, crudelis manibꝫque erepta Tyranni.
Nec minus arridet priuatis fors bona rebus:
Nam quacunque homini contingere maxima possunt
Asuperis, & quanta vel ausit poscere nemo,
In gremium delapsa tuum profusius omni
Imbre fluunt. Tu viuis, & omnibus esse beatus
Crederis. at quid possideas tamen intus & extrā,
Et quæ circumstent bona te nescire videris.
Verūm hæ reliquia, morbi velut umbra prioris,

Contristant animum, spes vana, metusque futuri.
 Non ego te solabor, uti fecisse leguntur
Quidam olim, quia scilicet uno crure laboras,
Euge, bene est, ô amice, valent si catena membra:
Et primis horis quoniam sine febre fuisti,
Praclarè est, quanuis accessit vespere febris.
Sic cùm est alternis requies à febre diebus,
Non mætas equum ad superos proferre querelas:
Tanquam mensa pari natura bonumque malumque
Pondere miscuerit, nunc mater, & antè nouerca.
Istius est ratio iamdudum explosa magistri.
Quid si de medicis promam solatia libris,
Aut bis sextabulis: & agam sic denique tecum?
Continua abscessit: res est secura pericli:
Hæc habet alternam requiem: Quartana minatur
Vicinas hyemes & tristis frigora bruma.
Sed neque lenta nimis tardaq; inimica senectæ
Terreat impigrum iuuenem quartana, repente
Diffluet, ac nubes solis tepefacta calore.
Et leuis est quartana vetus, neque liberat agros,
Quominus & promissa obeant vadimonia ciueis:
Et sua militiæ dent nomina, Prætor ad arma
Cum vocat, infestusque propinquat manibus hostis.
Multa quidem possum tibi non incognita certe
Et varijs deprompta locis exempla referre,
Quæ doceant qua te possis ratione tueri,
Quo solers humana feras incommoda pacto.
Quid si nec mala res est morbus, ut esse videtur,
Et veri specie nos ludit opinio falsa?
Vt si cui medicus porrexit amara fidelis
Pocula, principio auertens oblata recuset
Sumere, post æger caris persuasus amicis
Quæ sit vis eius medicaminis, hauriat ultro.

Sic

Sic quoque nos docti morborum ab origine causas,
 Authorésque Deos, animo tolerabimus a quo:
 Suspensos habeat, quanuis tamen exitus anceps.
 Cumque sit humani generis pater, et bonus idem,
 Suppeditare suis bona par est credere natis,
 Et curare Deum quæ nos curare solemus.
 Ipsa nec in terris quicquam natura creauit,
 Ex quo non aliquem possis decerpere fructum.
Quanuis tabificos infligat vipersa morsus,
 Ut iliter solet antidotis presentibus addi.
 Multa etiam veniunt interdum commoda nobis
 Ex inimici hominis maledictis, aut malefactis:
 Corrigimus vitam, morésque: audimus ab illo
 Flagitia, infidus quæ nos celabat amicus.

Nam quæcumque Deus mittit mortalibus ægris
 Seu bona seu mala sunt, sapiens ita collocat aptè
 » Ut quadrare putas. corruptum et bona stulti,
 » Et mala quæ fuerant faciunt peiora fruendo.
 Ut cum dura nimis stomacho datur esca valenti,
 Concoquit ille tamen, tribuitque alimenta per artus:
 At cibus infirmis in bilem vertitur atram,
 Quanuis ille tener, cedatque molaribus ultro.
 Sic plerique malo cum corporis antè fuissent
 Infirmoque habitu, posita ceu vere senecta
 Exultant angues nitidi; sic febre soluti
 Mutata accipiunt tanquam noua corpora forma.
 Nec minor utilitas animorum. maxima, crede,
 Pars hominum, tristi nisi morbo vindice, nunquam
 Se reuocet: cælique vias post terga relictæ
 Rursus eat. Quis enim florens et corpore sano
 Inter delicias agitat celestia mente?
 Nemo ferè trepidis nisi rebus numina Diuum
 » Magna vocat. Monitor sapiens in tempore morbus.

*Expertus moneo didici quæ non ita pridem,
 Cùm multo fluenter ruptæ mihi sanguine vena,
 Ac me dira sitis premeré que intercutis vnde
 Et metus, & præsens, obstant nisi fata, periculum.
 Quas ego non aras, quæ non delubra Deorum
 Tum supplex adij, quibus hoc non denique votis
 Damnaui funebre caput. cùmque ante pigeret
 Actorum, in melius mores mutare parabam,
 Expendes mecum, factum hoc bene, at hoc male factum:
 Sic facies melius, sic te cælestibus addes.*

*O cæcas hominum mentis, ignaraque corda!
 Scilicet expectamus ut a there rursus ab alto
 Descendens, nostræ repetat consortia vita,
 Séque Deus turbis immisceat agnitus illis,
 Et sua consilia claro pronuntiet ore.
 Non satis illa fuit manifestis prodere signis?*

*At magnum quanuis possum perferre dolorem,
 Si brevis, & citò præteriens: sin longior, haurit
 Paulatim vires, animumque. Sed, o bone, maior
 Cernitur utilitas in eo qui longius haret:
 Nam brevis ille prius fugit, quam sensibus imis
 Acceptus penitus desederit. ut bene multa
 Cùm simul in terram subitoque effunditur vnde,
 Non altè penetrat, sed tantum summa rigando
 Præterit: at longo distillans tempore, quanuis
 Paucior, ima subit sitientis viscera terre.
 Cernis ut ipsa recens à partu fæmina, tanti
 Vix soleat meminisse dies post quinque doloris,
 Et thalamum repetat quem paulò abiecerat anté.
 Sic quibus imposuit plagam diuina potestas,
 Si dolor ex illa brevis extitit, atque recedens
 Reliquias agro nullas in corpore liquit,
 Audebunt etiam fædere prioribus illi*

Flagitijs

*Flagitijs animas, turpique reuoluere cæno:
At qui longus erit, duros emolliet artus
Paulatim, & menti pugnantia membra domabit.*

*Proderit & conferre tuis aliena, vicemque
Ilorum, simili qui fato & sorte premuntur.
Diuersis quot ubique iacent regionibus agra
Corpora, nullius cura seruata ministri,
Nec medicas experta manus? quot millia cogit
Pauperibus miseranda fames excedere tectis,
Et circum vicos atrum male querere panem?*

*Tu molli in strato, depictis inque tapetis,
Seu calor est, et sum flabris & frigore pellis:
Seu rigore est, multa propulsas ueste rigorem:
Et varijs ingrata cibis fastidia tollis.*

*Atque hæc non parcis manibus tibi cuncta benignè
Porrigit Omnipotens, alijs non porrigit aquæ.*

*Quo debes tu plura Deo qui contulit uni
Plurima, cum posset tamen isti plura, vel illi.
Nemo Deos unquam fuit ausus poscere tantum,
Quanvis confidens, tibi quantum fata dederunt.
Nunc si febre leui tentant iuuenilia membra,
Despondes animum. Nota est patientia Iobi,*

*Quem neque magnorum fregit iactura bonorum,
Interitusque sui generis, neque dira superba
Coniugis indigno conuicia dicta marito,
Non immunda lues, græsansque per omnia morbus
Viscera: tantum illam est auditus reddere vocem,*

„ Nudus in hunc mundum veni puer, exeo nudus:

„ Ita Deus nobis dederat, Deus abstulit idem.

*Ut discant homines etiam pendere caduca
Ex illo, neque spes in vanis ponere rebus.*

*Dic age postremò (quoniam concludere tempus)
Viventis Domini quænam promissa fuere*

Discipulis: quibus ille suos dimisit onustos
 Pollicitis? fortassis opes, rerumque suarum
 Securum multos usum promisit in annos:
 Anne voluptates aeterna pace fruendas?
 Horum adeo nil prorsus habebat in ore. quid ergo?
 Morbos & tormenta, famem, durosque labores,
 Exilium miseris, seruilem denique mortem.
 Ergo notis sic ille suos distinxit amicos,
 Ut nigras pecudes cum pastor separat albis.
Quare si pulchri atque beati viuimus inter
 Omnes delicias, & nulla molestia, nullae
 Impediant somnos curae, non possumus isto
 Censeri in numero, sperare que certa laborum
 Praemia, quæ posita in celo sunt lumine casis.

Morbus, nec mala res igitur, nec inutilis; ipsis
 Corporibus nonnunquam, animis etiam utilis omni
 Tempore: cumque Dei missu mortalibus agris
 Venerit, & quoties, erit aqua mente ferendus.
 Non humeris onus ille tuus imponet iniquum,
 Aut supra vires, victor seu victimus abibis,
 Egregiam tanta referes pro laude coronam:
 Attamen orandum quoties inuadet acerba
 Febris, ut agroto Deus illam corpore demat:
 Conandum est etiam atque etiam languentibus, omni
 Et cura & studio mens exhilaranda; iocisque
 Acludis etiam fallendum tempus honestis,
 Ut mox ad consueta reuerti munia possint.

Ergo per superos, per sanctum Regis amorem,
 Per quicquid carum est, vel erit tibi, vel fuit unquam,
 Excute mœrarem hunc animo, cape gaudia mente
 Intermissa diu: & te vita redde priori.
Quod si nulla mouet propriæ te cura salutis,
 Nullus amicorum respectus, amorque tuorum:

At

*At patriæ pietas magna te voce rogantis
" Excitet. Ingrati est patriam contemnere ciuis.*

Ad MARGARETAM VALESIAM Franc. Regis filiam. 14.

ANTE fores me, Diua, tuas videre frequentes
Qui ludunt pueri, nisi quòd fortassis agebant
Tunc aliud, tamen errauit tua limina circum
Sepius, inferrémne pedem dubiúsue referrem:
Non quia me durus prohiberet limine sacro
Ianitor, aspectumque tui quia ferre nequirem
Celestis vultus. quid enim vel mitius illo?
Quæ facies hilariue magis perfusa nitore?
Et rediens Italìs quondam legatus ab oris,
Hanc expertus eram bonitatem mentis in omnes:
Ex quo nota mihi tua primum tempore virtus
Inter, Diua, tuos me iusserat esse clientes.
Quæ me res igitur retinebat adire volentem?
Ignanus pudor, & magnis contrarius ausis:
Natura mens ille quidem, veruntamen auctus
Iudicio (vitia ut defendere nostra solemus:)
Idem conspectu qui me quoque principis arcet,
Praclusitque meas diuersa monentibus aures.
Incertum porro videant an acutius illi
Complures, an solus ego; sed me tamen omnes
Sepius hortantur, perficta fronte pudorem
Ponere, sollicita nil ambitione ferentes
Vtilius, spectare modò præsentia Reges:
Nec res præteritas, nec res agitare futuras.
Tu prima nisi luce fores pulsaueris huius
Quem tibi proponis deuota mente colendum,
Cœnanti astiteris, prandentique omnibus horis,
Dum te nox inimica domum discedere cogat,
Pauper eris: vis est, vis est adhibenda beatis

Regibus, eripiendaque multum & sape rogando
 Munera, nec fama est aliquid dandumue pudori.
 Nonne vides (etenim magnam longo ordine turbam
 Describunt, notos etiam mihi nomine quosdam)
 Omnes hi permulta, vides, & magna tulerunt
 Praemia, non meritis proprijs, qua nulla fuere,
 Obsequio tantum, seruilibus officiisque,
 Ambitioneque prava & sedulitate procaci.
 Ille magistratus petijt quos venderet auro,
 Ille sibi templi redditus, superisque dicata
 Prædia, de sanctis huic prompta pecunia fiscis,
 Nec vacuis manibus quisquam discessit ab aula.

Hac non me valde ratio commovit, ut escam
 Utilitatis habens, cuius possessio vivilis
 Semper visa mihi, semper respecta, nec unquam
 Transuersum potuit digitum deducere honesto.
 Durior aduersaria longè, & durior hostis
 Ambitio, laudumque animis innata cupido:
Quæ semper lectos hominum & clarissima queque
 Ingenia aggreditur, priuate nescia vita
 Ferre modum, gaudensque frequentis luce theatri.
 His se se natura tyrannis nostra duobus
 Mancipat, & veluti furijs agitata, suique
 Immemor, audet nobilium prærumpere clausa
 Limina, & in uitis intro custodibus ire,
 Vexare assidue, & miseros occidere reges.

Vidi cum nuper media pranderet in aula
 Henricus, premeret multorum turba virorum,
 Et grauis inficeret loca spiritus, ille sederet
 Angusto medius spatio, fusisque per ora
 Multus ei sudor manaret: nam fuit astas,
 Et sol ardentis superabat brachia Cancri:
 Vidi poscentes à circstante ministros

Turba,

Turba, ut per paulum secederet, atque fenestra
 Ut daret opposita spatum spirantibus auris,
 Poscebant multis precibus: quis crederet illos
 Impetrare tamen nunquam potuisse; tacebat
 Frater, nec iusti dedit unquam signa doloris.
 Sic mendicabat vilem Rex maximus ille
 Aëra, quo miser in triujs mendicus abundat.
 Dicite priuata quis vestrum talia vita
 Ferre velit? vobis lictores agmine longo
 Apparent, coguntque hominum discedere turbam.
 Iam vestrum quis non subeuntem excludat amicum
 Intempestiujs ad se qui venerit horis?
 Tu cedo, túne domi exerces tam lene rogando
 Imperium in seruos, tua sunt tam mollia iussa,
 Si conductus idem faciat mercede minister,
 Aut lapides aut saxa volent; aut noxia maior
 Si fuerit, multa dorsum vibice notetur.

Vos alitis vitium hoc reges regumque propinqui
 (Parcite non vano dicenti vera poëtae)
 Disimulando alitis vitium hoc, alitisque ferendo,
 Dum quos hac illac errare videtis inertes,
 Vestrum aut circumstare latus, non protinus aula
 Exigitis: quod si ex hominum sermone sciatis
 Quanto peccetur vestra discrimine fama,
 Inuidiae quantum vobis odiique paretis,
 Nullus vestra hodie fucus circunulet aula.
 Non ideo tamen author sum non vestra colendi
 Numinis, Dijs geniti Reges regumque propinqui:
 Quaeis omnes omnem meritò debemus honorem,
 Tantum ad sit modus & ratio, & pulcherrima rerum
 Gratia, qua decori factis solet omnibus esse:
 Et nos officijs operam sic demus honestis,
 Ne defraudetur pars nostri munera villa,

Nostram ne culpare moram respublica posſit:
 Et non ardua frons, non vox summissa decebit,
 Et minus inuidia, minus est habitura pericli.
 Ante suos Persæ quoties venere tyrannos
 Deiciunt oculos, nec sursum lumina tollunt:
 Inconsuta etiam multis audacia, postquam
 Vis adeò refrixit, in ipso concidit actu.

En totius habes (virgo doctissima) nostri
 Certam consilij rationem carmine longo,
Quatib[is] si fortasse probetur, gaudeo; si n[on] tu
 Dissentis, erimus tam longo tempore tecum,
 Dum te pœnitentia nostri (regina) molestos
 Et tanquam fucos iubeas excedere tectis.

Ad I o. BELLAI V M Cardinalem. · 15 ·

*Andem, BELLAI, supera transcendimus
 Alpes,
 Hoc mæsti, quòd te fugientem apprendere
 quanuis*

Posse videbamur, non unquam est facta potestas.
 Verum nos aliquis Deus aut coniunget in ipsa
 Italia, aut etiam (quod spero) redibimus una,
 Tollemusque via placido sermone laborem:
Quinetiam interdum faciemus carmina, Flaccum,
 Aut aliquem ex priscis imitantia vatibus. At tu
 Plūsne etiam possint Musæ experiare Latinae
 In medio Latio, & penetralibus ipsius urbis;
 An procul Italia, Belgis ubi Matrona Celtas
 Diuidit, & leni Vincenum flumine saltum
 Prateriens, bellisque vocatam nomine villam,
 Ad fanum, muris & religione vetustum
 Labitur, & circum sinuosis flexibus errat:
 Fanum suppositum colli, quem pulcher Apollo

In sedit

*In sedis Mūsis comitatus, & agmine vatum.
Nec procul hinc, postquam latē spatiatus in orbem est,
Cornibus adductis praeclaram conficit Isthmum:
Mox abit, occiduique sequens vestigia Solis,
Ad lēuam condit sese melioribus vndis,
Inde subit primam Francorum inglorius urbem.*

*Si meliora potes, Bellai, scribere Roma,
Accipiam, propriūmque loci mirabor & urbis
Ingenium: sed enim vinci non posse videntur.*

*Antè quidem vulgo credebant esse negatum
Gallis ut versus facerent, Musasq; teneri
Alpibus, ut claustris septas ingentibus, intra
Italiā; sed tu perruptis molibus, instar
Herculis, hunc nostra es genti partitus honorem,
Extremisque nouas terrarum in finibus aras
Princeps hospitibus Mūsis Phæbōque dicas:ti:
Ad quas egregij recitant sua carmina vates,
Non Italīs, non Romanis cessura poetis.*

*Ast ego quem dulci facunda Bononia lassum
Excepit gremio (si te cognoscere nostra
Fortè iuvat, veterēmque adseruas pectore amicum)
Porticibus latis contextus in ambulo totos
Sæpe dies, caloque Iouem contemno ruentem
Fulmina, & Hetruscis collectos montibus imbris.
Nec tamen interea cesso, neque torpeo, verū
Cepta mibi quondam puero primāque iuventa,
Viribus haud aquis, post intermissa resumo.*

*Leges prudentūmque hominum responsa, iacebant
Ut paſſim confusa prius, ſinēque ordine; certis
Distribuo, mandoque locis, diuulsaque membra
Compono; longi rem adeò magnique laboris:
Quod nime retrahunt lites & iurgia, diri
Terribilesque fori clamores, omnibus istud*

Perfectum numeris opus annis reddo duobus,
 Aut tribus ad summum. nec enim libet otia, quicquid
 Temporis & vacui est semper transmittere nugis.
 Scribentem levia & morientia carmina, qua non
 Huic nostra etati & fusi per tempora canis
 Conueniant, quid queris? in hac postquam loca veni
 Et tondere comam, barbam demittere capi,
 Pauca loqui, signis & vultu ostendere plura.
 Mihi videor sapiens, ut tantum pallia desint,
 Et Venetæ crepidæ: tibi forsitan stultus & ijs qui
 Non homines cultus, sed vero examine pendunt,
Quæ placet amoto nobis sententia risu.

Ad CARDINALEM LOTHARING. , 6 .

 O THARI magnum iubeo saluere nepotem,
Qui veteres longo post tempore visit amicos,
Ereptus varijs pelagi terraq; periclis.
O geminos fratres, nostræ duo lumina gëtis:
Ille duces inter multos fortissimus omnes,
Sæpe malum nostris aut finibus arcuit hostem,
Congressumue acie campo superauit aperto:
Tu sermone potens, suavis dulcedine lingua,
Auribus apprensos homines, ut fune retorto
Huc illuc versare potes, seu pace tuorum
Formandi mores, seu gens procul extera nostris
Legibus, imperioque rudis parere docenda est.
Talem credibile est primorum etate parentum
Enitusse aliquem, sparsis sine lege per agros
Qui populis persuasit, ut ijsdem viuere vellent
Inclusi tectis, simul ijsdem legibus vti.
Nunc tibi quando vacat tua florida visere rura,
Et

*Et riguos circum Dampetra fertilis hortos
Ire, vel aërij montem lustrare Medoni:
Coniunctum villagj nemus, celoque minantcis
Pyramides, excisaque rupibus antra cauatis,
Dij s gratam patrijs sedem, Romaque profectis,
Et spatia in medio congesta ingentia terra,
Æquatosque solo tumulos, & plana locorum,
Vnde tibi pulchram longè prospectus in urbem,
Vnde Vicennarum saltus, Regumque sepulchra
Despicis & pingues, quos Sequana perfluit agros.*

*Hactua regna tibi concessu Regis obire
Quando licet, curis animum laxare memento,
Qua iuueni spargunt albos per tempora canos,
Turpibus & rugis deformant frontis honorem
Ante annos atque ante diem. cape gaudia ruris
Cum Nymphis, genioque loci, cum paupere vatum
Musarumque sacro conuentu, disce minora
Velle sequi, paruaque humilique remissius in re
Ludere, nec semper cum regibus esse beatis.
Quondam etiam superi cælo petiere relicto
Congressus hominum, nec vilis tecta coloni
Despexere, lutoque domos & arundine structas.*

*Tu quoque fastum animo tantisper, & excute Reges
Magnificos, atque hac nobiscum obliuia pota.*

Ad PETR. MONTAVREVM magni concilij R. Se-
natorem, elegantissimum poetam, & Ma-
thematicum præstantissimum.

. 17 .

VLTIMA que nobis à te longissima venit
Scripta nouo quodam pingentis epistola more,
Expressam referens hortiq; domusq; figuram,
Ultima (nanque apicem ex illo mibi tempore nullum,

fy

*Saltem mandares alio scribente salutem)
Visa mihi studio, maioreque condita cura,
Ipsam cum legerem. sed enim tum querere causam
Neglexi imprudens; nunc te cessante, requiro.*

*Ergo talis erat, tantoque subacta labore,
Quod postrema foret, tibi que allatura supremum
Scribendi finem: et noua menti cura subiret.
Ex illo te nempe die diuina Mathesis
Cœpit, et incuruos circum versatilis orbes
Circinus, ac picto conflati ex ære cylindri.
Quicquid id est, quecumque fuit tibi causa silendi,
Non impunè feres. Nam cur ego te sine viuam,
Vel sine me patiar te viuere? cur vel utriusque
Nostrum non liceat, longis ut quando locorum
Distrahimur spatijs? concessò hoc munere saltem
Surpemus amicitia sanctissima iura:
Quam violare, nefas quoniam non esse putasti,
Bellum, ni respidis, tibi non leue nuncio bellum.*

*Musa mihi stimulus, et spicula seu ministra,
Hunc quibus ulciscar, vel longa silentia cogam
Rumpere, nam te utriusque potentem fecit Apollo,
Nec poterit mortale Deos exurgere contra
Ingenium; sed enim tentare leuissima prestat.*

*Ergo quieturum, stimulus cum senserit acres,
Sperasti, quin dente ferox et calce repugnet?
Non ego; qui vires pridem ingeniumque poetæ
Noui: non maledicta feret, non ille diuse
In nos quin regerat totidem vel plura, tenebit.
Sudabit, poscet calamum, tabulasque resumet;
Tum mihi nota manus quanto se pondere libret,
Sape audita etiam resonantis fulmina lingua,
Et vereor: (sed enim plagis et vulnere figi
Cum sonitu malo, tacita quam morte perire.)*

Musa,

*Musa, Syracusii sapientis stringere magnum
Aude discipulum; qui postquam transfuga nostris
Præsidij abijt, formas, radiūmque secutus,
(Puluereas formas, & vanæ insomnia gentis)
Ex hilari, tristis; mutuusque repente, diserto;
Ex facili comique ferox, & durus amico
Factus, inurbanum vita genus atque severum
Delegit, reliquis odiosum & inutile, soli
Incundum artifici, neque enim de nomine pugno.*

*Quis mihi te paucis mutauit amice diebus?
Vnde furor subito nouus hic? tunc' Gorgone visa
In lapidem conuersus abiisti? an tristia Circe
Pocula lethiferis è Ponto miscuit herbis?
Quid retices? aliud potius quiduis agis? illud
Nimirum est, vestro quod contigit ante magistro;
Qui nimis intentus studijs, non sensit ab hoste
Captam, quam toties frustra seruauerat urbem.
Huic tanti casus ignaro miles ademit
Romanus vitam, sua contemni ratus arma,
Indignumque putans victis non esse timori.
Quod si tu nostra minus audis iurgia Musæ,
At vocem moneoque & verba attendere legum,
Pœna Mathematicas quæ sit tractantibus artes,
Quam grauis & quam dura tenes, quam scripta severé.
Huic te subijciam, quanuis te subtrahis astu
+ Nominis ambigui: sed magno indice vincam,
Qui nunc iudicijs, & vestra regnat in urbe.
Nam quis Grammaticis locus ad subsellia? non si
Aut pedibus valeas quantum formosus Achilles,
Aut varijs homines possis eludere formis,
Et cineres oculis densamq; offundere nubem,
„ Non tamen effugias. vis est adamantina legum,
„ Pralongeq; manus, & ineuitabile robur.*

Quare si veterique ac fido credis amico,
Si sapis, istas mitte suo cum puluere nugas,
Istos lucifugas, elingues linque magistros;
Nulla quibus priuata satis vel publica nota
Officia, & populis ius redde, quod antè solebas;
Sic animum quoque reddideris, qui penè recepsit
Dum nihil absenti iam dudum scribis amico.

Quòd monitis si forte mei parere recusas,
Expectaque truces, plenosque doloris iambos,
Quos mea me primum rabies tentare docebit:
Verum tu monitis prebe melioribus aurem,
Et placida paci postponere bella memento.

Ad IO. CARD. BELLAIVM.

*V*Æ mihi Campanis rediens infirmus ab
oris
Carmina scripsisti lectica vectus aperta,
Non prius accepi, quam veni soßpes ad urbē,
Vnde profectus eram bissenis antè diebus:
Digna mihi magno tua carmina visa Marone
Et non etatis nostræ, non temporis huius,
Sed veterum emunctas redolentia scripta lucernas:
Illa tui desiderium non tollere prorsus,
At lenire tamen potuerunt usque legendo.

Tu verò propera: nimis illud nanque veremur
Ut nostri memorem te regia non sinat esse
Aula, soporiferumque infundat blanda papauer;
Atque iterum doleant reuocata pellice Musæ.
Quare si sapies ceratis auribus istam
Præterages nauem, tutoque in littore sistes.
Hoc te commoneo, sapientem stultus amicum.

Ad MARGARETAM VALESIAM,
Franc. Regis filiam.

De sacris carminibus M. A. Flaminij. 19.

St modò quòd miserum possis defendere Flac-
cum,
Quin nunc Socraticis sermonibus imbuit aures
Virgo tuas: & vana reliquit somnia vatum.
Nam locus occurret si quis non virgine dignus,
Qui teneras aures, teneros qui ledat ocellos,
Hunc tu præteriens vitabis, qua prius arte
Sirenum cantus varios, & littora Circes,
Aut Scyllæ rabiem sapiens vitauit Vlysses.
Ergo Venusinum vatem tractare memento,
Non tamen ut Tulli postponas aurea scripta,
Quæ nunc in manibus tibi sunt, quibus omne docendo
Exequitur vita officium: monstratque duobus
Propositis, utrum melius potius sequendum,
Vtilitas quoties pugnare videtur honesto:
Et quid publica res, quid item priuata negoti
Postulet ac studij, modus & qui finis honorum,
Quæ patriæ pietas sit debita, quaque parenti.
Hæc, alia atque docet prisca vestigia vita:
Quæ velut à doctore manu tibi tradita summo
Ipsa tua veritas in commoda plebis & usum.
Nam memini te ex officio cùm forte monerem
Nuper, ut è medijs Tulli de prompta medullis
Venisti quadam memor in loca, scilicet alto
Ante impressa animo. quid enim condiscere prodest
Ni post efficias longo percepta labore?
Ac mihi præclarum tua quanquam vita videtur
Omnibus exemplum viueni tradere rectè
Matronis & virginibus: licet omnia tecum
Nascens attuleris: fiunt tamen ista vigentis

*Semina naturæ fiunt meliora colendo,
 Vberiora magis versandis denique libris.
 Quid te cùm talem tantisque parentibus ortam
 Cum videant homines doctis incumbere chartis,
 An non incensi studio atque ardore ferantur
 Ad iuga Parnassi niueis habitata Camænis?
 Utque etiam Solis radijs extare videmus
 Omnia qua varie crescunt dispersa per orbem,
 Externaque afflata caput vi tollere calo:
 Sic mihi non solum qua nostris plurima terris
 Ingenia excellunt, sed quæ disuncta locorum
 Sunt etiam spatijs, aliisque sub axe morantur,
 Omnia vim sentire tuam radiisque moueri
 Virgo tuis, tanquam Solis fulgore videntur.
 Hæc fuit innumeris scribendi causa poetis:
 Hæc quoque Flaminium insigni modò nomine vatem
 Impulit, ut tandem nugis in morte relictis,
 Aptaré que lyram sacrumque ad sidera carmen
 Pangeret, ac postrema tibi monumenta dicaret
 Hæc sua, regali donum regale puellæ.*

Ad PETR. CASTELLANVM, Episc. Matisconensem,
 Bibliothecæ Regiæ præfectum, quem FRANCISC.
 Rex, ob singularem eruditionem, & eloquentiæ
 laudem, inter familiares suos præcipuè dile-
 xit. Accuratè & oratoriè scripta est. 20.

*A STELLANE decus musarum, & caste sa-
 cerdos,
 Vittis, ac merita frontem redimite corona:
 Seu te Castalides, fascetem hoc nomine Musa
 Donarunt, siue ipse tibi Virtute parasti
 Id, fidei commissa tua castella tuendo*

Fortiter,

Fortiter, & Musis longa obsidione solutis;
Quas fera barbaries successu turgida rerum,
 In iustaque orbis per vim ditione potita,
 Haud procul extremis Europæ finibus, Alpes
 Inter, & Oceanum spatijs urgebat inquis.
 Et iam barbaries longè latèque tenebat
 Omnia, iam se se Musæ suaque arma parabant
 Dedere, præsidio nisi Castellane fuisses,
 Ausus te innumeris exponere millibus unum:
 Pro quo magna tibi concessit magnus Apollo
 Præmia, cuius tu auspicijs ea bella gerebas.
 Dilectas seruare dedit tibi nanque sorores,
 Téque sacerdotem, defensi numinis ergo,
 Instituit, templique adytis præfecit & aræ:
 Credita Musæi nec non custodia sacri.

Quinetiam nostris insuetas vocibus antè,
 Et Graco tantum, Romanoque ore loquentes
 Musas, Francorum docuisti effingere verba
 Princeps, antiquis noua tradens nomina rebus.
 Musarum Antistes sacer, interpresque fidelis,
 Cuius mellifluo recitantis pendet ab ore
 Totus, & in suavi penitus sermone quiescit,
 Cum posita Musas pharetra respexit Apollo.

Tu potes illius quo quis impellere mentem,
 Et mulcere graues blandis sermonibus aures,
 Et delere animis, si qua est fortassis oborta
 Suspicio, absentis famam quæ lœdat amici.
 Nam bonus est, sentitque preces, patiturque rogari.
 Sæpe diu meditata prius, decretaque fixo
 Proposito, pietas illum mutare coagit
 In patriam, atque in opis supplex oratio vulgi.
 „ Nimirum hoc illud factum sapientis, in horas,
 „ Si toties res ipsa ferat, noua sumere semper

» *Consilia, & non nunquam certis addicere mentem.*
Offensus ne mea leuiter, culpae paterna
Continuo ejciat, tam paruo in crimine pœnam
Æternam statuens. Quam multo lenius illud,
Experiar siquid melius natura, vel etas
Ipsa feret: qui nunc malus est, erit utilis olim
Forsitan, & frugi fiet patrenatus inertis.
 » *Sæpe malis sôboles generosa parentibus orta est:*
 » *Sæpe salus patriæ venit de ciuibus illis,*
 » *Infamis quorum fuerat, turpisque iuuentus,*
 » *Quique suam vario macularunt criminè vitam.*
 » *Nam neque vertissent Carthaginis alta superbae*
 » *Mœnia Romani; nec vos staretis Athenæ,*
 » *Persarum bello, si forsan honoribus essent*
 » *Summoti, per quos venere hac commoda ciues,*
 » *Prima quibus paulò fuerat lasciuior etas.*

Hac seges est ingens, exemplis hunc ego possim
Innumeris cumulare locum: magis ille videtur
Lubricus, offensione salutem patria ciui
Committet sapienter, an eius credere natis
Debeat, an patrium vulturos sperare dolorem?
Hac si persequimur studiosè sensibus imis,
Et nunc cuncta sibi ante oculos, nunc singula ponet
Vir bonus, ex templo facile utrum preferat utri
Viderit, & quidei res publica credere possit
Ob meritum patris, cuius suspecta fides est.
 » *Vincit amor patriæ generoso in corde paternum:*
 » *Nec sua cuique domus iucundior, aut magis ulli*
 » *Grata bono, quam communis vel publica res est;*
 » *Quam laus insequitur, & munus adorea Diuum,*
 » *Mortales animos ad certa pericula cogens*
 » *Ire gradu celeri, nec tristem horrescere mortem.*
Nemo magis Cyro superatum offenderat hostem,

Quem

Quem gaza atque opibus spoliauit, denique regno:
Vitam erepturus, nisi sors & fata vetarent.

Hunc tamen & Cyrus, Cyri successor & heres
Perpetuum comitem bellorum & pacis habebant,
Consultoque prius fecerunt omnia Cræso.

An memorem pulsum crudeliter urbe Camillum?

Cui tamen absenti paucis post Roma diebus

Imperium, fascisque dedit: non ille superbo

Reiecit vultu patriam, non segnius arma

Tractauit, non frigidior fuit impetus illi,

Quanuis altè impressum animo, fixumque sed eret
Iudicium populi, magnaq; infamia multæ.

Quot Romæ clari, quot Græca per oppida ciues
Exilio vertere solum, quibus inde reuersis

Consensu populi delata potentia crevit?

Qua non immodecè, neque prauis actibus usi,
Seruarunt urbésque suas fecere beatas.

Quòd si sepe bono patriæ fuit, ardua rerum
Ciubus, & summam imperij committere ləsis:

Quid dubites ipsis ləsorum fidere natis,

Sepe quibus patriæ est ipso mage cara parente,

Et quos sepe patrum non valde iniuria tangit?

Lethales inimicitias, odiumque sepulchro

Inserat inscribi, atque ingratæ nomina Romæ

Scipio, cui deuicta nouum dedit Africanomen:

Filius huic nulli cœsit pietate, nec armis,

Et patriæ fines, Libyæ protendit in oras,

Æmulaque euertit felicis mœnia Romæ.

Antigoni meritò commendat Græcia factum,

Qui cum diuiderer popularibus equis honores,

Propria se dixit, non fortia facta parentum

Respicere, & macula frontem qua quisque notatus

Eset, non turpes alieno in corpore nauos.

» Non etenim, veluti vitia ut quandoque parentum
 » Corporis, in natis ipsorum expressa videmus:
 » Sic animos animis similes natura figurat,
 » Quorum tota Deo est, tota est caelestis origo.
 » Multa boni mores, studium quod quisque secutus,
 » Multa dies etiam in nobis & tempora mutant,
 » Multaque iudicio in contraria vertimus ipsi.
 » Sic Reges hodie quibus est data summa potestas,
 » Communis deceat personam aptare parentis,
 » Et patria genitos, non patri ducere ciues.

Hac ideo sum longa tibi prae fatus, amice,
 Argumentorum iaciens quasi semina quadam,
 Quæ tu vel facies meliora, vel his alia addes
 Graecorum de prompta libris, de prompta Latinis,
 Ut referas olim vacuas ad principis aures;
 Cum Musis operam solus dabit, aut ubi curis
 Sepositis, medios inter discumbet amicos.

Ecce tibi sequitur minor illa questio, certis
 Personis, & temporibus finita, locisque:
 Huc adhibe totumque Helicona, nouemque sorores,
 (Quāquam ò tu satis unus eris mihi, dummodo cœptam
 Pos sis extrema causam concludere fini)
 Huius sit tua laus potius, tua gloria facti:
 Vestra mihi cura fuerit benefacta tueri,
 Et non ingratia aliquando prodere chartis.

Nc pater (ut reliquias taceam, quibus ille valebat,
 Virtutes animi) constans in amore, tenacis
 Propositique fuit, certus quaecunque tuenda
 Capisset, prompto capitis retinere periclo.
 Hunc morem puer instituit, seruauit adulta,
 Extremaque etate, rei contemptor opumque,
 Pauper, & utilibus præponens semper honesta:
 Cum subito oppres sit casus miserabilis illum,

Et

*Et magna fortuna domus : ut saepe ruina
 Vnius affligi multas, labique videmus:
 Hic non iudicio, sed quodam errore, secutus
 Inuisam superis causam, minimaque placentem,
 Tristis ut euentus docuit, postremaque rerum,
 Errauit (fateor) aliquantum temporis amens.
 Nec tamen aut patriam contra stetit, aut tulit arma:
 Verum operas tantum, priuataque præsttit hosti
 Officia imprudens, annum non amplius unum:
 Triginta totos cum iam seruisset amico:
Quem simul audiuit crudeli morte peremptum,
 Illas continuò festinus linquere partes
 Cogitat, & reducem patria se sistere terra.
 Iam neque promissis, neque conditionibus ullis
 Vti sustinuit, cum præmia poneret illi
 Magna, domique locum Germanus Caesar honestum.
 Hac nihil pendens, Acromontemque secutus
 (Istum forte fuit Regis legatus in urbe)
 Antiquum patriam visendi expleuit amorem.
 Ex illo fuerit vir qualis tempore, multis
 Testibus & fidei plenis ostendere possim:
 Utq[ue] etiam Regis legatum, non ita pridem
 Ad Lotharingos de pacis fœdere missum,
 Consilio (quam fuit illi copia præsens)
 Inuerit, atque opibus; quanuis dolor impius agro
 Articulosoque pedum, nodosaque membra teneret.
 Vana fides absit dictis, & opinio læua,
Quæ me nec pietas, nec amor configere suavit.
 Nemo fidem verbis melius factisque probauit,
 Nullius vel grata magis, vel amica voluntas
 Enituit, sibi cum à superis oblata putaret
 Tempora, queis studium atque animos ostendere Regi
 Ante suo posset, veterisque abstergere facti,*

Si qua impressa diu vestigia forte manerent:
Quàm vetulum corpus, moribundaque viscera matri
 Redderet antique: sed fatis non ita visum,
 Irritaque in tenues abierunt omnia ventos.
 Hic ubi Lingonico descendens Mosa Vosego,
 Saltibus Argonia Campanam diuidit oram;
 Parte alia Rhenus limes tutissimus olim,
 Dum res Romanae stabant, et regna Quiritum,
 Nunc haud difficile Germanis peruius armis;
 Lothari medios flauum genus incolit agros:
 Hic finem errorum posuerunt fata parenti,
 Erepto innumeris terraque marique periclis.
 Sed non inuidiae potuit vitare latentes
 Insidias, quæ me miserum prorsus male perdunt.
 Multa scio rumore prius iactata, deindeque
 Auribus inculcata boni mendacia Regis,
 Quæ finxere homines, odia aut priuata sequentes,
 Aut dicendi etiam male consuetudine prava,
 Falsaq; pro veris et suspiciofa serendo.
 Sed ratio vani rumoris idonea vindex
 Commentum falsò, et male firma diluit hærens
 Crimen aqua; patriam genitor quod semper amauit,
 Me quod amat nimium, quod se plus diligit ipso,
 Et magnum cupidimprimit, cupit esse beatum,
 Veraque nancisci virtutis præmia, quæ res.
 Omnis in arbitrio est, regisque munere pendet.
 Cui potius velit ille suos prodeesse labores?
 Quo tot, et assidue torquentes intima curæ?
 Quo maria aduersis toties superata procellis,
 Sapius insensi vario discrimine montes?
 " Crede mihi, non ista sibi tam tristia sumant,
 " Nec sibi tam certis redimant incerta periclis:
 " Contenti potius modico requiescere malint,

Atque

» Atque domi nigrum tutò consumere panem;
 » Naturalis amor stimulet nisi corda parentum,
 » Oblitosque sui natis intendere cogat.

Sed quid ego patris pergo defendere factum,
 Cuius longa dies delenit funditus omnem,
 Et venia errori iam dudum præbita, culpam?
 Nam si hodie tibi sit, bone Rex, integra potestas,
 (Quæ tua par pietas, quæ par clementia Diuis)
 Concedas citius tali pro crimine pœnam,
 Quam vel ego iustis factum defendere causis,
 Vanaque peccato prætendere nomina possem.
 Magnus èst habitus Cæsar: te Quinte Ligari,
 Te Marcellæ, aliósque aduersæ partis amicos,
 Restituit: tu maior eris, Franciscæ, quod es
 Cùm Rex legitimus, nulli quandoque petenti
 Suppliciter veniam, redditum, patriamque negasti.
 Omnes coniugibüsque suis, natisque fruuntur,
 Et reuocata tenent auido patrimonia fisco,
 Próque tua ad superos emittunt vota salute.
 Adde quod turmas equitum, peditumque cohortes
 Nonnulli ducunt: quidam pro limite custos
 Inuigilat, clausisque tuetur ab hostibus urbes:
 Quod mihi iudicio magno fecisse videris,
 Ut quos nulla tuos iniuria fecerat hostes,
 Non odium, fidos numerares inter amicos,
 Muneribus mentes obstringens & benefactis,
 Fortiaque injiciens rediuiuo vincula amoris.
 Talibus emicuit paucorum gloria factis.
 » Multi nanque sciunt alios & vincere possunt:
 » Rari adeò seseque domant, animosque rebelles,
 » Presertim Reges, & quorum est summa potestas.
 Nanque ut difficile est, hostem cum tollere possis,
 Non tamen ulcisci, sed contrà parcere victo:

*Sic longè maior, vel multò maxima virtus,
Non solum tristem deponere cordibus iram,
Verum etiam, quicum tibi sit vetus usque simulas,
Illum ultro meritis ad te perducere amandum.*

*Hac te sublimemque ferent, caloque locabunt
Altius, & memorem ventura in secula famam
Longius extendent, quam magnis de tribus orbis
Partibus egisses pulchros, Francisce, triumphos:
Quam si mille virum fudisses millia victor;
Mille suis captas numeres cum ciuibus urbes:
Et que nec tua sunt, nec tu tibi dicere possis
Propria, sed quorum fortuna maxima pars est.
Veram non etenim virtutem hac signa sequuntur,
Quae persape dolis & viribus optima cessit,
Seruiuitque domi, victoris vaniæ are.*

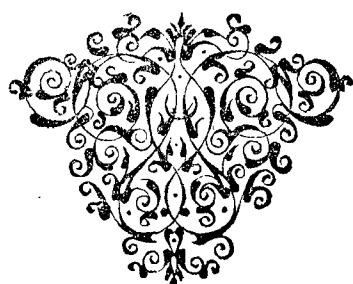
*Me quibus adnumerem? patriam non ipse reliqui
Vana sequens, flamma neque sum versatus in illa:
Non oppugnaui patriam, patriaque parentem:
Quem natura locum dederat mihi, semper amavi,
Et natale solum colui haud inuitus, in illo
Constituique domum, fortunas & simul omnes.
Coniugio indigenæ proles mihi nata parentis:
Despicio priuata, animum communibus addo,
Iudicia exercens nonum iam circiter annum.*

*Quid, dices, pulcherne tibi est iratus Apollo?
Non equidem, nec si minimum sit, viuere paruo
Hora momento cupiam. Quis Apollinis iras
Sustineat, cum tela manu vibravit & arcum?
Sed mihi conspectum rutili contraria Solis
Nox adimit, densaque ferunt caliginis umbra:
Et mea perpetuo riguerunt frigore cultæ,
Nec se tollere humo, nec in altum surgere possunt.
Non ego supremas pertingere luminis oras,*

Conspi-

*Conspicuusque alios inter, magnusque videri,
 Ipse vel immergi cupio ciuilibus vndis:
 Ardua non aueo tractare negotia solus,
 Nec mihi cor tumidum ceca ambitione laborat;
 Tantum oro (potes id concessu nanque Deorum)
 Fac videam Solis radios, & discute nubes,
 Fac Solem adspiciam, videat me pulcher Apollo,
 Non tanquam ignotis aliquem regionibus ortum,
 Aut vitam externo cupientem ducere calo;
 Sed numeret ponatque suis in ciuibus vnum.
 Hoc te, maxime Rex, posco: Diij cetera faxint,
 Et tua qua & Dijs est calestibus aqua potestas.*

g ij

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
seu sermonum liber secundus.

Ad IACOB. FABR. Præsid. Inquis. in Sen. Parisiensi.

Litium execratio.

*Diræ lites, ò iurgia saua reorum !
O furij, Ereboq[ue] satæ, mortalia semper
Continuo dira laniatu corda secantes !
Quis neque deterius potuit , neque tri-
stius ullum*
*Iuppiter iratus terris immittere monstrum.
Quæ laßis requiem membris somnumque negatis ;
Omnia quæ prauo naturæ vincula more
Soluitis, & iunctas eterno fædere dextras
Cogitis aduersis concurrere cominus hastis :
Quæ firmum nihil, atque ratum nihil esse iubetis.
Quæ Regum comites, ultróque impellitis ipsos.
Nescio qua turpi Reges dulcedine captos,
Currere in hoc stadio, nec honesta vincere pugna.
At meliora tamen succedunt ultima primis :
Aut ferrum fuluo fortasse rependitis auro,
Et cùm multa rei tulerint incommoda, tandem
Grande lucru referunt. quale hoc ? lucentur ut assēm,
Tota resignatis fundunt patrimonia fiscis.*

Quid,

Quid, quòd multa ferunt seruis indigna, súique
 Obliti generis, nunc vilis ad ostia Scribæ
 Manè sedent, illúmque forum comitantur euntem;
 Obseruant quām longa dies, & nocte reducunt.
 Nunc ubi clauduntur manibus sub sellia ferreis,
 Lictores fôlio insignes, virgâque superbos
 Suspiciunt humiles, aditumque precantur & orant:
 Aut mixti media certant irrumpere turba,
 Exclusique, nihil præter maledicta, leuésque
 At tantum risus, & verbera sâpe reportant.
 Tantâne venturi spes vos sustentat honoris?
 Tantum latitiæ capitis iam cordibus imis,
 Libertas ne sit potior? Tu scilicet ista
 Nobilitate ferox, istisque parentibus ortus,
 Vilibus officijs summittere libera colla
 Pulchrius esse putas, ut ne videare propinquo,
 Aut alij cessisse tuis de vitibus ullam
 Particulam, ne sit quisquam te ditior alter?
 Instar equi viridem in prato qui solus ut herbam
 Pasceret, impigro veritus concurrere ceruo,
 Fugit ad externas vires, hominémque poposcit
 Auxilium, dorsoque equitem, frenumque recepit
 Ore, quo ad totis superbatus cederet herbis
 Æmulus. at quanti victoria constituit illi!
 Victor eques domito renuit descendere dorso,
 Nec victoris equi manibus dimisit habenas.
 Quid tu? ne fiat res asse tibi minor uno,
 Ne plus accipiat, sibi ne plus arroget alter,
 Tot superinducis dominos inuicté superbos
 Elato capiti; tot spurca, redemptaque nummis
 Mancipia, unius quia mores ferre nequisti,
 Visus quòd potior tibi pace teruncius alma.
 At tibi ne fuerint, quæso, tua commoda tanti,

*Néne adeò pulchrum ducas ciuibus armis
 Vincere, ut excutias animo generosa tuorum
 Facta, quibus magno vita discrimine partos
 Hos quondam titulos, atque hac insignia genti
 Transmisere suæ. tu degener arma relinques
 Digna viro? potiusque styli mordacis acumen
 Intendes socijs, & ciuibus atque propinquis,
Quam stringes gladium patriæ generosus in hostem?*

» *Si res est iactanda, modo iactetur honesto:*
 » *Aude aliquid, melior quo sit res publica, & unde*
 » *Immortalis honos, aeternaque manet in omnes*
 » *Gloria venturos post secula multa nepotes.*
 » *Nobilitas, vera se captam laudis amore*
 » *Pradicat; in promptu laus est, facilisque paratu,*
 » *Si falsa veram scires distinguere laudem.*
 » *Vt vincas modicam sub auaro iudice litem,*
 » *Vendis agrum, vendisque paternas improbus ades:*
 » *Vt patriam tuearis, equisque armisque parandis*
 » *Sordidus exiguum quadrantem insumere nolis?*
 » *Non ita Francorum surrexit gloria calo:*
 » *Non inclusa foro, non his exercita pubes*
 » *Artibus, Europa atque Asia circuntulit arma.*
 » *Castrorum; stylus ensis erat; secura domi pax:*
 » *Cum patriæ bellum communiter hoste gerebant.*

*Verum hac nec puer edidici, nec tradita patre
 Accepi, nec Aristotelis de moribus unquam
 Libros, aut diuina Platonis dogmata legi.
 Me pater admonuit puerum, me semper adultum,
 Rem facerem: bona qua delata parentibus haeres
 Capissem, quacunque via & ratione tuerer:
Quo me defendam potius quam iudicis atque
 Legum presidio? quibus illum iustius armis
 Extrudam laribus patrijs fundoque paterno?*

Hunc

*Hunc circumueniam, captumque in vincula ducam,
Unde queat non ipse fugax evadere Proteus.*

*Nec verò nihil iste videtur dicere cause,
Res & diuitia cui sunt extrema bonorum.
Quanquam rem melius mature abiecerit, ut ne
Cum rebus pariter meliores perdat & annos.
Istis quid facias, istis qui limina sacra
Musarum, tripodas sacros, & Apollinis arcum
Attigerint, libris videoas quos sape relictis
Amplecti lites, inimicaque iurgia Musis,
Iactari circum omne forum, circum omne tribunal?
Non sic Democritus, bona qui dimittere cuncta
Non dubitauit, ut hoc quasi pondere mente leuatus
Liberius studijs incumbere posset honestis.*

*Ergo vide sacras tua ne sententia leges,
Et pariter legum consultos pellat ab urbe,
Turborum ut cupidos & seditionis amantes.
» Consultos ego legis, & ipsam tollere legem
» Amens voce mea iubeam? cui nulla videtur
» Publica res sine lege diu consistere posse,
» Quae sceleri paenam, virtuti præmia ponit.
» Ut illos illa quidem, multisque referta beatè
» Ac bene vivendi præceptis: sed quotus illam
» Quisque solet manibus hodie contingere puris?
» Turpia degeneres vilis contagia lucri
» Corrumptunt animos, lucris inhibamus avari.*

*At qui de multis & magnis litibus ampli
Existunt reditus, veniunt uberrima lucra:
Moliri causas igitur conamine toto
Expedit, atque animos incendere litis amore:
Commonstranda forum via qua rectissima dicit,
Implendi spe certa animi, litesque serenda,
Multiplicem ut fructum reddat cum fænore campus.*

*Si fuerit nostra lex aduersaria causa,
 Si iudex custos rigidus legumque minister,
Querenda est ratio, qua legem eludere possis,
Qua uafri quanuis & acuti iudicis aurem
Decipias, sic prima solent exordia lites.
Sumere, sic quoque lis deinceps ex lite resurgit:
Et fortis semel una manu iugulata, cadendo
Restituit plures alias, mirabile dictu.*

*Angulus ille, vides, qui sese projicit extra
 Mœnia lata fori, Galeoti pone tabernam,
 Vendit ubi fucos unguentaque mollia quidam,
 Insubrum aut Ligurum nuper qui venit ab oris:
 Ad quem saepe, velut scopulum, est illis a reorum
 Et proiecit opes immensas naufraga puppis:
 Angulus ille dolis plenus te furta docebit
 Omnia, iudicibus tenebras offundere cæcis,
 Extrahere in menses multos & ducere litem.
 Et quæ deterior modò contestata fuisset,
Quo possis pacto meliorem reddere causam.
 Hinc spes & scelerata reis audacia crescit,
 Hinc animos sumunt, & ferrea, Iuppiter, ora
 Appellatorum multos metuentia casus.*

*Talia Romanis nostrisque in legibus esse
 Monstra nego: commenta fori sunt ista parandis
 " Augendisque opibus. leges aliena cauere
 " Furta, cauere alijs potius quam fallere monstrant;
 " Disidia & lites placida componere pace,
 " Et castas seruare manus, & parcere sumptu:
 " Nullam ex disidijs alienis cogere predam,
 " Commissos curare greges, & commoda plebis:
 " Quæ lites minuunt, concordia sapientia auget.*

Ad M A R G A R I T A M Regis sororem. .2.

N toties noua cura subit tibi pectus honestum
Regia virgo, subit veteris noua cura clientis,
Excipiunt alios alijq, subinde labores:
Cura mei non digna tuo, non virginis ortæ
Regibus ingenio, Regis non digna sorore.
Et quid enim damni respublica fecerit, aut tu,
Ignotum mihi perpetua si nocte prematur
Nomen, & hic noster consistat cursus honorum?
Quanquam non obscura nimis sunt tempora nostræ
Prima iuuentutis, vitaq, haud paenitet actæ:
Forstan & veniens fuerit nec inutilis ætas.
Non tamen est nobis tanti decus, aut honor ullus,
Vt grauis usque tibi, vel debeat esse molestus:
Et pudet in nostra tantum te ponere causa
Temporis & studij, tantum capisse laborem:
Pergere continuò benefacta recentia primis
Accumulare, nouoque tibi me obstringere nexu.
Quinetiam ambitione mala peccare, nimisque
Gnauiter & cupidè prensans offendere possim.
 „ Nec cogi, precibusue adigi vult summa potestas,
 „ Nec se pulsari patitur: mala nomina tanquam
 „ Creditor appelle, strictoque reposcat auarus
 „ Indicio: semper nec largitoribus idem
 „ Est animus, non mens eadem, non una voluntas.
 „ Regibus & mos est regumque vetustus amicis,
 „ In sublime suos nullo discrimine primum
 „ Tollere, diuitijs opibusque explere beatos:
 „ Inde subit satias cum nil superaddere possunt.
Sepel indignos tot honoribus, aut male gratos
Prouexisse piget, serumque haud tempore sumunt
Consilium, aut mores, quos prima etate probabant,

Incipiunt odisse senes, & protinus ipsos
Quos habuere duces olim, scelerumque ministros,
 Vlciscique deinde viros fit ludus, & alto
 Exturbare gradu: sequitur grauis ecce ruina,
 Horrendumque malis intentat visa pauorem.
 Ut taceam peregrina, domo producere possum
 Nomina non ignota virum, quos Gallia valde est
 Altius enectos prius admirata, iacentes
 Non minus afflictosque solo mirata subinde est.
 Id verò visum merito cecidisse quibusdam,
 Pro quo fortunam nescissent ferre secundam.
 Tristis & aspectu miserabilis usque bonorum
 Casus erat: tum si qui aut nullo crimine certo
 Con siderant, aut causa minus cum nota fuisset.
 Nam cui sunt hominum satis explorata Deorum
 Consilia? aut quanam superis sit causa premendi
 Huius, & illius tollendi? Nostra vagatur
 In tenebris, nec caca potest mens cernere verum.
 Sepe bonos dictis, aut suspicione maligna
 Insonteis premissus, culpados sepe tuemur.
 Siue tamen dignas meriti pro crimine pœnas
 Legibus exoluunt, iniusta siue grauantur
 Inuidia, leuitate bonorum siue datoris:
 Tam fædi rerum euentus, tam tristia debent
 Torpenteis nobis animos exempla mouere:
 Sollicitos etiamque futuri, & reddere cautos.
 Sunt & apiscendis in honoribus atque gerendis
 Sunt quedam præcepta, quibus ratione docemur
 Latari modicè partis, modicèque dolere
 Amisis, cupido communem poscere curam
 Non animo: rursus nec detrectare laborem
 Militiae, aut alium, patriæ si postulat usus.
 Imprimis moneo, vires examinet antè

Quisque

Quisque suas tacitus, ne quem minus aptus & impar
Delatum capiat, neu sponte inuadat honorem.
Si valet ingenio, confidit & arte regendi
Vtiliter populos ; patriæ si feruet amore,
Cur operam præbere suis, cur ferre recusat
Cinibus acer opem ? quin & bonus offerat ultro
Si melius rem authore geri se posse putabit.

Vt si quando atra cum tempestate coorta
Fortè regat nauem rudis ignarusque magister,
Iactatamque mari scopulis illidere tendat
Nescius, huic tu cum possis occurrere damno
Expectes, dum te socij comitesque requirant
Auxilium, & dubites clavum extorquere sedenti?
Armatus vel cum succedat mœnibus hostis,
Præfectusque loci fugiat statione relicta,
Non hunc tu retrahas obtorto ad mœnia collo,
Arma vel indigno eripias, tibi strenuus aptes,
Priuataque manu patriam tutere salutem?
Ille decus laudemque tulit, qui tempore lectum
Non opportuno, terror cum maximus esset
Persarum belli, tantum ciuilibus aptum
Prætorem studijs, nullo castrensis at vnu
Militia, ignauimque ducem submouit honore,
Persuasum multo prius ut decederet auro:
Imperiumque sibi fortissimus ipse recepit,
Quo patriam, & pulchras victor seruauit Athenas.
Nec minor illa fuit Thebani gloria ciuis,
Qui successorem castris exclusit : & ultra
Legitimum tempus vetitos produxit honores,
Exemplo fortasse malo, si prava nepotum
Mens animusque foret : sed tum reverentia legum,
Iudiciique metus patriæ concessit amori.
Imposuit bello finem, Danaumque per urbēs

Constituit dominas victa Lacedemone Thebas.
 Ergo recusandus labor ullus, honosque gerenti
 Rem bene, præstantique viro non esse videtur.
 Est tamen est aliquis tibi suffragator honoris
 Religione fidique excellens ante legendus:
 Cui velut innixus firmo consurgere truncu
 Possis, atque leues omneis contempnere ventos.
 Bellum est nanque viris, & crescere rebus honestis.

- „ Ipse vide, quo sis animo, qua mente capessas
 - „ Publica: saepe bonus petijt qui ciuis honorem,
 - „ Oblatum cepitue libens, corruptus adepto est.
 - „ Sit via plana licet, facilisque ascensus in altum,
 - „ Difficile in summo pedibus consistere rectis:
 - „ Lubricus, & partem locus est proclivis in omnem:
 - „ Caligant in luce oculi, nec ferre nitorem
 - „ Aut Solis possunt radios: magis optima queque
 - „ Ingenia esse solent obnoxia casibus istis.
 - „ Ut paulum se sustineant, post illa videbis
 - „ Alterius cadere impulsu, ferrique deorsum.
 - „ Præterea studium nulli satis, aut sua constat
 - „ Condito: nunc his animus, nunc ducitur illis.
 - „ Semper & ulterius vani splendoris amore
 - „ Progreditur, semperque nouas festinat ad artes:
 - „ Ante senex perfusa videt sua tempora canis,
 - „ Supremumque instare diem, quam lassus eundi
 - „ Tandem fixa loco vestigia ponat in uno,
 - „ Quam secum statuat cuinam sese applicet arti.
 - „ Ut qui Dædali conclusus carceris intra
 - „ Ancipites flexus indeprehensosque viarum,
 - „ Hoc dubius modò carpit iter, modò nescius illud:
 - „ Cumque diu multos errans confecerit orbes
 - „ Huc sese referet, primum discesserat unde.
 - „ Tanquam aut Callipides, qui crura pedesque mouendo
- Aßiduè,

» *Aſſiduè, nunquam tamen eſt procedere viſus.*
Talis homo plerunque ſolet traducere vitam
Irrequietus, inops rerum quibus intus abundat:
Et poſita ante oculos conquirens trans mare longé.
Erroris qui forte modum ſi fecerit uſquam,
Atque habitare domi volet ambitione relictā:
At vicius ei lites & bella mouebit,
Et neque longa ſinet cum dulcibus otia natis
Carpere. ſic noſtra aut aliena peſte grauamur.
 » *Inuidia flamma eſt nulla vitabilis arte,*
 » *Nullis consilijs. Tantum illud, ne quid & ante,*
Et poſt delatos ne quid peccemus honores,
 » *Poſcendum à Superis. & nos pro parte virili*
 » *Nos toti debemus in hanc incumbere curam,*
 » *Principuē nobis animos ne gratia turbet,*
 » *Alteriusue odium, ne verba minaq; potentum,*
 » *Néue preces, ne turpis auaro in iudice quæſtus.*
 » *Quæ mala iam multas verterunt funditus urbes:*
 » *Et vertent alias, niſi quis Deus exigit iſtos*
 » *Vrbe foroque lupos, & pacem reddit ouili.*
 » *Sic facile euentus rerum quoſcunque feremus,*
 » *Si praui nullius erit mens conſcia facti:*
 » *Si noſtro neque partus erit, neque perditus ullo*
 » *Dulcis honos vitio: ſi recte geſſimus illum.*

Quominus iſta mihi dudum promiſſa, labore
Vt tandem veniant, & que tu debita dicis.
Catera nec vereor, tua ne leuis acta retractes:
Aut noſtri pertaſa vetes me longius ire,
Deiſciāſue gradu, quo me paulo antè locasti.
Nota mihi tua ſumma fides, prudentia multis
Nota mihi rebus, nota eſt conſtantia morum.
Nemo tuas unquam verbis fallacibus aures
Delator, nemo ſimulatus cepit amicus.

Libertas urbana tibi iucundior omni
 Obsequio: semper facilis venientibus ad te,
 Et comis, non blanda: grauis, non dura fuiſti.
 Scilicet adiutrix inopum, tu ſola bonorum es
 Per fugium: tua ſancta domus: tibi regia circum
 Mensa frequens hominum laudatis cætibus, omnem,
 Quam longa eſt, cœnam vario ſermone trahentum.
 In medio Regin a ſedes velut arbitra recte
 Dictorum, aut pleni moderatrix una theatri,
 Audis sermones, audis mala ſcripta, poetæ
 Vel bona qua recitant: & premia diuidis aqua
 Omnibus: aut fratrem nunc maxima bella gerentem
 Concilias potiora coletibus otia Muſis.

Sic bona communi vobis delata parente,
 Sic ambo tenuiftis, ut in te pacis amorem
 Vulgo omnes, belli ſtudium mirentur in illo:
 Et dubitent hodiene togæ, plus laudis, an armis:
 Nobilior lauri folijs, hederâne corona.

Me paruum atq; humilem, vix fama & nominenotū,
 Iudicio ſurrexe tuo, dignumque tuarum
 Eſſe habitum cura, longo iam tempore, rerum,
 Quanti, virgo, putas, quantum mihi laudis ab illo
 Acceſſiffe die, quo me Regina vocasti?
 Nam ſi principibus placuiffe quibuslibet, amplum &
 Magnificum eſt: quid ei, Regis qua filia, Regis
 Et ſoror eſt? qua tam reliquis & lumine mentis
 Praefat & ingenij, quam Luna minoribus astris?

Hoc magnum ſatis & que ſatis, nimiumque videri
 Debuit: hoc fretus contemnere cetera poſſum.

Ad illustriss.principem CAROLVM Card.Lothar. 3.

S I virtus & sola viris se forma probaret,
 Non ego nunc tanto studio tantisque fatigem
 Te precibus.sed nulla vñquam sine dote puellæ
 Sat placuere viris.duram male docta iuuentus
 Pauperiem refugit,tanquam exitiabile monstrum.
 „ Interea sensim fragilis dilabitur etas,
 „ Et decus eripitur formæ venientibus annis.
 His sensus non tantum adeò fecere molestum
 Metibi,verùm etiam Regi,Regisque sorori.
Quid faciam? coner patrios euertere mores,
 Atque indotatam laribus dimittere natam?
 Nemo domum traducat? agrestis denique factum
 Et duri genitoris erit,sine dote puellam
 Adseruare domi,& primum consumere florem.
 Hoc prohibere malum,méque his exoluere curis
 Tu potes. Ipse(inquis) morientum limina serua,
 Et si cui belle minus accidet,oculus ad nos
 Mitte,vel ipse veni:mea,nec tibi gratia Regis
 Deerit,equo dum te prauertat nemo fugaci.
 Observare iubes lectum morientis & agri:
 Illi etiamque optare malum,mortemque precari.
 „ Ut peream potius.noua res insuetaque nobis.
 „ Quid,centum non esse putas quibus altius haret
 „ Ambitio,quibus hac sola est in pectore cura?
 „ Centum qui pedibus meliores? adde,priorem
 „ Excludit praua quod sápe nouissimus arte:
 „ Impensaq; operaque amissis ille recedit.
 Et fortuna meis semper contraria rebus,
 Semper iniqua fuit. Iámque est,iam tertius annus,
 In quem magnanimi Regis promissa trahuntur.
 Ecce foro quidam veniens ocreatus in Aulam,

Munera fert subito qua nec sperauerat unquam.
 Ac mihi tum, qui sape alias, pudor obfuit. Ille
 Turpibus assuetus lucris, nec turpe putauit
 Eripere hanc deuotam alijs, ut miluius, offam.
 „Difficile est sedare sitim atque explere forensem
 „Ingluuiem, quam mos, quam nulla modestia, nullus.
 „Sacrarum retinet legum metus. Accipe notam
 Multis historiam, tibi non fortassis: at audi.
 Patrono delata hominis locupletis auaro est
 Causa rei mediocris, & horis acta duabus
 Accepit finem. calido valdeque tumenti
 Scutatos ter quinque reus porgebat: at ille
 Reijcit, haud tanto merces ea digna labore
 Vociferans: mittit famulum post prandia plenam
 Qui nummis pateram, mandataque perferat illi,
 Sumat ut ex magno, quantum videatur, aceruo.
 Laudat patronus mores animosque clientis,
 Laudat opus paterae: nanque illam ducta per omnem
 Aurea vitis erat, Bacchique iocantis imago.
 Expectas etiam, seponere quid suus illi
 Suaserit & quantum pudor: auri quod fuit intus
 Signati, pateramque simul capit ille nitentem:
 Et vacuis seruum manibus discedere iussit.
 Illum afferre putas fidum potuisse clienti
 + Consilium, inceptoque mala deducere causa?
 Quid si vel iudex sedeat, sumptusue regundis
 Finibus interpres, communis & arbiter agri?
 Hunc inbeat lapides adducere, opinor, & illum:
 Deinde sibi solers addicat utrinque relictum.
 Has sordeis, hac monstra Erebo nigrante remissa,
 Di prohibete sacris Astræa virginis aris.
 Quo mea paupertas nullis polluta rapinis,
 Puras munda manus, casti fidentius audet

Ora

Ora sacerdotis, vultumque subire benigni
 Principis: & dotem natis, alimenta parenti
 Poscere: digna bonoque ac forti præmia ciue,
 Accensura animos aeterna laudis amore.

Ad FRANC. OLIVARIUM, Franciæ Cancellarium. 4.

Vicit, OLIVARI, tua virtus seu minacis
 Spicula fortuna, qua nunc contenta supremo
 Deieciisse gradu, teque expoliaisse superbis
 Fascibus, haud inuita fruentem cernit auitis
 Prædiolis, & longa manu pineta serentem.
 Prima quidem species magnarum incognita rerum
 Luminibus suevit tenebras offundere nostris,
 Post ubi rem tam propius spectauimus, esse
 Vel non quanta prius, vel non tam bella videtur.
 Sic abit ille malus, qui nos deceperat, error:
 Te vero quo quisque magis cognoverit intus,
 Hoc magis atque magis mirabitur, omnia forti
 Inuictoque animo qua sunt humana ferentem:
 Nec fractum aduersis unquam, rebusue secundis
 Elatum: vultu atque animo propè semper eodem.
 Illa tacebuntur studiosè tempora nobis,
 Te rectore quibus florentem vidimus orbem.
 At postquam diuina suum te rura colonum
 Aspiciunt, turbaque hominum cœtūque relicto,
 Ha latebra dulces, atque hi placuere recessus:
 Quæ tua vita fuit, quibus & quantisque referta
 Delicijs? non ijs quæ sunt in honore per urbem,
 Perque domos celsas & picta palatia regum:
 Sed quibus illa Deum in terris cognata propago
 Oblectare animos Saturno rege solebat.

Manè sacer primùm petitur locus, inde seueris
 Et granibus studijs aliquot defungeris horas,
 Protinus & viridi latus spatiaris in horto,
 Aut inter pineta, tuis quæ consita longè
 Excurrunt manibus, vel coniferas cyparissos,
 Aut sacram Phœbo laurum, platanosque reuisis
 Socraticas, Musisq; nemus Phœbōque dicatum.
 Hæc eadem studia, atque idem repetuntur amores
 Cœnato pransoque. sed & celebratur honestis
 Semper mensa frequens (ut agro nimis urbe remoto)
 Hospitibus. nihil est cœna iucundius illa.
 Tum qui sermones, quam dulcia verba sequuntur:
 Nemo non melior, non doctior inde recedit.
 Tale genus præstans & non imitabile vita
 Dulcis, Oliuari, iam multos exigis annos:
 Ut qui prætereant muros & limina villa
 Ante tuae, exclament, O te, Franciscæ, beatum,
 Solus enim solus scis vivere, cetera tanquam
 Cœca per obscuram gens noctis in ambulat umbram.
 Te qui non norant prius, illi tempore sortem
 Optauere tuam, quasi suauior esset in aula
 Vicitus apud reges, quam rure domique paternæ,
 Cum bene morigeris natis & coniuge casta.
 Atque illis istud possit fortasse videri,
Qui tantum seruire, genique inflectere coram
 Principibus didicere, quibus tulit improba certos
 Ambitio sensus, & libertatis amorem.
 Tu vero tu liber in aula, liber in urbe
 Vixisti semper, nec res fecere secundæ
 Maiores animos, nec deiecere sinistræ:
 Ut vetus aſiduis exercita flatibus arbos
 Ventorum, manet illa tamen nec sede mouetur.
 Sunt alij qui perpetuò latuere, minores

Viribus

Viribus atque animis, ausi contingere nunquam
 Aut commune forum, aut habitatas regibus aulas.
 Ast alij verò, magna cùm publica laude
 Munera gessissent, casu hinc pòst fortè repulsi
 Continuo cecidere animis, et vivere ruri
 Mortem supplicium sibi crudele putarunt.
 Paucis vita utrumque genus placuisse videmus,
 Pauci adeò aut sciure vti, aut voluere, duobus:
 Exceptis Cyro Persarum rege, vel illis
 Consulibus, curuo quos Roma vocavit aratro
 Vrbis ad imperium. sed enim hæc vix detulit ad nos
 Fama vetus: tantumque libris sunt nota legendis.
 Nos vel apud regem hodie, vel in urbe foroque
 Occupat ambitio, vel amor plus semper habendi.
 Si renocas retrahisque domum generosus, ab ara
 Idem coneris fugitium auellere seruum.
 Huic ego dem veniam nullum qui possidet agrum,
 Nil habet aut ruri proprium, nec curat habere.
 Non inuitus enim caret hoc quod nesciit unquam,
 Nec res ignotas potuit sprenisse videri.
Quid facias illis, qui villas, Iuppiter, altas
Ædificant celoque ferunt: qui ingera pinguis
Mille soli includunt leuibus viuaria ceruis:
Quorum non priuata putas, sed regia planè
Prædia, tam latis expandunt cornua fundis.
Hæc illi cùm tanta frui, cùm talia possint,
Nunquam animum latere inducunt abscedere regis.
Tantus amor lucri, leuis est tam fumus in aula
Vendibilis, tantoque paratur gratia questu
Immensas ad opes. sed enim quis credere posse
Esse homines, claris etiam maioribus ortos,
Visque adeò viles animi, ut tam pulchra deorum
Munera, terrarumque ipsius et aeris usum

Illos non pudeat tenui postponere lucro?
 Et iactant at auos, iactant præclara suorum
 Stemmati dijs geniti superis, cùm furta, rapinas
 Admittant, & quæ pudeat committere seruos.
 At ne prorsus in urbani videantur, & omnis
 Expertes rationis, in ultima tempora vita
 Hæc prouisa sibi veluti solatia dicunt,
Quandocunque domum se tempestatibus acti,
 Aut referent vltro pertæsi regis & aulæ.
 Factamen ista cadant ut sunt præuisa, bonaque
 Ad sedes venia liceat migrare paratas:
 Sed canos hominum sibi quis promittere posset?
 Aut quis in effæto, & spoliato viribus olim
 Corpore sensus erit, quæm languidus & breuis usus?
 » Stultum est præsentem cùm possis carpere fructum,
 » In longam differre diem: mora temporis affert
 » Difficiles nodos & dura obstacula sæpe.
 At querimur fructus producere culta minores,
 Ipsum incusantes hodie calumque solumque,
 Ingenteisque Deos; nostra est sed maxima culpa.
 Ut puer in uiso non riserit ante parenti,
 Ignoto nec ager domino: seges ipsa magistrum
 Plus amat, & manibus versari gaudet honestis.
Quæm melius fundum colere atque ornare paternum,
Quanuis exiguum fuerit, quæm tendere fines
 Ulterius semper, fundumque annexere fundo.
 Diuitias immensus ager, nimiásque potentis
 Monstrat opes domini: bene cultus at indicat artem
 Ingeniumque viri, & maiorem fructibus aquat.
 Dic agendum, fructumne putas hunc esse bonorum,
 Si multum latè fœundi & fertilis agri
 Posseas? multos habeas sub clave repositos
 Regis aut veteres, aut patris imagine nummos?

Non

Non magis quam citharas coëmat si nescius artis
 Cantandi, clauoque emptas suspendat eburno:
 Vell libros habeat si nullum indoctus ad usum.
 Tantalus hac dici possit ratione beatus.
 Ignorare mihi quæ sit tua cura videris,
 Cuique rei bona tot cumules, quia nempe bonorum
 Laus omnis solaque voluptas omnis in usu est.

Ad CARDINALEM BELLAIVM.

.5.

RGO tibi redditum redditum persepe roganti
 Fraternæ fecere preces, iactataque vulgo
Morbifama tui, & dubia spes parua salutis:
 Cuius quanta bonos omnes tum cura teneret
 Ostendere hominum plena formidine mentes,
 Et pauor, ut quisquis venisset nuncius urbe,
 Totque data & promissa deorum munera templis:
 Ipse etiam rex ipse tuos fleuisse labores
 Dicitur, & magnam vultu monstrasse dolorem.
Que tamen ipsa tibi iam dudum cognita fama
 Esse reor: vel qui modò præpes missus in urbem
 Nuncius, ad vestras (puto) iam peruererit aures,
 Gaudia magna ferens tibi primùm, deinde cohorti,
Que longi socia exilij erroriumque tuorum
 Fida comes, tecum cupit in sua tecta reuerti,
 Tecum restitui patrijs nunc sedibus optat:
 Votiuamque suo tabulam suspendere Mauro.
 Ad te (qua retinere solent clarissima saxe
 Ingenia) antiquis loca deformata ruinis,
 Semiruta moles, & tecta minantia casum,
 Non urbs, verum urbis modò nomen, & illius umbra
Que fuit, imperium cum totius orbis habebat,
 Nunc triste exemplum semper mutabilis anni.

Tene (inquam) ne, quæso, diutius ista morentur,
Quàm quo metiri spatum hoc in tempore possis:
 Spectatum satis, ac plus quàm fortasse necesse
 Est homini rerum prudenti. Ex ungue leonem.
 Littora tu Campana iube, pictasque valere
 Baias, & calidis currentia flumina riuis:
 Tum monumenta hodie villarum incognita nobis,
 Et sine nominibus, Craſi, ditisue Luculli,
 Nunc quoque vicinis etiam despecta colonis,
 Et quorum magnam potuisti cernere partem.
Quæ tamen, ut nunc sunt, urbis labefacta beatæ
Quondam, diuitias & opes ostendere possunt,
 Sed quas te libri melius, quàm saxa docebunt.
 Atque utinam pernix aliquis tibi Pegasus effet,
 Impositum placidis equitem qui molliter armis
 Hic in conspectu nostro brevioribus horis
 Sisteret: aut humeris consutas Dædalus alas
 Aptaret, liquidoque præiret in aëre cursum.
 At quanquam tua sit mora nobis longa ferendo,
 Et desiderium absentis producimus ægrè:
 Maturare tamen non festinare memento,
 Ne te (quod superi auertant) nil tale verentem
 Lethifer autumnus funebribus implicet vlnis.
 Abstineas etiam mœno nucib[us]que pyrisque,
 Arboribus que poma ferunt, & dulcibus vnis.
 Nanque repentina febres hic corpora vulgo
 Corripiunt hominum, fluit inde iacentibus ægris
 Turpiter, atque animam cum sanguine deijcit alius:
Quæ tamen (ut spero) veniens contagia frigus
 Auferet: & cœli Borea spirante reducat
 Temperiem, clarasque dies, noctesque serenas.
 Si nondum vires & pristina robora sentis,
 Aut lectica via mulis gestata laborem

Succus-

*Succusisque graues, aut nauis operta leuabit:
 Protinus attigeris quam parui flumina Rheni,
 Inde per effusas illo stagnante paludes
 Eridanum, Venetique sinus maria alta subibis,
 Et multis late dominantem gentibus urbem
 Europaque Asiaque, & vasti gurgite Ponti.
 Heic triduum pones, dum lustras omnia circum
 Vrbis templa, domos, & publica tecta, forūmque
 Marci, & marmoreas Donati principis aedes:
 Artifices liquidi (visu mirabile) vitri:
 Necnon sexcentis instructum nauibus, omnique
 Armorum genere, & pictis nauale carinis,
 Centauro imprimis magni vectrice senatus.
 Cetera sunt illo que formosissima tractu
 Oppida, te poterunt non multos usque morari,
Quanuis multa, dies: nisi lenis deuia Minci
Stagna lubet, patriūmque solum spectare Maronis
Arcem, & turrigeræ fastigia celsa Cremonæ,
Et deserta viris Pompeia mænia laudis.
 Hac te digressum Troiani Antenoris urbe
 Ad lēnam excipient sublimibus oppida muris,
 Sed Vicentini colles, & nigra placebunt
 Vina magis, morisque per omnes plurima campos,
 Nobilis antiquo necnon Verona theatro,
 Armorūmque potens & saui Brixia ferri:
Quæq[ue] alie rectâ occurrunt venientibus urbes.
 Hinc Mediolanum, Vercellas, condita Gallis
 Oppida preteriens, positum in radicibus ipsius
 Taurinum venies: ubi lētus magna videbis
 Clarorum monumenta ducum, celebrata colonis
 Æquè ac militibus defuncti nomina fratris,
Quem mors ante diem properato funere mersit.
 Hic aliquot poteris tuto requiescere noctes*

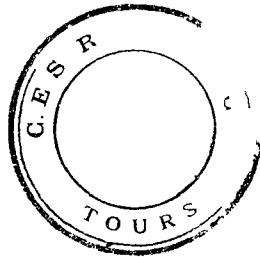
Dum soleæ pedibus clauique aptantur equorum.
 Verum ut scis, tibi ludus erit percurrere plana
 Italia, quantumque iacet latus inter utrumque,
 In medio campi circùm spatiantibus undis
 Cum sint egregia dextra leuaque tot urbes,
 Flumina tot pulchros subter labentia muros:
 Adde lacus mensis obsonia larga ferentes,
 Magnorumque onerum patientes equoris instar,
 Hos circum densa vestitas arbore ripas,
 Lauroque & myrto, & pomis qua Media misit.
Quæ verò species agrorum, & quanta voluptas
 Aspicere implexas contortis vitibus ulmos
 Distantes paribus spatijs atque ordine certo,
 Et medias inter segetes: quæ verius hortos
 Vniuersque hominis pomaria dicere possis.
 Tantum seu Pænina paras, seu Graia redire
 Per iuga, seu libuit per Coëtia, nullus euntem
 Impediat casus, cali vis nulla molestet,
 Ne glacies digitos, faciem ne frigus adurat,
 Ne ventis adpulsa furentibus obruatora
 Conspicuumque via nix tollat equisque virisque:
 Ut te post multos reducem tua patria menses
 Accipiat lati oculis & fronte serena,
 Accipiat qui nunc patria moderatur habenas
 ERICVS, pulsis veniens modò victor ab Anglis.
 Interea totum Phœbe lustrauerit orbem
 Dum regi exponis longo res ordine gestas,
Quique status rerum presens, qui deinde futurus,
 Et quid consilij, quid opis res Itala poscat.
 Netamen ausculta blandis sermonibus aula,
 Nec tua lethæo perfundat tempora somno
 Ambitio fallax, & honorum caca cupido:
 Sed fuge maturus Sirenum saxa, priusquam

Inuidia

Inuidia flagres, quæ regum semper amicos
 Virtutemque petit sublimi in sede locatam.
 Non obscura sequor, tibi nec modò cognita primùm
 Te multis fortuna modis exercuit antè,
 Te capitis fecere tui discrimina cautum,
 Et toties vario transmissa pericula casu.
 Non iter ignotumque pererras littus, eosdem
 Ad scopulos harere, iterumque offendere turpe est.
 Sed me stultus amor me longius ire monendo
 Impulit immemorem tua sit prudentia quanta:
 Tu tamen hanc nimio veniam dabis equus amori,
 Téque domum referes, quò te venisse propinquus
 Latentur pagis, latentur & urbibus omnes.
 Sed neque mortales tangunt ea gaudia solos,
 Ipsæ etiam pecudes & bruta carentia sensu,
 Ipsa mihi tellus rideréque prata videntur,
 Et super aucta suas effundi flumina ripas.
Quas, ubi fama tui redditus vulgata per agros
 Circum omnes fuerit, credis mox affore turbas:
Quos & concursus hominum regionibus illis
 Vndeque visendi studio? se quisque beatum
 Crediderit, tua si conceditur ora tueri,
 Si manibus summam dabitur contingere vestem,
 Si premere & quæ tu vestigia presseris anté.
Quid cùm supplicibus fueris bona verba precatus
 Intentens oculos, & sacram ad sidera dextram?
 Procumbent omnes velut aras ante Deorum.
 Sed propera si vis extremos cernere ludos,
Quos tibi pro reditu felici rustica pubes
 Lata facit. vidi nihil ipse iocosius unquam.
 Nanque ut præteream scenam, vilémque paratum,
 Et longos Erebi dentes inhiantis apertis
 Faucibus, & mandentis adhuc spirantia membra,

Qua possint Fabio, risumque mouere Catoni.
 Mira fuit persona gerentis cornua fronte
 Luciferi, picti faciem carbonibus atris,
 Voluentis longa sinuosa volumina caude.
 Qui procul igniuomo quoties emisit ab orco
 Horrificū clamorem, & quo nemus omne propinquum
 Insonuit, versaq; steterunt fluminis vnde,
 Omnibus ijt subito gelidus per tempora sudor,
 Et metus effractis erumpat ut ille cathenis
 Continuoque domus Plutonia tota sequatur.
 Parte alia posita videoas in sede tyrannum
 Addi vincla reis & verbera saua iubentem:
 Carnifex nudis quatientes flagra lacertis,
 Haud fictos gemitus toto reddente theatro:
 Catera quae fiunt vel præsens ipse videbis,
 Vel referent alij cùm veneris. interea tu
 Adde gradum, pleni dum siccо puluere campi,
 Dum facilisque & plana via est, corrupta nec imbri.
 Iamque adeò iam tristis hiems abscondere soles
 Incipit, & pluuijs obnubilat aëra ventis:
 Sed prouisa tibi lignorum copia magna est,
 Quam modò Campanis aduexit Matrona siluis.
 Tu ne ideo mutata feras vestigia retro,
 Nanque suas habet hic veneres locus omnibus anni
 Temporibus, suaque est hiberno gratia celo.
 Haud facile in terris alia regione locorum
 Tot simul inuenias & commoda tanta, quot uno
 Et quam multa loco tibi se se uberrima fundent.
 Hic securus eris, quae procreat aula malorum,
 Vitabis maledicta hominum, linguasque nocentes:
 Vitabis duplex studium, geminumque laborem,
 Manè salutandi, seu redditis latus amicis,
 Seu capis inuitus, quos detulit alter honores.

Hic

Hic alijs qua multa locis cogare tueri,
 Nulla tibi stomachum prorsus conspecta mouebunt,
 Nil dirum, nil triste tuas referetur ad aures.
 Et quoniam siluaeque placent, tacitique recessus,
 Nectamen humano conuictu durus abhorres,
 Hic utrumque locus dederit, sic urbe remotus
 Ut quoties libeat possis cum ciuibus una
 Esse tuis spatio unius non amplius hora,
 Seu veniunt ad te, seu tu contendis ad illos.
 Hic melius sacra nemorum spatiabere in umbra,
 Mollibus in pratis, viridisque in margine ripa:
 Hic versus facies Musis & Apolline dignos.
 Vines ipse tibi, incipies aut viuere primum
 Regibus Assyrijs felicior, & bona carpes
 Hortorum, nemoriumque, & ruris opima beati:
Qua rex cunque die, quoquo vocet, ire paratus,
 Semper ut expectat quis signum ad pralia miles.
 Hic quibus ipse voles, & quando, fruoris amicis,
 Me simul atque alijs, me plus tamen omnibus uno.

Ad CRASSINVM, doctissimum Senatorem. ✓.

 *VIC QVID ubique latet nummorum, quicquid ubique est
 Argeti, quicquid gemarū, quicquid & auri,
 Nobis eripiunt crudelis tempora belli:
 Materia sic flagitijs, luxusque remota,
 Ponimus inuiti quod erat virtutis amore
 Ponendum multò prius, & ratione magistra.
 At cùm fortis agros populatur, & urbem
 Castra mouet propius, quantum trepidatio matrum?
 Lymphata cursant circum delubra frequentes,
 Atque Deos poscunt, irataque numina, pacem.*

*Ipsa quinetiam tumidae successibus ante,
 Incipiunt reliquis uti cum ciuibus a quo
 Iure potestates, & non contemnere sortem
 Plebis, & humanos communes ducere casus,
 Et donis placare Deos, & poscere pacem,
 Seque etiam magnis humiles obstringere votis.
 Sic metus, & dubijs incerta pericula rebus
 Consternunt animos quantumlibet ante superbos,
 Et mortis memores faciunt cultusque Deorum.*

*Ergo pace fuit nunquam minus utile bellum,
 Plusque libidinibus prodest vis illa regendis,
Quam verba & ratio, quam Cincia & Oppia leges.
 Ut fracto quem nauigio fortuna rededit
 Ad peram & baculum, sapere istum denique cœpit:
 Cuius item fauces oppressit copia rerum,
 Restrictæ laxant epuleq; cibique negati:
 Et quæ non aliter curari liuida possunt,
 Saepè reciduntur carentibus ulcera lannis,
 Et rapido nimiam segetis depascimus igni
 Luxuriem. Quod si meliores reddere nostros
 Bella solent animos, & religionis amantes,
 Quid tam funestis ac diris vocibus arma
 Prosequimur, nobis quæ sape fuere saluti?
 Iam nostras quoties aut densa grandine nimbus
 Contrivit segetes, dedit aut subuersa ruinam
 Facta labe domus, demersæne puppis in alto est,
 Extulimus quoties dilecti funus amici:
 Hac accepta Deis incommoda ferre solemus,
 Ac nos supplicia ijs meritos grauiora fatentes
 Subjicimus capita, & grates exoluimus equi:
 Curetiam non bella moueri numine Diuīum,
 Cur non bella geri dicas, utque optima nobis
 Immitti à superis, quanuis alia esse videntur?*

Nanque

Nanque Deis magna cùm sint mortalia curæ,
 Cùm nos aspiciant, cùm saluos esse laborent,
 Et dare quæ nobis sint optima credere par est.
 At bona pars hominum cæcis offusa tenebris,
 Multa Deos iniusta rogat, contraria rebus
 Multa suis, studium populi, vel regis, honores,
 Diuitias, & quæ bona vulgus catena dicit:
 Quæ cùm nactus erit, subit ingens turba malorum,
 Inuidia, & pressis armata calumnia telis.
 Tum delator atrox cum falsis testibus, illi
 Iudicium capitis, litèmque intendit acerbam,
 Corruptus index sedet, ambitiosus, auarus.
Quid faciat? nisi se gladio laqueo ne tyrannis
Eripit: & mortem deludit morte priori?
 At Deus errorem hunc hominum miseratus ab alto,
 Multa forent ipsi quæ perniciofa roganti
 Sepe negat, quadam tribuit nolentibus ægris,
 Prima tetra quidem specie, mox lata futura:
 Carbones accùm rutilos flammamque micantem
 Poscenti nutrix puerò, matérue negauit,
 Aut apij viridis calicem porrexit amarum,
 Crudelis nimium videatur & aspera nato,
 Non alijs, quinimo si vitiosa petenti
 Annuerit, merito crudelem dicere possis.

Nobis & requies & pacis nomen in ore est
 Semper: eo sermone Deum contundimus aures,
 Scilicet ut plenis secura mente fruamur
 Delicijs: ne quisue mali metus otia turbet.

Nunc mala quæ nobis veniunt pacemque sequuntur
 Accipe: luxuries, ingens & copia rerum,
 Adde voluptatum species, & turpia mille
 Dede cora: effuso nuptæ viduæq; pudore,
 Et quæ clausa domi melius se virgo teneret,

*Intempeſtiuſis conuiuia circuit horis.
 Ludus iners, molles alieno tempore ſomni,
 Hinc & adulteria, & ſoboles mentita parenti,
 Inſitus & veris alienus stirpibus haeres,
 Continuo rixæ innumeræ, discordia, lites,
 Iudicium, teſtis, delator, vultus auari
 Iudicis: eiectique bonis ſine crimine ciues
 Cum probro atque ignominia ſunt; omnibus iſtis
 Eripiunt te bella malis, nec que mala ſecum
 Apportant, & quanda bonis potioribus iſtis,
 Quæ neque tempeſtas, nec ſauus ademerit hofis.
 At bellum exitio multis fuit urbibus olim,
 Et fuerit. quid ſi nec ſemper inutile nobis
 Exitium? & morti ſuccumbere preſtat honeſta,
 Quam longam & turpem cum probro ducere vitam.*

Ad FRANC. OLIVARIUM, Franciæ Cancellarium.

De cauſa Merindolij Lutetiæ acta in Senatu. *Z.*

 *VID Romana bonus, quid Græca per oppida
 Rhetor
 Eloquio potuit, quò non traducere plebis
 Nutates animos, quas nō aut vincere cauſas,
 Hac facilè oſtendit magnis agitata clientum
 Et patronorum clamoribus ardua cauſa:
 Non de re, non de repetundis denique nummis,
 Sed de vi potius, de cæde, ſuprōque pudicis
 Matribus oblato, & vinclis ſine crimine cœſis.
 Nam longam historiam pulchro ſimul ordine cœpit
 ALBRICIVS recitare, viros & morte peremptos
 Indigna, raptasque ſoluto crine puellas,
 Et latè miseriſ ſubiecta incendia vicis.
 O qui tum gemitus, ô quæ ſuſpiria ab imis*

Exaudita

*Exaudita ferè gradibus, portisque Palati:
Omnes exquisita reis, & summa precari
Supplicia, indignos qui lucis honore fruantur.
Ipse etiam Prætor vultus satis esse probatum
Significans, solio iam iamque exurgere visus,
Et socios quæ sit sententia poscere velle.*

*Dicendi finem vix fecerat ille, Robertus
Occupat; indignari omnes quòd surgere contrà
Audeat; admirari etiam quid dicere possit.*

*Incipit ille tamen verbis quæ pectora quanuis
Flectere dura queant: sic paucis perficit horis,
Ut modò quos damnare patique extrema iubebant,
Mutatis hodie cupiant dimittere votis.*

*„ Sed leuiter mala nos pungunt aliena, simùlque
„ Obiecta tristi specie nascuntur, & orta
„ Arescant lacrymæ. Dubios inquirere cesso
Litis in euentus, obscuraque soluere fata:
Di faciant ne plus valeat facundia vero;
Et præiudicijs ne causa prematur iniquis.*

*Quem tacita Casar damnauerat antè tabella,
Certus proposito nunquam deflectere, index
Sedit in hunc facile à caris persuasus amicis:
Orabat Cicero, primum sese insinuare latenter,
Inde omnes versare dolos: mox promere tela,
Et iactare faces, & scalas addere muro.*

*Quid queris? paulatim hominis deferuit ira,
Mutauitque animos, mutauit sape colorem,
Denique profudit lacrymas, hostique pepercit.*

*„ Tantum Suada potest hominum dea cordibus imis,
„ Sed magis illius vires & robora sentit
„ Ingenium, teretisque dedit cui Iuppiter aures.
„ Pictorem ut pictura magis, versuque poetam
„ Oblectat; numeri, numeros vocesque tenentem.*

„ *Nam cuiusque operis quæ sunt vulgaria forsan
Quisque notat; perfecta vident abstrusaque soli
Artifices, magnum sic Rhetor Rhetora capit.*

*Ergo forum mutum esse iubes, elingue, vel infans;
Patroni vitare dolos, & habere disertis
Perpetuò clausas, Sirenum ut cantibus, aures;
Et reuocas Martis nos ad solennia pagi:
Non ego; sed morem seruare, modumque tenere
Præcipio, ne res sermonem & verba requirat,
Neu faciat verbosa viris facundia fucum,
Et lingua melior perruptis legibus aquum
Opprimat, immeritumque reportet ab hoste triumphū.*

*Si iudicio, non casu & sorte legantur
Moribus atque etate graues, rerumque periti,
Qui leges & iura diu magnoque labore
Cognita describant populis, legumque ministri
Quod cuiusque suum est tribuant, nec amore nec ira
Impulsi, nec spe nummos de lite ferendi,
Næ frustra conentur eis dare verba patroni.
Sed priuata bonas corrumpunt commoda mentes,
Dinitias Croesi paucis præcurrimus annis,
Nemors nos intercipiat, ne vel a retrorsum
Ventus agat veriti; tamen hac quis deinde fruenda
Accipiet? tu non, tibi qui præcidis & usum,
Et spem, quæ potuit miserum te sola iuuare.
Pascimus interea multorum corpora, multos
Hoc est nempe lupos, aut multas pascere vulpes.*

*At pulchrum valde est & magno principe dignum,
Regales ornare epulas, trahere agmina secum
Maxima seruorum: pulchrum, si constet honestis
Turba viris: agedum, demptis circumspice paucis,
Qui reliquis te prosequitur comitatus eunt;
Turpis, iners, indoctus, egens, simulator, auarus.*

Quæ

Qua quoniam neque sunt obnoxia legibus ullis,
 Et neque lictorem metuunt, neque iudicis iras,
 Crimina; nec suam possunt verbisque renelli,
 Emendare tuum est; si nil tua iussa valebunt,
 Ignauos coges alio concedere fucos,
 Et niueo contentus eris grege; tres memor olim
 Prætori comites non amplius isse Catoni.

DE METI VRBE CAPTA. 8.

REGO militibus tandem Mauortia nostris
 Concessit belli veterem Germania laudem.
Vicimus, ò ciues, & qua gens vincula nobis
 Saeva minabatur, castris exuta relictais
 Aut turpi se prona fuga dedit, inque sepulta
 Corpora per campos sociorum multa reliquit,
 Aut captiva suis accepit vincula dextris.
 Parua manus iunctas animis (quis credere posset?)
 Totius Europa simul uno tempore vires
 Sustinuit: fastusque superbos gentis Iberæ
 Contudit, & toties assuetum vincere Regem:
 Qui properans ultum sua probra recentia, pubem
 Francorum oppidulo clausam sperauerat armis
 Posse capi, reliquum mox spe complexus inani
 Imperium: sed eo sene iam Fortuna relicto
 Transit ad iuuenem Regem. seu nescia certo
 Stare loco, seu laudis amans surgentis in altum.
 Ergo nunc placidum Regi parere Mosellam
 Cernimus, & campos Lothari nomine dictos.
 Rhenus & ipse pater victori brachia tendit,
 Ascribique libens antiquis finibus optat.
 Scilicet hoc fatale solum tibi, Carle, tuo'que
 Nuper auo, Dens has prohibet contingere terras.

*Audax ille, sedens ad parvi mœnia Nanci,
Et decus & vitam certamine perdidit uno.*

*Tu decus & partos multo sudore triumphos
Vnius effudisti amens sub mœnibus urbis:
Forsitan & medijs vitam positurus in agris,
Ni conuersa retro vestigia, Carle, tulisses.
Ipsa duos tellus eiusdem stirpis alumnos
Bellum ductores, rarum decus, extulit aui
Quemque sui, patriæ quibus est data cura tuenda.*

*Illum Sicaria regem, qui robore nostrum
Confidens equitum socijs adiutus & armis,
Burgundæ contrivit opes ac nomina gentis.*

*Hic verò qui nunc Metensi fortis in agro
Fulminat, Hispanasque phalanges mœnibus egit
Præcipites, turpique fuga dare terga coegit,
Militat auspicijs E R R I C I Regis. utriusque
Debita laus: maior sed enim de Cæsare victo.*

*Ecce autem sublimis equo, spoliisque superbis
Cæsar, ingreditur iuuenis, quem Gallica turma
Nobilium sequitur, paribusque exercitus armis
Et captas Aquilas, minioque rubentia Regi
Signa refert. manibus date, ciues, lilia plenis,
Et lauroque apioque implexas ferte coronas.*

*Qualis erat nigris rediit cùm victor ab Indis
Liber agens longum quacunque incederet agmen:
Qualis & occiso lethali vulnere monstro
Theseus est quondam patrias inuestus Athenas:
Qualis mentiti spolijs oneratus Achilli
Priamides Phrygiam se rettulit Hector in urbem:
Talem defensa patria, Francique vetustis
Finibus imperij, reducem te maximus ultro
Accipit E R R I C V S, Respublica tota salutat,
Otiaque & vitam tibi se debere fatetur.*

Vos etiam tanti socios comitésque laboris,
 Vos quibus appellem post tot pulcherrima facta
 Nominibus? quorum virtuti Gracia nullum
 Par habet exemplum, Romana potentia nullum.
 Non ego contulerim legionum Martia vobis
 Agmina, non sacram Thebana gente cohortem:
 Et quibus argento fulgentia scuta fuere.
Quis populus post hac, que vestros natio vultus
 Sustineat? que gens belli se comparet arte?

Tu verò quem tot cumulat fortuna triumphis,
 Ipsa quot in parteis varias Europa secatur:
 Cui decus est duplex pulso bis Cæsare partum,
 Disce modum seruare, alieno disce periclo:
 Disce cupidinibus certos praescribere fines:
 Et seruatoris potius, noménque parentis
 Plebis ama, quam vel domini vel Regis acerbi.
 Nam fuit exitio multis hoc Regibus olim,
 Cæsaribusque: fuit prius illud, saepe saluti.
 Nulla magis populis externos prælia Reges
 Commendant, quam cum monstrauerit exitus illos,
 Nec rem principio, nec opes quæsiſſe, nec vlla
 Imperia, obducto simulatis artibus hamo:
 Tantum sponte sua & verae virtutis amore
 Ductos, auxilio voluisse opibusque iuuare,
 Quos vis seruitio pressos aliena teneret.
 » Nec generi humano contingere gratius ullum
 « Munus, libertate potest. Quo Gracia plausu,
 Et qualititia, praconis verba Latini
 Excepit, patrijs cum viuere legibus omne
 Ænum, tanquam missa manu, longoque soluta
 Seruitio iussa est? tanto clamore volantes
 Prater aues subito ad terram cecidisse feruntur.
 Atque ea gens affecta recenti munere tanto,

Nónne fuit citius vitam positura iubente
 Consule, quām nummū postquam prouincia facta est?
Quid Rhodijꝝ, aliꝝ? omnes in fædere malunt
 Viuere, quām dominis stipendia soluere victi.
 His tanquam gradibus popularis gratia multos
 Forteis sape viros euexit ad æthera Diuum
 Æternasque domos, & cali in parte locauit.
 Thesea quid memorem? quid sacras Herculis aras?
Quique in morte alij numeros auxere deorum?

Dijꝝ merito grates referenda, qui tibi mentem
 Hanc dederint, leuia ut malles & mitia semper
 Imperia, & sancti regnare more parentis
 Sedibus in patrijs: aliena, vel extera, non tam
 Subiçere, optareſque tuis accedere regnis,
Quam prohibere malis, & certa pace tueri.
 Pro quo diuinos viuo sacrauit honores
 Parma tibi, diris ereptaque Sena tyrannis.
 Et modò libertate data qua nesciit vti,
 Poscit opem supplex iterum Germania, poscunt
 Italia profugis viduata ciuibus urbes:
 Vnde tua noua mox succrescat laurea fronti,
 Et dicat soboles quondam ventura nepotum:
 Hic rex legitimus Francorum, non tulit agrè
 Vicinos populos in libertate manere:
Quinetiam oppressos adiuuit milite & armis:
 Atque illi tantis merces amplissima semper
 Pro meritis est visa, pijs in mentibus harenſ
 Gratia: qua magni merces est vera laboris.

Ad HENRICVM REGEM. · 9 ·

Felix, quò te tua, Regum maxime, virtus
 Et fortuna vocat, Mosam, Scaldémque, Sa-
 bimque

Inter, ad extremas Batavorum littoris oras,
 Ereptos priscis repetitum regibus agros.

Ifelix, quò te veterani militis ardor,
Quò tua mens invicta rapit; Belgámque rebellem
 Conatum malè se iustis subducere regnis
 Coge recusantem Gallorum antiqua subire
 Imperia: & dominos tectis inducere Celtas.

Quem neque bellipotens nuper Germania texit,
 Nec qui perpetuo Germanos limite Rhenus
 Separat à Gallis; tantum conspecta pauorem
 Omnibus Alsatum populis tua signa dedere.

Ille fuga rediens post paulò venit ad urbem,
 Claram olim imperijs, regnatri cémque Mosella.

Vnde iterum, amissa media plus parte suorum
 Fugit. at innumeræ equitum peditumque cohortes
 Secum iratus agens sperauerat impete primo

Conscensurum urbis muros, & tecta daturum
 Ignibus. o, falsas hominum spes absque Deorum.

Auxilio. stetit ille suis modo viribus. at tu
 Arma capis, ponisque Deis authoribus arma.

Tu quoties exire tibi est ad bella necesse,
 Manè Deum fanctas supplex procumbis ad aras;

Votaque pro nobis, pro finibus, atque salute
 Concipis imperij, summissa deinde precatus

Voce Deos, sic te contingat numine dextro
 Incolumes socios omnémque reducere pubem.

Ergo benigna fauent tibi sidera. nullus eunteis
 Antè duces, primumque morari exercitus agmen

k ij

*Nulla manus potuit . sed apertis oppida portis
Accepere tuos . quæ (si mens recta fuisset
Hostibus) expugnare decem vix mensibus ulli
Mortales valeant . turbatis pergit Belgis
Dij tales animos , talēmque immittere mentem.*

*At regina nouam quæ nuper struxerat urbem ,
Quos super amissa gemitus , quas illa querelas
Sparsa comam , & pugnis concusso pectore fundet .
Tu verò nostri pars maxima roboris , urge
Perculso E R R I C E ; & iam fugientibus insta .
En fatis promissa tibi victoria : si nec
Stellas sustinuere minoraque lumina ; Solem
Non (mihi crede) ferent : non hac lectissima gentis
Robora , quæ fido circunstant agmine regem .
Vinces ; dum calo tribues non inuidus author
Vincendi causas . Dum quæ geris omnia , magnis
Dijs accepta feres : ipsisq; fatebere solos
Et pugnare Deos , pugnando & vincere solos :
Teque manus illis tantum præberem ministras .*

Ad M A R G A R I T A M Regis sororem. 10.

ST illud quod sape queri , magnosq; solemus
Accusare Deos , stultis longissima vita
Cocedi spatia , & quorum nil vivere prorsus
Intersit : natos ad commoda publica ciues
In medio plerunque diem finire supremum
Vita curriculo , fermè canescere nunquam .
Ac si huius pertæsa loci , pertæsa malorum ,
Quamprimum hinc alio cupiat concedere virtus :
Aut Deus inuideat miseris præstantia terris
Ingenia , & malit præsentibus ipse fruisci .
„ Sed quacunque tamen causa est : non gloria nobis ,

Non

» Non aurum, non diuitiae, non celsa potestas,
 » Non quæ istis melior sapientia prorogat annos.
 Lex & conditio moriendi est omnibus una.
 Atque illi superium gaudent accumbere mensis,
 Et desideriumque bonis luctumque relinquunt.
 Maxima pars hominum sed enim sua commoda luget.
 Nec verò audire est alias in funere voces:
 Hem quid agam? quò me miserum fortuna rededit?
 Ad quem configiam tali priuatus amico?
 Ille suis opibus me sustentabat egenum,
 Illius ambitio mea pennis alta petebat:
 Ille meas secum moriens spes abstulit omneis.
 » Talia commemorant. At simplex nudaque virtus
 » Effertur siccis oculis, & honore sepulchri
 » Sola caret. Paucis quoniam respublica cordi:
 » Et sua posse putant salua atque integrum manere
 » Euersis adeo communibus. ò mala rerum
 Dissidia! ò, falsis imbutaque pectora nugis!
 Tu, minor est si facta vel uno restua nummo,
 Exclamas, totamque reples clamoribus urbem:
 Ut subuersa cadat respublica funditus omnis
 Religione patrum, nihil ad me pertinet, inquis.
 Non sic, non, in morte Cati, sic Regia virgo:
 Cuius & ingenium viui dilexerat ante,
 Et vitam, & mores, & dulcia verba loquentis:
 Post etiam lacrymis oneravit lumine cassum:
 Nec quondam extinctum fleuit magis villa parentem
 Filia, nec plures emisit ad astra querelas.
Quæ tanti gemitus fuerit, tantique doloris
 Causa, vides: & quid virgo speraret ab illo,
Quidue dolens inopis mortem lugeret amici.
 Nota recensque viri virtus, quem numina cali
 Non suere diu vestigia figere terris.

*At veri luctus & honesti prodidit illa
 Omnibus exemplum, quid amici in morte dolere,
 Quas res & sapiens in damnis ponere solas,
 Et quibus amissis debet communiter angi.*

*Pone tuas, virgo, lacrymas, suspiria tolle.
 Non mors atra Catum, non impia Parca peremit:
 Vixit adhuc, viuetque aeternum, & nubibus ipsis
 Altior, in calo meliores transigit annos.
 Quo, pater, o utinam tua per vestigia cursum
 Dirigere, atque ipsisdem liceat considere tectis.*

Ad LANCELOTVM CARLV M Episc. Rheiensem. 11.

BIS, amice, tuo Regi comes, ibis inermis
 Inter & armatos & spicula saua ferentes,
 Instructus calamo scribendis versibus apto:
 Egregius vates perhibetur ut Ennius olim
 Scipiadam fortem Romana in castra sequutus.
 Nec cantare ducis continget facta minoris,
 Cinget honoratam breuior nec laurea frontem.
 Sed fuge tu gladios, moneo, fuge cantus Iberi
 Militis insidias: nam tristi sape ruina
 Imbelles fortuna premit contraria belli:
 Et Mars carminibus nescit mansuescere vatum:
 Sape iacet media vates ignotus arena,
 Non potis ipse suo cineri superaddere carmen:
 Pierides illum nymphae fleuere sub antris,
 Et iuga Parnassi raucis gemuere querelis.
 Nunc omnis belli studijs excita iuuentus
 Arma parat, galeas, & equos, tentoria, currus:
 At tibi ne desit librorum magna bonorum
 Copia; néue domi, dulcis solatia vita,
 Maeoniden, Flaccum, doctumne relinque Maronem;
 Magna

Magna tibi veniet bello seu pace voluptas,
 Magnum, crede mihi, capies solamen ab illis.
 Rex Macedo noua quotidie cum bella moueret,
 Illeto nunquam somnum repetebat Homero:
 Et Brutus Polybi secura mente legebat
 Historiam, certus discriminis usque futuri:
 Et Cato Romanis cum iam diffideret armis;
 Ad diuina tamen configit scripta Platonis;
Quae relegens casus cum se firmasset in omnes,
 Egregia praesens vitavit morte periculum.
 Iam decus hoc nobis qui regni in sede reliquit,
 Nobilium pueros virtutem artesque doceri
 Instituit, iunctis vis effet ut insita maior
 Consilijs. Alienam mouent exempla, legendo
Quae quisque in patria viuens, qua gesserit extra;
Quosque pares laudum meritis accepit honores.
 Multa quoque et veterum belli praecepta gerendi
 Ut iliter sapiens ad nostros transferet usus.
 Nonne vides quanto meliores protulit atas
 Nostra viros, ex quo medijs sapientia castris
 Cœpta coli, studiumque librorum miscuit armis
 Miles, ut insidias astutus vertat in hostem,
 Ut, quoties opus est, in aperta pericula currat?
 Sunt tamen et qui non dubitant contendere vulgo,
 Doctrina molles animos et corpora reddi;
 Indoctos, quibus ingenium est agreste feruumque,
 Acrius irasci, et tractare ferocius arma.
 Ut quem lactantis deprehensum forte leana
 Venator catulum docuit iam tempore longo
 Imperio parere, manumque subire magistri,
 Non possis aquare animis et viribus illi,
 Quem mater pauit furtis et cœde ferarum
 Montibus in Libycis. sed enim mens optima longe

Pars hominis, qua freat, in ermi corpore cùm sit
 In ualidoque, tamen latè dominatur, & unus
 Cuncta regit toto quæ sunt animantia mundo,
 Et viget ingenium per se sine viribus: expers
 Consilij vis mole sua ruit, & male perdit
 Incertos: ut aper recto in venabula cursu
 Fertur, & obiectum capit intra viscera ferrum,
 Læuis quod poterat nullo vitare labore.
 Adde quòd aduersis animus, nec frangitur ullis
 Casibus, & quanuis superato corpore, quanuis
 Obstricto, tamen invictus libérque manebit.
 Idcirco quoties ex una parte fuere
 Vires, consilium ex alia; plerunque reuicta est
 Pars, quæ fulta suo fidebat robore tantum.
 Ast ea iuncta duo quòd non peruadere possunt?
 Ut nauis bene firma bono ducente magistro
 Spernit & Ionios fluctus, & Iapyga ventum;
 Amisso rectore diu iactata per undas
 Tandem illa vadis scopulōne impacta fatiscit.
 Ergo dux neque fortis erit, neque miles honoris
 Veri sat cupidus, cui non sit nota vetustas.
 Et quibus in calum meritis ascendere magnus
 Alcides potuit? quæ visea tanta, quid artis
 Consiliue fuit, victrix ut Gracia parua
 Exiguaque manu totum peruaderet orbem?
Quid tantum Græcus, quid tantum Barbarus hostis
 Fulgentes aquilas Romana tremisceret arma?
Quod si præsidij sine talibus, absque magistro,
 Hanc alicui mentem dederit natura vel usus;
 Sponte sua prudens loca posse idonea castris
 Deligere, & structas acies producere vallo,
 Expugnare urbes, patriæ defendere muros,
 Omne ducis demum generosi munus obire,

Eximium

Exinium hunc par est & amicum credere Diuis;
 Pauci adeò potuere. sed ijdem fortius illi
 Bella gerant, pulchras iunxissent Palladis artes.
 Iratum viden' ut faciat Martemque furentem
 Maenides; contrà sedata mente Mineruam?
 Ambos præstantes animis: verùm tamen illum
 Expertem ratiōnis, euntēm more ferarum
 Ad pugnam: huic tristes sapientia temperat iras.
 Hac nostram vates exp̄ressit imagine vitam.
 Doctus ab indocto tantum differre putatur,
Quantum distat homo brutis; spirantia quantum
Stipitibus duris & marmore. Dic age formam
 Tu Niobes malis, an quam mutata figuram
 Accepit lapidis? malis immunda luto suis
 Versari, ut quondam socijs euenit Vlyssi:
 An proprium retinere decus formāmque virilem?
 Credo illud Gryllo aut Epicuro posse probari,
 Non tibi, qui vafri sensus imitaris Vlyssi;
 Non mihi, Palladia qui tam delector oliua,
 Ut iubeam quercus, apioque valere coronas.

Ad SALMONIVM MACRINVM.

12.

DAVPERIES semper miseros inimica poetas
 Insequitur: nec scripta ferè ullis colla leguntur
 Carmina diuitibus. nam mollis inersque vo-
 luptas
 Cui non est potior scribendi visa labore?
 Hinc quoque ludibrium & contemptus nascitur artis:
 Nec tamen interea sua pauper carmina vates
 Vendere, nec blandus circumstrepere ostia cessat
 Nobilium, & prohibere suis à faucibus atram
 Obscenāmque famem. quid enim quid speret ab illis

Amplius? ò, meritis impar sed gratia tantis!
 O nimium vili munus mercede repensum!
 Iccirco nostra sunt pauci atate poetæ.
 Nam rerum despecta velit quis discere magno
 Cum sumptu studioque, vel in re ponere parua
 Et tenui tantum curarum, nullus ut inde
 Fructus & utilitas capiatur fine supremo?
 Quot vati periere dies? quot tempora & horæ
 Dum rudis excolitur magno conamine versus?
 Posthabuit leuibus priuata negotia ludis,
 Publica posthabuit . preciosi ut deinde repertor
 Thesauri quondam, properat dispergere nugas.
 At quotus in populo recitanti prabuit aurem?
 Tam malus est iudex alieni quisque laboris,
 Seu mala mens rectum, seu liuor & impedit ira
 Iudicium: seu tota magis res esse videtur
 Futilis, experiente viro nec digna vel acri.
 Ergo stultitia non est mediocris in arte
 Difficili magnique operis consumere primùm
 Ætatis florem, melioraque tempora vita.
 Ut labor exhaustus nulla mercede leuetur
 Posteriore, senemque premant incommoda vatem,
 Extrema que sentit iners etate senectus.
 Atque illud memini puero mihi dicere patrem
 Sapius, & nimia reuocare cupidine versus
 Scribendi: simul inumeros monstrare poetas
 Abiectos, inopésque, sua nullius in urbe
 Nominis. ergo umbra nemorum, musisq; valere
 Iussis, ad sacras compendia maxima leges
 Conuertor lucémque fori. plus hinc quoque laudis
 Quām lucri tria continuò per lustra relatum.
 Vel quia turpe foro quesitas esse putauit
 Dinitias; positámque ab auaro indice mensam:

Vel

*Vel quia natura mala frustra pellere tentes,
Nec possit nascens ita se mutare poeta,
Ut non perpetuo miserum comitetur regestas.*

Ad MARILLIACVM Archiepiscopum Viennensem,
& Regis in sacro Consistorio Consiliarium. 13

*E R T E ut difficile est duris assuescere rebus,
Sic quoq; difficile est assueta relinquere, quan-*

uis

*Tristia principio, quanuis sint dura ferendo.
Emollit qua longa dies, et mitigat usus.*

*Ne desint exempla, vides ut Regia feruet
Nobilium gregibus, locupletumque aris et auri.
Omnes hi Regem assidue vel Regis amicos
Et cum bruma gelu riget, et cum Sirius ardet,
Sine dies aperit, seu nox tegit horrida campos,
Per maria et terras, monteisque et plana sequuntur.*

*Excipit agrestis domus illos paupere tecto,
Quae fuerat prius immundis habitatio porcis,
Lanigerostabulum pecori, stabulumque iuencis.*

*Sternitur omne solum stipulis, ibi corpora fessi
Deponunt: aut, cum melior fortuna, sub uno
Sepe decem videoas aut plura cubilia tecto.*

*Iam quae sollicitat surgentem cura priusquam
Luceat, ut bene mane potentis limen amici
Ventitet, ante aliosque ferat referatque salutem?*

*Inde noua rodunt intus præcordia cure,
Latrantisque malum stomachi: nec prandia certa,
Infelix cibus, et dubia spes anxia cæna.
Omnes hi laxè possint habitare, domi si
Esse velint, propria possint discumbere mensa,
Stipati famulis, seruorumque agmine longo,*

*Ad multumque diem producta stertere nocte.
 At mala sustineant cum plurima, si tamen Aula
 Ingressu prohibes, longeque face scere cogis,
 Exilium ducant patrios remeare penates.
 Usque adeo magnum est paulatim assuescere rebus.
 Forsitan ijs constet ratio, certaq; manendi
 Causa, splendor, honos, Regum quoque gratia, nobis
 Utiles, & nostris (cum postulat usus) amicis:
 Utiles in commune, vacat si cultus auara
 Ambitione, vacat si nugis, & sine fuco est:
 Et Regum monitis veracibus instruit aures.*

*Nunc sequere, inque forum mecum descende, videbis
 Iucundum nil, suave nihil, nil denique gratum,
 Nil, possis quo perpetuos lenire labores.
 Sepe tibi gleba de castore nascitur ingens
 Lis cum vicino, cum affinibus, atque propinquis,
 Aut alia de re minima. Quid deinde sequetur?
 Deseris infelix patriam, cum coniuge, dulces
 Deseris infelix natos: adeundus in urbem
 Prator. ibi tristis vultus cauponis auari,
 Triste supercilium domini legesque ferenda.
 Inde tibi circum vicos, atque ostia circum
 Cursandum, nomen cuiusque domusque notanda.
 Cognitor hisce locis habitat, Curator in illis,
 Iudicibus centum regio non una domusque
 Omnibus incolitur, varijs è partibus urbis
 Conueniunt, non una forum via dicit. ad illum
 Istà dum properas, alia se proripit ille.
 Omnibus haud certè facile est occurrere eodem
 Tempore. Quod nisi tarda foro vestigia profers,
 Et longè præcedis, inanis cura, labóisque
 Sit tuus, in tanta iuueniumque seniumque caterua,
 Quæ summos vesana gradus insedit & imos.*

Vestibu-

Vestibulū, atque omnem (quām lōga est) occupat aulam.

Quid, cùm instas, alijs? vel cùm aduersarius urget,
Qui labor & sudor, qua sollicitudo parandis
Omnibus ad pugnam dubia de lite futuram?

Quid cùm præco reos citat, aut cùm sedibus omneis
Surrexere suis, & factō fine loquendi
Contulerint capita? o, qui tum, Iuppiter, astus,
Qui timor est animis, trepidatio quanta reorum!

Cùm verò Prætor pronuntiat: en tibi fulmen,
Condit se media in turba miser usque pudore
Et damno affectus, malefidaque septa reliquit.

Vincere sed pulchrum est. siquidem victoria finem
Adferat ærumnis. Quid enim si vincis, eritque
Cum vetulo nebulone tibi res? Continuò lis
Excipiet litem noua, deteriorque priore.
Prouocat, appellat, Prætoris cognitionem
Postulat: arguitur vel denique iudicis error.
Commutat faciem, vertit se in mille figuras:
Frustrandoque diu victorem eludit inanem.
Nam male diuitys infirma repugnat egestas,
Et veteratorum technis inscitia iuris.
Accedit curis animi iactura bonorum,
Innumerī medio pascendi tempore corui,
Victus cum victore simul spoliatus uterque,
Tota Palatinis cedunt patrimonia fiscis.
Hic finis liteis & amantis iurgia, nudus
Exeat ut plena quò venerat antè crumenā.

Ergo quì fieri dicemus, ut attigit urbem.
Qui semel, inque foro liteis intendit acerbas,
Non magis inde abigi quām musca à dulcibus vñis
Possit, vel tepidae canis à nidore culina?
Nemo suum iactat, nisi spe meliore tenetur:
Et maiore reputat pensare incommoda lucro.

*Hac ratio merceis oriente in sole petendi,
Trans maria & Pontum magno discrimine vita.
Hac quoque militibus nostris, quos sola cupido
Maioris præda, non gloria dicit in hostem.*

*Hipossint aliquid forsitan sperare priusquam
Decernat Prætor: post desperatio sola
Res titit. At verò (dictu mirabile) cæcis
Mentibus irrepit minimè sperata voluptas.*

*Vidi ego permultas & bello & pace coronas
Ante quidem meritum, sic primo absistere cursu
Oblitum tanti decoris, quasi natus in illis
Sordibus, & semper sub regibus ante fuisset
Marmoreas cernis quos supra stare columnas:
Atque alijs fractis media ad subsellia rebus
Dant alijs operas, alienaque munera curant.*

*Ergo est nescio quid tectum penitusque retrusum
Omnibus in studijs, quod nos alit, atque retentat.
In summa studium in primis tibi delige & artem,
Quamque viam insitas toto post tempore vita,
Herculis exemplo quondam meliora sequuntur.
Nam retro post ferre pedem conabere frustra,
Et consueta diu non aqua mente relinques.*

Ad illustrissimum principem C A R O L V M
Cardinalem Lotharingum.

*VAM facile in multis antiqui norat Ho-
meri
Carmen Aristarchus, missum simul ore fuis-
set;
Tam citò cognoscet, ac nullo penè labore
Cuius & hoc sit vatis opus: nempe illius omneis
Qui veteres unus scribendi laude poetas*

Æqua-

Æquauit, dubiamque facit tibi Mantua palmam.

*Aspice, quām se tollit humo, quāmque arduus altum
Fert celo caput, & clara intersidera condit:
Quos, ubi saua canit magnorum pralia Regum,
Dat sonitus, que verba ruit, vel fulminis instar,
Vel torrentis aquæ: quantas è diuine vena
Fundit opes: quām mox fertur sedatus & ore
Composito memorat incundæ tempora pacis:
Et quibus auxilijs, quo sit respublica more
Gesta domi: laudemque toga fulgentibus armis
Comparat, & pulchris lingua mel suave triumphis.*

*Iamque tui dotes animi quām sedulus omneis
Exequitur: quaq; hoc bissenos Rege per annos
Gefferis, incipiens à primo flore iuuentæ:
Vt nunc implicitum bellis, que maxima nostrum
Circunstant Regem, nec dum satis unde tuentem
Soluere militibus stipendia possit auaris,
Expedias: lingua varios & moribus, absque
Seditione regas eadem intra castra maniplos.
Sic velut in tabula non (Carole) pictus Apellis
Parrhasiue manu es, sed nobilis arte poetæ,
Et calamo vatum nulli cedente priorum.
Vt quoties hærebis imagine fixus in illa,
Non solùm oblectere bonis tibi munere Diuūm
Concessis: sed durus & asper censor, in horas
Sis memor, inque dies, à te (non credulus) ipso
Tanquam deposita rationem poscere summae.
Ne qua tibi virtus pulchro decedat aceruo,
Ne qua suum perdat vitijs infecta decorem,
Ne vel mentitum hunc, cum scriberet, esse poetam,
Vel dicant homines post te peiora secutum.*

*Atque his carminibus propè tanquam pignore certo,
Obstrictam Regique fidem patriæq; memento*

*Esse tuam: ut laudum posthac quaecunque tuarum
 Abfuerit, scriptis huins celebrata, requirat
 Continuo populus: te Rex & Regius omnis
 Appellet tanquam ex tabulis pactoque senatus.
 Hacerit utilitas, praelarum hunc, Carole, fructum
 Versibus his capies, & multum & sape terendis:
 Ludicra ne posthac & inania carmina vatum
 Esse putet quisquam, & tantum palpare legenti.*

*Talia cum scribat Ronsardus Apolline digna,
 Scribat ei, teretes puerο cui Cynthius aureis
 Prabuit: alterius nec laudis egere videntur,
 Nec prece, nec studio commendatoris amici.
 Illa, scio, passis manibus, veloque patente
 Excipies: excepta leges relegesque libenter.
 Nam neque tu poteras alio sat carmine digna
 Laudari: atque huins qui carminis aequet honorem,
 Et paria eximio reddat preconia vati,
 Nullus erit: quis enim Ronsardo digna reponat?*

AD HOSPITES.

15.

Hospitibus caris ad nos qui sponte relicta
 Diuertere via, que pulchra per oppida dicit,
 Insignesque locos, ut in hoc me rure latentem
 Inuisant, multam libet impertire salutem:
 Quorum (spero equidem) quam semper suavis in urbe
 Ante mihi fuit usus, erit tam suavis in agro,
 Si mecum esse volent aliquantum & viuere mecum.
 Sed vos o dulces socij, quo munere donem?
 Nam neque delicias neque luxum queritis urbis,
 Expleti & saturi his mento tenuis; & mea non sunt
 Tam bona prædiola, ut bene lautos pascere possint.

Angusti

Angusti & tenues, domini non diuitis, agri
 Sufficere hospitibus poterunt vulgaria parcis:
 Lactentes vitulos, agnum, porcūmne bimēstrem,
 Poma, nuces, manibūsque uxoris consita nostre
 Vina, fabas, & pisa, napos: at cetera nobis
 Suppeditat nitidus vicinæ vallis arator,
 Saxos &c forum mercatu nobile Messa.
 Est dominus ampla satis dominum quæ possit, & illi
 Tres capere adiunctos comites, vel quattuor unā,
 Nec fundus villam, nec fundum villa requirit.
 Cultus erit mensa non rusticus, urbe salinum
 Argento factum veniens huc extulit uxor,
 Et secum referet, sunt & mantilia filo
 Pertenui, mundis sunt linteas stragula lectis.
 Proxima quæ mox ordinibus distincta videtis
 Nunc loca, directisque, & solem arcentibus ulmis,
 Sub domino vetere & segetes & culta fuere,
 Mutauit veniens ea coniux & nemus auxit
 Coniunctum, multam domino quod porrigit umbram.
 Huc prima fero luce pedes, hic carmina condo,
 Aut aliquid Flacci relego, doctiue Maronis,
 Nugarūmne aliquid commentor, & ambulo solus,
 Instructis epulis cænatum dum vocet uxor.
Quòd si venandi studio capiere, fugaces
 Per siluam multi lepores impune vagantur,
 Et circum volitat varium genus omne volucrum,
 Villicus insidias auibus quia tendere nescit:
 Nec secum trahit ille canes, nisi fortè tuendo
Quos habeat pecori, neque prada vescitur uilla.
 Forstitan expectas qui fons, qui riuus & arua
 Irriget, unde sitim restinguat cum grege pastor,
 Iugis aquæ putens satis est cultoribus agri
 Et dominis, ouium collectos grex babit imbræ.

*Nam quid ego fontes, viridiania prata quid optem?
 Augeri que meos cupiam ceu ruris amores?
 Vna voluptatis qua pars nisi dempta fuisset,
 Hic mihi perpetuo statuam fortasse manendum,
 Urbe, foro, et nostris cariturus semper amicis.*

Ad P A V L U M.

De Camboreo Prætorio seu Regia villa. 16.

 *Amboreæ qui visus ager mihi sit modò villa,
 Quæ regio, quil spendor in adibus intus et
 extra,
 Qui laxis in porticibus rectisque columnis,
 Quæq; ima et media et summi fastigia tecti,
 Quæ scala duplices, et inextricabilis error
 Hac illâ tanquam ignota regione vagantum:
 Et quæ visa domus sit nobis denique tota
 Paule rogas? uno tibi possim absoluere verbo,
 Regia, ne fortasse vagans per singula siam
 Longior, ac (si queris) in hoc sunt omnia verbo.
 Prætereas si nosse iuvat quisnam fuit author
 Tam præclari operis, quisue has sibi condidit aedes,
 Et quis arenosi tot nuper ingera campi
 Instituit, viuôsque lacus circundare muro;
 Illius ingenium (facile est quia dicere nomen)
 Exemplo nequeam tibi commonstrare: sed ipse
 Quantum acie visuque potes contendere mentis,
 Finge tibi speciem, quæ summi maxima Regis
 Optimaque esse potest, et talem crede fuisse
 Illum qui viuens opus hoc mirabile fecit;
 Magnanimum, qui res humanas duceret omnes
 Infra se positas; cuius vim attingere mentis
 Nullius manus artificis, nullique labores*

Experi-

Exprimere, aut viuo potuerunt reddere saxo:
Qi semper diuinum aliquod spiraret & altum,
Qi pedibus terras, & vertice tangeret astra;
Cui neque pyramides Libyca Rhodiue colossi,
Quaeq; alia audierat toto miracula mundo
Visa unquam sunt magna satis, qui sapientis ipse
 Et maiora ausus viuens, & maxima fecit;
Qui lignoque lutoque exstructas antè, reliquit
 Marmoreas, cinxitque praaltis mænibus urbes;
Quique rudes animos nostraque ferocia gentis
 Ingenia excoluit studijs, moriensque parentis
 Musarum pulchro meruit cognomine dici.
Qware nunc tantum mirari desine Regem
 Ædificare sibi tanto prætoria sumptu,
Quem non tota suis capiebant oppida muris
 Lugdunum, & magna iam par Lutetia Romæ:
Cui neque magna satis duo talia regna fuissent.
 Accùm multa sui monumenta reliquerit ille
 Ingenij, tum viua patrisque simillima forma
 Cernitur in natis expressa duobus imago.
 Filius ingentis regni successor & heres
 Armorum studijs excellit, & arte regendi
 Imperio populos patrijs se laudibus aquat.
 Filia diuinas amplexa est Palladis artes,
 Pacis amans; nam pace bonis locus artibus, ipsa
 Denique pacifica Tritonia gaudet oliua.

Ad ANDREAM TIRAQVELVM Senatorem
 Parisiensem doctissimum. 17.

 Vi nondum planè tersus, nondumque politus
 Olim imprudentis domini liber ænea claustra
 Ruperat, effracto veluti qui carcere fugit
 Hinnulus, & spatijs decurrere gaudet apertis.

l iiiij

Tandem opera magna, studioque retractus herili
 Sub clauem tristisque foros, ibi tempore longo
 Oppressus latuit: nunc multò quām fuit antè
 Diuitior, plenis & iam maturior annis
 Redditur in lucem: qui tantum distat ab illo,
Quām grauis & sapiens annis iuuenilibus atas.
 Vtqz scias planè perfectum, authore libenti
 Prodit, indicium, lector, graue cuius apud te est.

Multa quidem monumenta tue virtutis habemus
 Andrea, multis venit tibi gloria rebus:
 At te non alio tantum ia&taueris ullo,
 Indice me, nullo ingenium tibi se mage tollet:
Quām quo vincla doces animis aptare duorum,
 Et quibus ille roget verbis, quibus illa sequatur,
Quae sint coniugij stantis, quae iura soluti:
 Vno cuncta simul conclusa volumine iusto.
 Scripseris haud dudum quanuis opus utile, nostro
 De conseruandis in nomine rebus auitis:
Quae vel nequitia, vel dura sorte propinqui
 Mutarunt dominum, atque alieno iure tenentur.
 Ipsa tibi fæcunda licet natura, nouarum
Quotidie rerum species, formásque ministret,
 Mox alium iungens, alio defuncta, laborem:
 Ingenij specimen nequeas tamen edere manus.
 Sic etenim macra & sterili versatus es in re,
 Tot dotes istuc, bona tot peregrina tulisti,
 Vt nihil uberioris, meliusue hoc viderit atas.
 En dici quod sape solet, præstantia posse
 Ingenia è paruis elephatos reddere muscis.
 Sic Culicem noster, sic Græcus lusit Homerus
 Prælia ranarum nunquam pugnata duello.

Ad LANCELOTVM CARLVN Episc. Reginensem. 18.

 *Vid tu, quid Fresius, quid melle Gelasius
omni
Dulcior, ecquid agit reliquorum candida
vatum*

*Et dilecta cohors? opibusne intenta parandis
Pierides, ipsūmque excusit pectore Phæbum?
Magna palatinos accendunt premia vates,
Magnus bonus, sua cùm recitari principis ante
Ora vident, ferrique in cælum scripta. quid inde?
Larga nempe manu precium Rex carminis aquat.
Esuriunt alijs studijs & honore carentes,
Splendida non ausi contingere limina Regum:
Sicque suis plures noti modo ciuibus, aulam
Principis, & vultus nunquam subiere serenos.
» Non eadem semper fortuna, vel omnibus una est.*

*At vos qui tumidi seruatis limina Regum,
Qui faciles Musas intro cùm vultis ad illos
Ducitis, aut sacro prohibetis limine; quorum
Omnes arbitrium subeunt ubique poetæ,
Externis aperite fores virtutibus equi;
Nec mala suspicio, nec vos aliena retardet
Gloria, nec magni trepidum certamen honoris,
Quos sua iampridem virtus super aethera raptos
Exemit numeris, altaque in sede locauit.*

*Sæpe leuis calamus, vel agrestis fistula, somnum
Excusit nimia cithara dulcedine captis.
Ut stomachus satur altilium quandoque volucrum
Visceribus gaudet bubulis rostrisque suilles,
Neglecta panemque silagine deuorat atrum:
Sic non magna placent, non & pulcherrima semper
Carmina; contentus, qua se prima legenti*

Forte dabunt, aliquis non iam meliora requiret.

*Vos nunc Armoricas securi innuisitis urbes,
Litoraque Oceanis flavis aduersa Britannis,
Et Macloifanum, Venetosque antiqua ferentes
Ornamenta; suisque habitatam regibus arcem,
Et Bresti portum, laxo tutissimus alveo,
Qui facile accipiat venientes mille carinas.*

*Vix desiderium sed amans Regina mariti
Perferet, absentisque moras lentoisque regressus;
Et fraterna soror vestigia tarda queretur.
Ne quicquam Bogius tantum lenire dolorem
Tentabit, ne quicquam alij (pia turba) poetae.
Non alio mulier quondam magis villa marito
Arsit; nulla soror sese huic in fratris amore
Comparet. o iunctas aeterno fædere mentes!
O quibus est impressa animis virtutis imago,
Quos sibi conciliat, quantoisque adiungit amores!
Præsertim simili quibus est natura metallo
Ingenium fabricata, col si contigit iisdem
Moribus & studijs, & eadem vivere sorte.*

*Tu regi comes is, & magno Regis amico:
Me vero secessus habet nunc ruris amæni
Litibus elapsum medijs, urbisque tumultu;
Me reficit tellus ornata virentibus herbis,
Villa solo modico surgens operisque vetusti,
Contiguum villa nemus est ac frondea silua,
Quæ lepores mensis, domino quæ sufficit umbram;
Nulla tamen varios ostendunt prata colores;
Nulli cum strepitu saliunt per gramina riui;
At certè putei non deficit vnda perennis.
Contrahis hic frontem, meliusque precaris amico
Iudicium; sed quis locus egredientibus urbe,
Quæ regio, quæne ora parum videatur amæna?*

Fortu-

Fortunatus eram, mihi crede, nimisque beatus,
 Ni Deus hanc nobis aliquis turbasset ab alto
 Latitiam, pluuiasque hiemis pro vere dedisset:
 Vastinos saltus sterilesque Aponis arenas
 Pinguibus anteferam cultis campoque feraci.

Sed iam causidici, lites & iurgia miscent
 Et fastos venisse dies, & tempora clamant
 Utile: En quocunque rapis te subsequor Hermes.

Ad IANVM MORELLVM, Ebredunæum.

19

AEC mea quorundam sermonibus otia carpi
 Rumor erat: nostrisque maligno dente la-
 bores.

Conscindi, Morelle, parum ac si Iudice digna
 Res sene sit, multos qui gesserit urbis honores,
 Scribere ludentem puerili carmina more.

Quæ contra non ipse habeam quid dicere possum,
 Communi tribuenda rei si tempora furer
 Improbis: atque meis postponam seria ludis.

Nunc mecum nemo certauerit omnibus erga
 Reges officijs, patriæ vel commoda nostra.
 Dum mihi cura fuit priuatas scindere lites,
 Et dare iura foro, sub sellia primus iniui
 Manè viam facibus puero monstrante: recepsi
 Postremus, decimam cum preco renunciat horam.

Nec, quo more solent aliij plerique, vagabar
 Porticibus curuis, cunctanti iratus arena,
 Infensusque reis: sed in una sede manebam
 Fixus, & immoto propè corpore. qualia nostrum,
 Sepe suos memorant post admonuisse Quelinum
 Exemplo durare meo. Quæ regis in Aula
 Nostra fuit, dum supplicibus subscribo libellis,

Quæq; locis alijs, aliisque industria rebus,
 Quæq; hodie postquam rationum credita nobis
 Dispungendarūmque fides, & maxima cura, est:
 Nec te, nec quenquam cui sim modo nomine notus,
 Ignorare puto. sin quas bene munere gesto
 Post reliquas nobis res publica fecerit horas,
 Impendo studijs, nec iners, nec tardus, honestis;
 Scribo, lego, meditörue aliquid, vel carmina condo,
 Cur ego culper ab his locupletibus & bene lautiss?
 An cessare placet magis, & nil prorsus agentem,
 Aut lateres numerare domus, aut præter euntum
 Nomina, vestitum, faciem formāmque notare?
 Hoc, peream, nisi sit grauius, quam pondera ferre.
 Lude igitur, dormi, bibe, comedere, quietem
 Artibus, & fessis da lensus, & accipe membris.
 Hoc quoque maius erit, quam trudere saxa molāsue.

Non me turpi aliquo lucem consumere ludo,
 Non iactis nocturna iuuat me tempora talis
 Fallere, non totas resupinum stertere noctes:
 Aut fædo satyros imitantem more salaces
 Scortorum gregibus maculosis psallere mistum:
 Non lusisse pila, magno spectante theatro,
 Depositaque toga (quanquam is tibi Scænula ludus
 Dicitur arbitris quondam placuisse remotis.)

Ergo priuatam rem procurare memento,
 Vsurásque puta, & crescens per menstrua fœnus
 Tempora: quem verso redditum sors afferat anno.
 Vsuras etiam nobis memorare trienteis
 Audes, aut alias? alieno versor in ære:
 Nec mihi census equestris adhuc fuit, aut erit unquam.

En tibi lectorum clarissima nomina patrum,
 Qui velut edificare domum qui cogitat, antè
 Materiam, cementa solet, calcemque parare,

*Ipsi non aliter festis sueuere diebus
Instrumenta domi cognoscere multa reorum,
Inq^z breueis conferre notas: quò deinde futuris
Copia iudicijs largè prouisa redundet;
Antè solent numerare quot ex hac lite, vel illa
Proueniant nummi, que merces quanque sequatur.
Ah male, si transacta prius, decisaque pacto
Lis fuerit: labor immensus cadet irritus illis.*

*Nam memini quandam plenum grauitatis & annis,
Burgunda de gente senem, cui mille ligatis
Inclusa saccis pendebant ordine lites.
Has omnes animi causa, semel omnibus horis
Ille recensebat: minimumque putabat ad assēm,
Quid tandem lucri numero speraret ab illo.
Ut pastor, cui mille boues in montibus errant,
Quem ferat ex vitulis fructum, quem lacte reportet
Presso vel liquido, quem denique matribus ipsis
Subducit tacitus: nummo nec fallitur uno.
Nectantus dolor huic subtracta forte iuuena,
Illi, quantus erat sine indice lite soluta,
Pacatisque reis tabulas repetentibus ultro.
Quas tamen inuitus semper, magnique coactu
Conciliij, post terna quaternaque denique iussa
» Reddidit. hoc verò est statuentis iudicis equum?
» Non venalitij, non mercatoris auari?*

*Ecce supercilio quidam metuendus acerbo,
Peccas tu, peccant aliij, peccatis utrique,
Durus ait: sed tu longè deterrima peccas.
Hic, pater est aliquis de gente seuerus (opinor)
Fabritia, Curiáue: togam cui ferrea nectit
Fibula sub mentum, sine barba, intonsus, & asper,
Tristis, difficilis. cui sordent omnia quanuis
Bella foris: tamen est idem turpissimus intus,*

*Si propius spectetur. ab hoc ego iudice quaram,
Percontérque libens, placidos componere versus
Peccatumne putet natura, an legibus esse.*

*Orem, nos doceat, quibus aut distinguere signis
Nouerit à curuis recta, aut fugienda petendis.*

*Nesciui esse malum (fateor) non hercle, magis quam
Scribere sensa animi nostri sermone pedestri.*

*Ipsa (vides) natura quidem nihil impedit, et lex
Nulla vetat: tantum famosum scribere carmen
Pœna fuit tabulis, quas condidit Appius olim.*

Id verò me perpetuò vitasse, molestus

Terribilis ue meis cuiquam ne versibus essem,

Repperies. nil turpe sonat mea pagina, nullum

Tristius, obscurumue in nostro carmine verbum.

Quinetiam nostris pueri fortasse legendis

Proficient: ipsique senes queis candida mens est

Dissimilesque tui. sed deteriora videntur

Cur mea: cur ego deterior cùm profero lectu

Non indigna, bonos non corrumpentia mores?

Fas studia illorum, fas sit componere nostris:

Tum facile agnoscet quantum distemus ab illis.

At dicor, Morelle, malos componere versus,

Non bene celatos, male pressos, et sine cura

Ac studio, faciles, puros, et sponte fluenteis.

Hac mea culpa (fatebor enim) mea maxima culpa est,

Qui rem tantam adeò, tantique laboris et otii,

Aggrediar paucis absoluere feruidus horis.

Nam neque tam facilis, quam multis esse videtur:

Nec tam parua bonum res est bene claudere versus.

Dicam illo me errore capi, qui decipit omnes

Scriptores alios, ut amet sua quisque, putetque

Optima, quæ non sunt? satis hoc satis auribus aquis

Esse potest. At verò ignoscendi mihi nunquam

Censores

Censores rigidi: nam quis te cogit, amice,
 Ad male scribendum? facias si forte coactu
 Prætoris, venie poterat locus esse petenda:
 Ut quondam Albino fertur dixisse Catonem.
 Huius culpa rei mea sit scribentis ineptè,
 Forsitan et' nimium properanter: tu quoque partem
 Non minimam, Morelle, feres: qui nostra repostis
 Carmina scriniolis, ne lucem inclusa tueri
 Possent, me contrà multum pugnante magistro
 Soluis, et' in claras educis luminis auras.
 Vnde tibi video insultus, et' bella parari
 Maxima, dum, Morelle, tuos defendis amores.
 Cura sed hactua sit: tu videris ipse: priorem
 Mi satis est urgere locum, pedibusque tenere:
 " Scilicet hunc nobis indignum haud esse laborem,
 " Nec male scribendis in versibus otia ponit:
 " Et poni melius, quam si per lucra bonorum
 " Omnia, perque voluptatum genus omne vagarer.
 Ha sunt delicia nobis, ea lata laborum
 Perfugia, huclasi curæq; operaq; forensis
 Tanquam ad frondosi nemoris diuertimus umbram.

O, miseri, quibus est nunquam Parnassia rupes
 Trita pedum plantis, qui nunquam è fonte bibistis
 Castalio, quorum stupidas inscitia mentes
 Detinet, o, si quam liquida, et' quam suavis ab illo
 Manet aqua in venas et' vatum pura sciatis
 Pectora, despere haud nosmet, puerosue putetis
 Bis fieri, non tot sine causa scribere versus:
 Otia vestra meis nunquam potiora feratis.

Hac, Morelle, tibi paucis scribenda putauit,
 Hactibi nempe, meis cui respondere malignis
 Continuus labor, et' virofa refellere dicta:

*Vt linguis posthac faueant, terrere nouis me
Criminibus saltem, & maledictis figere cesserent.*

Ad CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem. 20.

 *VI te distineat leuibus nunc, Carole, nugis,
Oppressum ingenti grauiorum pondere rerū,
In patriam, & Regis uchementer commoda
peccet,*

*Et meritò nomen referat scriptoris inepti.
Hoc ego propiciens, mihi longa silentia pridem
Impero, te quanuis facilem promptūmque legendis
Expertus sim sape meis, licet usque tenerent
Districtum varijs sexcenta negotia curis.
Sed cum tam celeri decurras omnia pernix
Ingenio, satis usque tibi, satis ipse relinquis
Temporis ad nugas & inania carmina vatum:
Et tamen ostendis tibi non magis vlla placere
Scripta meis. qua res igitur me continet, audi.
Quidlibet aggressus donec procul hoste fuiſti,
Donec eram tecum pacata regis in aula,
Nunc inter strepitus armorum & tristia belli
Tempora, compellare virum non audeo: ſauis
Et neque mansuetas caſtris inducere Musas:
Nec te ſollicitum magis unquam pace fuiffe
Arbitror, aut bello, cum noſtris finibus ingens,
Et quantus non antè, Philippi exercitus erret:
Cum populos Rex ipſe ſuos adducat in hostem,
Germanisque tuis ducibus res tota geratur:
Hoc tamen ignoscet, & te patiere moneri,
Catera cum vigilans acerque negotia trāctes
Publica, nec patriæ cedas in amoribus ulli,*

Segni-

Segniter ipse tuam nimium curare salutem
 Diceris, & requiem membris somnumque negare.
 Audio quid referas, etenim res publica nobis
 Est vita potior. quid si proieceris istam
 Despiciens animam, non magnum Carole vulnus
 Intuleris patriæ? quæ longos sperat in annos
 Subsidio lapsis te sapientia affore rebus?
 Hic (dicent homines) feruens calidusque iuventa,
 Perdidit & sese & patriam, consumpsit in uno
 Spes omnes pariter venturi temporis actu.
 Non si præteritis potuisti evadere morbos
 Temporibus, debes quoque sic sperare futurum
 Semper, adhuc ætate viges animisque, sed illum
 Paulatim minui tamen experiere vigorem.
 Nam neque corpus habes firmum, patiensque laboris,
Quale vel athletis, duris aut quale videmus
 Militibus: meliore tui similique deorum
 Parte vales: finxit studijs ciuilibus aptum
 Te natura, parem studiis te pacis in umbra
 Esse dedit, solem cum puluere ferre negauit.
 Arma tui fratres atque horrida castra sequantur
 Militia assueti, iam cum puerilibus annis
 Virtutem genitore suo didicere magistro.
 Tu colere ingenuas artes, patriamque memento
 Consiliis formare tuis, absiste periclis
 Armorum grauibus, cole & oppida latus & urbes.
 Deficere in cursu medio clarissima queque
 Ingenia, & tanquam nebulam transire videmus,
 Dum laudem eximijs properant extendere factis,
 Collaque summittunt oneri non aqua ferendo:
 At præscribe modum nobis finemque laborum.
 Non tantum mihi sumo vel arrogo stultus & amens,
 Acrius ut me posse putem meliusue tueri,

Quatenus indulgendum operi sit cuique, viciſſim
Quatenus & requies interponenda labori:
Tu facile in media, si paulum attendis, arena
Consilium capies, nec longius ire trahentem
Ilia quadrupedem subiges, ne lassus eundo
Restitet, & medio ſefforem in puluere fundat.
Hac studio vel amore tui, fortaffe nec excors
Nec stultus monitor, paucis ſcribenda putauit.

Quòd ſi reſte forte iuuat cognoscere noſtras,
Et quid agat regina ſui ſtudioſa mariti,
Quid regis ſoror atque nurus, quid fratriſ & uxor
Anna tui, comitatus & omnis inutilis armis,
Accipe: Continuis precibus votisque fatigant
Numina magna Deūm, regi uobisque ſalutem;
Et reditum celerem victo prius hoſte precantur,
Bellandiue moras, aut aquo fædere pacem.
At populus ciuesque mihi rumore moueri
Hoſtili minus, atque minus trepidare videntur:
Sive quòd affueti iam bellis, ſive quòd hoſti
Oppofitum regem & Francorum robora gentis.
Cuncta ſciunt, queque auxilio modò millia nobis
Multa virūm Rheno atque Albi venere relicto.
At ſunt nonnulli qui non praefentia letis
Aſpiciunt oculis, hi ſemper noſtra videri
Inferiora volunt, augent aliena maligni:
Stant animi tamen, & facies velut urbis ab hoſte
Secura; non iuſtitium, clauſaue taberne,
Non mercator, ut ante, ſuas formidine bellī
Aſportat pauidus plauſtris & flumine merces.
Non ipſi teneras amandant urbe puellas
Solliciti patres; non rerum cara ſuarum
Pignora, non thalami ſociam vitaq; maritus.
Quisque ſuis fruitur velut alta pace; futuri

Haud

Haud metuens, & iam venienti prospicit anno,
Lectaque rure suo comportat latus in urbem.

At non, matre mala, fama, sata filia peior
Æolia regis comprehenque edita quondam,
Magna silet, magnique habitatrix ipsa Palati
Bellua, cui centum linguae sunt, oraque centum,
Centum intus variaq; anima (mirabile dictu.)
Nam modò vos audere nimis, totisque coactis
Viribus, in discrimen atrox adducere regnum.
Prædicat, his nullam casis superesse salutem
Militibus; nullas à tergo stare cohortes
Subsidio; primam Francorum nominis urbem
Florentem studijs, opibus, sanctoque senatu,
Exponi in prædam cupido crudeliter hosti.
At modò vos postquam est auditum ponet tuto
Castraloco, & valida propè iungere mænibus orbis;
Cingere tum vallo fossaque & fluminis alueo,
Ne qua parte ferox incautos opprimat hostis;
Longa illum distare via, valdeque remotis
Confessisse locis, longum intercedere campum
Inter utrasque acies: non desinit illa superbo
Ore queri, vos hoc diuturnum querere bello
Imperium, trahere & producere bella per artem,
Otia ne redeant populis optata vereri:
Vnde tot immanes sumptus, & tanta petentur
Præmia militibus: prestat decernere pugna,
Totque malis tandem semel unum imponere finem.
Aut, quo tot peditum nobis equitumque parata
Millia, si tantum fuit intra castra manendum:
Nec campis animus certare patentibus hosti,
Aut aliquam capere insidijs aut viribus urbem.
Nunc quoque cum pacis tota crebresceret urbe
Mentio, complecti se pacis amabile nomen

Dicebat: sed agi rem conditionibus aequis
 Per seruos nec posse tamen, capitisque minores:
 Et neque Taurinum, nec qua vicina, placere
 Oppida restitui, positaque in montibus arces.
Quae loca praesidijs teneat si miles Iberus,
 Nil fore continuò regnet quin solus in omni
 Italia: Rhodanique suos in fluminis vnda
 Tingat equos. satis Insubrum, satis usque videri
 Amisso nos imperio caruisse tot annos.
 Nec iustum, miseros modò sub iuga nostra Caletes
 Reddere, vicinis prius usurpata Britannis
 Oppida, Creßiace post tristia tempora pugnae:
 Nec captam nuper Treveri in finibus agri
 Urbem nunc, villam antè, deorum nomine dictam,
Quae firmo superas premunit limite Metas,
 Claudit iter, nostrosque feris disternat agros
Gentibus: hac mitti regis ditione vetabat.
 Multa per Ardennam castella vel oppida siluam
 Esse, quibus possit Quintinum, possit & Hamum
 Mutari: captiva lui quæcunque nec agris
 Corpora, nec vicis debere nec urbibus ullis:
 Sed nummis sibi quenque suis (quia fiscus inanis
 Sumptibus est) redditum libertatemque parare.
Quid, quod dissentire duces, discordibus esse
 Nunc animis, priuata odia exercere furentes
 Clamitat, & patriæ bellique relinquere curam?
 Vel nostro Regisque malo se qualibet ultos
 Infensi ratione velint, cupiantque videre
 Ardenter patriam (vindicta tanta cupido est)
 Dum flagrent inimica tamen capita ignibus ijsdem.
 Hæc audita alijs, vel non audita, sonanti
 Voce refert. monstro nihil est virosum illo
 Cùm linguas acuit. sed idem cùm somnia fingit

Ridi-

Ridiculum est; veris aut cùm mendacia miscet,
 Non tam deformes unquam est commenta Chimeras
 Græcia, non ulli nocturno tempore somni
 Tam varias rerum, aut hominum finxere figuræ.

His ego versiculis te delectare legendis
 Absentem volui, gratum hoc tibi tempore si quid
 Esse potest: præsens me nanque rogare solebas
Quid populus ferret, quid bestia magna Palati,
Te memini risu solitum ridere profuso
Audieras ut quidque, moueri nec magis ac si
Iracunda viam canis adlatrasset eunti.
Ipse vides pigrāmque & lentam quām trahit aluum
Hoc animal, cernis quām fœda sit illius oris
Ingluviis, manibus vel ut omnia corripit uncis,
Vtqs bonos pariterque malos configit acutis
Dentibus, ut nullis hominum vel parcere nouit.
Non tamen hac spernenda puto quæcunque feruntur,
Vnde etiam, prorsus nisi famam negligit omnem,
Proficiat sapiens: ut respondere querelis
In iustis hominum, vel se defendere possit,
Et monstrare suo vel prodita crimina falsò
Affigi capiti, aut aliud quodcunque fuisse
Principiō causæ, quām post quæ credita vulgo est:
Proderit & (quando nullius crimine prorsus
Vita vacat) rescire tamen, quæ facta reprendat
Dicta vel à nobis populus, perpendere secum
Singula. sape etenim quæ vel non cernimus ipsi,
Quæcumque monere parum fortis non audet amicus,
Quæcumque putamus adhuc pressa atque occulta latere,
In platea, in triujs inimico audimus ab ore,
Instruimusque malo fugienda sequenda magistro.

Hic mihi finis erat, sed enim tibi gratia magna est,
 Carole, quem nostri memorem cognouimus esse,

Cum scribens alijs nuper mandata dedisti
 Imprimis solita gererent sua munera cura,
 Ut verbis nos deinde tuis saluere iuberent
 Vulgari non more, sed illa, Carole, rara
 Insignique nota, qua contestaris amores
 Et scriptis & voce tuos, tota aurea visa est
 Hac mihi scripta manu properantis epistola, tantum
 Nescio qua ratione meo in prænomine lapsus,
 Ipsum (quod satis est) tenuisti nomen, at illud
 Ut teneas nec multum etiam valdeque labore,
 Perpetuum nostri serues dum fixus amorem.

Ad CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem. -21-

CAROLE, si vano non est authore subortus
 Rumor, & à gestis cœpit primordia rebus:
 Agnosco, memini quæ te mihi dicere quōdam:
 Si tuus hic esset rerum quandoque potitus
 (Henricum ostendens nondum illo tempore regem)
 Æternū fore nos felices atque beatos.
 Nam quoties tecum librans examine iusto
 Confero præteritis præsentia: tum velut alto
 Oppressus somno, video mihi cernere vana
 Quædam visa, ipsūmque meis me fallere votis:
 Condere pro libito, repleréque ciuibus urbem:
 Qualem quisque sibi sapiens & fingat & optet,
 Qualis Socratici ve libris expressa Platonis.
 Rursum ubi collegi sensus, ad mēque reuerti,
 Intendens oculos propriisque & lumina mentis,
 Vera vel agnosco, speciem vel habentia veri,
 Quæ de rege tuo passim nostrōque feruntur.
 Dij faciant ut ne videantur somnia: verūm

Iudi-

Iudicio atque animi certa ratione peracta.

Quanquam hæc non hominum nobis suscepta videntur
Consilio, at fatis potius monitùque deorum.

Qui potuisset enim fieri mutatio rerum

Tam subita, inque nouam respublica vertere formam,

Ni deus Henrici pulsasset pectora regis?

Qui simul imperij moderandas sumpfit habenas,

Galica præsidij firmauit sceptræ duobus:

Principiò cauti fungens opera ducis, urbes

Hostibus oppositas & milite sepsit & armis.

Proxima cura fuit patrios componere mores,

Et luxum toto penitus depellere regno.

Inde noua augendo quæstaque nomina fisco

Sustulit, indictum atque oblatum regibus aurum.

Addes sacerdotum decumas, & cetera monstra

Istius generis: qua non expleibile bellum

Suaserat. hæc placido cesserunt omnia regi.

Quinetiam data rescriptis, non lege, remouit

Iudicia: & voluit cognosci ex ordine causas.

Odit auaritiam & fôrdes aliena petentum:

Qui viuis etiam properarent ducere funus,

Damnato nondumque reo, fundumque larémque

Eriperent, pulsis misera cum coniuge natis.

Iamque magistratus varios, auctumque senatum

Sedulus instaurare parat, primoque decori

Reddere: iam castis committere sacra piisque.

At non forte pari ratione domestica tractat?

Nulla domus constat priuato rectius ulli.

Pro se quisque suas ullo sine murmure partes

Exequitur, multos certus mercedis in annos.

Ipsa pudicitia est alijs regina puellis

Exemplum: cingit latus illi regia virgo.

Ambæ Palladij imbutæ pectus honestum

Artibus: eximijs ornata moribus amba.

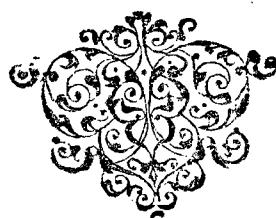
Hac est forma rei priuata, hic publicus ordo.

*Talia nempe dedit summi praludia nobis
Imperij, magno velut inspectanda theatro
Totius Europa: que sunt maiora videndo,
Spēque tenent erecta sui mortalia corda.*

*Quos hinc nobilium sibi conciliauit amores,
Quæ populi studia, & quantum sibi laudis in omne
Prouidit longè venturi temporis auum:*

*Quanta sacerdotes eius pro vota salute
Suscipiunt, orantque deos extendere vitam,
Et vetulos illi regno succedere natos.*

*O te felicem, & multis, Henrice, beatum
Nominibus. felix ô, tanto principe regnum.
Sed nihil instituisse valet, nisi cetera pergis
Quo pede cœpisti. Malus est, mihi crede, poeta,
Qui stetit in primis, extremo concidit actu.*

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
seu sermonum liber tertius.

Ad FRANCISCVM OLIVARIUM,
Franciæ Cancellarium.

.1.

*OT FRANCISCE dies me nil scripsisse,
tot annos
Congressu caruisse tuo, nō hercule possim
Excusare tibi (malo hanc agnoscere cul-
pam)*

*Cui tamen acceptum refero quodcumque paraui,
Quodque mihi laudis vel honorum contigit unquam.*

*Nam te communem video regessisse magistro
Rem mihi, nec cessisse malis rumoribus urbis,
Nec vani curasse quid inter pocula ciues
Euomerent, nec quid sentiret mobilis Aula,
Dum rectum virtutis iter cursumque tenerem.*

At multos ea res nobis mutauit amicos:

„ Mutauit, fateor: si nomine dignus amici est,

„ Qui non iusta rogat, qui turpia poscit amicum.

Forsitan & fictis in amoribus est quoque damnum:

Esto; sed hos retinere cupis si fixus amores,

Constatura tibi magno non maxima res est.

» Nanque hominem studijs hominum seruire volentem,
 » Multa Deos etiam contra peccare necesse est.
 Nec dubito, quin si possis utrumlibet, istud
 Arripias, potiorque tibi sit gratia diuum.
 » Quò leuis ambitio, Regum populique fauores,
 » Quo circunstantes famuli, quò turba clientum,
 » Si Deus hæc oculis calo non aspicis aquis,
 » Si diuina breui manet vtrix ira nocentem?
 » Maxima pars hominum que sunt presentia tantum
 » Spectat, et aeterna pœnas ac premia vita
 » Negligit: ut quæ sunt spatijs disiuncta locorum
 » Temporibus, solent minus esse pericula curæ.
 » At fortis animi prorsus nihil ista morantur,
 » Quæ sunt fluxa, caduntque citè et mutantur in horas:
 » Non illos aurum, non spes, non gratia flexit,
 » Non metus; erecta circum fora fronte vagantur,
 » Introéunt aulas venerandi Regibus ipsis.
 Franciscum memini primo iam tempore Regem,
 Siue salutatum Balius, siue Selua veniret,
 Assolitum dubitare priorne assurget illis.
 » Maiestas adeò virtuti regia cedit.
 Te verò quoties miratus et ille loquentem
 Secum, te quoties miratus et ille tacentem:
 Consilio quam sape tuo res gesbit honestas,
 Turpibus abstinuit? nec tu non ipse videbas
 Libertate odium conflari semper, amicos
 Obsequijs blandoque magis sermone parari.
 » Sed forti iucunda viro est magis horrida virtus,
 » Sit damnoſa licet, sit inutilis et sine fructu,
 » Quam nimis offensa metuens et auara bonorum
 » Calliditas, collecta malis quam gratia rebus.
 Talis eras, talem te Principis aula videbat:
 Nectamen aut linguas hominum vitare dicaces,

Aut

Aut fugere inuidiae potuisti noxia tela.
 Difficilem, durum, tristem, rigidumque vocabant,
 Et minus urbanum, posses non equa negare
 Principibus, posses qui vultus ferre potentum,
 Et suadere intra recti consistere fines:
 Ut vetera hac, nostris neque moribus apta notabant.
 Durasti plures quam quisquam crederet annos:
 Ecce velut supero demissum fulmen Olympos,
 Concusit totam geminatis ictibus adem
 Injustia: qua tu ingenti cecidisse ruina
 Creditus, erexit caput altius: ardua tanquam
 Imposito attollit contra se pondere palma.
 O ingens vera pietatis, & aurea merces!
 O celestis amor, mundi securus honorum!
 Non hac Socratici de fontibus hausta Platonis,
 Non Zenonis erant: CHRISTO meliore magistro
 Edoctus, poteras quiduis perferre malorum.
 » Omnibus ipse viris documento es, quam nihil usquam
 » Perpetuum, quam nemo diu protectus amicis,
 » Nemo sua virtute diu consistere posset,
 » A superis animum si non acceperit aequum.
 Nam memini, cum nobilium premerere virorum
 Insidijs, primum te fortiter omnia ferre,
 Donecerant vires in corpore; viribus inde
 Exhaustis, animus postquam tibi restitit unus,
 Cesisti fati: tuaque intra tectus abiisti
 Praesidia, integris cum fama & nomine rebus.
 Ut fortis media quandoque relictus arena
 Desertusque suis, tamen in discrimine miles
 Cogitat extremo senil admittere prorsus
 Indignum: cessim atque obuersa fronte redire
 In castra ad socios, mortime occumbere honestæ.
 Talem te videre tui, videre dolentes

*Cedentem inuidiae, plenum grauitatis amici:
Nunc verò absentem magni tenuésque requirunt,
Et clauum manibus cupiunt spectare tenentem.
Hac utriusque tui perstrinxit temporis acta
Illatus noſter calamus, qua deinde poetæ
Innumeris alij describant versibus olim.*

*At me Troiani digressum Antenoris urbe,
Sex ubi descendis impleram legibus annos,
Litigiosa, procax, & plena Lutetia rixis
Continuò excepit: paruo post tempore sedi
Centum in iudicibus, non gratia, non metus unquam
Inuictum mihi animum defecit tramite recti,
Dinitias & opes contempsi, dona superbis
Reieci, paſſimque oblatos victor honores.
Contigit hac vita ratione molestus ut essem
Non nullis, quos hac libertas noſtra premebat:
Laudabant alij. nascens modò gloria nondum
Scilicet inuidiae stimulos persenserat acres.
Hique recens offensa grauis quibus antè fuisset,
Post aliquot menses obducta in corpore plaga
Virtutem caelo magna cum laude ferebant.*

*Inde fori, longaque mora pertensus & urbis,
Publica iam canis spectare negotia capi:
Téque auctore Italas legatus Principis urbes,
Conuentumque patrum Europa totius obiui.
Vnde domum rediens multis oneratus in aula
Promissis, ad nobilium noscenda reorum
Crimina, & unius tria nominis oppida mittor.
Hic rursum offendō: spēque illa, quam prior annus
Fecerat, excussus, repeto intermissa palati
Munia, desuetaque iterum me reddo palastra:
Cūn subito qua parte spei minus, atque salutis
Oſtendebatur, me Regia virgo iacentem*

Subleuat: apprensūmque manu confidere clara
 Voce inbet: scis Lothari qua deinde nepotis,
 Quæ studia erga nos fuerint tua. plura recepit
 Optatis animus. facile est non multa petentem
 Exaturare bonis. & iam mihi posse beatus
 Viuere, & Assyrios opibus superare videbar:
 Ecce tibi vetus est lex instaurata, liceret
 Nummos ne capere, & duplicata salario lectis
 Iudicibus: quæ lata meo quia credita sua su
 Lex erat, inuidie flammis crudelibus arsi.
 Æra sibi, & multos prius usurpata per annos
 Commoda, lege noua clarissimus ordo fremebat
 Imminui: tantam ipse mihi non arrogo laudem,
 Hac me glorier ut primum vidisse. probani
 Inuentum alterius diuinum, quo decus omne
 Iudicijs, & prima Deæ sua redditæ sacra:
 Corruptos sineret formari Curia mores.
 Vsque adeò grauis hac minimi iactura lucelli
 Vobis visa patres? tanta est iniuria damni,
 Ut temerè & paßim nullo discrimine primum
 Quenque vel insontem peteretis dente canino?
 Audierant aliquid fortassis: nanque furorem
 Vix illis tribuam, fertur quo percitus Ajax
 Immeritas ferro pecudes mactasse cruento.
 Vos etiam impulsu paucorum, quos sua notos
 Fecerat improbitas, & turpi exercita questu
 Lingua proterua, malisque opera vltro prabita causis,
 Collegam veterem potuistis ladere dicto,
 Aut factò? vobis rabula maledicta forensis
 Excutere ex animo nostram sine crimine vitam,
 Aut mores potuere, diu multumque probatos?
 Vos appello, quibus perspecta prioribus annis
 Est mea religio. vos, qui meminisse potestis,

Et quicunque fuistis eodem in munere mecum,
 Arguite, & quanuis duris me subdite pœnis:
 Si non præcipua & recti mihi semper & equi
 Cura fuit: si me unquam odium, si gratia flexit:
 Si non & manibus puris, & pectore casto
 Astra & sacras accessi ad virginis aras:
 Si non recta solo posui vestigia, si non
 Tempus & omne mihi summa cum laude peractum est.

Inuitus, Francisce, meis in laudibus hæsi;
 Sed dabis hanc veniam, dum crimina falsa repello,
 Et veras odij causas sequor, inuidiæq;
 " Sæpe bonos odere mali, torquentur & imis
 " Sensibus: aut sua cùm virtuti premia redi,
 " Aut meritum loca prima vident insistere ciuem,
 " Præteritosque dolent, & se non æqua ferenteis.
 Scilicet æquales ea causa potissima nostros
 Impulit, ut falsis de me sermonibus aures
 Complerent iuuenum, qui tempora nostra secuti
 Vidissent me nunquam intra subsellia secum.
 Assensit senibus male credula turba minorum,
 Auribus apprendi patiens, ut cantharus ansa.

O, stulti & faciles animi quo cunque vocentur!
 O, turpis leuitas haud nomine digna senatus!
 Hæc cine iudicibus produnt exempla futuris,
 Ut satis ad pœnam sit delatoris iniqui
 Vox? sint & maledicta satis sine testibus ullis?
 Sed quid ego à rudibus summum ac solenne reposco
 Officium? quid in his prudentia queritur annis?
 Atque hæc, sicut erant leuia, & sine crimine certo,
 Post paulum in tenues abierunt irrita ventos:
 Denique paucorum monitis pars maxima cessit.
 Nunc etiam fisci magis hec noua cura tuendi,
 Reddidit inuisum me furibus atque molestum,

Commu-

Communésque domum solitis auertere nummos.
 Nocturni ut vigilem fures odere draconem,
 Aut illum qui fronte gerebat lumina centum.
 Nanque ferunt grauiter sibi furta, velut prius, esse
 Non impunè: dolent rationes tempore posci.
 Legitimo: multámque auersi turpiter auri.
 Atque alijs extremum donata queruntur in annum
 Differri, veterémque suo cum vindice legem
 » Explodunt: genus hoc hominum quod venit ab Aula
 » Nosti quām petulans, & quām sit gnawiter audax.
Quid faciam? priuata mihi sit gratia ciuis
 Cuiusquam potior patriæ vel regis amore?
 Ille habeat sibi dona ferox: at miles egebit?
 At sine præsidijs annona armisque virisque
 Nuda relinquentur venientibus oppida Cimbris?
 At stipe defraudatus eques populabitur agros,
 Et feret in longas hiemes prouisa colono
 Pabula, multorūmque vorax alimenta dierum?
 Illa salutaris tua lex euersa iacebit?
 Hoc ego dum prohibere malum atque euertere conor
 Verticibus nostris, quorundam commoda ledo
 Non nihil: at prosum communiter impare fine.
 Communis quia parua rei, vel gratia nulla est:
 E repriuata tantillum carpere fraus est,
 Ac summum scelus, & nunquam placabilis ira.
 Utile si confecter, & huic sim blandus & illi,
 Euitare etiam linguas, & crimina possum:
 Foritan immeritumque decus, laudémque referre.
 Tanto patronis vitium defenditur omne
 Pluribus, & virtute magis populare videtur:
 Et sunt lauti homines vulgo, qui publica pessum
 Siccis ire vident oculis, nimiumque laborem,
 Et studia in patriam rident, ut inania prorsus.

*Sed tua mihi potior semper sententia sedet,
Cui neque priuatorum odium, neque gratia curæ est,
Dum regi patriæque tua succurrere possis.*

FRANCISCI OLIVARII AD
SUPERIOREM EPISTOLAM
Responsio.

2.

ANVS MORELLVS tuam nobis epistolam reddidit, versibus conscriptam planè tuis, sed in queis teipsum quotidie superas. Cador, polities, lepos, minimum sunt in illis. At verò seria eruditio, sententiæ crebræ ac graues, mira vbiique sanitas sensuum, & per totum poëma (velut sanguis per vniuersum corpus) diffusa læta quædam gratia, ac iucunditas, me non minus capiunt, non secus afficiunt, quam Venusini tui doctissimæ epistolæ: cui, haud scio, an sis olim apud posteros cessurus. vt interim taceam, quod totam tuam epistolam temperat optima artifex, Philosophia Christiana. Nec tamen superiora hæc quamlibet egregia, admodum miror, assuetus scilicet iam olim tuis legendis: in quibus, talia nūquam non recognoscas. Istud mage miror: ab homine occupatissimo poëmata huiuscemodi, tam facile scribi. Silere dicuntur virgines Musæ, cùm insanus ille Mauors furit, perturbat, ac miscet vniuersa. feruntur & multis curis frequenter obstupescere: vacuæ quod carmina mentis, scilicet sunt opus, vt ille ait. Porro, quot molestijs ac turbidis negotijs, veluti inundantibus quotidie pulseris, satis coniecto ipse, haud ita pridem expertus. quando bellicis temporibus, bona pars publicorum negotiorum, in eorum humeros inclinat, qui Fisci ac rationum Regiarum cutam gerunt: quibus noscitandis ac dijudicandis, ne Argus quidem vnum sufficerit. Fac autem rationales omnes Principis, cum quibus est tibi negotium, vel ad vnum probos, ac nihil pecuniæ regiae intercidere (quod raro accidit, vel potius nūquam.) quæ tamen

men vsquam terrarum tanta est pecunia, quæ tot militum stipendia æquare valeat? quæ nouis ac exquisitis coloribus subinde intruduntur. Qui Pactoli, qui Tagi, voraginem illam militarem expleant? Nunquam tot hominum millia insatiabilia, satiabuntur. cùm tamen nulla in re (si implacatis vtare) maius sit periculum. Te in hisce spinis conuolutum, in ijs difficultatibus, ac molestijs luctantem, tot versus condere; quales gelidis in vallibus Hæmi, veteres illi poëtæ fundere solebant, id verò est raræ ac eximiæ cuiusdam felicitatis. Næ, te oportet in omnibus Camœnarum fontibus, non labra soliū, sed manus etiam ac pedes proluisse. Cæterum, tuam illam epistolam legens, quām ingenti voluptate sum perfusus, haud facile dixerim: cùm tu mihi meā felicitatem poneres ob oculos, qui à freto illo aulico, procellis, ventis, tempestatibus continuis inhorrescente, in hunc portum, in hanc tranquillitatem deuenerim: à qua, vel Attalicis conditionibus nunquam dimoueri sustineam. Hunc agellum, qualis qualis est, nec Lydijs regnis permuttererim. hīc authoramenta huiuscē mūdi, disco posthabere stipēdijs æternis. hīc Christo, ac mihi viuo. hīc calumniæ, atque inuidiæ virus, ipsis etiam nocentissimis venenis nocentius, egregiè contemno. A quibus, & te quoque ipsum, haud multò antehac impetum, minus admiror: quod ferè hæc Hydra, eximijs tantum viris obsibilet: & cum ijs, qui publica sincerè tractant, perpetuas inimicitias exercet. Ac quò quisque exactius atque innocentius rationes suas instituit, tanto in illum fertur acrius atque insidiosius. Siquidem calumniæ, adde etiam inuidiæ, vix credibile est artificium: studium verò indefatigabile. Nihil est illis monstris fœcundius. Quæ tu tamen haud ita magna opera profligabis, perpetua illa tua constatia, amoreque recti: velut efficacissimo quodam antidoto præmunitus. Neque enim vllum certius præsidium, nullum satellitum potentius, quām quod innocentia afferre solet. Ab Aula, ab amicis vulgaribus, ab aura populari fulnum præsidiū fuerit. Quanquam & interim (fateor) cunctis in muneribus, suus est ciuili prudentiæ locus, ac sapienti cuidam dexteritati. Sed ita, ne à rationis fulco longius ab-

erremus, ne conscientiam nostram vulneremus. quæ, vt dulcissimum est innocentis testimonium: sic mala fide versanti, dirissimum est supplicium. Sed de his satis. Christus tibi præclarum hunc animum, hanc sinceram mentem, istud in publica commoda studium, semper in maius augeat: atque animo isti egregio, quamplurimos annos adjicat. Ex Leonvillano nostro, xvi i. Cal. Augusti.

Ad IANVM MORELLVM.

De matribus, quæ filios suos ipsæ non alunt, nec
apud se domi educari patiuntur. — 3.

*VINQVE dies tatum dixi me rure futurum,
Octauum nonumque diem desideror absens:
Et nisi me clara respublica voce reposcat
Officium, Errico prestandaque munia regi,
Forsitan hic totum Sextilem ponere possim.
Perpetuum nam prater amani ruris amorem,
Quo teneor, mecum huc proficiscens omne leuamen
Urbani strepitus vexi curaq; forensis,
Vxorem, natam & generum, paruuinque nepotem:
Quo certè puer o nihil est festiuus usquam,
Ni me stultus amor (fallit qui sape parentes)
Et me fallit auum. quid cum ridere trimestris
Cæperit? ha suaves etiam grataq; videntur
Milacrymae, & rauco pueri vagitus in ore:
Hunc secum nutricis egentem mater ab urbe
Extulerat lectica, & vestibus undique tectum.
Nam quasita diu cum femina lactis abundans
Ne quicquam urbe foret tota, melioris in agro
Spes erat. Ergo lecta domum deducitur ad nos,
In tribus una fuit quæ fœcundissima pagis:
Respondisse meis rebar iam numina votis,*

Cum

Cum puer ardenti correptus febre repente est,
 Frusta desiccata duo trahere ubera visus.
 Circum omneis pagos iterum, circum omnia rursus
 Oppida quæsum genitrix auiæq; remittunt.
 Cum multæ ex omni matres regione venirent,
 Nulla sitim potuit pueri compescere nostri:
 Altera sed prima successit, & altera deinceps
 Inq; vicem, medicis prohibentibus, ut male sanum
 Inq; salubre simul diuersas sugere matres.
 Sed medicae leges valeant, cum venter inanis
 Cùmque enecta fame est natura, sive laborat.

Hanc &go perspiciens curam matrūmque laborem,
 Mirabar quo cunque pedes gressusque tulisset,
 Non eadem nobis se dare: nanque per omneis
 Vicinos pagos & agrestia tecta, suarum
 Pingues & nitidos pendentes ubere matrum
 Cernebam pueros. Qui fiat & unde roganti:
 Iurabant illæ, nullis se cantibus usas
 Carminib;ue malis, usas medicamine nullo,
 Non aliena peti nascentibus ubera natis,
 Quæ puerum genuisset eandem pascere natum.
 Hæc mecum reputans animo, iam quarere cesso
 Cure etiam infanti vix quattuor ubera nostro
 Sufficient, sua cur pueris vel mater abundet
 Vna suis, nec opem alterius siccata requirat.
 Natura nec enim peccatum, aut culpa sagacis
 Villa fuit: que cuique duas in pectori mammas
 Appendit matri, geminis satis usque futuras
 Appendit geminis: nam plures edere monstrum est,
 Nec longum superesse solent: nascente paratus
 Iam cibus est pueri, fætam nec copia lactis
 Deficit, aut hominum in genere, aut ratione carentum.
 » Nostræ delicijs matres in mollibus urbis

- » *Educta, cordi quibus est sua forma, libenter*
- » *Si possint, utero partum gestare recusent.*
- » *Iam natis alimenta negant, albiq; liquoris*
- » *Vndanteis scatebras, iniusta more noueræ,*
- » *Restinguunt penitus, pulcherrima dona deorum,*
- » *Ne macie corpus, ne rugis venter aretur,*
- » *Ne suetum nimio, aut mollescant ubera tactu,*
- » *Neu cum forte sedens noctem perduxerit unam*
- » *Insomnem genitrix, exurgat pallida manè.*
- » *Tanto sollicitas color & cutis & decor illas*
- » *Plus habet, infantis pueri quam vita salisque:*
- » *Quem simul editus est, patrijs extrudere tectis*
- » *Haud dubitant, alioque procul mandare, parentum*
- » *Aspectu atque oculis crudeli more carentem.*
- » *Non sic amandatur equus, non verna catella,*
- » *Quæ semper domina quoquo vestigia torquet*
- » *It comes, illius sine festina recumbit.*
- » *Morte fera funesta domus fit tota ; minorque*
- » *Non hic luctus erit, quam vel moriente marito.*

*Talia principia atque ortus fundamina nostri,
 Naturæ non sponte, nec a quo numine iacta,
 Multis deinde malis aditum causamque dedere,*

- » *Vt parui iam prima simul cum lacte bibamus*
- » *Semina nequitiae, quæ post se plurima fundunt.*
- » *Hinc vel adulterio vetus immutatur auorum*
- » *Progenies, raroque sui fert ora parentis*
- » *Filius : aut si nulla thoro est grauis illita labes,*
- » *At melior natura tamen cum lacte bonique*
- » *Mutantur mores : clarisque parentibus orta*
- » *Virgo fit ancilla similis, lasciva, procaxque,*
- » *Ebria, saltatrix, & amans in honesta virorum,*
- » *Turpis, iners, sauisque puer, scortator, auarus,*
- » *Illarum similis, quarum prius ubera suxit.*

Et

» *Et natos miramur oriri sanguine nostro*
 » *Degeneres, quibus immeritis materna premuntur*
 » *Übera, conductæ sua dant arentia serue.*
 » *Forsitan hunc primæ neglectum etatis, adulto*
 » *Corrigimus puero, quin & socordia maior*
 » *Cernitur in nobis, quò plus processerit etas,*
 » *Nec pater exemplum vita dat grandis honestæ*
 » *Puberibus natis, nec sanctum adhibere magistrum*
 » *Curat, at ignaros & quæ sunt optima nondum*
 » *Cernere qui possint, iam lucri incendit amore;*
 » *Nil opibus melius præclaris, deterius nil*
 » *Paupertate docens homini contingere posse.*
 » *Mater acu natam positos discernere crines*
 » *Instituit, proprieq; decus corrumpere forme,*
 » *Et capiti gemmas, aurum circundare collo:*
 » *Dicit & ad turpes nocturno tempore cænas*
 » *Pontificum: turpem depravatamque reducit.*
Sic mala, continua serie longoque sequuntur
Ordine, ut ex illo manent tamen omnia fonte,
Temporibus tam prima nocent peccata futuris.

Visne etiam ingratæ referam tibi premia matris,
Et quam non impunè ferat clausisse fluentes
Vberibus riuos, alimentaque debita natis?
Conantilatices illi frigentibus herbis
Sistere, dispersos & in omne refundere corpus,
Frigidus & vehemens subito rigor occupat artus,
Tum mala consequitur febris, sauique dolores
Vbera discruciant. multis lac cogitur intus,
Ne quicquam pressis luctans erumpere mammis.
Inde tibi faedo manabunt ulcera pure:
Et nisi buenias in tempore, quod fuit ulcus
Cancer erit subito, perque omnia viscera serpet:
Illum Paonia frustra medicaberis arte,

Præscriptos regere aut intra conabere fines,
Quo mage strungis, eò spatiū plus corripit ille,
 Dum mentum & nares vīctor peruadat eō ora,
 Afficiat turpi languentem denique letho.
 Hoc persuasa malo debes absistere mater
 Turpibus incæptis, irāmque horrescere diuīm,
 Teqz hominem meminisse, datamqz à numine mentem
 Aeriam celerēmque, animantum ex omnibus uni.

Sin libet ex brutis humanos discere mores:
 Aspice quæ sit cura lupa, vel quanta leæna
 Pascendis catulis, aliarum quanta ferarum,
 Aut quām multa suis pro fætibus aspera miscent
 Pralia: quæ dubitent proprio tentare periclo.
Quanta deinde suos cum sollicitudine nidos
 Ædificant volucres, quanto molimine, tutum
 Cùm capere locum: paruas ex arbore celsa
 Suspenduntue domos, cæcisue in fentibus abundunt,
 Ne qua rapax avium teneros aut bestia pullos
 Deuoret, aut turdis inimicus pinguibus auceps:
 Substernuntque solum paleis & gramine molli,
 Et super oua cubant tam longo tempore, donec
 Exclusi veniant fætus in luminis auras.
 Inde cibos paruis, eō longè pabula querunt
 Dulcia, in os gaudent inhiantūmque indere mansa.
 Hic amor in sauis est tigribus, inqz leanis:
 Nec iam ullum in terris animal agit illius expers.

Discite virtutem propriam, si vestra voluntas
 Hanc refugit, nec quidquam hominis nisi nomē habetis
 Et faciem, propriam virtutem discite matres
 Abrutis, auibūisque, immanni à stirpe ferarum:
 Aut illis hominis potius concedite nomen,
 Vosque feras, quales estis, sic ferte vocari.

Ad ODETVM CARDINALEM
CASTILIONÆVM. 4.

NEMPE suis, mi Castilio, qui nititur ipse
Præsidij, nec totus ab hoc vel pendet ab illo;
Cuius vita fuit rebus moderata secundis,
Qui multos opibus sibi conciliauit amicos,
Nec miseros despexit in alta sedelocatus:
Illiis in tuto res est secura pericli.
Non is terrarum motus, calique ruinas,
Neptuni rabiem, tempestatésque veretur,
Non iras hominum, non iras ille Deorum
Expauit: sed veste sua circum vndique septus
Contemnit pluuias, & mistos grandine nimbos,
Nec valde metuit fortes mutantia Reges
Sidera, nec Regum quacunque minantur amicis.

Nam cur is ladi, qui nullos læserit unquam,
Formidet? nullos viuens sibi fecerit hostes?
Quare si quid ei bellè minus accidit, illum
Omnes auxilio certant opibúsque iuuare,
Et dignas in amore vices præstare merenti.
Huius multa rei nobis exempla vetustas
Suppeditat, præsensq; dies: sed nota sequamur,
Gallia quæ modò mirata est, quæ vidimus ipsi
Virtutis præclara tua documenta, Iouis cùm
Et furor, & magni premeret te casus amici:
Inuidia arderes aliena, quis tuus ille
Vultus, quæ facies, constantia quæ fuit oris?
Ut neque deiijceres oculos, vocemque pudore
Comprimeres, fractis ut rebus sâpe solemus.

Ast alij nimia quibus ambitione laborat
Pectus, & inuidia sudant præcordia flamma,
Dum ridet fortuna, coli se numina tanquam,
Nullum præterea socium patiuntur honoris;

Et neque ferre parem, nec possunt ferre secundum.
 Fortè alium saluerē iubes, recteque valere?
 Læsa est maiestas, inter numeraberis hostes:
 Et fortuna abiit, consurgitur undique densis
 Agminibus, cuncteque tribus armantur in unum.
 Illa infida cohors mentito nomine amici,
 Deseruere fuga miserum, serisque videntem
Quid vero & quantum simulatus distet amicus.
Quām nobis faciles iniusta videntur amici
 Poscere, quisib[us] sic animis & pectore toto
 Iunctos esse volunt, ut secum turpia laudent,
 Secum ijsdem pariter studijs odijsq[ue] fruantur,
 Et sine lege colant, & ament sine fine pudoris.
Quām non ijs diuina tenent humanaque iura,
Quae nos praciunt sanctum colere inter amorem,
 Non breuibus spatijs & iniquo limite septum,
 Sed quibus immensi fulcitur machina mundi:
 Et quaestultitia h[ec] socios admittere amoris
 Nulos, atque solent stimulante libidine mæchi?

Nemo fuit Sylla & Mario communis amicus,
 Pompeijs & Casaribus, Brutisque superbis?
 Haud pauci (mihi crede) fuere, utinamque fuissent
 Plures: non tot Roma videret acerba suorum
 Funera, tot ciues indigna morte peremptos.
 » Innumeris hominum est obnoxia vita periclis,
 » Seditionis amans, & semper plena timoris,
 » Plena metus ne precipitem det amica ruinam,
 » Cardinibus vulsis pars ne contraria vincat.
 Atque ea fortassis ratio cultoribus aulae
 Displiceat, qui vanam magis quam tutam sequuntur:
 Mi[hi] verò certum est colere omnes, omnibus uti,
Quanuis sint animis discordibus; haud tamen uno
Omnes metiri modulo aut coniungere causa:

Nobi-

Nobilitas alios fuerit mihi causa colendi,
 Atque alios virtus, alios dignatio prima
 (Quique ingens stimulus) cum nos sentimus amari,
 Mutua cum paribus respondet gratia factis.
 Omnia quae fortuna prius cumulauit in uno
 Te puer, creuere dein crescentibus annis.
 Nam quid ego, quid amice tuum nunc dicere pergam
 Expertus quem sape meis sum rebus amorem,
 Aut ulli tua dextra roganti defuit unquam?

Quae sit nostra vides, quam non addicta sequendis
 Partibus ambitio; quae si cui blanda videtur,
Attamen est sincera, doli expers, & sine fuso,
Téque habet authorem, cui se non comparet ullus.

Ad CARDINALEM LOTHARINGVM. §.

Scis tamen ista maris copendia semper amicis
 Displacuisse tuis: vel mille pericula propter
 Quae miseri subeunt hiberno sidere nautæ:
 Vel quod Massilia Romam tendetibus, omne
 Littus erat plenum, resonansque hostilibus armis:
 Infesti Ligures, & agri dominator Etrusci.
 Hacten non audita semel spreuisse recordor,
 Et monitis clausas habuisse fidelibus aures.
 Conscendis nauem, paulum progressa triremis
 Stæchadibus, crebra proram feriente procella,
 Cogitur in portum regredi reflantibus Austris.
 Hic propè te vomuisse animam cum sanguine dicunt.
 Quid facias? rursumne maris discrimina tentes?
 At iubet expectare Aquilones nauta serenos.
 Longa mora est alio properantibus. & mare quisquam
 Post aliquot soles placidum promittere possit?
 Ceßisti fatis correctus more paterno.
 Ac veluti planis qui per saxosa relictais

Ire viam docuit, celeremque eludere Parthum.
 Sic tibi seruato pelagi terraeq; periclis
 Ostendere alium presentia numina cursum:
 Ut discas audere magis ratione modoque,
Quam ferri quocunque animi vocat impetus ardens.

Multos saepe duces patriæ nimis acre tuenda
 Et vehemens studium, primis consumpsit in annis,
 Dum se incautos in aperta pericula mittunt:
Quorum consilijs hodie res salua maneret
 Publica, nunc raptos alieno tempore luget.
 Tu quoque Francorum spes maxima CAROLE gentis,
 Promissis fraudare bonis, et munere noli
 Nos spoliare Deum: noli spes vertere nostras.
 Multa puer patriæ tribuisti, multa supraque
 Aetatem, supraque virum, iuuenilibus annis:
 Sed maiora tui sperant, et plura futuris
 Temporibus, calida restinco ardore iuente,
 Si capiti canos asperserit alba senectus.

Sunt qui pricipiant obeunda pericula nullo
 Consilio, patriam spes sit modo posse iuuari:
 Et referre negent, labor ultimus urgeat agros,
 Nec possis nisi morte malis succurrere rebus;
 An captetur honos, et inanis laurea tantum.
 Sed ratio forteis audacibus, et male cautum
 Separat a prudente viro, qui prospicit ante
Quatenus audendum, qua mox euenta sequantur:
 Collatisque duobus, utrum preponderet utri,
 Ut dulcis ne sponte relinquat munera vita.
 Si vilis res, si tenuis, si denique tanto
 Actali pretio nec digna videbitur esse:
 Contrà, mille mori dubitet ne mortibus, ingens
 Utilitas quoties, patriæne poposcerit usus.
 Hoc Decij videre paterq; et filius ambo:

Quique

Quique laceſitum dictis mordacibus hostem
 Iraſci, pænasque reſcere ab hoſte ſubegit
 Ignoto, vilique toga decora alta tegente.
 Illius interitu patriæ victoria parta eſt.
 Nam fore victores populos pradixerat antè
 Delius, in quorum cecidiffet parte, cruento
 Dux gladio, viſuſq; duci tum parcerem miles.
 Sed neque Romano viguit minor in duce virtus,
 Qui ſeſe multis obiecit millibus vnum,
 Mandauitque ſuis à tergo cadere pontem
 Ciuibus, ut Thuscos aditu intercluderet urbis.
 Multos Roma tulit, multos & Gracia tales:
 Nomina non ignota tibi, quem nil fugit omni
 Prorsus in hiftoria. Quod ſi discrimin'e rerum
 Sublato, nimia uſque ſui fiducia quemquam
 Egit præcipitem: quanuis Fors illius ausis
 Fauerit: ille tamen fortis mihi non erit uñquam,
 Qui maria, & cælum, & terras contempſit, & hoſtem,
 Cælicolas ipſos, quorum manus iſta gubernat.
 Qualis erat dux ille, Tyri qui mœnia ſcalis
 Admotis ſubijt nulli comitatus, & altum
 Iamque tenens mediam ſaltu ſe misit in urbem.
 Quem niſi ſeruafſet comitum metus, iraque fractis
 Continuo foribus, pænas tunc ille dediſſet
 Stultitia, plus quam Regem decet auſus in armis.
 En tibi nunc aliud quem regni dira cupidio,
 Humanique ſitis mala ſanguinis impulit atra
 Tempeſtate, marique agitato fluctibus, hoſtis
 Inter praefidia, exili ſe credere lemo:
 Et ſocios Itala cunctantes quarere terra.
 Idem remigis, & nondum à claſſe paratus
 Pharsalici miſeras properans extingueſe belli
 Reliquias, ab eo qui tum fuit obuius hoſte

Occidi potuit, mens illi firma fuisset.
 Hinc quoque digressus velut immemor antè pericli
 Venit in Aegyptum, sine milite, solus, inermis,
 Nautarum contis ubi penè, leuisque tumultu
 Oppressus vulgi, corruptis igne librorum
 Millibus innumeris, vix tandem evasit, amica
 Aegypti domina, regnique herede relicta:
Quorum etsi tantos felix audacia casus
 Calcauit pedibus, non idcirkò minus illi
 Peccauere tamen. Nam mille quibus male cœsit,
 Mille alijs paucorum exempla reuincere possum:
 Ut tanquam in tabula videoas temeraria sape
 Consilia, euentus miseris habuisse furoris.
 Atque illos etiam paucis mutata diebus
 Percusit Fortuna: petitus uterque suorum
 Insidijs, alio noua dum molitur in orbe
 Imperia, ut lusisse deam mortalia credas,
 Et velut in scena Regum monstrasse triumphos.
Quæ non dicta mihi, verear quòd ne male pecces
 Ambitione: sed ille tuus mihi cognitus ardor
 In patriam, suspecta quidem facit omnia: deinde
 Plaga recens, factumque propè ipso in limine portus
 Naufragium, nisi te seruassent numina sanctè
Quæ colis. Ergo diu, antè diu tecum ipse, prius quam
 Aggrediare, videque, adhibeque, & consule amicos,
 Et quid suscipias, & qua ratione gerendum:
 Ne pigeat perferre moras: ne tuta viarum
 Et longinqua sequi, brevibus quandoque relictis.
 Hoc modo te superi monuere, rogamus amici,
Quorum te monitis nec bellum obsistere, & ipsum
 Qui semel offendit turpe est offendere rursus.

AD

AD FRANCISC. LOTHARINGVM
DVCEM GVSIANVM.

De Duce Guisio è Latio sub cladem Quintinianam
in Galliam redeunte.

 *Vt tu rem nobis conuulso cardine lapsam
Vnus restitues, primaque in sede locabis:
Aut certe nullis unquam fortuna resurget
Gallica temporibus: sed humi despecta iacebit
Æternum, manet illa, manet te laurea, ductor
Maxime Francorum, quis enim se comparet alter,
Quem ve ducem potius Rex tanto opponeret hosti?
Illi⁹ expulso nuper genitore triumphum
Egisti: pulso veniet pars gloria nato.
Est illud vestro generi fatale, tuaq;
Virtutis proprium magnos compescere fastus
Burgundæ gentis, qua nunc sociata Britannis
Rege nouo exultans nostris in finibus agros
Præsidij⁹ vacuos populatur, et oppida carpit.
Vt coniux peregrè redeuntem casta maritum,
Ipsa domi longo cum tempore sola fuisset,
Excipit amplexu tenero, voluuntur oborta
Lætitia lacryma pérque illius ora genasque:
Haud minus aduentu Rex ipse Erricus, et omnis
Visa domus gaudere tuo: per rura, per urbes
Festa celebrantur plenis coniuicia mensis.
Vi sol exoriens concussas grandine siluas,
Depressos et humili flores, languentiaque arua
Erigit, et calum radijs terrasque serenat:
Sic perculta graui tu vulnere pectora plebis
Nobiliumque animos reficis, spéque arduus imples.
Et modò noster eques suo concisus ab hoste,
Te rectore, diu non se fore sperat inultum,*

Et spolia Hispanos ereptaque signa reposcit.

*Hæc hominum de teſpes vulgo eſt, irrita neſit
Illa, vide. permulta potes numerare trophyæ
Hostibus à domitis, multos numerare triumphos:
Quos tamen una dies, vniſque euertere caſus
Et fortuna potest, laudemque abolere priorem.*

*Annibal & Pompeius item, duo lumina gentis
Quiſque ſue, multas bello retulere coronas,
Collatis auſi toties decernere ſignis.
”Victus uterque, fuit documento quam nihil uſquam
”Perpetuum ſolet in terris fixumque manere:
”Humanis quam nulla ſubeft constantia rebus.
Quid, domitorem Asiae Cyrus, non una ſubegit
Fæmina, & abſcissum caput illi ſanguine mersit?*

*Nam cur ipſe tuos exempla domèſtica ponam
Ante oculos? Cur Parthenope tentata beata
Regna tuis atauis, infausto Marte, per annos
Centum continuos, Errici poſt quoque Regis
Aūſpicijs, ductuque tuo? Fuit exitus idem
Penè tibi: niſi quòd ſeruatus cum duce miles
Incolumis ſaluiſque domum patriamque reuertit.
Hoc ducis egregij prudentia fecit, ut illos
Quos adeò ſeruare Salus, nec ſi velit ipſa,
Poſſe videbatur, cunctos ſeruaret ad unum.
Parua manus, ſed enim grauibus defuncta periclis
Sapius, & multos quondam perpeſſa labores.
Nec tibi praetermissa tui pars muneris uilla;
Tantum diſplicuisse Deo mihi cauſa videtur:
Aut nimia hac, totum iam penè vagata per orbem,
Ambitio, aut ciues aliquid peccauimus ipſi.
Si gaudet rerum vicibus Fortuna, diuīque
Stare loco nescit: ſi nos huic uerſat & illuc,
Arbitrioque ſuo ſpoliat, vel honoribus auget:*

Idque

*Idq; alijs belli ducibus si contigit antè
 Innumeris, tibi si contingere posse putabis,
 Noli præteritis nimium confidere factis:
 Néue ferás celo caput altius, aut tumidum cor:
 Neu metue euentus dubios, tristemque futuri
 Temporis inuidiam, leuis aut opprobria vulgi:
 Sed quemcunque dabit finem Deus, accipe grato
 Præsentique animo. Causas mortalibus esse
 Ignatas voluit: tua sit modò culpa, caueto.
Quid si nec populo, que tot victoria votis
Expetitur, Regi nec sapientis utilis ipsi?*

*Impleuit varijs Asiae victoria Romam
 Delicys: & quam non Punica bella tot annos
 Continuata prius, non regis & arma Philippi
 Contuderant, peregrina seueram perdidit urbem
 Luxuria. hinc cades, & publica furta, rapine,
 Direptæq; urbes sociorum, & dira cupido
 Regnandi in patria: ciuilia denique bella.*

*Insubrum capto Duce nuper, & ubere campo
 Felicis nimium populi, fædèque peremptis
 Heluetijs, Francisco ausis concurrere Regi,
 Plus damnique malique accepit Gallia, capto
Quam post Reges suo Ticini ad fluminis undas.
 Imperium Francorum & gloria nominis aucta est,
 Sed mores abiere boni. Vix octo Loisi
 Regis ab interitu numeramus lustra, fuisse
 Dicas mille: viris tantum distamus ab illis,
 Prima quibus tum cura fuit seruare paternum
 Prædiolum, seruare larem vigilanter auitum:
 Tum desiderijs fines adhibere, modumque
 Sumptibus, & proprio contentis iam nihil ultrà
 Appetere, & nullas vicino intendere lites:
 Castra sequi, & pulchram bello sibi querere laudem:*

Rarò in conspectum Regis procerumque venire,
 Scire nec obsequijs animos captare potentum,
 Nec blando sermone mereri præmia Regum:
 Scire famem perferre, sitimque, & frigus, & astum:
 Scire equitem medio peditemque laceffere campo.

Horum de numero procedat si quis in Aulam
 Horridus, & sudore fluens, & puluere plenus,
Quos iktis auro fulgentibus, & bene lautis,
 Commoueat risus! ut prætersibila secum
 Nil prorsus referat. Quid nos victore putamus
Æquius imperium aut melius sub Rege futurum?
 Pauci adeò Reges fortunam ferre secundam
Æqua mente sciunt: & iam securus ab hoste
 In sua Rex strictum conuertit viscera ferrum.
 Sæpe vel incautos conficta calumnia Reges
 Auribus apprendit, turpisue inscitia rerum.
 Arguitur sceleris villam qui forte propinquam
 Hic habet, & videt usque suà quam Regis amicus.
 Ornantur testes, miseroque redempta parantur
 Iudicia. ô, saltem redimat se, Castoris instar,
 Castoreo, & salua iactet patrimonia vita.
 Sed viuis rerum dominis aliena tenere
 Nec tutò se posse putant. Ea nos bona stulti
 Dicimus, exitio multis qua sape fuere.

Mille cadunt populis ducibusque incommoda victis:
 Multò plura cadunt etiam vñctoribus ipsis,
 Interitusque ferunt animorum & corporis vñà.
 » Corrumput hominum felicia tempora mentes,
 » Auertuntque Deo sensus, nec tollere cælo
 » Ora sinunt. Quis enim lati cælestia rebus
 Cogitat? aduersis, quām sit miseranda monemur
 Conditio nostræ, quām vilis & infima, vita.
 Tunc opis humana deiecti præsidio, spem

Verti-

*Vertimus ad Superos trepidi, veniamque precamur:
Mutamus mores. ea nos via lenis in altum
Dicit, ubi sedes animis aeterna beatis.*

*Miramur si quando preces non auribus equis
Accipit, aut hominum reddit contraria votis
Sæpe Deus: durumque inclementemque vocamus.
Ut pater infanti puero si dira venena,
Siue micans ferrum, aut aliud quid forte petenti
Mortiferum, tamen ille neget: tibi durus & asper,
Non patro indulgens potius videatur amori?*

*Ergo tu referre putas nihil, hostibus utrum
An gesti nobis accedat gloria belli?
Non ego. Sed primum iubeo nos querere pacem.
Si pax nulla datur, nec conditionibus equis,
Contestare Deos, inuitum accingier armis:
Auxilioque voca. non illi tempore longo
Numina passuri sua sunt contempta iacere.
Si necdum melior belli fortuna sequetur,
Rursus & auersi placanda est numinis ira,
Nec pecudum fibris, sed pura mente litandum est,
Sincerisque animis. Cum sit Deus optimus ipse,
Non amat ille preces, non impia vota malorum.*

*Tu plenus stupri, plenusque libidinis intus,
Et furax, & auarus, & ambitiosus honorum,
Impetrare putas aliquid te posse, priusquam
Ablueris sacra viui te fluminis unda?
Quem foribus templi sapiens arcere sacerdos
Debuit, atque reos inter plorare iubere.*

*Tu prima si luce genu curuaueris aras
Ante Deum, tibi dein deputas extrema licere
Omnia. rideri non vult Deus, & videt intus
Quid tectum vel fronte geras, vel pectore clausum:
Et fictas odit lacrymas, simulataque verba.*

Iactabat Legis studium Phariseus, & ore
 Decantata suo Mosis mandata ferebat:
 Displicuit Domino: Manceps quia turpia coram
 Lucra fatebatur, venia donatus abiuit.
 Noscetiam aduersa nuper cum nuntia pugna
 Fama repens nostras inopinaque venit ad aures,
 Consternati animis, quibus arma virique deessent:
 Cumque putaretur porta iam proximus hostis,
 Ad delubra Deum configimus, & prece multa
 Suppliciter pacem veniamque poposcimus illos.
 Continuit se quisque dies vix quattuor, hostis
 Cum subito regredi, vel non procedere, fertur:
 Ilicet excussa formidine protinus omnes
 Ad vomitum redeunt, & vita probra prioris:
 Ut pueri lusum repetunt abeunte magistro:
 Nunc peccant homines peiora prioribus illis.
 Nec dilata putant, sed tempus in omne remissa
 Suppicia: elusisque Deis impunè jocantur.
 Hostis abit. Quis scis an vere ineunte redibit
 Fortior & melior? nobis sunt omnia victis
 Inferiora. Ducas Romà Latioque remissi
 Non feret aspectum Germanus miles: & ora
 Vertet ob os illius. Ea spe ducitur omnis
 Gallia. nec quisquam est alius, quo fidere tantum,
 Quoniam magis ductore animos attollere possit.
 Verum multa cadunt inter duo tempora, multa hoc
 Ne duce pugnetur possunt existere causæ.
 Aut quisnam Superum fatis iraq; resistat?
 Mutemus mores igitur, veniamque precemur:
 Imprimisque Deos & tota mente colamus
 Et totis animis: exin nos inter amemus:
 Sit bene sarcia velut multorum gratia fratrum;
 Nec minor alterius quam nostra cura salutis.

Que

Quae si fixa animo penitus mandata geremus,
Mortes, exilia, atque fugas, & damna bonorum,
Quæq[ue] solent alia aduersis accedere rebus,
Haud magnificiemus: erunt neque tristia nobis
Aspera, nec vel amara nimis, vel dura ferendo.
Scilicet extinctos, merces uberrima calo,
Et promissa manent æternæ premia vite.

DE CALETI ET GVINÆ OP-
pidorum expugnatione. 7.

Sic mutat Fortuna vices, & ludit atrocem
 More suo ludum, nunc his, nunc equior illis.
Nos adeò fusi, & magno certamine victi
 Nuper ab Hispanis, fortis modò vicimus An-
 Ereptas patribus tandemque recepimus urbes, (glos:
 Oceano in medio iussis regnare Britannis.
Illi cum lacrymis terra cessere retenta,
Possessaque suis atavis iam tempore longo.
Nanque erat in fatis redditurum hanc antè Caletum
Ad veteres dominos, quam se Regina marito
Traderet externo, veterumque propagine Regum
Posthabita, nouis hic succederet aduena regnis.
Ipse, Valesina venturum è stirpe nepotem,
Merlinus vates multò prædixerat antè:
Sanguinis ultorem nostri, cladiisque futurum
Cresciace, cecidit qua Francica pene iuuentus
Omnis, & extincta sunt longa in tempora vires.
Non magis ille suis (quoniam verissimus author)
Creditus est, Troia Priami quam filia Regis.
Quinetiam tantum his animi victoria duplex
Addiderat: tantus nostri contemptus: ut arcis
In foribus summis legeretur marmore duro
Incisum Carmen (valet id sermone Latino)

p ij

TVM DEMVM FRANCVS PREMET OBSIDI-
ONE CALETVM,

CVM FERRVM PLVMBVMVE NATABIT SV-
BERIS INSTAR.

Barbara vox, suprāque hominum fiducia morem.

*Sed neque tot circunductæ, fusæq; paludes,
Tótque obiecta vias passim castella per omneis
Præsidij in seffa virūm, potuere morari
Nostrorum turmas equitum, peditumque cohortes.
Ipse feros secum diuersis partibus orbis
Adductos rapiens comites, sublimis in alto
Lotarenus equo, prius est conspectus ad urbem
Designare locum castris, & cingere vallo,
Quam miseri ciues illum potuisse putarent
Angustos aditus, arctosque euadere calles.*

*Hic, labor exoriturque nouus, maiorque priore.
Murus erat latere è cocto firmissimus, alta
Incinctus fossa, verùm post aggere nullo
Subnixus, lapidis iactu vix aquore distans.
In medio littus, Nerei quod proliuit unda,
Bisque die refluo terris illabitur æstu.
Tum me ludentem nemo conchá sue legentem
Viderit: at siccum postquam mare liquit arenam
Discedens, pedibus tamen hic constitutus agrè.
Nec patiens onerum locus est: & sapientis altè
Subsidet, iniectoque fatiscit pondere tellus.
Hac regione, leui subiectis cratibus alno,
Exponenda fuit tamen omnis machina belli.
Ingens præterea, suspectuque ardua turris
Missilibus portumque globis, littusque premebat.
Omnia qua tam multa ferox incommoda noster
Miles, & unius vicit ducis inclyta virtus.
Expugnata prius turris: mox Regia muro*

Iuncta

*Iuncta domus, primos aditus patefecit in urbem.
Armatis data pax & inermibus: urbe relicta
Illæsi ciues alio concedere iussi.*

*At tu Guina ferox, domini clementis & aqui
Audires potius leges, & mollia iussa,
Quam Rex experiare manu quid possit & armis.
Non tua nunc euersa, soloque aquata iacerent
Mænia; non dominibus lapsis inducat aratrum
Agricola, inq; nouo sementem preparat aruo.*

*Quis furor, aut quanam rabies hac, strage virorum
Non contenta, simul nisi totas hauriat urbes;
Integraque addictis cum ciuibus oppida sacret
Dys Erebi? Nuper Teruenam vidimus urbem
In Morinis, Edinique superbam vidimus arcem:
Vix in utrisque locis hodie vestigia parent
Tectorum. quæ sint fortassis in hoste ferenda.
Id verò, manibus proprijs sua mænia ciues
Deicere, incensisque faces supponere tectis:
Parcere nec patriæ, victor cui parceret hostis,
Quale fuisse putas? hominum magis, anne ferarum?*

*Sed nostris ducibus præclaro munere diuum
Intentata prius calo victoria venit.
Cùm mare, cùm glacialis hiems, & cùm vetus urbis
Gloria, cùmque recens aduersa infamia pugna,
Et nimium Fortuna diu contraria, possent
Talibus, audaces quanuis, abducere cæptis:
Mens, Errice, tamen semper tibi constitit una,
Te solùm referunt animos firmasse tuorum:
Scilicet ut Regum caelesti numine mentes
Impellique, trahiique, Deis quocunque videtur,
Et quò mortales nequeunt pertingere sensus,
Addiscant homines: mirari cur ita fiant
Plurima, factorumque absstant querere causas.*

Ac Deus is, quicunque tibi fuit istius author
 Consilij, monstrauit iter, ducibusque praeviuit
 Idem Errice tuis, donec res ordine gesta est.
 Idem, multorum cum posceret æra dierum
 Miles inops, et signa sequi se posse negaret,
 Exhausto penitus belli per tempora fisco:
 Hunc animum in patriæ dedit, hanc tibi Carolem etem,
 Ut tu vas, sponsorumque rei communis, in urbe
 Parisa, biduo omne bonis à ciuibus aurum
 Acciperes; qua mox diuisa pecunia fratri
 Morigeros comites, et ad omnia iussa paratos
 Reddidit. his opibus pulsi cessere Britanni
 Litoribus nostris, maria ultra cerula ponti.
Quas ergo tot opumque, Deo, tantaq; datori
Lætitiae nobis fas est persoluere grates?
An delecta boum, pecudum vel corpora centum
Illiis ante pias grati mactabimus aras?
An latum paena canemus, ioque triumphe,
Quodque solet dici victorum carmen honori?
Vsurpatam malis cultoribus ista Deorum.
Nos hanc gloriolam potius laudemque sinamus
Inuicto, fortique Deo: turgentia Regum
Colla superborum qui proterit, et pede calcat:
Subiectos, humilesque, ipsique accepta ferenteis
Omnia, tollit humo supera ad conuexa polorum.
Quinos successu nimio, rebusque secundis
Inflatos ideo castigat more paterno,
Casibus exercens varijs, ne nostra putemus
Quæ nos ille frui secura mente sinebat:
Vt rerum et columnæ nostrarum, spemque salutis,
Priuati, Regesque, Deo ponamus in uno:
Nec fracti nimium, dura cum forte grauamur:
Nec rursum elati, veniunt cum prospera nobis.

DE THEAVILLA CAPTA. 8.

TER GRAVIS & senio confectus miles ad ar-
 ma,
 Cùm patriæ res poscet, inutilis ipse, vocabit
 Florentes alios, quantum contendere nixu
 Et laterum & vocis poterit, seseque paratum
 Ostendet ferro patriam defendere & armis,
 Amissa quondam superent in corpore vires:
 Sic ego, cui tenuis puer, vel nulla facultas
 Ante fuit, nullus scribendi carminis usus,
 Et si quid fuerat, veniens tamen abstulit etas,
 Hortari assidue nostros haud desino vates,
 Argumenta sibi præclaris sumere digna
Quamlibet ingenij, patriamque ornare, virosque,
 Sive pares illis, seu non virtute minores,
Quos aut Virgilius, quos aut cantauit Homerus.
 Ni Danaos ea maior erit laus, mille profectos
 Navibus à patria, decimo vix segniter anno
 Vnam Asia cepisse dolis & fraudibus urbem:
 Aut magnum Æneam Rutulos superasse colonos
 Fretum opibusque suis, socialique agmine fretum
 Arcadis Euandri, tria quam fortissima bello
 Oppida ter denis (summum) expugnasse diebus.
 Nec verò Phrygio conflatum milite molli
 Præsidium intus erat: sed defensore Britanno
 Guina tenebatur, celsique arx alta Caleti.
 Hic quoque plus operis, Theauillam nanque paludes
 Vndique cingebant, gelidiique profunda Mosella
 Flumina, delectumque ex omni milite robur,
 Præstantesque viros incluserat urbe Philippus:
 Cùm Metis fabricas, & abenea multa parari
 Audisset tormenta, pilasque ex are, similesque

Ingentem valde numerum mixti sale nitro
 Sulphuris. hac secum haud frustra prouisa putabat.
 Hisque velut claustris sperabat, & obice tali
 Nostra moraturum se iam gradientia campo
 Agmina: dum vocat ipse suos malè parcus eunteis
 Tardius, & segnes cogit sub signa maniplos.
 Obsessi interea media plus parte suorum
 Amissa, cùm murum hostis turremque teneret,
 Nostrorum (supereft via quando hac una salutis)
 Permisere Ducum fidei res, arma, virosque.
 Omnia, qua illorum precibus concessa benignè:
 Et medici morbos curaréque vulnera iussi,
 Pertulerant toto ciues quæ plurima bello:
 Adiutique inopes & equis & nauibus, utrum
 Carpere iter mallent: tum si quis in urbe manere
 Vellet & in patria, non agrè facta potestas.

Hac demum insignis pietas, ea regia virtus,
 Ut bello premere armatos, sic parcere victis.
 Nec tam se fortes animi generosaque monstrant
 Pectora, dum vertunt imis à sedibus urbes,
 Complet cæde vias: nec tantum laudis ab illa
 Strage domum referent, quam cùm miserabile vulgus
 Illæsum seruant, illibatumque pudorem
 Virginibus. trahit hac quanuis aliena stupentum
 Corda virum, & suos clementia mitigat hostes.
 Ipsi sape suum facinus victoribus, ipsis
 Displacet. hoc iterum quam nolint vincere pacto!
 Aut quis Marcelli, quis non audiuuit inanes
 Corneli gemitus, admistaque gaudia luctu:
 Dum duo diversis regionibus oppida vertunt
 Maxima, nec cohibere valent iam militis iras
 Quin ruat, & rapidis permisceat omnia flammis?
 Ipse ferus quanuis cædique assuetus Achilles

Vix

Vix, puto, vix teneat lacrymas, si versa videret
 Pergama, si pulchris subiecta incendia tectis,
 Ante virum matres, & matrum ante ora puellas
 Prostitui, capita illidi puerilia muris,
 Si nullo etatis, nullo discrimine sexus
 Per vicos passim proiecta cadavera cernat,
 Et capta si quid grauius tum contigit urbi.

Nos unum & commune quibus nomen dedit una
 Religio, ritusque pares, moremque sacrorum,
Quanquam diuisis calo terraque, marique,
Quanquam sub regum positis ditione duorum,
 Nos tanquam fratres uno genitore creati
 Complures, nos viuis quasi corporis artus,
 Indorum vel more Scytharum bella geramus?
Qui neque dicuntur pueris, senibusque caducis
 Parcere, nec tenera quanuis etate puellis.
 Ipsa (nefas dictu) captorum viscera torrent
 Ignibus, & diris epulanda apponere mensis
 Haud dubitant. Quin hac potius crudelia, fratres,
 Bella relinquamus, nostris contraria votis,
 Bella aduersa Deo. quasi quandoque coacti
 Suscipimus, bellum nobis cum fratribus esse
 In mentem veniat, quibus aquum, lege, paremque
 Ac nobis, ipsi praestare iubemur amorem.

Hac animo reputans, nec pacem poscere, duces
 Turpe, nec oranti pacem concedere turpe.
 Ergo nec patria, nec Regis nomine quicquam
 Indignum fecit, puero qui nuper eunti
 Traditus ad matrem ductor custosque fidelis,
 Conuentu in medio sermonem iniecit honestum
 Aeterna de pace prior: nec protinus hosti
 Plus aliquid iusto tribuit, fasque timorem est.
 Nempe aliud potius quid poscat & optet, ab illo

Rege suo veniens, alijs qui regibus anteit
 Omnibus, & pietatis habet cognomen in illis
 Præcipue, quæ vox potuit magis ullæ decere
 Pontificem? Nimis ille ferox audiusque fuisse
 Sanguinis humani legatus ab urbe videtur
 Ad Pœnos Fabius, qui cùm mandata Senatus
 Effari iussus Tyrijs præsentibus esset,
 Facto è veste sinu, Bellum hic Pacemque tenemus:
 Sumite de medio vobis utrumlibet, inquit:
 Tu verò, acclamant, utrum placet elige. Bellum,
 Effuso simul ille sinu, se tradere, dixit.
 Mallem equidem Pacem. non tot post nominis Afri
 Italicique malo perijssent millia letho.

Attamen est nostri sermo reiectus ab hoste
 Pacificatoris. Quid, nos ignavius arma
 Cepimus, eiecti spe pacis, an acris, ipsos
 Auxilio nobis sperantes affore Diuos?
 » Semper enim Superi reges odere superbos,
 » Supplicibus parcunt, pacemque potentibus ultro.

Quid, qui præsidium capta dimisit ab urbe,
 Emisit ciues cum matribus atque puellis
 Saluos in columnesque fidem seruanit, & omne
 Prestit officium charis quod siveuit amicis,
 Non tibi maior erit, quam si iugulaasset inermes
 Armatosque simul, venum aut captiva dedisset
 Corpora, & in cinerem vertisset tecta domosque?

Quare magnificis, fratrum celebrandus uterque,
 Laudibus: ille quidem mihi semper & omnibus horis:
 Huic seruatori patriæ, finesque regenti
 Francorum veteres, vos o quibus aurea pleno
 Egregij vates fundit se copia cornu,
 Concinite aternos meritis pro talibus hymnos.
 Nec tu, Rex Henrice, tenax & parcus honorum

Erga

Erga illum fueris, tibi qui diuersa trophya
 Hostibus à victis statuit duo maxima, paucis
 Mensibus. Hic te Rege fuit dignissimus uno:
 Hunc fortuna ducem meruit tua. respice quantum
 Terrarum ditione tenes, quas finibus urbes
 Ille tuis, quæ rura vel agros addidit: omnis
 Oceanus tibi seruit, & omnis ripa Moselle
 Proxima Treueris, Germanique hospita Rheni.
 Hoc duce, præterito recreati corda timore
 Incipimus sperare etiam, nos posse recentem
 Aspersam maculam Quintino abstergere bello.
 Dij te longeuum nobis, Henrice, ducemque
 Hunc tibi longeuum seruent: ut & ipse requiras
 Extinctum nunquam, te nec desideret ille.

Ad M A R G A R I T A M Regis sororem.

9.

 N, VIRGO, tibi nobilium pulcherrima va-
 tum
 Carmina, nondum lecta mihi, quem muneris
 huius
 Ingrati, assidui, rixarum & litis alumni
 Pertusum bis quinque dies procul urbe foroque
 Ruris amor tenuit, modò sunt oblata reuerso.
 Ne tu, ne facias ideo tamen illa minoris:
 Néne puta precibus studioque urgentis amici
 Victum (quod multis venit usu) hac mittere nostra
 Scripta manu: quo sis melioribus aquior illis.
 Sed facile amplector, quanuis incognita, clari
 Artificis quacunque manu calata feruntur:
 Scilicet indulgens alienis, & magis aquis
 Quam fortasse meis. at non obscura videbis
 Nominatu, neque primum hodie hoc exercita ludo:

*Et tibi iudicium, tibi doctas Delius aures
 Prabuit, ac regale referit pectus honestis
 Artibus: eximiam, raramque in principe laudem.
 Tantum nulla decus tulit unquam regia virgo.*

*Innumeros hac causa viros, ut condere carmen,
 Utq[ue] suos vellent tibi consecrare labores
 Impulit: haec fuit ijs scribendi causa poëtis,
 Virginib[us]que tribus vestigia pressa terendi.
 Atque hic longinquis sua cepit prima Britannis
 Aureus incrementa liber sermone Latino:
 Inde per Euripos & formidabile nautis
 Inuadens spatum, Belgas deuenit & urbem
 Parisiam, nouus hospes ijt p[er]que ora manu[is]que.
 Res placuit nostris argumentumque poëtis.
 Continuoque alij materna vertere lingua,
 Graeca alij, atque Itala. mox & noua iungere versis
 Collibuit: iustique voluminis addere formam.
 Haec ego qui titulos inscriptaque nomina tantum
 Carpsi. tu penitus relegendo cetera nosces.*

*Verum hic qui manibus tibi librum strenuus offert,
 Alcinous comes est mutato nomine dictus:
 Cuius fama volat totum dispersa per orbem,
 Libertatis amans, numerandus & ipse poëtis,
 Quanuis potor aqua, quanuis Acheloia Baccho
 Pocula præponat, fontes & dulcibus uis.
 Egregius scriptor librorum, nobilis idem
 Pictor. quis bona tot, quis maxima speret ab uno?
 Huius cura fuit, diuersis hec quasi membra
 Sparsa locis aptare, & cogere corpus in unum,
 Quantum & quale vides, nec parcere sumptibus ullis:
 Et tibi Diua, tuoque offerre dicata pudori.*

Ad

Ad CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem. 10.

s Q V E adeò magnū est componere iurgia, tanti
 Comissi tibi cura gregis fuit: ut mala cursum
 Tempestas, nec posset hiems te saua morari:
 Nec dulcis regum conuictus & Aula suorum
 Quos semel est amplexa, tenax magis vnguine pingui?
 Scilicet interdum plena fastidia mensa
 Ferre solent: satiasque bonarum languida rerum est.
 An verò postquam curasti publica recte,
 Vis priuata etiam, neutrique deesse labori?
 Quanquam nec Rhodani tibi visitur insula frustra.
 Sed cur ista sequor, mihi vel quae scire negatum,
 Scrutariue nefas? Tantum precor omne recurras
 Hoc festinus iter: saluum recteque valentem
 Aspicere ut possim, gelide sub tempore Brumæ,
 Et manibus dare mille tuis, dare & altera mille
 Oscula: quot dulci nutricula prebet alumno.
 Est tibi lecta cohors, docto solabere cuius
 Et lerido sermone, via cursusque laborem:
 Sine placent nugæ, positis seu seria nugis.
 Nil impono tibi: nolo esse molestus eunti,
 Sed tamen in reditu (si flumine forte secundo
 Naibus & tectis ad nos reuehère) memento,
 Quod mihi pollicitus discedens, aurea Catti
 Scripta manu versare, simûlque intendere mentem.
 Labitur ille fuga celeri, torrentis & instar
 Fluminis: eluditque moras somnumque legentis,
 Ni præsens animo es, nisi sedulus hoc agis unum.
 At tibi sordebit Cattus fortasse recenti
 E veterum libris: sed enim nec spernere Fabrum
 Tenuper memini: nec visus inutilis auctor
 Nescio quis genitus trans Rhenum, aliique minores.

» *Omnibus est aliquid fructus excerptere libris.*
Nec Deus indoctis sua non communicat olim
Consilia, & rudibus: timida modò mente capessant
 » *Sacrorum studium. nec enim diuina superbis*
 » *Deligit ipsa sibi Pietas in mentibus adem.*
Nec quisquam hæc tumidis transmisserit aquora velis
Increpitans Eurum, & motas Aquilone procellas.
Conandum potius dextris, & remige multo:
Orandumque etiam tensis ad sidera palmis:
Vt Deus errores hominum miseratus ab alto,
Signet iter rectum: surdis expurget ut aurem,
Vt cæcis oculos: positam quo cernere metam
Possint, & Domini vocem exaudire loquentis,
Promissa tandemque potiri sede beatis.
Quæsi pressa teres hominum vestigia paucis,
Ne dubita: maior veniet tibi gloria Cattis,
Maior & Ambrosijs, maior scriptoribus Afris,
Et clarum feries sublimi vertice calum.
Non exhausta Dei manus est: & qui dedit istis,
Vel tibi, vel maiora potest dare, cùm voleat illi.

Ad CARDINALEM LOTHARINGVM.

DOs ego versiculos tibi iussi occurrere ad Alpes,
Usque vel Italiam, si tardius urbe profectum
Insula te nondum Rhodani velocis habebit.
Manda uique meis coram tibi dicere verbis,
Nil reditu nunc posse tuo contingere nobis
Gratius, & multam simul impertire salutem,
Omnibus ijs, qui se comites sociosque dedere
Pergenti Romam: primis quos opto Calendis
Incolumes tecum in patriam saluosque reuerti.
Non sidura gelu contractaque frigore membra

Alpino

Alpino referes, nostris venientibus ad te
 Continuo rigidas obtura versibus aures:
Quorum, si liceat, vice fungar letus, & usque
 Procedam Helvetios Rhatorumque obuius urbes,
 Oscula quo manuum delibem prima tuarum.
 Nam Ligerim Blesisque citato tendere cursu
 Regis ad amplexus, longeque recedere nobis
 Te video, semperque nouas mihi temporis addi
 Cerno moras, possim tua quo minus ora tueri.
Quam metuam fidi ac veteris tibi nomen amici
 Excidat, oblitusque tuo ne delear albo.
 Ni repetam, absentes curae tibi semper amicos
 Esse, nec alterius valde monitoris egere,
 Vnum ut commemorem locus admonet. annua nobis,
 Tu meminisse potes, Longoli prebita morte,
 Ius quoque supplicibus referendi scripta libellis.
 Tum Blesis Erricus erat: quem scilicet ultro
 Letus adis: facilemque rogas non ante rogatus.
 Rescini factum ex alijs, ignarus & absens.
 Sic operam & studium, sic & tua vendis amicis
 Officia: ut nobis etiam fecisse videris.
 Scis alios simulare operas & vendere fumos,
 Sapere etiam laudes alieni querere facti:
Quae res seruili tota est animique pusilli.
 „ Verum hodie laus est non ultima fingere vultum,
 „ Et simulare probet: nec, qui vel fallere nescit
 „ Mentiriue, feret sapientis nomen in aula.
 Hac quia dinitias prudentia cogit & aurum,
Quaritur a multis: sed enim detecta malis se
 Implicat innumeris, & pœnas denique soluit.
Quam vellent vixisse domi sub paupere tecto,
 Contenti modicis opibus mensaque paterna.
Quae si vita minus splendet, si rem minus auget:

*Expers inuidia tamen est, exorsque pericli
Securo fruitur rerum quas possidet usu.*

Ad IO. BELLAVM Cardinalem. 12.

 *M I H I te qualem plectro fidibusque mouēdis
Bellai quot sunt doctissime, quōtque fuere
Pontificū, ostendit nuper Macrinus (iter cūm
Loduno facerem, docto comitatus amico,
Æmylij verum cui suauiloquentia nomen
Imposuit) lyricis Macrinus ad aethera notus.
Carminibus fidicen modulandis, cūm prius ista
Scribendi ratio prorsus neglecta iaceret,
Ante aliosque tibi merito charissimus omnes.
Nam cūm sermo frequens nobis multisque fuisse
De magnis rarisque tuis virtutibus, illam
Addidit imprimis, ut maxima queque foueres
Ingenia, atque bonis delectarere poëtis:
Inter preclaros non ultimus ipse poëtas.
Hic ego qui pridem historiam te condere nostri
Temporis, & fraterna sequi vestigia noram,
Ponere & usque tuas studijs melioribus horas,
Subrisi: non quin de te omnia credere possem
Propter & ingenij vim summam, & mentis acumen.
Verum ista grauitate viro, studiisque tot annos
Gnauiter impensis in publica commoda regni
Hand licuisse, vel in mentem venisse putabam
Velles ut leuia hæc tractare, & scribere versus.
Quid si illum (exclamat) summum egregiumq; poëtam
Ostendo? quid enim congeta negotia rerum
Natura officiunt generosa? denique fortis
Saepè viri quondam populos & magna regentes
Imperia, ad dulces declinauere Camœnas,*

Scriben-

Scribendis recreati versibus, atque legendis:
 Et simul attulerat quem secum forte libellum
 Ipse sinu promit, titulus superadditus, Odæ
 Bellayj, (varium, florens, & suave poëma)
 Quem sic ex multis non uno tempore missis
 Ad se carminibus, prius ut dispersa iacebant
 Ordine seruato nascendi, fecerat unum:
 Ut quisquis legeret, qua, quidque etate, quot annos
 Natus scripsisset, subito cognoscere posset.
 Audio Macrinum recitantem sedulus, audit
 Aemylius, pro se virtutes quisque notare,
 Quæ numero tot erant, quot versus, & propè verba.
 Suspicimus, faciemque in celum tollimus ambo
 Attoniti: stupuit Macrinus non minus ipse,
 Atque ea miratur tanquam sibi cognita primum.
 Rumpantur reliquis praecordia sua poëtis
 Macrino excepto, & similis quicunque Macrini est,
 Qui propter candorem animi tetra caret omni
 Inuidia prorsus, te diligit, & colit unum.
 Salve Pieridum Musarum dulcis alumne,
 Magnus constrictis pedibus, magnusque solutis
 Author, eo vincens Ciceronem, Virgiliumque.
 Hac ego scribebam medio tibi carmina cursu,
 Lassus equo, lassusque via, Solisque labore,
 Cum premeret iumenta siti Canis, ureret agros.

Ad MARGARITAM Regis sororem. 43.

 ORTE fuit tecū mihi sermo Diua quibusdam
 Priuatis de rebus, uti post prandia mos est,
 Sublatasque dapes: aderatque Boësia mater.
 Quæ quia maternè te diligit & colit unam,
 Idcirkò meruit matris cognomine dici.

q ij

Utque, alia ex alijs, fit, mutua verba serendo,
 Repserat ad nequam paulatim oratio seruos:
Quorum sedomibus profundit copia plenis.
 Et mater fieri meliores posse putabat,
Asper si dominus crebro succenseat illis:
Perstringens te, Virgo, leui mitissima tactu,
Quam nulli commotam ira videre ministri,
Nulle unquam famule, quanquam videre dolentem
Sepius, inquis, oculis & vultu signa gerentem
Non equi vitijs animi, si turpior villa
Res subiecta oculis, si vox audita fuisset.

Hic tu, Virgo (soles quo te laudare pudore
Cum laudem vitare nequis: te nanque petebat,
Cui tu nota suis magis unguibus) Est ita nempe
Ut dicas. Quid enim, quid apud te, seu bona nostra,
Seu mala dissimilem, tibi primis cognita ab annis,
O mater? sic me finxit natura potentem
Irarum, ut quales alij plerique, nec ullos
Experiar subitos intra precordia motus,
Ipsa nec a quoquam paenam irata reposcam.
Nec si praelarum id cuiquam, magnumque videtur,
Laudi continuo dederit mihi, scilicet arte
Quæsum nullus, nulla ratione paratum:
Si quid habet laudis, naturæ debita laus est.
Hæc tu pauca ferè solito moderamine vocis.

Nos videamus, utrum domui magis apta regenda
Et melior sit tristis heri natura, minasque
Verberaque addentis peccantibus aspera seruis;
An lenis, placida & moderata, tuam modo qualem
Fecimus, expertem irarum, subitique tumultus.
Sed prius hoc (nisi te fortassis demoror) utrum
Hanc natura dedit, peperitue industria pacem,
In quibus est animis. nec enim sine felle creatum

Credi-

Credibile est, sine bilo hominem, nisi mente feratur
Planè captus, hebes, stolidus, rufis & sine sensu:
Eximiámue tulit natura munere laudem.

Quales in tantis animorum millibus inter
Tot natos homines pauci rarique fuere
Dij geniti, multum Dea queis nascentibus aurum
Miscuit, atque animos finxit meliore metallo.

Quæsi prateritis conspecta diebus in ullo est
Vis animi irarum motus cohibere valentis
Sponte sua, facile est ut de te credere possum
Hoc etiam dono cumulatam. tu quoque digna
Tam rara, Virgo, natura dote fuiſti.

Sin aliquid tu consilijs, rationis & affers
In medium, victamque doces melioribus iram
Cedere consilijs, tua laus est maxima, Virgo:
Quanuis tu calum spoliaueris hac neque laude.
Sed labore est hodie cohibenda nullus in ira
Si tuus, at vero transactum respice tempus.
Vlla, vide, fuerint annis certamina primis:
Nunc affuxta iugum subit ultiro, pronaque victas
Dat natura manus rationi serua magistræ.

Quod cupid in nobis, tumida quod feruet ab ira,
Quod sperat, metuitque, acceptum est omne ferendum
Corporibus: quorum terrena & vilis origo est.
Nam simplex animi per se natura putanda,
Unaque, nec temere casu mutabilis ullo,
Celestis, diuina, suoque simillima forma
Auctori, felix nimium, nimiumque beata.
Iam si nulla forent animis commercia nostris
Corporea cum mole, tot exors nostra malorum
Vita, quot impendent miseric mortalibus omni
Tempore, perpetuam capiat secura quietem.

Nunctam dissimiles inter se res, noua semper

q iiij

Bella mouent, utri tandem victoria cedat.
 Altera seruitio pars, altera nata videtur
 Imperio. quod si melior regnabit, & iram,
 Et facile affectus alios compresserit omnes:
 Sin obliterata ratione sequetur
Agrestem dominam, laxaque remittet habenas,
Quas homini turbas, quantos ciet illa tumultus?
Quam fuerit multis obnoxia vita periclis?

Ergo ferum natura & corpus agreste regendum
 Usque a principio, & sensim parere docendum,
 Instar equi, domina rationi. cetera prona
 Experiere, modo a teneris assueueris annis.
 Authorum neque lecta parum monumenta bonorum
 Profuerint, nec non modulantes carmina Musæ:
Quasi quid vel durum intus vel agreste resedit,
Euellant penitus. Durum Plato insit adire
Musas, discipulum. Sacris fuit ille peractis
Commodior: certis Lacedamone miles in hostem
Ferre pedem numeris, certisque referre solebat:
Tum si quando fuga versos conspicerat hostes,
Compositis potuit deponere versibus iram,
Et dextras inhibere, cruentum & condere telum.
Quid, quæ prouectum dicendo, & voce furentem
Acrius, a tergo renocabat fistula Gracchum.
Ipse foro quoties sublimis & arce Palati,
Post decimam, lassusque domum, tristisque reuertor,
Sapius ad numeros fugio, cantique laborem
Dulcis & arguta solor testudine nata.

Horum ingens est, Virgo, tibi prouisa bonorum
 Copia, que nascens tecum simul ipsa tulisti,
 Et quæ deinde tibi magno sunt parta labore,
 Et vigili studio. Nam pulsas undique Musas
 Montibus & siluis, ubi quondam habitare solebant,

Deser-

*Desertisque locis, intra tua tecta coëgit
Horrida barbaries, dirum exitia leque monstrum,
Vix hodiéque tua pauidæ se veste tuentur.
Ut cùm predator nebula speculatur ab alta
Miluius in medio pascentes gramine pullos,
Quem simul ac videre, fuga se protinus illi
Proripiunt: mater fugientes excipit alis.*

*Ergo ijs nil agreste potest considere tectis,
Quæ vates habitant: ad quæ fugere Camænae,
Non solum mollire hominum fera corda potentes,
Sed bruta & lapides, & non tractabile ferrum.
Si potuit Manes cithara placare superbos
Orpheus, & summis deducere montibus ornos:
Si bonus Amphion lapides & saxa mouere,
Et pulchram subitis accingere mœnibus urbem.
Iam quæ sunt alijs irarum semina, primæ
Quæq; solent causæ tantos accendere motus,
Omnibus ijs exuta cares. irascimur omnes,
Aut quia nos sperni miseros ladime putamus,
Præsertim grauis est cùm iniuria, nec leue damnum.
Aut alijs alias de causis sâpe mouemur,
Quas leuis aura ferat. non est bene cœna parata,
Non bene conditi pisces, aut non satis unctum
Est olus, aut vino spumans effusa lagena,
Aut miseri cecidit manibus vas fictile serui.*

*Ergo quod subigit nos causæ & suscitat iras,
Mollities animi est, teneri, parvique, timientisque
Omnia, nec duros audentis obire labores.
Hinc homines prima extremâque etate videmus
Irasci faciles, & quorum obnoxia morbis
Corpora, quique iacent afficti rebus egeni.
Omnes præterea quos immoderata libido,
Aut aliqua desiderium vehementius in re*

*Extimulat, subitò videoas prorumpere in iram:
 Si qua iniecta mora est, si quisquam tendere contrà
 Audeat, & cupidis illorum obfistere votis.
 Tu facile ijs, Virgo, tantisque parentibus orta,
 Et magni soror, & magni quoque filia Regis,
 Tot proprijs radians virtutibus ipsa, tot artes
 Egregias instructa, quibus fers nomen Olympo,
 Ut careas titulis, & magna stirpis honore,
 Contemptu possis hominum te, Virgo, tueri:
 Et longè præstes aequalibus una puellis.
 Nam quædamna bonis veniunt ijs, quæ bona vulgus
 Dicit, diuitijs, opibus, gemmisque eborigue,
 Non pluris pensare soles, quam vile putamen
 Iuglandis, stipulâsue resecta messe iacentes.*

*Quare nemo tibi grauis est, nihil ista moranti:
 Quanuis perdiderit, quanuis euerterit ille
 Imprudens abacum, domina non sentiet iras.
 Forfitan id commune alijs quoque Regibus, aurum ut
 Despiciant, & opes nimias, facileisque paratu.
 Hoc propriè, Regina, tuum, quod nulla voluptas,
 Nullus amor turpis vestigia casta moratur.
 Victrix per medios, o Virgo, libidinis ignes,
 Per medias intacta faces ad sidera tendis.*

*Ergo sub domina requietis amante ministri
 Pacifici, bene conueniens domus, absque tumultu.
 Non etenim plague, non lorum, & vincula seruos
 Correxere malos: latebras sed querere furtis,
 Et peccare docent, & fallere cautius. atqui
 Flagitium est, quanuis infamia nulla sequatur.
 Nec si quis latuit fur non est improbus ille.
 Sepe data melior venia fit seruus, amansque
 Tam mitis domini. Quid enim? facere incipit vltro,
 Quæ prius ingratia, & iniqua mente solebat.*

Nec

Nec rectè monuit, quisquis fuit ille poëta:
 » Factime ant serui, reuerentia deinde sequetur.
 » Verius hoc: Quem quisque colit, reueretur, honorat.
 Illius os porrò metuet, nutumque tacentis:
 Nec dominum cupiet tam fallere, quam bene gratum
 Prodere se, memorēmque remissa ostendere pœna.
 Atque in priuatis non forsan inutilis illa
 Cogendi ratio sit, ubi seruilia cernes
 Ingenia, & tanquam tardos, nisi pungis, asellos.
 At vobis quæ quotidie generosa ministrat
 Nobilitas, animus laudis pulsatur amore:
 Dedeceus, opprobriumque, ignominiamque veretur.
 Est quoque non ipsis tantum clementia seruis
 Grata, sed ijs etiam quorum est inclusa medullis:
 Qua freti, capiunt eternam luce quietem,
 Nullaque per noctem pauidos insomnia terrent.
 Qualis vere nouo Zephyris spirantibus aër,
 Aut freta cum nullis agitantur cœrulea ventis.
 Qualem manè tui, qualem te vespere cernunt,
 Vno & perpetuo vultus animique tenore,
 Sedatam, comem, placidam, similemque Dearum.

Ad CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem. 14.

 V.A.M te nostra diu præsentem Gallia vidit,
 Mutus eram: nunc sum cornice loquacior
 atra,
 Obtundóque tuas absurdis cantibus aureis.
 Scilicet excusi te præsum ab sente pudorem.
 Non mihi, non unquam tu longa silentia post hac
 Obijcies, post ne similis te pœna sequatur.
 Languenti quondam Solisque viaq; labore
 Alcidæ somnum ranci impedi're palustres:

Illum orasse deos ijs vocem demere, mutas
 Seriphias perhibent ex illo tempore ranas.
 Metu quando voles, pergam si forte molestus
 Esse tibi, verbo potes uno reddere mutum
 Pisce magis, fruar hoc scribendi munere latus
 Interea, doctamque feram non optima Romam
 Carmina. tunc etiam Philomelas Gracule cantu,
 Mercuriumue lyra, citharæne laceffere Phœbum,
 Denique Romanis coram hiscere vatibus audes?
 Non ego, nam quis amat sua scripta minusue laborat
 Ut placeant alijs, hominumque per ora ferantur?
 Nolo meis alios na sum torquere legendis,
 Nolo Latinorum, nolo fastidia vatum
 Dura pati. tu nostra legas, tu solus amesque.
 Tantum ne extero mutaueris, o bone, celo
 Iudicium: retineque tua constanter amores,
 Et genium patriæ. Suetos ego tempore longo
 Ne mutare senex numeros & carmina cogar,
 Iratusque nouas addiscere ne cocus artes.
 Nam Roma nec vir, nec equus melior reddit unquam.
 Huic duræ triuere pedum vestigia cautes
 Alpibus in summis Apenninoque niuali:
 Illum Romana penitus mersere puellæ
 Delitijs, miseroque animam virésque tulere.
 Ni sapiens aliquis ceratas obstruat aureis,
 Sirenumque dolos, occultaque retia vitet.
 Nota vel historia est cui non vel fabula Thusci
 Scriptoris? nostra qui religionis amore
 Captum nescio quem recutitum fecit euntem
 Romam, ut purpureos Patres, ipsumque videret
 Pontificem: ratus esse domum pietatis in urbe,
 Precipuamque Deo sedem. Quò denique postquam
 Venit, multa videt secus atque putauerat antè,

Quæ

Qua non mutauere tamen. Iam cetera nosti.
 Illius exemplo, melior vel cautior ad nos
 Non expectato quam primum vere redibis:
Quanquam hæc sepe tibi vitata pericula nullum
 Intentare metum, vel fraudem nectere possunt.
 At tua non experta cohors vestigia caute
 Omnia collustret, posita ne turpiter olim
 Ut liberta meretricis barbaque comaque
 Excudit risum spectantibus. illa memento
 Illa tuis prohibere animorum cæca furentum
 Vulnera: quæ multis olim nocuere superbis
 Ingenijs, ope se humana dum posse tueri,
 Aut aliqua magis arte putant, quam munere Diuum.
 Impia nam tota dominatur in urbe Matheſis,
 Chaldae volitantque domos atque atria circum:
 Tempus ab ijs, certusque dies, horæq; petuntur:
 Et fortuna salusque hominum dependet ab astris.
 Sic translata Deo rerumque hominumque fatore,
 Omnis ad expertes animæ res gloria transit.

Quidam animos etiam pariter cum corpore nostros
 Interitum sentire volunt, unaque resolu:.
 Et veteris promissa nouæq; uberrima legis
 Vana putant: ipsum patrijs detrudere regnis
 Si possunt Dominum consentur more Gigantum.

Has devota Deo, librisque exercita sacris,
 Insidias bona mens rapidis preteruolat alis.
 Nec tua dextra (fuit multis quæ sape saluti)
 Auxilium miseris lapsisque errore negabit.
 » Pastoris vigilare boni est, dominique valentes
 » Et saluos præstare lupis ab edacibus agnos.

Hæc tibi sum paucis aggressus scribere, non quo
 Non ea tu melius videas & acutius & me,
 Et quocunque alio. Quid enim sus crassa Mineruam?

Sed me stultus amor raptim mens ista subegit
Deposito mandare tibi præcepta pudore.

Ad BART. FAIVM Senatorem Parisiensem. 15.

RIME Senatorum, nostri successor & heres
Ordinis atque loci, veterē ne sperne sodalem,
Et ne sperne tui consortem munera olim.
Nō quia priuatū me nunc Rhamnusia fecit,
Continuò salibus priuauit iniqua iocisque:
Viuo, iocor, ludo liber, curisque solutus,
Confestimque recens à somno carmina condo.
Amisso nobis ita fors pensauit honores.

Ad IANVM BELLAIVM Cardinalem. 16.

NUNC canas hiemes aspergit Iuppiter agris,
Arboribusque vebunt rigidas nunc flumina
crustas,
Horrentes linquamus amici frigore campos,
Et celeri tepidam cursu fugiamus in urbem:
Et tu Ianē simul, febris plus annua cuius
Imminuit vires & debile corpus, abibis
Maturè, Musisque valere iubebis ad anni
Principium venientis, & aurea tempora veris,
Et repetes urbem, carisque frueris amicis.
Illinc siqua dies illustri sole nitebit,
Rura suburbanāisque domos excurreretutō
Securisque hiemum poteris: post Martius annum
Incipiens te rursus in hæc secreta remittet.

Sed quis tam subitò casus, quaue ista voluntas,
Ecquod consilium nobis te, magne sacerdos,
Eripit, ut veterum iam penè oblitus amorum,
Nobilis & fani, quod summo in vertice collis

Altiss

Altius exurgens subiectis imminet undis,
 Oblitus regis fluiorum, oblitus & urbis,
 Aedificare nouas alieno tempore villas
 Instituas, oculis hominum procul, inque remotis
 Desertisque locis? Atqui monumenta Neronis
 Instaurare libet. sed enim melioribus optem
 Auspicijs. & quid vestra cum gente Neroni?
 At nemora hac Druyda quondam tenuere, dabantq;
 His responsa locis: & pa^ssim multa Latini
 Nominis hoc integra manent vestigia tractu:
 Hec etiam Dryades percurrunt avia Nymphae.
Quin tu res senio longaque etate sepultas
 Desine sectari, & dubia praconia famæ:
 Hec potius qua certa & qua praesentia cernis
 Delige, nec fera tam vel agrestia pectora Musis
 Esse puta, ut saltus atque inuia lustra ferarum
 Cœtibus anteferant hominum. Tu maximus author,
 Tu princeps Gracis pariter, pariterque Latinis
 Aeternam sedem Musis Phœbōque dicasti
 Penè in conspectu atque ipsis sub mœnibus urbis.
 Scilicet is septos sinuoso flumine campos
 Frondosas valles, & summis collibus aras
 Impositas, duroque è marmore condita templæ,
 Parisiumque solum, certosque relinquet honores,
 Finibus ut vastis Carnutum inglorius erret:
 Aut Agrium Loriumque duos sine nomine riuos,
 Nauigero Sequana, aut Campano præferet amni.
 Non si carminibus tantum contendere possis,
 Quantum aut Threicius vates, aut Pindarus: illum
 Inde tamen reuoces, veterique exceedere cogas
 Hospitio, non si promittas aurea tecta,
 Aurataisque fores, centumque ex are columnas,
 Et lucum Daphnes: Musæ tamen usque sequantur.

Quid, teneras tu credis agresti carmine Musas
Malle coli, & manibus fortisue rudiſue coloni,
Quales Clodia fert, quales & Perchia multos,
Quām fidibus numerisque, & nobilis ore poeta?

Pone igitur studium migrandi, pone laborem,
Et longam noua condendipratoria curam.
Nam quae est ista atate domum mutare voluptas,
Et transferre lares, capta velut hostibus urbe,
Expulsiſque alios alijs summittere amicos?
Aut si stat fixumque manet traducere vitam
Sedibus in patrijs, & me simul accipe tecum.
Nam sine te verum est nusquam me viuere posse.

Ad SALMONIVM MACRINVM. 17.

SI VIDEAS, Macrine, cupis qua nostra videre,
Haud te pœniteat menses caruisse, vel annos
Versibus his, qui me circū imprudēte ferūtur:
Quōſque libēs retraham, si res integra fuisset.
Nam nihil expecta Musis vel Apolline dignum,
Sed neque Macrino, teretes cui Cynthius aures
Formauit, veterūmque authorum lectio multa.
Cum tu præfertim ſis maximus uſque poeta,
Et versus facias ita, nemo ut pangere versus
Dicatur melius. Quanquam es mihi cognitus olim
Non asper, non difficultis, non durus amicis:
Quales permultos tulit atas nostra poetas,
Qui ſua commendant, rident aliena superbi:
Séque putant ſolos frumentum pascere dignos,
Propter nescio quid ſplendescens litterularum,
Quod ſemel atque iterum resonanti prodij ore:
Præſtrinxitque oculos rudibus, nondūmque peritis,
Tanquam qui Solis nequeunt perferre nitorem.

Sic

Sic prima species sine longo fallimur usum,
 Istos dum pariter quoque cetera posse putamus:
 Nec discriminem opus longum & breue ponimus inter.
 Nam quae laus inuentum aliquid fortassis acutè
 Acceptumne aliunde, elegis clausisse duobus?
 At, qui sic faciunt, Regum celebrantur in Aula,
 Et tanquam artifices praelari cornua tollunt.
 Non hac aeternam ad laudem via trita Maroni,
 Non ista ratione alij creuere poëtae,
 Vera quibus magnis accessit gloria factis.
 Scilicet & pridem non carmine notus ab uno
 Perpetuum Macrine decus laudemque tulisti.
 Sed nec longa queunt audire poëmata Reges,
 Nec possunt præbere diu recitantibus aurem,
 Propter ab innumeris immensa negotia rebus.
 Ex quo magna latent, multoque subacta labore
 Ingenia, & vera virtutis gloria rara est.

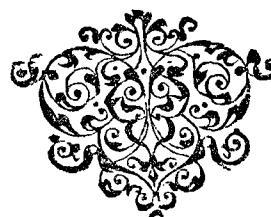
Nunc ad me redeo, quem tu tria dicis habere
 Pectora, vel triplex circum præcordia robur:
 Ut diuersa duo reddam feliciter unius
 Scribendi genera, & membra in contraria vertam
 Iudicis interea fungentem partibus equi.
Quod si persuasum penitus fixumque refedit
 (Nam cur te simulare putem, cui candida mens est,
 Nec falsi causa est fingendi carminis villa?)
 Gaudeo me tibi primum, & per te deinde probari
 Omnibus, atque alios fero tecum errare libenter.
 Sed non usque mihi tam parua conscius in re
 Blandior, ut de me potius tibi, quam mihi credam.
 Cum me cognoscam penitus, tu plurima nostra
 Ignores vitia, ac cupias calare tegendo.
 Accepi (fateor) natura semina quadam

*Præclara ingenij, scribendis versibus apta,
 Quæ non spernendos potuissent adere fœtus,
 Huic si studij mediocris cura fuisset.*

*Sed cum iudicium etas immatura negaret,
 Monstratam genitore viam (qua prima) secutus,
 Continuo Musis aliena volumina verso,
 Et nondum natas meditor componere lites.
 Inde forum traducor, & ad subsellia plena
 Pulueris & strepitus. In nunc, &, maxime vatum,
 Si potes, in tanto versus compone tumultu.*

*Rursus in antiquam reuocat natura palastram:
 Et me conatur desueto reddere ludo.
 Sed miser in diuersa trahor, fugioque laborem
 Scribendi exactè, sic dum non peruia tento
 Et neglecta diu, rudis imprudensque relabor
 In genus hoc, humile & summissum, repit humi quod,
 Nec vulgi sermone procul distare videtur:
 Et qua mox pueri subsannent, carmina condo.*

*At vos progeniti quondam melioribus astris,
 Leta quibus largo se fundunt ocia cornu,
 Carmina felices Regum memorantia pugnas,
 Siue aliquid maius, pleno cantabitis ore:
 Quæ ferat in celum proles ventura nepotum.*

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
seu sermonum liber quartus.

AD VIDVM FABRVM.

De amore & ignoratione sui.

MORTALES animos agit ignorantia rerū
Turpis: & infantem iam sera & tate re-
liquit
Infelicem hominem, ut se profecisse pa-
rum, vel
Nil potius multos adeò cùm vixerit annos
Sentiat. id verò est quod vulgò dicitur esse
Humanum peccare, velut nascientibus olim
Perpetuum nobis comitem natura dedisset
Stultitiam, errorēmque animi sine fine vagantis.
Qui mala quòd nobis ad portat plurima secum,
Propterea illum omnes à se depellere tentant:
Propterea vulgò varias addiscimus artes,
Imberbes pueros iccirco trans mare nostros
Mittimus, iccirco mercatus & fora circum,
Frigoribus, magnóque sua discrimine vita:
Vt discant vitare dolos simulatáque verba
Alterius; discant temere non credere cuiquam,
Sapientis insidijs aliorum & fraude petiti.

r iij

*Hac est quam vulgo facimus, prudentia, tanti
Adquirendarum preclara scientia rerum,
Vtilis augendis, seruandis commoda rebus,
Fraus & calliditas, potiusque astutia quedam.*

*Quid vero prodest multorum noscere mores,
Præsentire dolos, hominumque resistere posse
Fraudibus, externoque tueri corpus ab hoste:
Si tute ignoras, si tecum viuis, ut hospes
Gadibus extremis nuper qui venit in urbem:
Si tu sponte tua manicas & vincula necis
Ipse tibi demens, si tu te decipis ipse?
At non ille quidem sapiens, qui natus Athenis,
Quem deus in multis sapientem millibus unum
Dixit, laudem alio tantam quæsivit in orbe,
Non procul in Bætris & claros Solis ad ortus,
Nuda sua exercent ubi corpora Gymnosophiste:
Sed qua natus erat, qua porro eductus in urbe,
Ædibus inque suis, immo magis intus apud se
Quasi jt, inuenitque viam virtutis; & illud
Egregium merito est sapientis nomen adeptus.
Nec verò est alio rectore ususue magistro,
Quam sese genioque suo, quem damona dixit.
Sic regem fecisse Numam, sic antè Lycurgum,
Sic alios memorant heroas; qui sua semper
Consilia ad maius referebant numen, ut esset
Maior honos, maiorque suis reverentia dictis.
At nos stultus amor, turpisque inscitia nostri
Mille malis cacos inuoluit & implicat ultro,
Ut nec vera sequi liceat, nec vera tueri:
Nec facile inuenias qui se peccasse fatetur.
Ut si quis magno iubeat quandoque theatro
Fabros artificesue alios consurgere, summum
Tollere vel digitum, nemo consurgat opinor*

Prater eos tantum quos preco surgere ius sit.
 Iusserit idem omnes sapientes surgere, nemo
 Sede sua maneat, nemo non erigat altè
 In calum caput, et numerari nolit in illis:
 Atque adeò vitio hoc hominum pars magna laborat.
 Nulla quidem Scythicis tam barbara natio terris,
Quæ se non meliora sequi, non optima credat,
 Cui sua non summe placeant, quæ denique leges
 Permutare suas alienis legibus optet.
 Nec res usurpata hominum minus culla querelis
 Ad superos, precibusque minus votisque petita,
Quām dono concessa deum sapientia: tantam
 Unusquisque sibi diuino è munere partem
 Adrogat, et tanto se dignatur honore.
Qui modò ludus erat pueris, et nota per urbem
 Fabula: quem risit coniunx, risere ministri,
 Ipse domi plaudit sibi solus, séque tuetur,
 Ac si precipiti viciisset Olympia cursu:
 Contentusque suo tanquam meliore videtur
 Iudicio linguam, atque alienas spernere voces:
 Interea nullus toto est in corpore sensus,
 Nulla mali vel suspicio vel cura latentis.
 Tantus amor, tanta est animis fiducia nostri.
 Miretur reges nemo peccare, quibus tot
 Peccandi authores, tot causas esse videmus.
 Natus Pannonia Cæsar dictare solebat,
 Conueniunt multi nebulones et parasiti,
 Vnum ut decipient nil prorsus tale verentem,
 Securum, incatum: non restitit ipse duobus
 Alcides: qui si tulerint quandoque repulsam,
 Non ideo repetunt minus acres pralia, donec
 Victus ad extremum dare tandem cogitur arma.
 Tantum continuaq; preces repetitaque verba

*Sapius, inculcata diu, variásque per artes
 Argumenta valent. quanto magis esse cauendum
 Nobis, quorum obſeffa tenet præcordia fallax
 Et blandus monitor: qui tot se vertit in ora,
 Protea quod perhibent varias mutasse figuræ.
 Præſtò ſemper adefit, & vellicat improbus aurem
 Aſſidue, nec finem ullum facit antè monendi,
 Quàm ſpecie utilium persuasit turpia nobis.
 Hic Laertiada quondam persuasit Vlyſti,
 Suspensam ſterili patriam de vertice ſaxi
 Innumeris praeferre bonis, vitaque deorum.
 Hic Paridem Phrygium Veneris postponere formæ
 Virginis intactæ cæleſtia dona ſubegit,
 Dedeſcus & probrum patriæ praeferre ſaluti.
 Hic tentare Iouis thalamos, auſūmque pudicam
 Attractare deam, ſtuprūmque offerre maritæ
 (Fecifetque etiam, niſi nubis falleret error)
 Perdidit: & claros imitantem fulguris ignes
 Nimborūmque ſonos vero Salmonea telo
 Perculit, ac iuftas exegit in Elide pœnas.
 Hic Crassum iam grandem in Parthos ire coegit:
 Caſtra ſequi Niciam, & ſonitus audire tubarum:
 Annibalem caſtreñi urbana negotia more
 Et forti regere imperio, vimque addere iuſſis:
 Et iuuenem Phaethonta deorum inuifere ſedes
 Æthereas, patrémque regendos poſcere currus:
 Téque malos Mæui, te duros Cherile versus
 Condere, & inuitis modulari carmina Muſis.*
*Longum ſit memorare quo & quibus obfuit olim
 Falsis diſimulata modis inſcritia rerum,
 Vſurpata etiam non vera gloria laudis.
 Nec vitium in terris proſerpere latius ullum
 Cernitur: imbuti falsis erroribus omnes*

Et

Et tumidi bufone magis, ranáque palustri
 Audemus naturæ ipsi condicere bella,
Qualia terrigenas mouisse est fama Gigantes.
 Haud procul at Nemesis sedet ultrix dira malorum.
 Continuò subiti casus, variisque sequuntur
 Etrerum & vita discrimina mille: nec ipsos
 Authores modo, verùm alios quo scunque voluntas
 Adiunxit, comitésue dedit fortuna, videmus
 Una omnes cadere atque inuolui sape ruina:
 Multas & lugere suis cum ciuibus urbes:
 Multa queri male se furioso credita regna.
Quòd si tum non ille sibi deceptus amore,
 Ausus plus aliquid de se sperare, fuisse
 Cum caris hodie florens & letus amicis,
 Integris opibus securum transigat auum:
 Omnes & pariter quos secum traxerat idem
 Casus, & accepto careat res publica damno.
Quid doctos aliud credis voluisse poetas?
Quid narrata vel hac, vel fabula denotat illa?
 Dum vitreo se fonte videt Narcissus, & ardet
 Protinus aspecta florentis imagine forma.
Quæ res exitio fuit illi, atque omnibus olim
 Semper erit, similis quo scunque agitauerit error.
 Fac, nihil huins stultitiam vel publica contra
 Commoda vel priuata nihil peccasse, quòd ipsi
 Nemo dedit patria tutelam, nemo salutem,
 Credidit. at quantos dabit omni tempore risus
 Cùm se virtutesque suas ad sidera tollet.
 Pone tibi ante oculos vultum faciemque Thrasonis
 Ventosi, & partes se se iactantis in omnes:
 Tum risum si forte potes compescelabello.
Quid si illum audires fidibusque & voce canentem
 Cornicis vetula instar, vel rudentis aselli,

Aut quanuis aliam cùm tractat nescius artem?
Quid ficti si vox malefida accessit amici
Quæ foueat vitium: iuuet impellatque ruentem?
 Id verò perridiculum de rebus agentem
 Ignotis, tanquam præstantem audire magistrum
 Vnum aliquem de porticibūsue scholāue Platonis.
 Sed cùm alijs odiosa sui laus atque molesta
 Omnibus esse solet, tum nulla molestior illa est,
Quam si forte omnis sensus rationis & expers
 Mens fuit: & vitium nulla virtute levatur.

Atque hunc ut ratione queas depellere morbum,
 Causa prius tollenda mali, tum cetera prona
 Experiere, modò studium si intenderis omne.
 Imprimis curare tuam rem, tēque memento,
 Expurga vitijs omnique libidine mentem:
 Omnis in hoc tua cura, labor quoque sit tuus omnis:
 Dum spectans aliena sedes, tua negligis intus,
 Subruit interea murum portásque refringit
 Prædo, & diuitias abiens aportat auitas,
 Incustoditumue lupus prædatur ouile,
 Aut thalamo securum accepit adultera mæchum.
 Scilicet Æsopi docet id nos fabula, peras
Quæ gestare duas hominem configit: & unam
 Ante oculos pectusque; aliam propendere tergo
 Posteriore. dolos peccataque nostra remotis
 Condimus in loculis, nec condita visimus unquam:
 Anterior plena est alieni criminis intus,
 Et semper nobis latibilis obvia semper.
Quod si retrò oculos & retrò flectimus ora,
 Ingentes scelerum nobis ostendet aceruos
 Mantica posterior, pro centum millia centum,
 Pro nauis lepramque dabit turpésque lichenas:
 Ne posthac faciles simus reprehendere quenquam,

Et ne

Et ne parua ipsi faciamus nostra tegendo.
 Consule deterior meliorem consule amicum,
 Tantum absit pudor ille malus, commissa fateri
Qui vetat: & fido præsens exposcere amico
 Consilium, mandare alij non cognita nobis.
 Ipse tibi satis unus eris quoque, purius illud
 Ingenij lumen rebus præferre gerendis
 Si statues: ne corporea quæ nubila mole
 Existunt, diae corrumpant lucis honorem.
 Si tibi diuina fuerit virtute voluptas
 Posterior, solidis si fluxa pecunia rebus:
 Sic introspiciens turpi secernere honestum
 Disces, & que sunt verè bona, queque videntur,
 Nec sunt, iudicio atque notis distinguere certis.
Quid possis aut non possis, cui fecerit aptum
 Te natura minùs ue rei, cui longior usus:
 Sic pelles externa regesque domestica victor,
 Nec fallent alij, nec tu te denique falles.

SATYRA.

2.

 EQVIVS ad postem clavis figantur acutis
 Corrupti mores, & turpis vita nocentum,
Quam sanctæ leges, inuentaque iura saluti:
Quæ tamē ipsa palā in triujs, ut noxia figūt,
 Cūm potius mores & prauè facta deceret.
 Sic etenim Stasimū de morib[us] illius eui
 Inducit longo Plautus sermone querentem:
 O, mores; alius, Mores, exclamat ad usque
 Sidera, & ardentis conuexa palatia cali.
Quòd si temporibus illis quicunque fuere,
Quique alij deinceps vixere sequentibus annis,
 Exstant hodie, videantq[ue] hæc tempora miris

f

Deprauata modis, & planè perdita: quid sint
 Dicturi, quibus usque adeò sua displicet etas?
 Partibus innumeris nam cùm respublica constet,
Quo tu cunque feras oculos & lumina mentis,
 Sincerum nihil inuenias in corpore tanto,
 Nullum peste vacans, nullum sine vulnere membrum:
 Contrà, sed fragiles neruos, vacua ossa medullis,
 Infirmos artus, & membra fluentia luxu.
 Haud alio quoquam, tam paruo in tempore, morbo
 Certior interitus populis venit: aut sine sensu,
Qui magis adceleret mortem ridentibus illis,
 Tanquam Sardoa mansis radicibus herba.
 Sic adeò regum & populorum maxima quondam
 Imperia, ingenti cecidere euersa ruina.
 Sic ille inuictus Panorum exercitus armis,
 Delicijs Capuae fractus: sic denique Roma,
 Postquam Asia venit superata luxus in urbem,
 Imperium amisit proprijs confossa lacertis.
 Atque ea principio, quia tum non magna videntur,
 Spernimus à paruis tanquam nascentia causis:
 Nec longum tempus, paulatim atque aucta latenter
 Accipiunt vires & inexuperabile robur,
 Prima nisi tuleris nascentis semina morbi.
 Nónne vides ut mulctatus Lacedemone quondam est,
Qui plures cithara chordas quam lege liceret
 Aptarat, fidibusque nouis corruperat artem?
 Publica res sensim priuataque labitur omnis,
 Dum canimus, bibimus, dum membra pedesque mouemus
 Mollius, & nigris agitamus brachia Mauris:
 Dum supra censum se fæmina vestit, alitque
 Seruarumque greges, & currus iungit equorum,
 Tanquam de victo pompam ductura marito.
 Hic ne deterior videatur coniuge pulchra

Aut

Aut Venere, aut epulis, aut turpi denique ludo
 Effundit magno quasita labore parentum:
 Postquam exhausta domi prauo patrimonia more,
 Audent inde manus communibus addere nummis.
 Sic audiū res nulla potest explere barathrum.
 Iam fœda ad reliquos manant contagia ciues,
 Iamque pari morbo respublica tota laborat:
 Ipfa sibi, atque suis non est satis una ministris.
 Non manus artificum, miseraq; industria plebis,
 Non suus urbis ager audiā iam sufficit urbi:
Quanuis antè suis victum præberet abundē
 Ciuib; , externis adeò nec rebus egeret.
 Cogit luxus agros vicina inuadere gentis,
 Armorum atque equitū vis undique magna paratur:
 Instructur clavis permagno publica sumptu.
 His iniusta malis oriuntur denique bella
 Principijs, qua sunt maiorum causa malorum.
 Hinc hominum cædes, incendia lata per agros,
 Corrupta matres, constuprataq; puellæ,
 Seruitum aeternum miseris, qui è cæde supersunt,
 (Vt minimum) maior paupertas quam fuit antè.
Quod si contenti modico viuamus, vt illi
 Aurea Saturni tulerant quos secula, nobis
 Nostra satis fuerint, & non aliena petamus.
 Continuò hac similem faciat te vita deorum,
 Instructum proprijs opibus, nullius egentem
 Auxilij, nullius opes aurumque tuentem
 Diuitis, at proprio versantem semper in ære.
 Tum squa aërijs tempestas nubibus acta
 Incumbat segeti, & teneras infringat aristas,
 Aut quondam nimio torpescant frigore culta:
 Non tu vicino multa gemere horrea messe
 Inuideas; non ille expectet, vt antè rogetur

*Suppetias & opem: verum tibi deferat ultro
 Omnia; proque tuis, alienis frugibus uti
 Pos sis, & tanquam communis sumere aceruo.
 Sponte suaque homines nullo terrore coacti,
 Officia inter se praestent, & mutua reddant.
 Tutus quisque domi sedeat, vulgoque per urbes
 Securam capiant nullo custode quietem:
 Oppida nec muro sit opus; nec cingere fossa:
 Sublata ex animis & causa & fomite belli.*

*Luxuries ut enim generauit tristia bella:
 Sic tenui è victu iucundam existere pacem,
 Graci hominis tibi sit documento nobile factum.
 Nam mala cum stultos ageret discordia ciues,
 Heraclitum adeunt, vulgo sapientia nota
 Cuius erat: praesens urbis patriaeq; periculum
 Monstrant, atque rogant aliquid se promere dignum,
 Quo tandem incipient hominum mitescere corda.
 Ille nihil: tantum media spectante corona
 Haesit aquæ calicem conspersum flore farinæ.
 Quo satis ostendit sedari posse tumultum
 Non aliter, quam si persuasum ciuibus esset,
 Delicias mensis edicto arcere salubri:
 Laetucis olerique antiquum reddere honorem,
 Oblatisque cibis sine magno viuere sumptu.*

*Nunc age, dicamus cursint tam mollia bello
 Corpora, & infractæ primo certamine mentes:
 Cur malint turpes multi pratoria castra
 Deserere, & patriam suo crudeliter hosti
 Prodere, quam pulchris decus immortale mereri
 Actibus, egregiaque domum cum laude reuerti.
 Non aliam potius credendum hoc tempore causam,
 Quam fuit exitio qua magnis urbibus olim
 Et populis: luxus nempe, immoderataque rerum*

Copia

Copia, consiliisque bonis inimica voluptas.
 Nam durata quibus sunt corpora frigore & astu,
 Aut quibus agra fames bilem concinuit amaram,
 Et sitis angustas exercuit arida fauces,
 Ad suetique malis & vite semper agresti;
 Hi facile & quenam poterunt perferre laborem,
 Et longas intra tentoria ducere noctes,
 Et saltu vallum superare, & scandere muros:
 Non unquam arma fuis humeris graniora putabunt,
Quam vestem, aut tunicam, vel partes corporis ipsas.
 At quem longa quies operum iam fecit inertem,
 Cenaque longa iuuat, & sextam somnus in horam;
 Ille tibi raras referet certamine palmas,
 Ille decem totis non mensibus ante sedebit
 Mœnia, sed fugiet non viso sapientis hoste.
Quam se Roma diu nutrinit pulte fabisque,
 Nil vel consilijs eius, vel restitit armis:
 Gliribus at postquam, cæpitque abdomine passi,
 Magnaque quadrato viuaria claudere saxonem,
 Et maria effossis immittere montibus intra
 Piscinas, mollesque rosas internere lectos:
 Perdidit ingenium, vires & corporis uña.

Fortunata mihi multò magis illa videntur
 Imperia, angustis quæ se tenuere locorum
 Finibus; & laudem moderata querere vite
 Maluerint, solaque adeò innotescere fama:
Quam quæ finitimis victricia gentibus arma
 Ostentant, alia ex alijs noua bella serendo
Quotidie: multaque hominum sibi cæde triumphos
 Conficiunt, vano non vera laudis amore.
 Scilicet Eurota vetuit transcendere ripas
 Cives ille suos sapienter. nanque videbat
Qui semel excusis metam superasset habenis,

Non facile in gyrum rationis posse reduci.
Quod neque tam docili potuisset in urbe Lycurgus,
Nec poterunt alijs alij regionibus unquam:
Ante nisi luxum tulerint, et turpia luxus
Instrumenta, coquos, gemmas, vnguenta, choreas,
Ceteraque istius generis, deliria mentis.
 Non altè repetam: nostrorum atate parentum
 Aut nulli fuit, aut paucis holoferica vestis:
 Lanea vestis erat scutatis empta duobus,
 Nunc fundi reditus vesti non sufficit uni:
 Sed neque regifico constructa palatia luxu,
 Nec molli cera fuit illis terfa supellex,
 Attritos vngues ancilla sape querente.
 Carpebant modicam sub tecto paupere cœnam:
 Lectus, mensa, domus, munda haec tenus, ut sine sorde:
 Tantum tergus equi pugnacis, et arma nitebant.
 Hi tamen Insubres Gallos, Genuamque superbam,
 Fidentemque mari Venetum, fudere cruenta
 Bis acie, tota iussimque absistere terra,
 Aequoreas intra pauidum clausere paludes.
 Nil erat, ad bellum quod eos tardaret eunteis:
 Nil erat, à castris quod mox renocaret in urbem.
 Vietus utrobique et vestitus corporis idem.
 Verum de medio paulatim hac vita recepit:
 Vix ulla ut veterum maneant vestigia morum.
 Olim prima fuit virtus cohibere solutos
 Corporis atque animi motus: mediisque tenere
 Inter utrumque viam, parcum nimiumque datorem.
 Nunc est in precio rerum malefida suarum
 Custos nequitia, et laxis effusus habenit
 Prodigus, hunc comites circumstant undique multi,
Quos glomerauit edax, et ventris amica voluptas:
Mox aliò quo quis accisis rebus ituros.

Atqui

Atqui viuendi castè parcéque magistram
 Virtutem fugimus: vulgoque horrescimus omnes,
 Importunum aliquem veluti sauviumque tyrannum.
Quinetiam nobis studio blandimur aperto
Præclari artifices sceleris culpaqz tegenda:
 Nomena ponentes vitiorum rebus honestis,
 Virtutum vitijs, abiecto fronte pudore.
 Sic homines, bodie, frugi, appellamus auaros:
Contrà, miramur quibus arca est semper aperta
Omnem ad nequitiam, fœdaqz, libidinis usum:
Quorum perpetuo redolet nidore culina:
Quorum clausa domus est ianua tempore nullo
Scortis ac scurris, balatronibus & parasitis.
 Laudibus effusi tolluntur ad astra nepotes.
 Hinc adeò fieri nulla ratione modoque
 Ut sua dispensent; paucisque integra diebus
 Effundant uno veluti patrimonia iactu.
 Venimus ad summum: vitiorum prendimus arcem,
 Publica priuatis opibus fortuna, bonisque
 Vincitur. & seu sunt epulae, ludique parandi,
 Seu quiduis aliud sumptu maiore gerendum,
 Aequamus reges, & tollimus ardua calo
 Cornua: non memores qui simus & unde profecti,
 Et qui nos casus expectent fine supremo.
 Non aurum à nobis, non gemma, & serica, reges,
 Vellera distinguunt: epulamur laetus ipsis
 Regibus: & Medos iam vincimus, Arsacidásque.
 Non est priuatos quicquam discriminis inter
 Et reges, nisi quod multi latera undique cingunt
 Custodes, densaque apparent regibus hasta.
Quis furor hic, qua tanta animis dementia creuit,
 Nemo suam ut sortem, nemo genus estimet unde
 Traxerit: & quibus est quondam maioribus ortus:

Quām se suscipiat digna atque indigna, velut qui
 Ingreditur cæcas hiberna nocte per umbras?
 Nemo diu secum deliberet antē, paresne
 Fortunas animis ingentibus, atque labori
 Adferat, an se amens oneri summittat iniquo?
 Nescis, Iapeti genus audax atque superbum,
 Nescis, dijs genitos reges permulta decere,
 Quæ non conueniant alijs: diadema, coronas,
 Sceptra, & preferri solitum ingredientibus ignem
 Cæsaribus, quæ ne priuatus transferat ad se
 Suppicio capitis leges sanxere seueræ.
 Munere pro magno, rex Antoninus amicis
 Regali priuata dedit coniuia cultu
 Instruere, & totidem mensis adhibere ministros,
 Ipsi quot numero cœnanti adstare solebant.
 Quod nihil attinuit sponte alteriusue rogatu
 Concedi: vetitum nisi lege aut more fuisset,
 Rana bouem dum vult imitari parvula magnum,
 Turgentes venas inflavit, & ora, quo usque
 Abrupit sese medium, ventrisque tumorem.
 Tu nequid supra vires conere, memento,
 Sed pro fortuna, vestitu atque utere cultu.
 Et si peccandum est, quod erit minus elige semper.
 Omnis enim secum trahit exuperantia damnum
 Immodicum: sequitur fraus atque iniuria, rupta
 Calcataque fide. Quod si huc accessit egestas,
 Quæ solet hunc nimium splendorem claudere vita,
 Desipient omnes, qui te coluere beatum:
 Et tandem infidos frustra implorabis amicos,
 Turpis, & inuisus pariter nigrisque bonisque.
 Hæc sunt à nimio prognata incommoda luxu:
 Verum peccatur longè maiore periculo
 In re communi, quia fraus ea respicit omnes.

Sape

Sape malus questor simul uno tempore fudit
Divitias, multos cumulatas antè per annos:
Et fiscos abiens impunè reliquit inanes.

Nimirum exhaustis & nil domi habentibus ultro
Munera mandamus, repleant ut (credo) lacunam.
Hos tu posse putas, oculosque manusque tenere,
Adsuertos epulis, adsuetos viuere laute?

Nam cur is metuat rationem reddere, cui nil
Est in agris, & nominibus, nil denique in arca,
Ciubus unde suis reliquum persoluere possit?
Iam non stultitia est mediocris, credere regum
Fortunas, populue potentis sanctius aurum,
Cui per segnitiem priuata est nulla domi res?

Vidi nuper ego quendam, sua qui bene nunquam
Gesserat, adscitum cuiusdam in principis aulam:
Qui rem turbatam, confusamque ordine certo
Dirigeret. facile hoc illi mage nil fuit unquam
Principio: verum primis derisa calendis
Credulitas eius, qui quem modò viderat in re
Stertentem propria, plus cernere posse putauit
Rebus in alterius. Nunc tu perquirere causas
Desine, tam magno quid euentibus omnia constent.
Luxus, nobilium perrupit in atria: luxus
Posidet artificumque domos, humilesque tabernas.
Illo nil genuit natura voracius unquam.

Quaritur expensa par undique copia: tantum
Vtrem habeant, non unde aut qua ratione, laborant.
Hinc sunt immodi ci questus, auróque repensa
Consilia: hinc etiam venalis premia linguae,
Quæ miseri iam ferre negant se posse clientes.
Hic operas pluris, grauiore hic fanore nummos
Collocat: & precium annonæ fit maius in horas.
Denique multa fame tabescunt corpora passim.

Quòd si non abeat res longius, & neque puris
 Mentibus irrepant huius contagia morbi,
 Nec Venerem Bacchus, Veneris nec suscitet ignes,
 Hoc aliquà fortassis erat tolerabile damnum:
 Nunc tumida Baccho vena soluuntur in acrem
 Mox Venerem: plenisque actus fluit ossibus humor.
 Nectam magna rei, quam fit iactura pudoris.
 Nupta domi residens se negligit, atque maritum:
 Egressura foras gemmis ornatur & auro,
 Et fuso maculas in honesti contingitoris.
 Scire velim cur tam latetur disparate cultu?
 Non, mihi crede, suo cupit illa placere marito,
 Aut non huic soli: nam cur se negligat intus?
 Omne adeò studium, melioris & anxia forme
 Cura est obseruanda tibi, suspecta velut res.
 Nec me composita hac in fraudem oratio mutat:
 Vniuersus exleges, facimusque, & dicimus (aiunt)
 Omnia liberius, deceat quam forte pudicas:
 Attamen illas sum retinemus mente pudorem.
 Tu bona sis, & ne talis videare, labores?
 Sæpe mali probrum specie virtutis obumbrant.
 Verum qui bonus est, malus optat nemo videri.
 Quæ bene compta coma, bene toto corpore compta est.
 Depilare genas, ciliūmque euellere gaudet,
 Séque peregrinis per totam mercibus urbem
 Venditat, atque oculos in se conuertit & ora.
 Quæ perfunditur unguentis ne puteat hircum,
 Aurea que gestat crebris distincta smaragdis
 Cingula, cui talos vestis descendit ad imos
 Multicolor gemmis interlucentibus auro,
 Vno cui grandis propendet ab aure forata,
 Adde istuc operis Phrygij femoralia (credo)
 Quo cadat, inque thorum decumbat honestius: ausis,
Avis

Ausis hanc mihi tu pro certo dicere castam?
 Sed, quod præcipue est hac tempestate dolendum,
 Nec dici castæ, nec tales esse laborant:
 Matronis adeò pudor omnis fronte recessit.
 Ad cœnam veniunt etiam non saepè vocatae:
 Suprema domina mensarum in parte locantur,
 Diuerso spatio, longèque à sede mariti,
 Vnde queat nemo vocem exaudire loquentum.
 Proximus à charis locus est in seßus amicis,
 Quos nunc appellant urbano nomine seruos.
 Hi sunt deposito qui libertatis honore,
 Mancipio sese Veneri nexuque dederunt:
 Exemplisque suam gaudent prætexere culpam,
 Et longo numerant antiquos ordine reges,
 Atque alios, quibus ipsa dedit sapientia nomen,
 Quorum multa foris memorantur fortia facta,
 Multa domi: sed qui subiere Cupidinis ultro
 Imperium. Quis enim crudeli nescit amore
 Magnanimum Æaciden captiuæ arsisse puellæ?
 Ille etiam domitorque virum, domitorque ferarum
 Alcides, tandem positis inglorius armis,
 Fæmineo in cætu fusos & mollia pensa
 Tractauit manibus muliebri indutus amictu,
 Iussa minantis heræ seruili more capessens.
 Addunt huc regem Iudei sanguinis, illum
 Ædificatorem templi Solomona superbi:
 Cui centum errabant meretrices atria circum
 Annis iam senioque graui, cùm prima iuventa
 Prima carens macula, & sine probro vita fuisset.
 Iam verò deus ipse deus, correptus amore
 Virginis, ora sibi fingens mortalia, patri
 Admeto potuit multos seruire per annos.
 Pastum duxit oves, pastas sub tecta reduxit:

*Ignotique diu latuit sub imagine serui.
 Hinc tibi stupra deum magnis celebrata poëtis:
 Præcipue verò duri connubia Martis,
 Et Veneris. Quasi nulla hominum natura deumque,
 Nulla adeò virtus, præsertim bellica, pluris
 Non, domina semper, quam libertate fruisci
 Duxerit, & Veneri non se permiserit ultro.
 Cur igitur dubites (aiunt) summittere leni
 Colla iugo, imperium cur detrectare puellæ,
 Quod dijs non visum graue sit, non usque pudendum?*
*Hec sunt vana gregis maculosi, & turpia dicta:
 Nunc illuc redeo, digressus eram prius unde.
 Mille tibi memorem mensarum nomina, mille
 Condimentorum species & fercula mille:
 Argento solido lances, auróque nitenteis:
 Inter quas, acies oculorum & mentis hebescit.
 Posunt Hispanum, vel quod Provincia misit,
 Aut quondam nutrix magnorum Creta deorum.
 Nam patrij calices & vina domestica sordent:
 Ad multam fœcunda trahunt coniuicia noctem.
 Multa palam dicunt, & in aurem multa susurrant,
 Non oculis illæ, non vultu, aut ore pudico.
 O, Romanarum legum veneranda potestas
 Sublata è viuis! ô, Fannia & Oppia leges!
 Existetne aliquis concessu & munere diuum,
 Errorem hunc animis hominum, qui demere possit,
 Et nostri immensis moderetur sumptibus cui?
 Iulia dudum lex abiit: quam si quis in urbem
 Conetur reuocare, ferat conuicia multa:
 Vxores adeò pugnant, ipsique mariti,
 (Tanta quibus paruo minor est iniuria quæstu)
 Ut mores teneant, ne lex tam dura feratur.
 Permiscent etiam divina, humanaque iura,*

Horren-

(Horrendum dictu) ut qui sunt modò corpore iuncti,
 Non animis, aliunde nouos sibi querere amores,
 Iungere pro libito connubia, soluere possint.
 Hac animorum (aiunt) coniunctio, corporis illa:
 Illa hominum verbis, monitu hac contracta deorum:
Quo nihil in vita potuit sceleratus unquam
Effungi. quid enim restat, nisi more ferarum,
Vt cui queque viro prius est oblata sequatur
Protinus: ignotum refert nihil, an bene notum,
Formosum an deformem, alienum an sanguine iunctum?
 Iam nimio impudor ne dicam plura pudore.

Siquis ab externis venit nouus incola terris,
 Et tenuem victimum simul & rarum comitatum
 Spernit in illo homine. at similis tu nempe Catoni,
Qui quondam Hesperiam cum Propratore teneret,
Treis secum seruos non plures unus habebat,
Exigua vilisque togæ præcinctus amictu,
Et pedibus nudis incedens, vertice nudo:
Hunc tamen ut numen prouincia tota colebat,
Et mirata domum est redeuntem maxima Roma.
Si liceat votis alienam querere laudem,
Aut, si cui libeat similem te fingere possis,
Dic mihi, num malis personam & nomen Apici
Authoris patinae Æsopi Bitianæ bibacis,
Quam senis illius venerandi quem modò dixi;
Aut qui diuitias Pyrrhi despexit & aurum,
Quique domum rediit clarus Lacedamone victa,
Clarior at studijs domitaque libidine multò:
Aut quorum in funus plebecula contulit aspes,
Et natis alimenta dedit dotesque puellis.
Quod si tanta animo sit nobis cura colendo,
Quantum nos opera noctesque diésque tuendi
Corporis, aut ornandi causa ponimus ultro,

Cernamus facile & quid pulchrum, & quid sit honestū.
 Hoc verò studium quām circa corpus inane est:
 Ac si quis vēstem neglecto corpore curet,
 Aut alia ipsius causa quæcunque parantur.
 Non hæc sunt animorum oblectamenta bonorum,
 Omnia despiciunt qua tu miraris & optas,
 Et curis animum longè melioribus addunt:
 Occultas rerum gaudent cognoscere causas,
 Et patriæ prodeſſe sua, prodeſſe propinquis,
 Hospitio qui sunt & amoris fædere iuncti,
 Priuatum exercent odium cum nemine: tantum
 Vt rectè valeant in vita corpora curant,
 Nec ſeſe replent potu huberiore, cibōque,
 Quām ſatis ad vires cognoscunt eſſe tuendas.
 Adde ſuis aqua ſemper quod mente fruuntur:
 Non alios bello, non ſummo iure laceſſunt,
 Tam tibi diſſimiles, quām ſunt inſomnia veris,
 Aut pictæ facies viuis animantibus, aut quām
 Recta valetudo ſanisque in corpore ſuccus,
 Tubere crurum & ventris aquaque intercute diſtat.
 Sed nos ad ſummum deuenimus uisque malorum,
 Et grauiſ excepit noſtras obliuio mentes
 Numinis aeterni. Dictis pugnamus & armis
 Queis de relligione animo ſententia ſedit
 Verior: interea tabulas & tradita Moſi
 • Aurea verba decem ſublimi in vertice montis,
 Sermones Domini & ſanctorum dogmata patrum
 Spernimus. hinc animis aliis ſubnascitur error,
 Ceſca latens intus velut ignorantia noſtri.
 Nam poſtquam cepere homines auertere mentem
 Dijs ſuperis, ſubita hiſ oculi caligine preſi,
 Vt neque ſe prorsus ex illo tempore noſſent:
 Non aliter fulgens ac luna cernimus aſtrum,

Obſcu-

Obscurum fieri mox, lumine Solis adempto.
 Atque hodie, velut ignari qui saepe locorum
 Montibus excelsis, & in imis vallibus errant,
 Aut silua in magna: sic mens incerta vagatur
 Huc illuc, & tanquam alieno in corpore viuit.
 Hinc quia natura nescimus commoda nostra,
 Quæ sunt in nobis cæci, queque intus habemus,
 Nobis eueniant, optamus. Sic ego quod tu,
Quod sum ego, tu fieri cupis: hic se vertere in illum,
 Rursus in hunc cupit ille, nouamque aptare figuram.
 Nunc fieri miles, nunc futor, nunc citharœdus,
 Aut quodcumque aliud in mentem venerit ipsi,
 Si liceat, velit; & post paulò ad prima reuerti.
 Inde suos mutant & mas & fœmina sexus:
 Ille habitu & membris quam fœmina mollior omnis;
 Hæc pertæsa sui, sexuque licentior ipso,
 In medium gaudet procedere ueste virili,
 Et summo capiti pennas aptare volucrum:
Qualis erat Troia quondam sub mœnibus altis
 Hectore congressus magno cristatus Achilles.
 Iam non fœmineus pudor est, non sexus in illis:
 Ipsa libidinibus parcè natura ministrat:
 Monstra voluptatum noua querunt undique. cesso
 Dicere, ne minuam dicendo maxima. Tantum
 Exclamare libet, caloque excire tonantem:
 Respiciat mores aliquando, & tempora nostra.
 Ecce dies properat, nisi falsus noster Apollo est,
 Et quæ prodita sunt libris oracula sacris,
Quo cælum & terras fauus commisceat igni
 Iuppiter, & magni ruat ingens machina mundi.

Ad IANVM MORVILLIERIVM. 4.

*S*i quis agro longè veniens modò rusticus aula
 Introeat regis, quam nunquam viderit antè,
 Multa ferens oculos partes miretur in omnes,
 Nidorem imprimis tepida strepitumque culina,
 Lucentemque focum: mox prima in limine porta
 Custodes hastas manibus ferrumque tenentes,
 Argento textis sagulis auróque decoros,
 Interius thalamos centum, conlauiā centum,
 Et super auratis spectet laquearia tignis,
 Et disposita locis Pario de marmore signa.
 At verò foribus princeps dum manè superbis
 Egreditur, magna procerum stipante corona,
Quos ibi concursus hominum, quantaque videret
Ambitione, locis ex omnibus obuia ferri
 Agmina densa virùm: vel qualis (Iuppiter) illi
 Cæna videretur regali condita luxu,
 Dulcia præsentim pueris carmina cantent
 Ad citharam, resonetque sono testudinis aula.
 Omnia qua postquam lustrauerit ille, beatum
 Ante alios omnes regem putet esse; beatos
 Esse putet nullos, nisi qui versentur in aula.
 Malit in his regum domibus vilissima fungi
 Munia, quām centum campos inuertere tauris.
 Forsitan urbanis it idem videatur, idemque
 Omnibus, in solitæ species quos ceperit aule:
 Experti, mala plura bonis occulta subesse
 Comperiunt, illoque tegi fulgore dolores
 Innumeros, comitēisque per omnia tempora curam.
 Malint esse domi nigrum cum furfure panem
 Læto hilarique animo, quām plenas fellis amari
 Carpere delicias. iam qua deterrima res est,

Tanto-

Tantorum videoas nullum tamen esse malorum
 Effugium, nulli hinc adeò paucinre referre
 Dijs grati potuere pedem: dum cogitat ille
Quà se expediāt, veniāque potentis amici
 Discēsum meditatur. at hic dum plura recedens
 Ferre parat, sempérque augendo intendit aceruo;
 Dūmque alijs metuit, ne pōst oblitus amicis
 Tot bona non tutò possit male parta fruisci,
Quaque alijs fecit, ne deteriora vel illis
 Ipse ferat, Nemesisque ultrices sentiat iras;
 Incāutos veniens subitò mors occupat omnes:
 Et quā impunè prius fuerant authoribus ipsis,
 Saepeluit peccata bonis fugientibus hāres.
 At cācum mortale genus non desinit ultro
 Accusare deos, tanquam hoc indigna ferente:
 Haud secum reputans & lentam vindicis iram
 Numinis, ad seros extendi sape nepotes.

Dicendum nobis aliās, communia summis
Quæ mala sint imis pariter cultoribus aulæ.
 Nunc mihi conditio miserabilis illa videtur
 Regum magnorūmque ducum, qui mille labores
 Suscipiunt & mille pericula fortiter, ipsam
 Nec patriæ causa dubitant profundere vitam:
 Atque his nulla malis pōst gratia redditur, imò
 Sepius inuidiamque senes odiumque reportant.
Quarta duces nostros, atque ipsum tertia regem
 Luna videt, siccis primū durare calores,
 Nun etiam medijs pluuias & frigora campis,
 Ferre famem, durāmque sitim, variōsque labores,
 Cūm possint altis se claudere mōenibus illi,
 Sublimique ex arce procul spectare vagantem
 Circum agros hostilem equitum peditūmque procellam:
 Posit rex alijs ducibus commitere curam

*Castrorum, posset comitatus pubere nato
Finibus extremis abiens, petere intima regni:
Sed nihil indignum se, nil maioribus unquam
Ille suis faceret, nil tanti nomine regis.*

*His meritis laudi, quae sunt ingentia, quam non
Ingratis merces a ciuibus aqua refertur.
Si patriæ fines audax inuaserit hostis,
Si tutanda salus, si vim prohibere necesse est,
Obstipo capite & male surdis auribus omnes
Regis ad imperium restant vocemque tributi:
Tanquam bella geri possint sine sumptibus ullis.
Non tot ab externis, aiunt, cogenda fuisse
Gentibus auxilia: & proprias satis usque videri
Hostibus arcendis alio sine milite vires.
Consulto efferrifictis rumoribus hostes
Ad cælum, semperque in maius robora tolli.
Hanc accersendis regem praetexere causam
Auxilijs, sua cui plus quam satis arma supersunt.
At regem, aut alium quis credere posset egentem.
Non opis externæ, nullos conducere in usus.
Tot voluisse virum tanto sibi millia sumptu
Tam procul hinc, grauibusque suos onerare tributis?
Non adeò non ille sui est ignarus, & usque
Immemor officij, non ut perpenderit antè
Et genus, & numerum, & vires, & militis arma,
Quique metus presens animis, pugnare cupido:
Atque ea num potiora suis, an in hoste minora.*

*Quid fuga Quintino ea nuper facta per agros
Non satis ostendit, quid solis Gallia posset
Freta suis, equiti que sit fiducia nostro?
Tam paucis animos illi rediisse diebus,
Aut tirone putas conferri milite tutò
Posse manum, nihil ut valeat nihil usus in armis?*

Quid

Quid si concisum hunc equitem componimus hosti,
Nescio quot pariter nostra de gente cohortes
Horrida Germana poterunt tot millia gentis
Ferre, tot Hispanos, Belgas simul, atque Britannos:
Quos illæ integris & adhuc cùm viribus essent,
Expectare in se non sustinuere ruentes?
Quid non plus illis animi victoria duplex
Addidit, aut nobis non spem fuga turpis ademit?

Atque utinam positis pacatus viueret orbis
Ensis & gladijs, sauo nec milite nobis
Eset opus. sed quando malum hoc commune videmus
Omnibus, aeternumque fuit: nec dedita multum
Armorum est hodie studijs, ciuilia longè
Plus amat, & varias exercet in urbibus artes,
Aut intendit agris plebecula nostra colendis:
Conductas operas trans Rhenum accersere & Albim
Cogimur, aut patriam Flandris exponere præde.

Si videoas, qui nunc modicum conferre tributum
Militibus renuisque ferox stipendia nostris:
Si videoas rectis ad te contendere signis
Hispanas acies, urbi si forte propinquas,
Omnem agrum circum populari, incendere tecta,
Quid non pollicearis ut hac formidine quisquam
Liberet, in columem & saluum te praestet ab hoste?
Nunc quereris, calum atque deos testaris auarè,
Si quid ab immenso numerare iuberis aceruo.
At qua conditione? solent qua nempe profani
Mutua Iudæi numerare petentibus era,
Quæ post accipiens magno cum fænore reddat.

Dum celeres Turca Byzanti ad longa sederent
Mænia, Cæsar inops animi rerumque, rogabat
Suppliciter ciues, tantum & commune periculum
Vt ne despicerent, aliquid conferre tributi

Protinus, unde viros misera conduceret urbis
 Praesidio, quam se simul & sua perdere mallent.
 Non magis hi dictis aurem precibusque dedere,
Quam si non idem foret hostis, idemque periculum
Omnibus: aut regi bellum, non ciuibus esset.
 Vrbs deserta suis capitur, nec barbarus ensis
 Vlli hominum generi, sexu, etatine pepercit.
 Non illas tenuit patriæ miser antè negatas
 Ciuis opes: rapuit ferus omnia & impius hostis.
Quid Macedo Perseus, collectas patre Philippo
Ad bellum dum militibus dispensat auarè
Parcus opes, tanto nec dignas comparat hoste
Copolas, & se & regnum amisit & aurum?
Nam neque rectigal certa ratione modoque
Exigitur, nec sunt moderata impendia bello:
 ” Nec quicquam magnum rex unquam gesit auarus.
 At potuit certo componi fædere bellum,
 Pax etiam potuit rerum pulcherrima nobis
 Restitui, quam fama fuit non nolle Philippum,
 Attribates, ipsamque alios deposcere Belgas,
 Vexatos longo lacrymosi tempore belli.
 ” Antè velim nos antè deum pietate mereri
 ” Et pacem, & veniam, atque illis nos reddere dignos.
 ” Nam quæ pax, quisue usus erit mortalibus, unde
 ” Numen abest? aut que pacis stat finis habenda?
 Nempe bonis quo liberius vel possit abuti
 Quisque suis, positoque metu ridere, iocari,
 Insanire libidinibus, vel amore per urbes
 Fæmineo, turpium aliquo ditescere questu:
Quæ pacis vera esse putantur commoda vulgo.
 Non est illa tibi non est optanda, nec ullam
 Tu potes in uitio pacem componere diuis.
Quod si persuasum penitus mortalibus esset

Authorem belli esse Deum, pacisque petentum,
 Non tamen ex meritis precibusue, sed his dare bellum,
 Pacem illis, ut cuique magis conducere genti
 Viderit, haud temerè & reges & regis amicos
 Accusent, causasque infecte pacis ad illos,
 Primaque suscepti referunt exordia belli.
 Deinde nec arbitrij est pax vnius, ut magis optet
 Rex nihil Henricus, dare forsitan abnuet hostis,
 Ni leges illum tulerit quascunque Philippus
 Accipere, ut victore iubet à principe victum.
 Hoc etiam pacto totum res nulla per orbem
 Non venalis erit, si possessoris auari
 Spemque animumq; audiens pretio superauerit emptor.
 En tibi Francorum virtus & pristina gentis
 Gloria, qua reges Hispanis atque Britannis
 Sepe dedit, Belgam contrivit sepe rebellem,
Quæ Rhenum quicquid spatij fuit inter & Istrum,
Quod Lirim fluum, gelidasque interiacet Alpes
 Imperio tenuit: mox religionis amore
 Omnem Asiam peragrauit ouans, Arabumque subactis
 Regibus, & fractis duplice certamine Turcis,
 Egregium Solyma regnum stabiluit in urbe:
 Tunc illi tam fædum illi dare turpiter audes
 Regi consilium, cuius victricibus armis
 Tristis & orba suo modo Scotia rege Britannum
 Reppulit, ingressum fines atque intima regni?
 Cuius & auspicijs amissa Bononia nuper,
 Omnis & Oceani latè maris ora recepta est:
 Mox defensa graui longè Mirandula bello,
 Parmaque Pontificum metuens & Cæsaris arma,
Quæ nostra fidei sese commiserat antè:
Quo libertatem iucundam vindice fortis
 Sena diut tenuit, multos obfessa per annos:

Quamuis fine tamen cecidit labor irritus illi.
 Qui desueta prius vestigia tempore longo
 Calcauit pedibus, veterumque imitator auorum
 Usque sub Heluetij ripas et flumina Rheni
 Signa tulit, valde mirantibus illa colonis:
 Qua spe erecta animis Germania protinus omnis
 Libertatis ubique suas vexilla per urbes
 Proposuit, dominumque antiqua sede potentem
 Expulit ad Carnos longè veteresque Liburnos.
 Quod si tum virtute sua libuisset, et armis
 Vti Vindelicis, nunquam post vulnera tanto
 Saucius infaustum calo caput ille tulisset.
 Atque hac audito Errici modo nomine gesta
 Sunt tamē, et Rhenum cum non transmitteret annem:
 Unde reuertenti concusis omnia muris
 Sparsa per Ardennam patuerunt oppida siluam.
 Horrida non multò post tempore Cesaris arma
 Ingentesque minas una legione repressit
 Ad Metas, cum se veteranus ductor ab uno
 Imberbi pueri vinci clamaret, et omneis
 Contra se tum stare deos quereretur Olympi.
 Quid vos Eridani, Cassale, Valentia, ripis
 Impositas memorem, aut alias tot in Alpibus urbes
 Vi domitas? quid te vinique oleique feracem
 Corsica Tyrrheni maris insula, qua velut arcta
 Compede constricti Ligures Thufcique tenentur?
 Longum sit memorare quibus rex ipse duellis
 Praefuerit, quos ipse manu confecerit hostes:
 Et qua diuersa penitus regione locorum
 Magna per egregios bissenis gesserit annis
 Bella duces, quantum imperio et ditione virorum
 Creuerit, aut fines quam longè extenderit agri.
 Hic mihi tristis enim, nimiumque aduersa duorum

Ob-

Obijcitur fortuna ducum, duo prælia magna,
 Bis fusaque acies, captiisque exercitus ingens:
 Magna fuit clades, fateor, nisi maius ab illis
 Emersisse malis facinus fortasse videtur.
 Ex illo numera quæ tempore gesimus ipsi,
Quot validas urbes, quot cepimus inclyta bello
 Oppida, quæ sperare bonis vix Gallia rebus
 Audeat: illum animo tibi (fac) propone, sequentis
 Atque dies omnis, quibus est allatus in urbem
 Nuntius aduersæ Quintini ad mœnia pugnae,
 Ut sine præsidij equitum peditumque, sine vallis
 Tum belli ducibus, sine spe, quæ pascere quamvis
 Alma solet miseros, discederéque ultima rerum.
 Magna precabamur tristes mæstique deorum
 Numinia, reliquias tam fæde stragis ab hoste
 Seruarent, regumque domum hanc insignibus olim
 Tot claram meritis, si nollent pro rorsus honore
 Esse parem, sinerent aliquam tamen esse; nec hosti
 Hunc animum mentemque darent, ut pergere ceptum
 Vellit iter, noménque adgnatae extinguere gentis.

Isto nostra loco tum res erat: aspice quām sit
 Latior hæc rerum facies, quām distet ab illa.
 Arma (vides) & equos legionumque agmina nobis
 Suppetere, & quacunque putantur idonea bello:
 Agminis ipse sui ductor rex, instat & ipse
 Agmini. ille etiam formido & terror Iberi
 Militis in partem cura subit, ille Britannum
Qui modò littoribus nostris eiecit, & intra
 Oceani fines spatijs conclusit iniquis
 Fulmineus Guisius: fractis labentia pilis
 Vertice tecta suo qui fulcit publica, latis
 Sustinuisse humeris ut cœlum dicitur Atlas:
 Nullus in urbe paor, nusquam trepidatur in agris.

Castra, loci situs ut patitur, quam proxima castris
 Contulimus: si præterea nihil usque profectum est,
 Substitit in medio saltem Victoria cursu,
 Fortunaque ferox iam vincere desit hostis:
Quæ res nos igitur vel iniquo fædere pacem
 Expetere, aut nostro subigit decedere iure?
 Contenti modico, longinque munera pacis
 Dulcia carpemus leti, nostrisque fruemur
Quisque bonis, omni posita formidine belli.
 » Quid tu animi vecors opulentum & nobile regnum
 » Posse putas ullum diuturna in pace manere?
 Fac animo repetas memor omnem temporis acti
 Historiam, quæcunque domi sint gesta forisve
 Omnibus in terris postquam sunt condita regna:
 Repperies aut continuis vexata duellis
 Imperia, aut interposita nec longa fuisse
 Reges & populos inter duo tempora pacis.
 Termiodò Romani scriptores limina Iani
 Clausa ferunt inter sexcentos amplius annos.
 Difficile imprimis a quo duo regna coire
 Fædere. Discessum, fac, conditionibus aquis,
 Rex tamen aut iuuenis pacem, cupidusve triumphi,
 Irasci facilisve, malo aut persuasus amico,
 Aut aliquam arripiens oblatam ex tempore causam,
 Continuo soluet. quid si à victore potenti
 Vicit, & inferior leges accepit iniquas?
 Dissimulare dies aliquot fortasse vel annos
 Offensus poterit, dum corrogat undique nummos,
 Dum legit exercetque suos, dum percitus ira
 Contrahit, apta videt bello quacunque gerendo.
 At simul opportuna dabunt se tempora, saus
 Irruet; & quæ pace prius concesserat, armis
 Nunc repetet: vim illam potius dominique potentis

Effe

Esse minas, quām liberum & aequo fædere pactum
 Vociferans. facito hunc animi tamen esse pusilli,
Quique anceps iterum non ausit adire periculum:
 Ille tamen rebusque ferox tumidusque secundis,
 Nesciet ille diu fortunam ferre secundam,
 Non tolerare moras, non se, mihi crede, tenebit
Quin regem miserum bello quem vicerit antè,
 Cuique urbes aliquot, partem vel ademerit agri,
 Nunc fortè validumque etiam minus, appetat ultro.
 Aut menses aliquot si quis pudor impedit illum,
 Apponet reges alios, qui bella mouebunt
 Prima, dein socium sese dabit improbus illis.
 Plurima sic afflcta legas, aut perdita regna,
 Hoc cupide nimium dum pacis amabile nomen
 Amplexi reges, quos belli fortè pigeret,
 Plus tribuunt hosti, quām bello querere posset.
 Tunc equidem leuia hac & non onerosa videntur
 In tabulas dum scriba refert, quia caca voluptas
 Impedit, auersamq; aliò rapit improba mentem,
 Aut desiderium patriæ rerumque suarum,
 Aut grauis & longi nimium fuga fœda laboris,
 Aut præsens aliquis belli metus, aut malus error,
 Aut quiduis aliud caussa. post nube fugata
 Ex oculis, serò incipimus tum cernere verum,
 Promissis condicta dies cum venit amaris:
 Et linquendus ager, maiorum sanguine multo
 Partus, & antiquis migrandum ciuibus urbe est.
 Traduntur claves, portis educitur omne
 Præsidium, nouis immittit victoria miles
 Signa, recendentique ferox maledicta superbè
 Congerit: interea foribus pendentia summis
 Lilia conuellit duri manus improba fabri,
 Restituitque aquilas, multum lacrymante calono.

At que post regio tecta & secura latebat,
Qua felix hunc ante diem non viderat hostem,
Apparet subito velut obijce nuda remoto.
Tum querimur stulti nimium properata fuisse
Fædera, nil victis & nil sperantibus ultra
Durius imponi, aut grauius potuisse. quid hostes
Quid si etiam grauiora iubent? mora nulla sequamur
Imperium, & cedamus ei, qui cogere pos&it.

Fædus homo turpisque senex Iouianus ad urbem
Dum properat, tantumque nouum componere regnum
Cogitat, insidias metuens atque arma tyranni,
Damno nimium atque in honesto fædere cessit
Regibus Arsacidis, populus quacunque Latinus
Omnia trans Tigrim multos possederat annos,
Armenia regnum, & regem socia arma sequentem
Destituit: damni plus illa pace relatum est,
Plus ignominiae, quam si certamine magno
Victa iterum ad Cannas acies Romana fuisse.

Lysimachus sese atque suos rex tradidit hosti,
Ut biberet: nam tum sitis illum dura premebat.
Utque sitim potu explevit, Proh Iuppiter, inquit,
Quam citò præteriens, mihi quanto est empta voluptas
Imperio. cupiat nunc effudisse lagenam
Infelix. Si vis exempla domestica regum
Nostrorum, quoniam melius nos instruit error
Interdum proprius: quot tradidit hostibus urbes
Pace Bretigniaca, quantum ditionis & agri
Unus homo longi pertusus carceris olim?
Atque is cui steterat libertas aurea tanti,
Post animi caussa cupiensque reuersus eodem est:
Maluit atque mori seruus, quam viuere liber.
Que mihi non aliquo belli scribuntur amore,
Aut odio pacis, qua nil incundius unquam

Esse

*Esse potest homini: sed ne dum condere pacem
Festinamus, & à bello discedere quoquo
Nempe modo, capti dulcedine nominis vltro,
Non pacem nobis, sed bella, sed horrida bella,
Et multò peiora prioribus illa, paremus.*

*Hac populus, sua sunt cui sola negotia curæ,
Hac nequeunt alij tenues quicunque tueri,
Quique dolent, metuunt, gaudent, cupiuntue, quibüsque
Iudicium priuata tulit vel gratia, vel res:
Quique malo patriæ vel turpia lucra sequuntur.
Reges ista vident, & amantes regis amici,
Otia non tantum quibus hac præsentia cure,
Sed requies aliquando etiam ventura nepotum.
Nam quid pace bona magis est optabile regi?
Scilicet ut varias de religione per orbem
Clemens & placidus curet componere partes:
Ut commendet oves pastoribus undique lectis
Ingenti studio, sponsor quandoque futurus:
Et iubeat superesse gregi, ne saus & ater
Incustodito lupus insidetur ouili:
Moribus utq; bonis populos & legibus urbes
Instituat: lites, rixas, & iurgia fortis
Amputet, eque foro questus ac præmia tollat:
Iudicia & paucis & mandet amantibus equi
Publica, nec pœnam facilis, iustumque remittat
Supplicium: & meritos virtuti reddat honores.
Ut qua longa diu bellorum impensa, vel artes
Inuexere mala, tot vectigalia plebi
Demat, & immunes equitum velit esse colonos
Hospitijs, iubeatque suos sibi condere fructus.
Has fordes, & monstra, quibus nunc plena videmus
Omnia, quæ pulchro fulgentia cernimus auro
Per foras, per que domos & regum tecta, per urbes,*

Per vicos volitare, caputque attollere calo,
Eijciat, manibusque vetet contingere fiscos.

Quare si fuerint, regnum regemque beatum
Efficient, & qui tali rectore regentur.

Nunc age, quid profers pacem cur regis amici,
Otia cur nolint? primum communia vulgo
Que bona sunt alijs, isti quoque pace fruentur.
Quin etiam plura, & quo pluribus intus abundant,
Quoque domos plures & prædia rure beati
Plura colunt: adde huc viuaria plena ferarum,
Balnea, piscinas, saltus, celsisque decoras
Arboribus silvas, & amoenos floribus hortos,
Qua non in tenui aut mediocri copia tecto est.
Seu mage delicijs aulaq, tenentur amore,
Et qua potest homini contingere pace voluptas
Maxima, quam cum rege suo communiter isti
Non capiant? regi nihil est iucundius horum
Conuictu, fortuna potens & regia, cultus
Reginus, ut solum videatur nomen abesse.
Qua cum tanta frui possint & talia pace,
Cur bello pacem, cur non sua prædia castris
Turpibus anteferunt? nisi quosdam fingis agrestes
Immanesque viros eductos lacte ferino,
Nulla quibus mentem titillet honesta voluptas.
An verò metuunt ut inertes pace, nec ullis
Artibus, & studijs videantur protinus apti?
Nemo huic ingenio præstat vel lumine mentis,
Non verum citius, non dispicit acrius alter:
Nec quisquam fandi melior, suauissimus illi
Funditur ore sonus, torrentia fluminis instar
Verba cadunt, miratur in omni munere primum,
Et facile ante alios respublica suspicit omnes.
Illè quidem bello melior, sed prorsus amœnum

Ingenium

*Ingenium, & ciuile tamen, nostrisque ferendum
Moribus aspicias, factum nec agrestius illa
Castrorum feritate, alijs ut sape videmus:
Vir pius, & recte faciendi regibus author.*

*At sine honore domi, sine summo viuet uterque
Imperio: nec magna duobus gratia facta
Pacis erit. quanquam meritis qua deinde refertur
Gratia, sape iuuat, studium quoque ciuibus auget.
At vir amans patria populares negligit auras:
Nec porro ille sua veniet minus utilis urbi,
Ingratos etiam prospectet si fore ciues.
Si mala pax & fiet iniqua (quod accidet istis
Inuitis) facile hac carituri laude videntur:
Sin bona, quis potius confecta gloria pacis
Debetur? nec enim legato pacis honorem
Praconine dabis, sed ei qui maxima cepit
Oppida vi, finesque extendit longius agri;
Qui nostris quacunque pedem ferus intulit hostis
Finibus, huic raptim volat obuius, & premit illum
Fronte vel à tergo, possit ne impunè vagari:
Denique sic positis occursat ad omnia castris
Tempora, sicq; locis penè omnibus imminet hosti,
Ut lassum belli pigeat; pacemque duello
Malit, & optatam requiem preferre labori.
Arma solent præsensque metus legionis, & horror
Bellatorum equitum duras inflectere mentes
Ad pacis studium, tum regis nobile magni
Principiè clarissime ducis cum nomen ad hostem
Venerit, huic subito pulsantur corda timore.*

*Dic age, si pacem peteres prior, ante Decembrem
Præteritum, Hispanosque recenti cæde feroce
Tunc humilis supplex, & victus ad aqua vocares
Fœdera: non spernant tua verba, præcésque refutent,*

*Imponántque tibi durissima frena iugumque?
Nunc illos quæ caussa subegit querere pacem?
Nempe amissus ager tantus, totque oppida bello
Expugnata locis dimensa in parte duobus;
Horrenteis acies ferro castrisque paratum
Stare vident equitem, comisque micantibus ante
Signa duces, ipsimque intra tentoria regem.*

*Hi pacem faciunt, non qui se venditat hosti
Et leuis & cupidus, non qui sibi querit honorem,
Et populi plausus, diuini muneric author,
Sit quanuis ea pax nec honesta, nec utilis urbi.*

*Quam facile humanis aut vafro imponitur astu
Sensibus, aut animis cupientum inducitur error.*

*Factamen ignaros istis quosdámue malignos
Detrahere atque auferre decus laudemque cupita
Pacis, & indignos aliena laude fruisci:
Fac si vis illos etiam secedere in agrum,
Priuatámque domi procul aula degere vitam,
Iccircóne tibi miseri videantur, amoris
In patriam qui tot clarissima signa dederunt,
Quos bene tot gestis soletur gloria rebus?
Mi non hercle magis, quam vir fortissimus ille
Linterni degens ingrata pulsus ab urbe:
Aut qui Palladijs cognomine iustus Athenis
Ceſſit Aristides. mala sunt hæc propria regum,
Magnorumq; ducū, ut multa atque ingentia postquam
Officia & studia in patriam melioribus annis
Contulerint, solam pro omni mercede reportent
Inuidiam, rapiat falsos ignauus honores
Et mendax aliquis: tam sunt peruersa malorum
Indicia, in meritos nec iustum semper & aquum est
Arbitrium populi, non & mutabilis aula.*

Ad SAL. MACRINUM. 4.

NO ego tot sine te soles, Macrine, fuissim,
Nectam vicinis absens regionibus usque
Sustineam desiderium communis amici,
Si valeam, si res cupientem nulla moretur.

Me cari sed in urbe diu tenuere propinquui
Legibus ad strictum medicis, non aere puro
Vesci, ferre pedem non extra tecta sinentes.
Et vanus labor ille fuit. nunc urbe relicta
Ereptus medicis, elapsus pharmacopolis,
Frigida manè recens, & frigida vespere carpo
Rura, nouum solem atque orientia sidera seruo.

Quòd si forte iuuat secessus visere nostros,
Disce, Carentonio superandus Matrona ponte,
Mox ubi quingentos inter duo flumina passus
Feceris, ad portum cæsis cui nomen ab Anglis,
Transmittes Sequanam ratibus. nam pons ibi nullus
Coniungit ripas. hinc te quæ proxima tellus
Excipiet, multis ubi manat vitreus humor
Fonticulis, & Vitriaco dat nomina pago,
Illa sinu me pulchra suo fouet: illa forensi
Vindicat à strepitu, dirisque tum multibus urbis.

Ad fanum reuocas: sed agrestes non minus odi
Cætus: & feruere nouis pratoria vestra
Hospitijs fama est, habitarique adibus arctè.
Est qui purpureis sibi tres in vestibus una
Conspectos narret proceres: ego credere Romam
Ad vos & Tiberim migrasse, simûlque vereri
Ne Syrtes fugiens Siculis immergerer undis.
Qui potis es versus in tanta condere turba?
Res adeò ipsa mihi, non nomen displicet urbis.
Castalio pauci primùm de fonte bibeant

Vates: manabant tum pleno gurgite riui.
 Turba poetarum mox ut concurrere cepit,
 Aufugere procul nymphæ, atque exaruit vnda.
 Tu quoque versiculos Lauduni scribere plures
 Vna luce potes, quam multis mensibus istic,
Quò sese plenis fundit Lutetia portis.
 Namque volunt silvas, aut denia rura poetae,
 Et melius vacuis scribuntur carmina pagis.
 Hec tecum, Macrine, ioco so carmine lusi,
 Me quia tu numerare soles in vatibus vnum:
 Verum aliud caussæ est. etenim sitientibus atque
 Siccis permultum conferre silentia dicunt:
 Congressus hominum, atque vsum sermonis obesse.
Quem necat importuna sitis, cui faucibus imis
 Spiritus, & vox attrahitur pulmonibus agrè,
 Par est colloquio & caris absistere amicis:
 Sed fari vetitum prohibet nil scribere versus,
 Aut certè limis aliorum scripta tueri;
Qualia sape dedit Salmonius aurea nobis,
 Et dabit, hunc agro valeant quæ demere morbum.

De morte D. BRISSACÆ.

MATVRVM ut celsa pendens ex arbore pomum
 Concidit ad terram leuiter spirantibus auris:
Sic vita spatiū cùm iam BRISSACÆ supre-
 mum
 Confecisset anus, tenuique in corpore vires
 Desicerent, nulla vi animam cogente volucrem
 Efflauit, quæ mox sublimis redditæ calo est.
 Fortunata suis mulier, si qua extitit unquam
 Vlla bonis: florens quæ semper amore potentum,
 Victrix per medios fluctus mutabilis aulæ

Tran-

Transiit, illas sum seruauit casta pudorem:
 Et reliquam viuens egit sine crimine vitam.
 Hinc illi prius Augustæ data cura puella,
 Mox & fida comes nunquam discessit adulteræ
 A latere: ipsius curas, arcanaque mentis
 Omnia cognouit, nec quicquam Regia virgo
 Maius adorta rei est, consulta non prius illa.
 Nam quæ difficiles alias morosa senectus,
 Quæque solet tristes animis, & reddere vultu,
 Hanc mage iucundam teneris gratiamque refecit
 Virginibus: letum nihil ut depasceret etas.
 Vnde coli ut genitrix, & mater ut altera Regum
 Commeruit dici, comis simul, & grauis aquæ.
 Ut verò fert ipsa bonos bona vinea fructus,
 Et similes pulli generosa matre creantur:
 Sic fortes dedit illa viros; sed laudibus unum
 Militiae, equantem veterum quoque facta virorum
 Fortia, Taurini qui nunc in finibus agri
 Dux magnus, Francis Insubrum debita regna
 Paulatim molitur, & oppida singula carpit.
 Illa quidem meliora tenet promissa beatis
 Nunc loqua, nec vita (sinerent si numina) reddi
 Atque iterum cupiat mortale resumere corpus.
 Horrificis quondam ceu tempestatibus acti
 Ionio procul in magno, si forte remissa
 Vim maris, appellant reduces ad littora nautæ,
 Nolint post rapidis iterum se credere ventis,
 Nolint & decursa pericula rursus adire,
 Spes licet ingentis potiundi affulgeat auri.
 Quo minus est nobis illius morte dolendum,
 Quæ bona mutauit moriens mediocria summis:
 Nunc coniuua deum, pulchri nunc ciuiis olympi
 Omnes infra se positas despectat humi res.

*Lugenda illorum potius sunt funera, cæcæ
More vetustatis, qui dum vixere, profundis
Immersi iacuere malis, nec turpius ullum
Sunt veriti facinus scelerata admittere dextra:
Quos tamen extinctos, offensi numinis ira,
Æternique manent non deficientibus ignes
Corporibus. tantò grauior vindicta Deorum est.*

Ad M A R G A R I T A M Regis sororem. 6.

MENTITO toties Remorum & nuper in urbe,
Et post litterulis, modo quas Dunensis ab agri
Castello dedimus, vix equum parcere. eudem
Nāque bis ad lapidem scopulūmque impingere turpe est.
Prateriere dies condictaque tempora. Quod si
Ad nouate promissa vocem nunc, spēmque futuri:
Non credas etiam iurato & vera loquenti,
Non si succedam foribus tuaque ostia pulsem:
Atque hac pena vetus mendaci debita lingua,
Quam subeam patiens, si non aliena potestas
Huīs tota rei sit, non mea. Namque putare
Noli me lentis manibus mollique lacerto
Hoc opus aggressum: quem si natura tulisset
Ignatum, mollem, pigrum, requietis amantem,
At permulta domum retrahant tamen: optima coniux,
Tum desideriumque urbis, rerumque mearum,
Imprimisque tui: facies me cuius & oris
Gratia tam reficit, quam verno tempore flores
Purpurei gratum spirant carpentis odorem
Naribus, & recreant omnes in corpore sensus.
Quam fluvio mersata diu, perfusa vel imbri
Longa furent volucres aprico littore colla,
Et madidas gaudent expandere solibus alas.

Quid

Quid faciam? possumne reos urgere morantes
Pignoribus captis, captumue relinquere crimen?
Hic (dicent) nobis operam non prabuit, urbem
Dum properat fugiens, patriosque reuise fineis
Corripuit spatium concessi temporis, ex quo
Ornanda litis nobis erepta facultas:

Aut aliud fingent maledictum atrocius illo.

Quin & sarcinulas cogenti atque ire parato
Obicitur noua cura, nouique repente labores
Incurrunt: aliud iubeor cognoscere crimen,
Commissoque reo mores inquirere testis.

Accipio mandata, geroque ex ordine morem.

Credo aliquod propriumue meū, facinusue paternum
Vlcisci voluisse Deos: & carceris instar
Hunc mihi pœnarumue locum tribuisse merenti.
Te memini, te Virgo, prius quam extruderer istinc,
Præsentire malum hoc veniens, nostramque dolere
Sæpe vicem. quia nec capitalis quaestio nostris
Apta videretur vel congrua moribus esse.

Quod si præscisses longum fore (qui tuus erga
Nos amore est) nunquam discedere passa fuisses.
Huc aliquis saltem veniat dimissus ab urbe
Nuntius, optatis implens mihi vocibus aureis,
Téque ferens (sicut primis consuetis ab annis)
Reginam pariter duo rari exempla pudoris
Viuere coniunctas animis, recteque valere.

Te quoque fraterno, atque illam gaudere mariti
Iucundo reditu, & claris ex hoste triumphis:
Et populum clausis circum delubra tabernis
Ire Deo gracieis tantis successibus actum.
Verum Mercurius nos has retrusit in oras,
Quas adeunt nulli, per quas nec transitus ulli est:
Et nisi spes primis affulgeat alma calendis

Promittens operi supremum imponere finem,
Ianus & incipiente bifrons me liberet anno,
Forsitan huic possim succumbere Virgo labori.

In FRANCISCI illustris. Franciae Delphini, & MARIE
sereniss. Scotorum Reginæ nuptias.

MENE etiam cantare iubes & ludere versu
Necdum matura teneros atatis amores,
Quos insueta venus lasciva compede vinxit
Ante diem, thalamoq; pares sociauit eburno?
Digna magis placidis vatuum quos educat aula
Reserat ingenij, vel docta Lutetia fundit
Quos gremio fœcunda suo: mihi publica rerum
Cura gerendarum sensus effecit amaros,
Lætitiamque omnem vetulo grauis abstulit atas.
Ipse quidem satis usque satis fecisse videbor,
Attulero causas properati fœderis huius
Reges & populos inter duo: namque malignè
Quidam homines etiam hac vulgo connubia rodunt.
Non quo more solent humiles de plebe mariti
Expectare, pilus dum mentum mollis inumbret,
Et iusta vigeant robusto in corpore vires,
Sic Reges faciunt. licet illis ducere lectas
Quandocunque volunt, quacunque atate puellas,
In magno numero. Personis regia paucis
Progenies, paucis domibus concluditur arcté.
Vnde semel neglecta prior quæ se obtulit istis
Conditio, frustra similis venientibus annis
Quaritur. hinc natis quandoque superbia patrum
Obfuit, innuptæq; domi mansere puella,
Et solæ in vacuo longum gemuere cubili.
Nulla expers adeò prorsus fortuna malorum est.

Sed

Sed par non aliud conuenit pulchrius vñquam
 Nobiliūsc. Puer vultu facieque decora
 Iam magni fortisque futuri principis olim
 Dat clarum specimen: super hac quoque plurima in illo
 Semina virtutis sunt non obscura paterna.

Illa autem praefat reliquis pulcherrima forma
 Virginibus, comitesque suas supereminet omneis:
 Aspectu veneranda, putes ut numen inesse,
 Tantus in ore decor, maiestas regia tanta est.
 Accessere etiam diuinæ Palladis artes,
 Et maior sexu prudentia, maior & annis.
Quæ bona, si posita in mediocri sorte fuissent,
 Per se magna tamen poterant atque ampla videri.
 Lucent illa quidem mage Regibus insita magnis:
 Tum decus accipiunt à Regibus ipsa vicissim,
 Splendidior gemma ut meliore inclusa metallo.

Accipe nunc quid opum vel vterque, vel altera dotis
 Contulerit. Puer Henrici spes magna parentis
 Vnus & imperij Francorum ac nominis heres
 Designatus: at illa suo Regina marito
 Scottorum tabulis Regnum dotalibus affert.
 Paruum (inquis) paruum, fateor, componimus illud
 Si nostro. sed cuius opem sensitque paratum
 Non semel auxilium labefactis Gallia rebus,
 Cùm bellum gererent nostris in finibus Angli,
 Desertam illorum patriam simul agmine facto
 Scotti incurvabant. metus hic sua protinus illos
 Respiceret, & nostris cogebat cedere terris.
Quinetiam tellus his tam fœcunda virorum,
 Tamque ardens animus bellique incensus amore,
 Vt cùm alius premeret vicinum exercitus hostem,
 Suppetias alius nobis laturus eodem
 Tempore, carulei transmitteret equora ponti.

*Pro quo rex Scottus frater sociusque vocari
 Regibus à Francis meruit: stipantque frequentes
 Semper adhuc Scotti Francorum corpora regum.
 Nunc quondam socia, & longo diuisa locorum
 Atque maris tractu, viuent & legibus iisdem,
 Et discent uni domino parere libenter
 Regna duo. At medij qui sunt utrisque Britanni
 Forsitan hostiles animos, odiūmque remittent:
 Hereditique ferent materni sanguinis ultro
 Imperium. vel, si malint contendere bello,
 Discent quid virtus possit coniuncta duorum.
 Magna quidem memoro, sed enim Dij cetera, Guinis
 Excisis, captoque iubent sperare Caleto.*

*At vos latitia, Galli Scottique, solutos
 Exhilarate animos, atque omnem ponite curam:
 Tuque Errice parens, & tu Catharina bonorum
 Tot Regum genitrix, & tu Soror optima Regis:
 Vos etiam fratres duo gentis lumina nostra,
 Clari ambo studijs ciuilibus, alter & armis,
 Quorum pulchra soror regi est enixa marito
 Hoc decus: Ille quidem moriens hac tanta videre
 Gaudia non potuit. natorum cura suorum
 Si qua tamen reliqua est patribus iam lumine cassis,
 Ipsum credibile est latari virgine tali,
 Et tanto genero: grauiter neque ferre vetustum
 Gentis adoptiuo cognomine crescere nomen.
 At mater regina libens spectacula cernat
 Hac oculis, nec ferre via cursusque laborem
 Extineat, nec se rapidis committere ventis.
 Sed potior pietas, & rerum publica cura
 Distinet, in uitamque locis consistere cogit.
 Omnes præterea quibus aut bona, vel quibus aqua
 Mens fuit, hunc faustis fortunatisque diebus*

Inse-

Inseruere diem, atque eius meminisse nepotes
 Præcipiunt. Ipsi Reges, quos ordine stanteis
 Cernimus ex altis forâ respectare columnis,
 Exultasse mihi, signumque dedisse videntur
 Latitiae. tanto mage ferrea corda quibusdam
 Sunt hominum, quam vel statuis è marmore ductis.
 Nam quid iactatas memorem per compita voces,
 Multorum & fictas lacrymas, perijisse ferentum
 Omnia: & abscissam longos spem pacis in annos,
 Si Francis illæsa fides, Scottisque maneret?
Quinetiam, versis animis, noua fœdera Regem,
 Atque alias aliasque nurus spectare iubebant:
 Vnam autem gemina (credo) iam prole parentem,
 Bis totidem natam quot Regis filius annos,
Quæ res visa parum, vel inquis auribus, aqua.
 Iccirco Regi configitur esse Philippo
 Nubilis, & matura viro iam filia, nobis
Quam spondere velit, finemque imponere bello.

Hac primum fabella creauit Regis amicis
 Inuidiam: detecta, aliquo post tempore, risum
 Commouit populis. tam vana & turpia liuor
 Sape malus stultos adigit prorumpere verba:
Quos ego commoneo, perfectis denique rebus,
 Desinere in vulnus pueriles spargere nugas,
Desinere & quæ visa Dei sunt, tendere contrâ.

Num studijs, genere atq; opibus, num denique forma
 Inuenient aliam quæ se huic componere possit?
Quid promissa fides, cùm flens regina puellam
 Mater adhuc teneram Regi transmisit: & illo
 Pignore firmavit tabulas & pacta futuri
 Coniugij? vel tot precibus votisque petitam
 Perfidiosa suis nunc Gallia reddit amicis?
 Illa viro respecta, aliij cùm nupserit, omnem

Semper agat vitam non immemor ante repulse:
 Et iustum cupiens ulcisci irata dolorem,
 Cum ducibus nostris gerat implacabile bellum:
 Aut fæde populetur agros, aut nauibus ignes
 Injiciat, nostrique infestet littoris oram.
 Ut nec commoueat se: tamen Anglia nullum
 A tergo metuens, consensis nauibus, hostem,
 Tetra magis, belloque incumbat durior uni.
 Sic nobis veniat cum damno dedecus ingens.
 Dij tantum prohibete malum, atque auertite nostris
 Verticibus. nimis illa nimis cum dote remissa
 Gentis Aquitana coniux magno stetit olim
 Regibus. hic nostras veterum malus error auorum
 Erudit mentis, & cernere fecit acutum.
 Vos inimicitias, odia aut priuata secuti,
 Non potuistis item perpendere, quid sit honestum,
 Et quid damnosum, aut communiter utile nobis.
 Tempus erit, cum lata domus se regia tollet
 Natorum numero, & diuinæ stirpis honore.
 Quot dabit illa viros, tot erunt tribuenda viritim
 Regna superstibus. continget Gallia primo:
 Proximus Insubrum populos, omnemque tenebit
 Italiam, Alpinis à montibus usque Tarentum.
 Hic Scottis & iura dabit: reget ille Britannos.
 Accipient alias alij mox ordine sedes.
 Sic totum natis genitor dispergit orbem.
 Hac mihi namque suo vati prædixit Apollo.
 Quæ mea posteritas (ut spero) lata videbit:
 Et dicet (si nostra manent modò carmina) dicet:
 Ista olim iam noster avus ventura canebat,
 Maxima pars hominum fieri cum posse negaret.

Ad CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem. 8.

VNCE etiam cari morbo qui forte nepotis
 Restiterat, vestri gregis unū subtrahis. O, me
 Pegasus hinc aliquis raptum per inania cali
 Nubila, felici Remorum sistat in urbe,
 Te videam studijs audiē cupidēque fruentem
 Prima luce: dein cūm tertia fugerit hora,
 Irriguo longis obeuntem passibus hortos.
Quid si te sacrī operantem magne sacerdos:
Quid si conficiam, ex alto pia verba tonantem?
 Nā magis oblecter, quām cūm laudata legenti
 Principis obsigno rescripta, precēsue nocentum
 Cognosco. tum si miserum fortuna molestis
 Eripuit fucis, siluae secreta propinquæ
 Excipiunt: sterilesque perambulo solus arenas.
 His tectus latebris aliquid vel cogito mecum,
 Scribo, legōue, nec exigitur pars vlla diei
 Latius. o, miseros vani quos plena tumultus
 Vita iuuat, resonansque forum clamoribus altis.
 Atque ego præcanis & mento & crinibus, essem
 Vnus in his; nisi tu soluisses vincula dextris:
 Victor ut Alcides eduxit Thesea vincetum
 Infernis domibus. sed enim tibi gloria maior
 Surgit, ab immundis lustrata sordibus ara
 Injustitiae, quanuis obtrectet turba malorum.
 Parca, tenax, & amans lucri natura, grauatae
 Largitur quas res precio mutare solebat.
 Nec si tantundem mercedis fiscus auaro
 Annumeret, non ille reis auferre licenter
 Malit, & infami probrum coniungere lucro.
 Impius ut poscat non tam stipendia miles,
 Quām scelerum veniam, libertatemque vagandi

*Per socias impunè domos: quòd si mala tantum
Consuetudo valebit, ut utile vincat honestum,
Non ideo minor huius erit pòst gloria facti.
Quondam etiam iacuit præsens incognita virtus,
Quam mirata sequens etas est deinde nepotum.
Ecce tibi veniunt, qui legem principis ultro
Accipient: legisque authorem ad sidera tollant.*

Ad M A R G A R I T A M Regis sororem.

FFLICTVM Regina malis, & pondere pres-
sum
*Inuidia, tua me virtus & dextra leuavit:
Illa quidem fessis hominum succurrere rebus
Sueta prius, sed adhuc illustri cognita nullo
Conatu, nullaque insignis & ardua palma.
Hac tibi pugna semel fortipugnata lacerto,
Hac magnum præclaradabit victoria nomen:
Et posthac documento alijs erit omnibus, ipsos
Nec contra Reges, nec contra exurgere Regum
Divinam sobolem, stultorum more gigantum:
Qui se diuinitijs freti iactare per urbes,
Et iam magnanimis opponere Regibus audent:
Qui cum auro parere sibi mortalia cogant
Omnia, mercentur titulos, mercentur honores.
Indignum clamant tantum potuisse sororem
Regis apud Regem: atque suas cecidisse queruntur
Ad terram fractas, hoc tanquam vulnere, vires.
Qui te condemnat responsum non feret à me,
Sed mage stultitia damnabitur. Ac mala quondam
Verba Deos contra si proferat impius, illos
Excusare alius, defendere nemo laboret:*

Parcere

Parcere sed dictis iubeat, lingua mne recidi
 Insano. Iam ferri Adamas ut respuit ictum,
 Haud tua vita secus spurca conuicia lingua
 Reijcit. At nimia hactua nostri cura notatur.
 O plebs, o, & vulgus amans sua commoda tantum!
Quid pede tu Reges tecum metiris eodem,
 Nec curare putas aliena? sed est tamen inter,
 Est te non minimum discriminis inter & illos:
 Tu tibi, non alijs etiam prodeesse laboras.
 Regum progenies celo cognata, bonorum
 More Deum, nobis & nostra tota saluti
 Inuigilat: multaque suos ope gaudet amicos,
 Gaudet & auxilio studijs opib[us]que iuuare.
 Nec verò tantum (si restua Virgo fuisset)
 Nauasses opera. iam dudum sponte dedisses.
 Victa manus. Ego me fateor non antemerentem
 Hac cepisse tuo bona munere: sed neque dignum
 Pro quo susciperes tantos Regina labores,
 Et pro quo certamen atrox pugnámque subires:
 Nec mea causa tamen (quanquam sermone potentum
 Et linguis vexata fuit petulanter inquis:)
~~Nam~~ se ratione potest, causáque tueri.

Stat mecum imprimis, stat Regis aperta voluntas
 Tot verbis testata palam, totiesque frequenti
 Conuentu procerum, toties astante Senatu:
 Regis in arbitrio porrò est unius, honores
 Largiri quibus ipse velit, qui morte caduci
 Rursus ad authorem redeunt: neque deinde sequuntur
 Heredes, alia ut proprio qua iure tenemus.
 Concessis tantum licet his, dum viuimus, vti.
 Hunc ergo, si me voluit, cùm posset, habere,
 Cur adimis, cur Rege datum mihi tollis honorem?
 Nam cessum à moriente mihi donauerat (inquis)

Ille prius: potiorque mea est sic tempore causa.

*Dicere te possum mentito nomine Regi
 Obrepisse, mihi que adeò nec futilis author
 Rex erit. Audisti & meministi sàpe querentem
 Tantum audere homines, ut fraudem innectere Regi
 Haud dubitent, cuius neque te Cornelia facti
 Soluit adhuc meritis debes quas improbe pænis.
 Sed facte pænis & legibus esse solutum,
 Atque impunè tibi licuisse obrepere Regi:
 Non tamen hunc etiam poteris dissoluere nodum.
 Si monstras Regem pure donasse, remitto:
 Sin est conditio verbis adiecta disertis,
 Si quadraginta superauerit ille diebus,
 Quem biduo, summum triduo post constitit agrum
 Interijsse, potes cessò contendere iure
 Esse tuum, quod sors & rerum tristis ademit
 Euentus, cum sit cedentis morte soluta
 Cessio? sed positam contendis tollere legem.
 Aio ego, Rex ait ipse, negas tu: cui mage par est
 Credi? nempe recens factum est, & non ita pridem
 Res ea gesta. sedet qui testis & arbiter idem,
 Cuius nulla fidem labefactat gratia, nulla
 Suspicio minuit: mentitum dicere regem,
 Illius eiurare forūmū audebis iniquum?*

*Rursus, iure negas factum, & me legibus urges.
 Hic magni quoque regis in arctum immensa potestas
 Cogitur: augustosque patres pulsare vetatur.
 Quid tu dandorum leges praescribis honorum
 Regibus: & falsos trahis ad tua commoda sensus?
 Vnde ad nos venit, dic sodes, clausula? cessas
 Quæ iubet esse ratas ita spes, cessumque valere
 Si quadraginta post vixerit ille diebus?
 Non descripta sacris ad res exinde profanas*

Translit

Transit? At sacrum prohibent quoque vendere leges.
 Tum tamen hac ratione forensem excludis honorem,
 Ut sacrum nec vendibilem, praeclarus & author
 Iuris & interpres. Nam cedere sacra profanis
 Si minus est licitum, cur sit meliore sacrorum
 Cessio iure, nec euentu suspensa futuro
 Confestim valeat, cum catena qua propè nostro
 Sunt in mancípio, mox publica munera quanuis
 Cessa cadant, nisi legitimum decurrere tempus
 Cedenti post fata dabunt, iterumque recurrens
 Luna dies certos languentem viderit agram?

At meruit viuens ea præmia ferre Poterū:
 Commeritum certè fateor, dignumque videri
 In medio statuam cui ponat curia templo:
 Nec Regis studium retraho. sed utrilibet ipse
 Cum posset dare, si mihi dat, non eripit illi.
 Nec verò semper tribuit plus ille merenti:
 Et fauor, & meritis interdum gratia prestat.
 Nec semper diues melior prelatus egeno est:
 Nectam augenda nouis opibus locupletis amici
 Copia, quam miseri atque inopis fortuna leuanda est.
 Adde quod heredis persona remotior uno
 Ipsa gradu, nec sape refert probitate parentes,
 Non etiam patrio semper succedit amori.
Quanquam hic nulla mei ratio fuit: ille sorori
 Promissum vetus exoluuit, me iussit ab illa
 Accipere, acceptum voluit me ferre sorori.
 Ergo si meritis res penditur, haud sua quisquam
 Contulerit Regina tuis. Nunc falce premenda
Quorundam voces hominum, qui fronte sevra
 Magnificisque solent aliena reprehendere verbis.
 Ambitiofa quidem res est viuentis honores
 Poscere. Quid nimium fateor si patris amorem,

Si maiore aliquid studio fecisse puellæ
 Dotanda causa, non excusabile factum
 Indulgentis erit genitoris? an illius annos
 Corripui; vitamque veneno, aut fraude petini?
 Tu verò custos agrique fidelis amicus
 Cùm pretio tibi sacrum essem depactus honorem,
 Quid tum, quid porrò cupiebas? nempe quid? agri
 Interitum nisi mox celerem, rata quo magis essem
 Pactio, mancipiumque rei tibi cederet emptæ.
 Confer utrumque simul factum, nihil esse videbis
 Quo te præcipue tollas. verum audio patres
 Collaudasse tuum. taceo: ne cogar in ipsos
 Dicere, quos semper colui, quos semper amauim.
 At malus est index omnis qui rumpitur intus
 Inuidia, qui se medium fert litibus ultro,
 Inq[ui] sua cupidè properat ius dicere causa.
 Victus, ad heredem nos reiçis. Illius urget
 Gratia nos populique fauor, noménque parentis.
 Si gener aut natus patris sibi poscat honorem,
 Vix habeam certè contrà quid dicere possim;
 Hoc nisi, magnificis ita visum regibus esse,
 Quorum est arbitrij res tota. sed hic neque genti
 Gloria, nec deductus bonos maioribus olim
 Quaritur heredi: tantum pro merce reposcit
 Illicita premium patris prædiuitis heres
 Filius. aude illi factam nunc dicere fraudem.
 Aspice quæ contrà fuerit mihi causa parenti:
 Scilicet ut nubat iuueni dotata marito
 Filia. quam sine dote viro si tradere possim,
 Et præsens aliunde mihi sit copia, nunquam
 Ad regem toties adeam, Regisque sororem.
 Me mea paupertas iam multos impulit annos
 Regi ferre preces, & nata poscere dotem.

Dat

Dat bonus, accipio: nec eo sum ditior uno
 Aesse, quod accepi mox annumerare necesse est.
 Hic capit, ut condat, vel auaro in fænore ponat.

Sed vos urbani locupletes atque beati,
 Vobiscum certare alios scelus esse putatis,
 Propter diuitias, quibus omnia ducitis æquum
 Cedere, propter opes, quibus & regnatis in aula,
 Oppidâque & vicos vestra ditione tenetis.
 Saltem aliquid virtuti, aliquid concedite nobis.
 Si locus est aditusque ad publica munera solis
 Diuitibus, si nil inopes sperare iubentur:
 Nil à Rege ferunt: studia omnia ubique necesse est
 Concidere: & virtutis iter studiumque relinqu.
 » At vos cum vestris potius pereatis amicis,
 » Hoc est cum nummis, quam tot bona scripta, tot artes
 » Ingenua iaceant, & virtus optima ruit.

Ad CAROLVM Cardinalem Lotharenum. 10

Si Pacem tecum referes, tua munia Regi
 Et populo nō grata minus promittere possum,
 Quam fraterna fuit nuper victoria pulsis
 Hostibus, & capto magna cum laude Caleto.
 Ingenium tibi Dij, sermonem & verba dedere,
 Quis animos regere, & quouis impellere possis.
 Nec renuunt hostes, nec pacem nolle Philippus
 Dicitur. at Christerna sui cupidissima nati,
 Non unquam teneris missura amplexibus illum est,
 Quem bello speret ne quicquam posset teneri.
 Quo sit nostra loco, quo res, neque te fugit, hostis:
 Opprimimur Celte pariter, Belgæque malorum
 Ingenti cumulo: que nos accersimus ipsi.
 Iam nimium longo vexatur lassa duello
 Gallia: iam rerum damnoſa mole fatiscit.

Præcipites coguntur agris migrare coloni,
 Atque alio sub sole nouas sibi querere sedes:
 Ipsa quoque immodicis plebs vectigalibus impar,
 Oppida, certatimque domos & tecta relinquit.
 Nobilitas longa sumptus, & ferre laborem
 Militia se posse negat. nec iam locus usquam est
 Pressa mali videoas ubi non vestigia tanti.
Quis modus irarum, finisue aliena petendi?
 Hoc animis odium, lacrymosi & semina belli,
 Iam dudum, iam tempus erat deponere Reges:
 Iam satis experti bello, quid poscit uterque,
Quasque trahat secum & quantas in prælia vires.
 Barbarus externis ideo conscribitur oris
 Miles, ut obuersa Turcis statione relicta
 Ferrum in nos amens, in nostraque viscera vertat?
 O cecas hominum mentes! dum mutua stulti
 Pastores odia excent, lupus intrat ouile:
 Séque super caulas saltu iacit, & pecus omne
 Dentibus infrendens laniat, pecorisque magistros.
 Namque malū hoc domibus si nodum adrepere vestris
 Sensitis, moueant aliena pericula saltem:
 Et Rhodus, & patruo non pridem erepta, Philippe,
 Buda tuo, & misera bis iam tentata Viennæ
 Mænia: que tristem dederint si versa ruinam,
 Pugnandum hic nobis vicini ad flumina Rheni
 Cum Turcis erit, atque Scythis, cum milite Greco.
 Forfitan huius erunt tot tantaque præmia belli,
 Ut valeant abolere metum victoribus omnem:
 Nempe aliquod positum est opulentum & nobile regnum
 In medio, latèque patens prouincia, parti
 Alterutri cessura Deum quem munere vincet.
 Huc ades, atque ex præteritis venientia rerum
 Collige: non obscura dabunt se signa futuri

Tem-

Temporis. Istorum donec vixere parentes
 Triginta totos bellum gessere per annos:
 Exhausere suas profusis sumptibus urbes,
 Multa virum turpique dederunt millia letho.
 Et quid post tantos morientibus usque labores,
Quid lucri redijt? prorsus nihil. utraque multis
 Saepem malis concussa, steterunt finibus iisdem
 Regna tamen: nec quicquam alter decerpit ab agro
 Alterius. tam saepem cadunt studia irrita regum.
 Alter quinetiam senior iam plenus honorum,
 Cum iuuenem amissi regem genitore superbus
 Despiceret, nec stare paterno fædere vellet:
 Illi congressus male, fugit: & arma coactus
 Ponere, & infelix patrijs decedere regnis:
 Ut viuens funus sibi duceret, atque sepulchri
 Ultima in Hesperia solennem conderet aram.
 Vertit post paulò Fortuna, vicemque Philippus
 Reddidit Errici ducibus. nec longa fuere
 Gaudia victori, capta mox urbe Caletum,
 Et penitus nostro depulsi orbe Britannis.
 Nunc iterum summis bellum reparatur utrinque
 Viribus, ac si primum hodie noua prælia tentent.

Quando igitur sine pace nequit manus ullâ mederi
 Tot tantisque malis, adhibe vim pectoris omnem,
 Ingenij, lingueque, ac vocis melle fluentis
 Suauius. hanc nobis optatam confice pacem,
 Lotarene. tibi debebit Gallia multum.
 Nil te, pontificis cura, nil dignius unquam
 Suscipes. mandata tui suprema magistri,
 Promissam pueroque fidem seruare memento.

Hoc faciens, querna in reditu cingere corona,
 Et meritum Patris patriæ cognomen habebis.

AD AMPLISSIMVM ILLV-
STRISSIMVM QVE PRINCIPEM
CAROLVM CARD. LOTHARENVM,

Epigramma.

Hoc etiam loculis munus tibi, Carole, nostris
Mittimus: hoc gratum, Carole, munus habe.
Ecce paruum, fateor: verum quo forma regendi
Expressa est magni quamlibet Imperij.
In multis, haec pauca manu, præcepta notaui,
Visa mihi nostris moribus apta magis.
Quæ Rex te longè discet meliore magistro:
Séque Patris dignum reddet imaginibus.

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
seu sermonum liber quintus.

De sacra FRANCISCI II. Galliarum Regis initiatione,
regnique ipsius administrandi prouidentia,

SERMO.

• I •

*A E L E S T I est oleo Maria Puer vñctus
ad aram
Virginis: hoc felix ut sit faustimque pre-
camur:
Tithoni lōgos superet vel Nestoris annos.
Talibus interea dicit regnare magistris,
Qualeis non alios Regum prior extulit atas,
Nec quondam puero delegit mater Achilli.
Dicit difficilem longè plus omnibus artem,
Antiquos ut amet regere & defendere fines
Imperi: dominis quæ sunt aliena relinquat.
Illum vicini reges venerentur, ut alto
Sanctum aliquod terris demissum numen Olympo:
Illi exenti cupiant componere lites
Arbitrio populi, cupiant discedere bello.
Nec tam fortis amet dici, quam iustus, & armis
Parta per humanas fugiat cognomina cades.
Obseruet promissa, fidemque immobilis hosti:
Nec pacem in bello, neque bellum in pace requirat.
Aut quid discipulos Christi nos esse fatemur,*

y ij

*Si nulla in nobis expressa illius imago est?
 Haud minor in patriam pietas, ciuésque tuendos
 Cura sit: ut patrum bonus illis præstet amorem.
 Tardus & ad pœnam dubijs, idem acer apertis
 Criminibus vindicta, rigidus legumque minister.
 Nec res iudicio finitáisque ordine lites
 Rescindat: nec supplicio pœnaue nocentes
 Damnatósque leuet, legum nec vincula soluat.*

*Siue magistratus, sacrorum siue legendi
 Pontifices, secum ipse diu multumque requirat
 Ecquis apud ciues tanto sit dignus honore:
 Nec precibus, pretiōue locum det, equisue citatis:
 More sed antiquo, lecti proscribat aperte
 Pontificis nomen, vel iudicis. audiat omnes
Quorumcunque hominum voces & dicta. morando
Consilium melius capiet, neque serò pigebit
 Agnouisse malum re denique turpiter acta.
 „Quos non fallit enim Reges inscitia rerum?
 „Aut quenam vitare dolos prudentia possit,
 „Vni cùm plures facti insidiantur amici?*

*Nam quandoque dies veniet metuenda futuri
 Iudicij: quam nemo diem rex, siue senator,
 Siue magistratus fugiet. poscetur ab ipso
 Principe non tantum rerum quas gesserit ipse,
 Subtilis ratio: verū & quas gesserit olim
 Improbus aut index, aut praua mente sacerdos,
 Aut alij, quibus est delata à rege potestas.
 Ille miser pœnas alieni criminis, immo
 Exoluet proprij, qui non prouiderit antè
Quos, quibus, immeritos viuens mandaret honores;
Quos siue minus dignos sacris preponeret aris.*

*Nec mihi dignus erit diuina humanaque iura
 Qui didicit, si non idem coniunxerit æqui*

Atque

Atque boni studium, si non pietatis amorem:
 Et nisi pauperibus faueat, locupletibus aequè,
 Et nisi templorum redditus largitur egenis.
Quò mihi nobilitas, quò vana scientia rerum,
 Si pietas aberit sacris, à Indice virtus,
 Si venalis erit Prator: si fonte lauamur,
 Vngimur: & terra depenso condimur auro?
 Ex his nulla igitur redditura pecunia rebus
 Regali fisico, redditura est nulla ministris.

Nec tamen ille suos, ne quos Republica nummos
 Suppeditat, demens alios conuertet in usus.
 Nec dabit indignis, nebulonibus, aut parasitis:
 Sed bonus ut tutor, qui se rationibus olim
 Cogitat ad strictum, summa pietate fidéque
 Rem geret, atque noui res ecabat inania luxus
 Instrumenta: modum veterem patriūmque reducit
 Vestibus, & mensis. sic vectigalia porrò,
Quæ vis præteriti sua sitque iniuria belli,
 Par erit atque decens immensa remittere plebi:
 Contentum paruo paucis nam rebus egere
 Conuenit. illa tamen rodat ne bestia fiscos,
 Néue palatinus sorex, aut blatta, videbit.

Scilicet hæc pridem toto fædissima regno
 Inualuit pestis virésque & robora pascit
 Imperij: vix quarta redit vel tertia Regi
 Pars canonis. Nimium multi regalibus uncas
 Admouere manus loculis. reuocandus in arctum
 Ille ingens numerus: frānanda licentia furum.
Quò magis id fiat, néue hac scelerata propago
 Patronos habeat defensorēsque nefandi
 Criminis, hoc mihi sāpe monendum & sapius, omnes
 Abstineant donis, præsertim quique futuris
 Iudicijs præerunt, & quorum est summa potestas.

„ Tam firmū nihil est, tam clausum, aut denique sanctū,
 „ Quod non expugnet vis auri: nec minus est fur
 „ Qui prædæ partem capit, ac qui surripit ipse.

Tu furem excusas Regi corruptus ab illo,
 Restituīsque loco damnatum, turpiter unde
 Exciderat. quid agis? nempe hoc, furetur ut anté.
Quid, prater veniam, censes cùm præmia furi
 Danda velut merito? pudore est, pudor, addere plura.
 Ergo paucorum fidei mandabitur arca
 Publica: nam valde est custodia lubrica nummi.
 Ipsi custodes custodis egere videntur.

At fiscos augere malis rationibus ullis
 Ne cupiat, fictique suos ne criminis unquam
 Insimulet, iustōue rei, nec fine peracti,
 Ne bona liberto properet donare potenti.
 Saepè bonus minimèque nocens sectoris auari
 Opprimitur studijs: & crimine concidit uno,
Quòd pulchras ades, vel opimum possidet agrum.
 Nemimis etiam vel delatoribus aurem
 Præbeat, iniustōue sinat succumbere quenquam
 Iudicio, ne pro compertis atque probatis
 Accipiat, quæ vox inimica vel emula finxit.
 Turpe quidem miseros vita spoliare, bonisque:
 Turpius at recti specie falsisque latenter
 Testibus appositis, & iudice non satis aequo.
 Condemnat cupidè nimis illum Prætor iniquus,
 Cui putat iratum Regem, vel Regis amicos.
Quòd grauius peccant patulis qui crimina Reges
 Auribus accipiunt quæ de quocunque feruntur:
 Præsertim inuisum vel detestabile crimen
 Cùm forte arguitur reus admisisse: velut si
 Maiestas populi vel Regis laſa putetur,
 Intendit parteis animum Quæsitor in omneis:

*Ipsa fidem, simul est audita calumnia, fecit.
 Occidit infelix intra ipsa exordia, nullo
 Sape suo merito : sceleris vel temporis ardens
 Inuidia potius. neque post adiuuerit illum
 Commonstrare dolos, fictumque ostendere crimen.
 Prima semel defixa animis hædere, nec unquam
 Stultitiam volet ille suam quicunque fateri,
 Credulus & præceps : sed prima tuebitur usque,
 Et semel offendum constans offendere perget.*

*Quarendum fuerat, quis sit delator, & in quem
 Dicat, quoque animo : prior eius vita reine
 Absentis melior. nam qui bonus ante fuisset,
 Asum immane nefas subito, vix credere par est.
 Si tamen urgetur res suspitione, vocandus
 Est reus, obiecto coram ut se criminis purget.
 Horrebit vultum falsus delator, & ipso
 Aspectu confusus erit, dignamque subibit
 Pro scelere immanitanto sub iudice pænam.*

*At delatorum genus utile, seu nocentum
 Ne Regem lateant peccata, bonosque malosque
 Ut quanvis absens facile internoscere possit.
 Est ita : dum norint sibi non impune futurum
 Si quid in auriculam mendax effunderelingua
 Ausa fuit. tua mebis, Carole, dextera saluum
 Praefudit à rabidi ferali dente leonis:
 Nec metuam diras unquam te vindice linguas.
 Atque utinam quam se præclara est ultius Apelles
 Insignis tabula, tam nostro carmine possum
 Exprimere, hoc quam sit teturum exitialeque monstrum
 Regibus & populis : quantas det sape ruinas.
 Ostendam planè quibus orta Calumnia surgit
 Principijs : ut Avaritiam, toruimque tuentem
 Inuidiam comites secum trahat, ut mala blandis*

*Insinuet dictis, & blando carmina vultu.
 Regem autem stupidum, buccisque fluentibus, ore
 Distorto, fœda facie, rudentis aselli
 Auriculis, quo cunque vocauerit illa, sequentem.
 Ipsius ante fores delator & ostia circum
 Excubat obseruans, ut verus ne quis amicus
 Ingrediens somno stertentem suscitet alto :
 Et faciat, tenebris amotis, cernere verum.
 Sic perit ille miser fictis ignarus & absens
 Criminibus, quoniam purgandi oblata potestas
 Nulla sui, vel Rege aliud curante, vel istum,
 Ut magnum longumque nimis, fugiente labore.
 Fac non nolle, tamen studijs illius honestis
 Obstabunt, aliquique moras & tempora necent:
 Pratermissa semel referet se occasio nunquam.*

*At noster facilis aditus venientibus ultro
 Praebet populis, oblatos ipse libellos
 Accipiet manibus, lacrymosas ipse querelas.
 Audiet, & responsa dabit poscentibus ipse.
 Quam iucunda, putas, facies est regia, ciuii
 Et quam grata suo? tanti nihil esse videtur.
 Nunquam, dura licet, grauis illius ore repulsa est.
 Annuit: hoc quodcunque etiam debebimus ipsi.
 Respuit: audiuit prius is tamen, inde negauit.
 Atque ita nemo ferè tristis discedit ab illo.
 Et patrum fama est atate fuisse, iuberent
 Qui mollem Reges & inertem ducere vitam,
 Nil agere, & leuibus traducere temporā nugis:
 Nullum congressu, nullum sermone petentem
 Dignari, celso tenues contemnere vultu:
 Ab iucere imperij curam, nullamque suarum
 Luce voluptatum, nullam intermittere nocte:
 Is fructus regni tanquam si maximus esset.*

Tales

Tales Assyrij Reges, Francique fuere,
 Tota palatinis dum rerum cura Magistris
 Cesserat: hec illis regni socordia finem
 Attulit, his animos contra ius fasque rebelles.
Quare nec fidum potes hunc nec regis amantem
 Dicere, qui celsos usurpat regis honores,
 Abrogat imperium domino. Capitale nefasque
 Est Persis habitum solio sedisse tyranni.
 Tu solus regnes, solus domineris in aula,
 Nil adeo regi prater diadema relinquas,
 Et nudos regni titulos, & nomen inane?
 » Quid non ambitio, quid non mortalibus auri
 » Suadet auara fames? moderata potentia quanto
 » Iustior est, & quam magis expers ipsa pericli?
 Nec sit rex igitur vel iners, vel mollis, & otium
 Atque voluptatum cœno demersus in alto.
 Regem namque volo, non fucum inducere regnis.
 Nec sibi plus sument comites, quam legibus aquum,
Quam mos, & ratio, quam rex concesserit illis.
 Nec verò ludis reges prohibemus honestis,
 Venatique pilaque, virilibus insuper armis:
 Idque adeo si forte vacabit, & omnibus ante
 Defuncti curis fuerint, operumque soluti.
 At si continuò pergent assuescere ludis,
 Post agrè redeunt & tardi ad seria, cum res
 Exigit. iccirco pueri iuuenesque docendi
 Ante annos atque ante diem supponere duro
 Colla iugo, ne ferre laborem forte recusent
 Insolitum, grauior cum post accesserit atas.
 Anglus Aquitano Francos eiecerat agro,
 Et desperatis iam rebus Poto redibat,
 Hirrus & insignes armorum laudibus ambo.
 Atque, ut dura nimis belli fortuna ferebat,

Tectum ingens mæsti subeunt, Regemque salutant.
 Ille choros media ridens agitabat in aula,
 Permisus niueo carentibus ore puellis.

Et procul ut vidit, Scitene(exclamat) amici,
 Exercere pedes videor? Cui Poto vel Hirrus
 Tristia ducentes suspiria pectore ab imo:
 Nata inter ludos choreasque, sepultus amore
 Fæmineo, perdis pulchrum hoc & nobile regnum.
 At non incassum iuuenes ea dicta dedere.

Nam subito memorant ex illo tempore regem
 Mutatum, & positis conuersum ad seria ludis.

Seruandi studium gregis, armentique fidelis
 Pastor habet: cuiusque rei sua cura magistris.
 Ars etiam quedam dominari in bruta putatur.
Quam si turpe, malumque viris agrestibus artem
Negligere, aut nescire etiam: quam turpius istos
Qui præsunt hominum generi, non illa tenere,
Nec curare, quibus homines populique reguntur?

Rex igitur primis noster iam discat ab annis,
Qua tanto imperio dignum se reddere possint.
 Et quanquam fidis comitatum semper amicis
 Esse velim, nihil & moliri insigne, vel altum,
 Nil operæ pretium, consultis non prius illis:
 Non tamen usque suis diffidet viribus, ut non
 Audeat ipse aliquid per se, ut non antè remotis
 Omnibus, in tacito se consulat ipse recessu,
Quid regem deceat, quid honestum, aut utile factu:
Quam rem suscipiat, quibus explicet inde ministris:
Vt caueat vitetque dolos, & praua suorum
Consilia, ut monitis addat melioribus aurem.
Quinetiam admissus semel imprudentibus error
Multorum erudit mentes; vitaque sequentis
Dux bonus, & sapiens est regibus atque magister.

Hoc

*Hoc faciens lapsus sum turpiter : hic mihi stulto
Verba dedit : posthac nobis erit ille cauendus :
Hunc mihi delegi recte cui credere possim.*

*Sic medium teneat, neque se plus diligat aquo
Elatus blandis hominum sermonibus, aula
Quos habet innumeros : neque se negligat ipsum.
Sed grauis ut censor, voces & verba loquentum
Expendet : fictis veros distinguet amicos.*

*Atque utinam centum genitrici pro roget annos,
Proroget uxori, atque amita Deus : & tibi fratres
Longa duos praestet venturi temporis etas
In columnes, ortos Lotari sanguine fratres :
Huncq; senem profugū modo qui renocatus in aulā est,
Vnde per inuidiam pulsus deceperat olim.*

*Non pia, non & fida tibi, Rex maxime, deerunt
Consilia his viuis. Res (si vacat) aspice cæptas,
Aspice prima tui quæ sint fundamina regni,
Maiorum nemo posuit meliora tuorum.*

*Non tamen iccirco tibi palpum obtrude, vel illis:
Nam quid sola potest hominum prudentia ? verū,*

*Principium tibi sit, bone Rex, & norma regendi
Imperijs, assiduus timor & reuerentia sancti
Numinis : hac præeat tanquam fax semper eunti.
Namque homines, quanvis præclara mente, fidéque,
Multæ vel ignari peccant, vel non in honestis
Impulsi studijs, aliquæve cupidine, multa
Mille modis alijs etiam sine fraude ; parique
Involuunt errore animos, & pectora Regum.*

*Non ita celestes animæ, quibus omnia semper
Cognita sunt penitus rerum quecunque geruntur.
Nec fallit quenquam Deus, & neque fallitur ipse.
Hic tua cæca reget tenebris vestigia noctis,
Luce reget media : nemo duce labitur illo.*

*Cuius nempe vicem quando geris, & tua nulli
Magnorum cedit collata potentia regum,
Omnia dicta (quoad poteris) tuaque omnia facta
Assimilare Deo, debesque accepta referre.*

*Et quoniam (veteres ut dicunt) Maximus idemque
Optimus est, talem quoque te praestare memento.
Nos autem, qui visum ulli notumque negamus
Esse Deum, tamen & qualis sit patria virtus,
Majestas & quanta Dei genitoris, ab ipso
Conicimus Nato: qui se mortalibus olim
Miscuit, & pariter vixit, mox deinde reuixit.
Quem viuum quisquis vidit, putet ille Parentem
Se vidisse: fuit nam vera ipsius imago
Filius in terris. noscendi haec una Parentis,
Præterea via nulla. sed ille per aethera purum
Iampridem elapsus, celso consedit Olymbo.
Atqui multa sui nobis monumenta reliquit
Ingenij, morum, vera pietatis: ab illo
Tradita perfecta manauit formula vita.*

*Ille Deum quo sit cultu, qua mente colendus,
Qua prece conueniat placari, & quam bene grata
Ipsius ante aram cordis cadat hostia nostri,
Edocuit, verum templisque indixit honorem.
Omnibus hunc animi nervis, & pectore toto
Diligere, atque aliud nihil aquè ius sit amare,
Qui calum, & stellas, & totum condidit orbem.
Nos genuit, pascit genitos, alit, educat almo
Vbere: parciteis merito quos perdere possit.
Et quis enim nostrum peccat non omnibus horis
Supplicio condigna grani? tamen omnia tentat
Ille prius, sanguini faciat quam nubibus ignem:
Datque locum venie, quoties se surrigit ante
Lapsus homo, & vita mutat meliore priorem.*

Qualis

Qualis amor Domini, talem nos inter amorem
Reddere, & auxilio miseros opibusque iuuare
Præcipimur, nullam reminisci temporis iram
Præteriti, nullam ad Solem perferre cadentem:
Et faciles ultróque aliorum ignoscere culpæ.
Hoc nos priuati, quibus est cognatio nulla
Cum superis, facimus: quò reges æquius omneis
Dys genitos facere, & calo se reddere dignos.

Tu verò cui summa Deo delata potestas,
Quique etiam præstas alijs tam regibus unus,
Quam reges alios plebi præstare videmus,
" Tu bonus & clemens esto, similisque Deorum,
" Qui celos habitant. propria est clementia regum.
" Tu malis seruare tuos, quam perdere, cines:
Et quam olim veniam expectas à rege Deorum,
Impertire alijs hominum rex. utere parcè,
Aut nunquam, horribili gladio, nisi penè coactus
In desperatos, medicorum more, secantum
Arida qua modo sunt, & putrida corpore membra.
Est quiddam medium: nec laus quærenda severi
Supplicijs hominum, nec laus clementis & equi
Est veniam pañim tribuenda, & dissoluendis
Legibus. Exemplum non longè extráque petetur
Lenis mansuetique animi. fer lumina retró.
Vel genitore tuo, vel auo, clementius unquam
Nil sumus experti. facilis vel promptus ad iram
Neuter erat: iecur & placabile pectus utriusque.
At genitrice tua quæ fæmina mitior illa est
Omnibus in terris? quæ cùm excandescere nuper
Iure videretur casu potuisse marito,
Non solum non ulta suos est illa dolores,
Sponte sed ignouit, suaque ijs permisit habere,
A quibus atroces animis exceperat ictus.

*Ignouere suis obtrectatoribus ipsi,
Quorum consilio stat adhuc res Gallica, Fratres.
Multæ noui quæ ferre solent exordia regni
Damna, fugas, raptusque bonorum, vincula, cedes,
Nec sumus a quoquam passi, neque principe nostro
Sensimus. inuersus sonitum vix reddidit axis.*

*Ergo sis, Francisce, tuis & mitis & equis
Ciuibus: ac mandata Dei cultumque perennem
Iam meditare puer, curam meditare tuorum.
Namque hac prima tua virtutis semina surgent
Paulatim, pariterque tuo cum corpore crescent:
Et super alta suos extendent sidera ramos.*

*Tunc neque nos puero sub rege fuisse pigebit,
Nec te discipulum tales habuisse magistros
Imperij, & iuuenem laudes aquasse parentum.*

A D I A C . F A B R V M .

REIS adeò totos descripsit & amplius orbes
Luna ferēs hiemem, pluuias, & frigora secum,
Quos ego nūc mēses? annus magis esse videtur,
Ex quo Francisci regis discessimus aula.
Nam quibus est dulci patria domibusque relictis
Trans maria aut montes, alio procul ire necesse,
Non illi properant celeri discedere cursu:
Sed mage respiciunt, retroque ad mœnia tristes
Conuertunt oculos: & si nihil obstat, ad illa
Prima sua etatis cunabula sponte recurrent.
Multæ quidem modò vera mouent, modò gaudia falsa
Mortales animos, sperare iubentia magnum
Nescio quid, felicem & in omnia tempora vitam,
Et patriæ inducunt obliuia dura, nouisque
Externo subigunt calo perquirere sedes.

Vt

Ut cùm conditio pulchri est oblata mariti,
 Ardet amore nouo mulier: via nulla volenti
 Difficilis; seu messis, erunt seu tempora bruma,
 Seu pedibus, fragili seu naue per aquor eundum est.
 Tales principio tangunt praecordia motus,
 Verùm ubi & illa via sese permisit, & unde
 Exierit, secum quos antè reliquit amicos
 Cogitat, & quam sape cadit spes vana futuri:
 Velle non mouisse pedes, extráque tulisse
 Limina. quinetiam vestigia forsitan, utrumuis
 Cùm poscit, referatque domum, redeatque libenter.
 Hec eadem optatum vidit simulatque maritum,
 Spernit amicitias veteres, carosque parentes,
 Et natale solum, & quicquid fuit antè puellæ
 Iucundum, atque nouo post omnia ponit amori.
 Et quis enim potuit vitare Cupidinis ignes?
 Aut quam fauus Amor sibi non parere coegerit?
Quicquid erit, non pauca animi tum signa dolentis
 Vidimus in vultu dominae: crebrique per omnem
 Sermones de rege viam, de matre fuere
 Principis, ut facile in uitam migrare putares.
Quæ mihi non memorare libet, ne versibus atris
 Obductum vobis renouem iam penè dolorem:
 Dicemus tantum dicemus carmine longo
 Ecquod iter nostrum fuerit, quas vidimus oras
Quorum hominum, & per quas vestigia fecimus urbes.
 Tum si iucundum, gratum, aut memorabile dictu
 Acciderit quicquam, narrabitur hoc quoque vobis.
 Egressi Blasis, qua rex est luce profectus,
 In Remorantina primùm consedimus urbe:
Quæ res, & quæ prima fuit tum causa morandi
 Vos audisse puto. nam cur ego cognita vobis
 Persequar, & vanis onerem sermonibus aures?

*Hinc Biturix adeundus erat, primusque Viarzo,
 Nobilis & Carli Mehuenus funere regis:
 Quæ regina tamen vitauit, Auarica necnon
 Mænia, ne ciues sumptu vexaret inani.
 Hac ego iussus iter feci, dominumque sequentem
 Deuia, vix Duni quarta post luce reuisi.
 An tibi Borbonias multo cum felle placentas,
 Et memorem fædo luctanteis aquore mulos,
 Sargiacum pontem, nemoro seque arua Colubra
 Inferna peiora via, peiora Pitini.
 Fertilibus campus, & Lori mollibus aruis?*

*Vrbis prima sua portas & sacra Molinum
 Templa coronauit: clausisque effusa tabernis
 Ordine tota suum plebs est comitata senatum.
 Venerat huc sextum ante diem dimissus ab aula
 Nuntius, & creta postes signauerat alba:
 Inserat & dominæ venienti occurrere ciues.
 Villanouanus opes reliquas monstrauit & hortos
 Extinctæ gentis: pendentiaque arbore poma,
 Media qua misit quondam (mirabile visu:)
 Fons etiam dominae testari visus amorem
 Maiores fundebat aquas caloque ferebat
 Altius. hic soles inuiti quinque moramur,
 Dum vagæ se referunt veteres ad flumina ripas,
 Aucta repentinis niuibus, pluviisque sequente.*

*Hinc proficiscentes Besümque humilisque Varenas,
 Et celsa famosa subimus tecta Palice.
 Septem marmoreis ibi tollitur ampla columnis
 Porticus ex dono Ligurum, domus ipsa refulget
 Ornatu passim vario & laquearibus aureis.*

*Venimus hinc longam iam sole cadente Roanam,
 Unde Liger confusus aquis & fluminis alueo
 Insuetas audet primum iam ferre carinas,*

Subiectis varijsque locis transmittere merces.
 Omnes in columnes fatum seruarat ad illam
 Usque diem, seruarat heram, comitesque puellas.
 Bogomarum, quanuis picto confideret ore,
 Multaque iactantem febris tamen aspera cœpit.
 Illius amissi morbo lususque iocique :
 Sed tamen indutus vulpina tegmine pellis
 Tertullus, niuea perfusus & ora farina
 Saltauit satyrum, choreasque agitauit agresti
 More: dein sic ludum ornauit, ut ipse sederet
 Arduus in baculo, complexaque crura teneret.
 Nunquam sede super tali consisteret ille,
 Si non in truncum procumbat corpore toto,
Quem manibus terra defixum utrisque gerebat.
 At quoties leua in dextram se versat, & altè
 Erexit truncum; nisi se librauerit aquo
 Pondere, vix certam potis est vitare ruinam.
 Hunc alij iuvenes imitati, tum sua duro
 Membra paumento fundebant non sine risu.

Vis etiam monstrem curæ nos esse deorum,
 Ac memorem non visa prius miracula quadam;
 Et quæ votiva videat si picta tabella
 Posteritas hominum miretur? ut ad iuga montis
 Venimus, à Tarara cœpit qui nomina vico,
 Ebrius ut semper, Dalbeni auriga poetæ
 Dum malefirma loco vestigia ponit iniquo,
 In præceps cadit, inter equorum terga rotasque:
 Et memor usque sui feruentem siftere currum
 Obnixus frustra pedibus conatur: at illi
 Per medium pectus, per viscera ferreus orbis
 Voluitur. attoniti certatim tollere corpus
 Accurrunt socij. iam se se erexerat ille
 Impiger ostentans nudum sine vulnere pectus.

Creditur ebrietas, multos quæ perdidit olim,
 Hunc seruasse virum. nam multo cùm grauis esset
 Inflatus venásque mero, robustius actas
 Sustinuitque rotas, & pressum ponderis omnem.

Lugduni comitum fuerit que pugna duorum
 Cantabo, longis cùm diceret alter eundum
 Naibus, & suaderet equi vitare laborem:
 Alter aquas Rhodanique timeret saxa furentis
 Ingentesque pilas, & subter euntia pontes
 Flumina; nec fragili vellet se credere ligno.
Nil est quod metuas, ego te (*Dorsennius inquit*)
 Saluum atque in columnē sītam procul urbe Cauarum.
Qui potes hoc? etenim nunquam me flumine laui,
 Nunquam nare puer didici. Possūm (*ò bone*) possūm
 Si me audire voles. ego bina tumentia vento
 Cingula subnectam lateri, queis nixus aquarum
 Summa tenens fluuiο nunquam mergere profundo.
 Hoc alius quisquis volet, experietur: & audax
 Insolito cursu calum tentabit & undas.
 Nam memini quendam fictis cùm fideret alis,
 Præcipitem ex alto se se demittere muro
 Ausum: sed frustra commouit in aethere pennas,
 Et fracto pueri riserunt crure cadentem.
 Tum mihi culcitrīs sub sterni molibbus optem
 Pingue solum: fugiam silices & strata viarum.
 Ut trepidi saliunt male pisces littore sicco,
 Nec facile in terra vestigia ponit hirundo:
 Si ego nec volucrum, nec iter tentare natantum
 Author ero cuiquam: nec si me vertere possum
 Aligerum cupiam, pinnis vel mobile corpus.
 Naturam moneo (*coget vis nulla*) sequatur
Quisque suam: nec quò pedibus contendere posset,
 Tentet adire mari, transnare vel aëra pennis.

Quinq^{xs}

Quinque dies totos deducta colonia Planco
 Nos habuit. sed quam prior etas illa videbat
Acrius: ut communis ei tum cura salutis
Maior erat: nitidis in collibus aere puro
Vrbs fuit, unde omneis longè prospectus in agros,
Déerat aquæ riuis. fontes procul urbe petiti
Ad fanum Stephani: celsos aqua ducta per arcus:
Sed veterem consumpsit edax furor igneus urbem.
Nunc inter montes, Ararisque fluenta premuntur
Angusta nimium spatijs brevioribus ades.
Nec tam multa virum tam paruo millia possent
Esse loco, nisi summa domus fastigia tollant
Altius, & ternis geminent cænacula tignis.
Manè vapor crassus nebula petit ora; nec antè
Discutitur, quam sol medium consecerit orbem.
O, verè cæci Chalcedones! attamen ipsi
Qui præstant opibus ciues, nunc inter aquarum
Ductus, atque urbis veteres in monte ruinas
Ædificant: patrésque suos errasse fatentur.
Spina latus dextrum Rhodanique Ararie sinistrum
Cinxit: & ex alto misceri cernit in unum
Flumina magna duo, ac totam circunspicit urbem.
Ædibus illius nihil est, vel amoenius hortis.
Qui sic adificant mihi cum ratione videntur
In sanire aliqua, vel non male ponere nummos.
Nec procul hinc parua vestigia magna Viennæ:
Dum res Allobrogum stabant, ea montibus altis
Iura dabat, Rhodanumq[ue] habitantibus inter & Alpes:
Nunc inuita loco decepsit, & altera Græcum
Vrbs qua nomen habet, primos accepit honores.
Hic tibi se permulta dabunt monumenta Latini
Nominis, ingentes sculpto de marmore portæ,
Arcus in numeri, prætoria, Casaris ades,

*Et qui disiectis per saxa canalibus urbem
Dulcis aqua repetit leni cum murmure riuis:
Vnde sacros latices dum plenis haurio palmis
Me penitusque immergo loci deceptus amore,
Immodicos sensi stomachi ventrisque dolores.*

*Hinc nos magnificis exceptit Russilo tectis,
Russilo Turnoni domus inclyta. nil fuit illo
Hospitio domina iucundius. ipse legendi
Pontificis causa maior Turnonius annos
Tris aberat totos Romæ, dum funere funus
Accumulant Parcæ. minor intus dulcia nobis
Vina ministrabat, plenisque obsonia mensis
Multæ auro argentoque nitens & munda supellex,
Multi Sidoniique operis Phrygiique tapetes.*

*Hinc Valia fanum paruique ad mœnia Tinni
Venimus. Aduersæ Turno est in margine ripæ
Arduus, & Rhodanum premit alta rupe sonantem.
Montibus his prima est nascentis gloria Bacchi:
Turnoni quanuis volat inclyta fama per orbem,
Alba tamen meliora ipsi Tinnina fatentur
Indigenæ, & præferre etiam Viuaribus audent,
Quanquam melle fluunt illis mage dulcia vina.*

*Dum sternunt lectos famuli, dum cœna paratur
Træsuehimur Rhodanū, paruamq; ascēdimus urbem,
Turnonum quæ prima dedit cognomina genti.
Hic domus est florens studijs, constructa superbo
Ingentique opere, hanc maior Turnonius antè
Condidit ipse suis opibus, Musisque dicauit:
Immensis etiam post vectigalibus auxit:
Vnde peregrinis doctoribus annua merces,
Et pueris inopique effent alimenta iuuentæ.
Huc gens Allobrogum sacras ad Palladis artes,
Et natos extrema suos Prouincia mittit.*

Nec

Nec procul hinc Isara rapidū transmittimus amnem
 Nauibus; atque Droum,rupto qui ponte per agros
 Ibat ouās, prædámque hominum pecorúmque trahebat.
 Nec te carminibus præclara Valentia nostris,
 Aut liquidos fontes, & mollia prata silebo.
 Tu legum fontes aperis, tu iuris & aequi
 Prima subalpinis monstrasti gentibus artem.
 Sed iuuenum faciles animi capiuntur in urbe
 Sape tua, & teneras ardentes sine more puellas:
 Mentitique patrum spem turpiter inde suorum,
 Aut vertere solum, aut in propria tecta reuersi,
 Exegere suis despectum ciuibus euum.

At Lorij, curuo vitreus fons manat ab antro,
 Dignus carminibus Flacci doctiue Maronis;
 Nobiliore loco, Roma, vel dignus Athenis:
 Nunc rudibus præbet latices potumque benignè
 Agricolis, Rhodanique obscurus mergitur undis.
 En tibi iam duri sensim mitescere colles
 Incipiunt, Rhodanusque suas extendere ripas
 Liberius, spatiisque incedere gaudet apertis.
Quis cælum & campos, qui sunt regionibus illis
 Trans & cis Rhodanum: montis quis vina Limarri:
Quis Iubram & Rubium condigne laudibus ornet,
 Ingentes fluuios cum nix è montibus altis
 Liquitur, aut pluuias cum Iuppiter æthere fundit,
 Nunc genua alipedum contingit neuter equorum?
 An castella tibi præruptis ardua saxis
 Enumerem Rhodani spernentia fluminis iras?
 Ex in saxa noui transcendimus aspera Castri,
 Et tumulos Donzella tuos: mox Petra recepit
 Hospitio nos Lata suo. Paulinus ab agris
 Vina dedit coniecta suis, cœnämque puellis,
 Barbaricisque domum spolijs ornauit & auro.

Pons erat ad dextram rara mirabilis arte,
 Ingentis Rhodani ripam qui iungit utraque.
 Hac quicquid mercis Narbo, ditesque Biterra
 Lugdunum mittunt, Mons-pessulus atque Nemausus
 Commeat: urbs posita est aduersa in margine ripæ.

Proximus huic fractas ostendit Arausio magna
 Vrbis opes, & nunc propter monumenta Latini
 Nominis, & claros Marij visendus honores
 Marmoreus, caloque ingens attollitur arcus:
 Fatidica spectes in eo prognostica Martha,
 Ardentemque facem manibus quam virgo gerebat
 Commissam Marioque grauem post Consule pugnam,
 Binaque deuicto surrecta ex hoste trophæa.

At supero monti qua pars coniungitur urbis,
 Integræ magni frontemque aditumque theatri
 Seruat adhuc, corrupt edax nam temporis etas
 Cætera, & ignari quondam manus improba vulgi,
Quod nunc in medijs posuit sibi tecta ruinis.

Millibus hinc denis urbs distat Auenio tantum,
 Nobilis, & longa magnorum cognita sede
 Pontificum, quo se Latio Romaque relicta
 Contulerant. nunc missus ab urbe vicarius alta
 Pace regit populos. nil ponte superbius illo,
Quem subter Rhodanus multis iam labitur auctus
 Fluminibus. moles etiam miranda Palati
 Materia & sumptu, paulum aut nihil artis in illa est.
 Ac tibi si monumenta placent antiqua, videbis
 Felicem Lauræ tumulum, cineresque beatos
 Laudibus ingenioque & summi carmine vatis.
Quinetiam muri laudantur & ambitus urbis.
 Nam neque Iudeos visum est in laude colonos
 Ponere: nec verò commercia gentis Alana,
 Impia quam dicunt tacitis præcepta fouere

Mentib.

*Mentibus, errores et adhuc retinere parentum.
Hac rapidus Boreas exortus nocte, domorum
Plurima deiecit fastigia: vidimus ipsi
Haud tenuem tanto conuulsum turbine murum.
Cumque die placuisse iter properare sequenti,
Multæ precipites ab equo cecidere puella,
Multi acres fortésque viri. quin unus in illis
Excussum vento capitis dum tegmen auarus
Insequitur, medijs penè est absorptus in vndis.
Monte Caio, qui vicus eo sic nomine dictus,
Quod suberat monti, noctem perduximus illam.*

*Hinc fortunatus longè latèque patentem
Planitem, riguos aperitque Cabellio campos:
Non maiora alijs nascuntur Persica terris,
Non ager, aut alijs fert æquè mitia poma.
Pluribus immisso varijsque Druentia riuis
Prata rigat, duplicum domino referentia fructum.
Desuper horrendus saxis mons imminet urbi,
Quem veteres coluisse ferunt: sed montis iniqui
Pertas tandem venisse ad plana minores.
Nunc etiam antiqui cernas vestigia muri,
Et vetus inscriptum Pompej nomine marmor:
Catera longinqui deleuit temporis atas.*

*Millibus hinc distat non amplius Orgo duobus,
Lotarenorum ditionis, at inter utranque
Saxa ruit, Stygijsque Druentia voluit arenas:
Non alijs celsis revolutus montibus amnis,
Vicinos ripæ populatur latius agros.
Tunc etiam inflatus rapide spirantibus auris
Nauigia horrendis iactabat parua procellis.
Hic meus abiecto risum tum pondere mulus
Astanti populo commouit, inire frementes
Dum detrectat aquas, paruamque ascendere nauem:*

Sed tandem iratas constrictum fune retorto,
 Et frontem atque oculos velamine vestis opertum,
 Tergaque percussum flagris transire coegerit
 Mulio, saepe licet ferrata calce petitus.

Apparent longè lapidosi tecta Saloni:
 Hic mendax contorta dabat responsa petenti
 Nostradamus populo. iam (que dementia!) regum
 Dictis nobiliumque animos & corda regebat.
 Hac aliena Deo prudentia: namque futuros
 Prospicere euentus mortalibus ille negauit.
 Occurrunt nobis sitientes inde Thalassī,
 Et salsis Martegus aquis, propè millia septem
 Introrsus terras fluuiostagnante refusus.
 Hunc in secessum magno se agmine pisces
 Iactati ventis, & fluctibus aquore in alto
 Proripiunt. homines vicinis undique pagis
 Concursant, captamque trahunt ad littora pradam.
 Berra lacu medio iacet insula. salibi multum
 Conficitur, longeque per omnes mittitur oras.

Progressi septem vel millia circiter octo,
 Rupibus ex altis longè maris aquora vasti
 Prospicimus, Gracis fundatique mania quondam
 Exilibus, villisque frequentes mania circum
 Tot numero, quot sunt agri propè iugera culti:
Quæ magis ipsa placent varijs diuisa colonis,
Quam totum si forte solum dominus occupet una.

Forsitan expectas ut longo carmine dicam,
 Massilia, primum, quam sit vetus urbis origo,
Quique hominum sermo fuerit, qua vita, priusquam
 Barbara colluuiis antiquum infusa decorum
 Verteret, & longo mores corrumperet usu:
Quæ Graijs discēs scriptoribus atque Latinis.
 Est olei vinique ferax ager: optima fucus

Nasci-

*Nascitur his & multa locis, conditaque longè
 Mittitur extremos ad Belgas. urbs tribus ipsa
 Partibus alluitur pelago: turfissima nautis
 In portu statio. nam montibus undique venti
 Ipsius angustis prohibentur faucibus hostes,
Quas ipsas triplici coniungunt nocte catena,
 Ne qua intrò penetrare, ratésque incendere possit
 Vis inimica sitam celsis in montibus arcem
 Perpetui vigiles adseruant: unde per omnem
 Circunferre oculos possunt & lumina pontum,
Quot numero naues illi transire per altum
 Conspiciunt: totidem calo rutilantia tollunt
 Vela, quibus signum subiectis ciuibus imis
 Dant procul. expediunt illi sua protinus arma,
 Atque omneis aditus obiecto milite complent.
 Multum armis & classe valent. Dux deesse videtur
 Tantum, continuo armorum quos imbuat usu.
 Strossam omnis veluti Pollucem & Castora fratres
 Nauta vocat rebus dubijs; solumque potentem
 Ventorum atque maris per secula multa fuisse
 Prædicat: & solum cui cesserit Auria ductor
 Nobilis, ac viso pauitans profugerit hoste.
 O, te Massiliam, si viueret ille, beatam!
Quo duce nulla tuis se conferat altera bello
 Militibus gens, nulla tuos urbs aequet honores.
 At nunc Etrusca castellum ignobile gentis
 Dum nimis incautus spatijs explorat apertis,
 Et proprius muro succedit, sauciis iectu
 Fulmineo, pulse nitroque & sulphure glandis
 Concidit: haud dignum tanta virtute periculum.
 Hic Dux Emanuel progressus ab urbe Nicæa
 Occurrit dominae fuerint qua gaudia noctis
 Illius haud facile est dictu, & qua deinde sequentum.*

*Ire mari nupta placuit, dulcique marito
Addere se comitem: pedibus procedere iussi
Quis mare suspectum est, ego non postremus in illis.*

*Masilia celsas Ligurum via dicit ad Alpes,
Per medium vallem duris latera ardua cinctam
Montibus, & celeri labentia flumina cursu.
Albani primū consedimus, inde propinquo
Zacharia fano, quod abest propè millibus octo.
Arduus ad dextram mons Balma, vetusque facellum
Huic Maria sacrum Domini, quæ lauit & unxit
Mollibus abstersitque pedes & crura capillis.
Namque ferunt Mariam Domino crudeliter acto
In sublime crucis lignum, stipante frequenti
Agmine sanctorum, parvam descendere nauem
Littore in Assyrio, & rapidis se credere ventis
Ausam: sunt qui sponte negent soluisse, sed una
Cum socijs illam in nauem rectore carentem
Remigibusque (citò ut medijs occumberet undis)
Impositam, tenuisse tamen (mirabile dictu)
Littora Masilia, & nullum amisisse suorum.
Atque alij comites alio per culta locorum
Dilapsi, & varijs habitatas gentibus urbes,
Religione noua populos ut luce carentes
Imbuerent: Mariam deserta atque inuia fama est
Delegisse, cauoque famem tolerasse sub antro
Duris herbarum radicibus ipsa videtur
Asperitas conuexa loci, durumque cubile:
Indigenæ sacros cineres venerantur & ossa,
Et monstrant leuiter signata frontis honorem.
Hic quondam Mariae domus est habitata, sed illam
Multaque præterea sanctorum corpora patrum
Maximiij nunc vicus habet, templumque superbum
Regis opus Carli, Marie qui condita terra*

Offa

*Ossa diu genti prius ignorata retexit
In somnis monstrante Deo, capitique coronam
Virginis imposuit, quam rex gestare solebat.*

*Proxima Briniole regio fert optima poma,
Primaque suppeditat totum laudata per orbem,
Dulcis aquae fontes, & non immixta vina.
In medio annosas ramis ingentibus ulmos
Erexere foro, vel agresti umbracula pubi
Mercatum quoties adeunt, vel ciuibus ipsis.
Transfuehimur loca plana, tuimque Caramio pontem,
Venimus & Lucam vinique oleique feracem.*

*Hic noua res nostris oculis oblata, nec ulli
Visa prius. siccus fuerat quod & aridus annus,
Cum propè iam ver esset, adhuc pendebat oliua
Arboribus, nec sponte sua ventisque cadebat:
Illam decutere, & longis tum cadere flagris
Multa resistenter Lucensis turba coacta est.*

*Haud procul Argenti pontem superauimus amnis,
In mare vicinum rapidis qui voluitur undis.
Hic Moia est turris, magni qua Cæsar is iras
Sustinuit, donec legionibus undique septa
Cessit: at ex alto suspensum culmine vidit
Præsidium, & casu dignam meliore cohortem.*

*Inde Forum Iuli parnam nunc venimus urbem,
Apparent veteris vestigia magna theatri,
Ingentes arcus, & therma, & ductus aquarum:
Apparet moles antiqui diruta portus:
Atque ubi portus erat siccum nunclittus & horti.*

*Manè inga Esterli transcendimus ardua montis.
Napulus ad dextram nobis, & Graffa sinistram
Linquitur: & placidum superamus naue Cianam.
Proximus hinc vicus maris ipso in littore Cannæ,
Non illæ Annibal is Romano sanguine tinctæ.*

Aij

*Antipolis sequitur, Graio quæ nomine Graios
 Authores, Graijæque refert exordia gentis:
 Mansit adhuc rari fornix operisque superbi,
 Manserunt duri silices, & strata viarum
 Necdum etiam detrita pedum pressuque rotarum:
 Dulcis aquæ ductus, & Græco more theatrum,
 Multaque saxa notis olim descripta Latinis.
 In medium rupes extenditur ardua pontum,
Quam super Henricus multa vi muniȝt arcem,
 Vnde viri naues inimicas cedere, ferreis
 Et prohibere pilis à portu & littore possunt.
 Millibus hinc sex Varus abeſt, qui flumine Gallos
 Diuidit Italia, Cema delapsus ab alto.*

*Cernimus optatam non iam procul inde Niceam,
 Ipsa quidem tota ad solem conuersa cadentem,
 Et zephyri flatus, montemque amplexa supinum
 Leniter in planum descendit, ad usque marini
 Littoris exorrecta solum: quo manè frequentes
 Conueniunt ex urbe viri nitidaque puella,
 Conueniunt & sole diem claudente supremum,
 Et pariter gaudent spatiari littore sicco.
 Urbs hodie tantum medijs consedit & imis.
 Namque supercilium, & summa fastigia rupis
 Nobilitas quondam, atque ipsi tenuere ministri
 Sacrorum, quibus hinc duri per tempora belli
 Cedere compulsi, abiȝt mons totus in arcem.
Quæ nunc septa mari, & præruptis undique saxis
 Imposita ascensus habet omni ex parte per orbem
 Difficiles, ut vis subeuntem nulla repellat.
 Pone fluit muros Palio rapidissimus amnis,
 Multa boum atq; hominū, quoties est imbribus auctus,
 Culta ferox vicina trahens, tandemque sub ipsis
 Mænibus indignans vasti subit aquora ponti.*

Hic

Hic situs urbis. ager vero circundatus altis
 Montibus adsurgit sensim, formamque theatri
 Efficit ex alto mare desipientis. in ipsa
 Suprema regione, cauo fons manat ab antro,
 Frigore fons tepidus, fons idem frigidus astu,
 Et per aqueductus veteres effusus abunde
 Culta rigat, variisque nitentes floribus hortos.
 Atque alijs passim rigui per gramina fontes
 Leta fluunt, versantque molas & grana terendo
 Comminuunt, paruis neque deficit humor agellis.

At Vediantinos versus duo millia tantum
 Cemelium locus est planè desertus, in illo
 Cernis adhuc non pauca tamen vestigia magna
 Urbis, aqueductus, thermas, paruumque theatrum,
 Nunc Franciscanis habitata sodalibus aedes,
 Sola iugum montis seruat nomenque vetustum.
 Nulla suo nautis in littore fida Nicaea
 Est statio, saeum quoties mare fluctibus atris
 Intonat, extremaque refusum voluit arenas,
 Herculis ad portum (duo millia distat ab urbe)
 Configiunt: quo se quingentæ condere tutò
 Veliuole possunt hiberno tempore naues.
 Hunc sine praesidio portum & custodibus ullis,
 Omnibus expositum, quos aut sua cunque voluntas,
 Aut fortuna vagos Libycis egisset ab oris,
 Emanuel mira Filibertus muniet arte.
 Nam laxi cum essent aditus, lateque paterent
 Ostia, nec possent urgeri molibus ullis,
 Propter aqua rapidos astus immumque profundum,
 Ne quicquam munimen erat positurus in ipsis
 Faucibus, ingressu ne quicquam aut arceat hostem.
 Verum quid penetrasse iuuat, magnoque labore

A ij

Deuenisse locos, ubi nec consistere possit
 Ulla viris quanuis instructaque remige clas̄is?
 Namque introgressam penitus portumque tenentem
 Densa quatit grando telorumq; horridus imber,
 Et tormenta Iouis tonitrus imitata sonoros,
Quem̄ bona castellis prouisa duobus in usum
 Copia. quorum unum prop̄ summi in littore portus
 Ad dextrum latus est, & paruam protegit urbem:
 Vnde nouum nunc portus habet quoque nomen ab illo
 Acceptum populo, qui mænia condidit urbis.
 Vnum monte super celso, qui scilicet inter
 Herculis est portum medius, mediisque Nicaam,
 Mons Bero nomen erat, sine muro atque aggere donec
 Mons fuit: Albanum sed post dixere minores.

Singula nec possent portu satis esse tuendo,
 Alterna sed opis sunt indig. namque sub alta
 Rupe iacens, propius glandes iaculatur ab aquo
 Penè loco, & certos ideo mage dirigit ictus,
 Sapientis inque ima defigit tela carina:
 Sed longè latèque maris non prospicit aequor.
Quinetiam vacuum si quando insideret hostis
 Fortè iugum montis, quod desuper imminet urbi,
 Subdita telorum denso premat omnia iactu,
 Castellum inferius, portumque & tecta domorum,
 Nunc illi promittit opem & socia arma ministrat
 Albanus tumulus. loca nam subiecta minaci
 Territat aspectu, & nullum consistere toto
 Monte sinit terra appulsum vel nauibus hostem.

Longum sit memorare quibus nos urbe Nicæi
 Excepere sua studijs, quantaque sit illa
 Latitia celebrata dies, qua clas̄is ad urbem
 Appulit. hanc primam cari deducta mariti
 Est regina domum. hic hiemem (quam longa) tepentem
 Exi-

*Exigere est animus: superatis Alpibus inde
Vercellas statuunt Aprilibus ire Calendis.*

Ad FRANC. OLIVARIUM, Franciæ Cancellarium.

·3·

VOBISCV M Remos vna comes ire parabam,
Cùm me Patronus fisci reuocauit in urbem
Auditum Italicas rationes, utq; præfsem
Iudicio, quod erat de furtis atque rapinis
Regis opum: nolens opera imperfecta reliqui.
Quid facerem? medio rationum examine Burgus
Quæstor in Aruernos properè discedere iussus.
Nil contra absentem nobis decernere visum est.
Altera Beloti dilata est questio morbo,
Is rem quæsierat princeps, causamque tenebat
Implicitam multis ambagibus atque latebris.
Longum, cognitionem alij mandare, fuisset.
Nunc equidem sine febre, parum sed corpore firmo est.
Sic fuit hec mea vana, reique industria nulli
Vtilis: & tanto carui tamen orbus amico.
Nam facturus eram Remos iter hoc ego tecum.
Tecum perpetuò (via quam longinqua) fuisset.
At Lotarenum validi inuenésque sequentur:
Non ego, quem tardum & segnem facit agra senectus.
Ille fugit, comitésque suos prateruolat omneis.
Ipse procul sequor: ad mensam tamen usque paratam
Maturè venio. quid enim? fortasse periculum est
Ut calidus sudansque bibam. qui verterat antè
Nos aliquis, nec fronte magis tamen ille benigna
Excipitur, nec sède magis dignatur honesta.
Interdum & pateram feruens contingere plenam
Non audet, stomatici veritus, laterisque dolorem:

A iiiij

Et me iam saturo demum incipit esse placentam.
 Sic neque dura pigris, neque sunt incommodata tardis
 Omnia. Sed doleo diuulsum me sine causa
 Coniectu, Francisce, tuo : nec deinde superba
 Remorum vidisse foro spectacula, pompam
 Sacrorum longam, missa & Ciboria calo.
 Aureolum puerum (curam sobolemque Deorum)
 Sole magis nitido radiantem, heroas & illi
 Bissenos, duodena latus velut astra, tegenteis :
 Regem ipsum nudis humeris, & pectore nudo,
 Remigij successoris genua ante volutum
 Suppliciter, cui multa sacerdos rite precatus
 Sacro nuda oleo perfundit membra, grauemque
 Imponit capiti gemmis aurisque coronam.
 Insequitur plaususque virum, clangorque tubarum.
 Ingens latitia tectum circunsonat : omnes
 Franciscum Regem simul una voce salutant.
 Haec ego nec vidi, posthac neque spero videre.
 Ut sint lata diu precor, ut felicia longo
 Tempore, neue ullo turbentur gaudia luctu.
 At vos rumor erat celsum procedere Barrum
 Vsque, nec Octobris redituros ante Calendas.
 Certum est interea paulisper (dum licet) uti
 Libertate mihi concessa : & visere nostro
 Stampensi fuerit vindemia qualis in agro.
 Ut me vel referam Germani ad nobile fanum,
 Parisiam vel (eò si fortè recurritis) urbem.
 Aut ubi fons blandus pulchro dat nomina vico,
 Aut Blæsis, alioue loco me denique sistam.
 Quòd si me nostri rationem poscitis otii,
 Nil præter nugas, & carmina vana feretis.

Ad ADRIANVM TVRNEBVM.

4.

ME tam preclaris noli, Turnebe, putare
 Muneris oblitū, quod sēper & omnibus horis
 Contrecto manibus, morbi solamen acuti,
 Atque libens ut or tali tantōque magistro:
 Vnde legens disco veterum secreta librorum,
 Aut reuoco in mentem longos desueta pér annos.
Quòd si scripta iuuant tua me tot pondere rerum
 Oppressum, tanta curarum mole, sénemque:
 Maxima, crede mihi, iuuenes curisque solutos,
 Maxima venturos capiet quandoque voluptas.
 Felix ille tua potuit qui voce Latinis
 Institui, Gracisque, haud ille requiret Athenas,
 Haud Latium Romāmque: beata Lutetia tanti
 Moribus ingenioque viri. sed amice futuris
 Consule temporibus, scribendi multa labore
 Suscipe, nec dubita chartis mandare, sequentum
 Quæ veniens etas sit miratura nepotum.
 Aude magnum aliquid, quæso (nam posse putamus)
 Et veterem longo possessam tempore palmam
 Extorque Gracis Italisque: ut propria sicut
 Armorum, sic sit studiorum gloria nobis.

Ad CAROLVM CARDINALEM Lotharenum. §.

DVM tuus hic bellum germanus cōficit armis,
 Te cupiam causas istic præcidere belli,
 Eloquio, pietate, quibus tibi gloria venit
 Magna Deo: nullis hominum non cognita fama.
 Dispidium namque hoc animorum, credere stultum est
 Componi gladijs, aut ferro posse micanti.
 De numero demes aliquot, fœcunda malorum

Terra dabit plures, illo perfusa cruore.
Perficies etiam reliqui ne forsitan ausint
Conuentus agitare suos, & obire facella
Interdicta palam. sed pressus & abditus ignis
Post quoque maiores ruet usque ad sidera flamas.
Ac ne ideo cœptum hoc mediamnare duellum
Fortè putas: atque hos etiam insimulare vel illos
Stultitia mea, malitia animi, & crudelis acerbique
In patriam. non hoc agitur nunc, maior & ista
Carmine silua meo est, nec temporis huius & oti.
Nunc mihi concedi satis est, non apta leuandis
Istius esse modi nostris medicamina morbis:
Siue quod hic pacem nostræ fundator amauit
Relligionis, abesse procul nos iussit ab armis:
Vim sufferre, patique suos & verbera, & ipsam
Mortem morte sua docuit: nec cogere quenquam,
Nec terrere minis voluit, nec cadere ferro:
Sed potius mollire animos & pectora dictis.
Siue quod hanc animi, cum sit sine corpore, partem
Non chalybis, non villa potest vis ledere ferri,
Irritus aut tenues conatus abibit in auras:
Lingua metu præsentis erit si muta pericli,
Vel mendax etiam, mens non mutabitur intus,
Proferet occulta in medium quandoque licebit.
Quod si principio vis unius insita nobis
Relligionis erat, neque nos alia villa subegit
Causa viros excire tubæ clangore; negamus
Consilium placuisse Deo: peccauimus omnes,
Directaque via detorsit nos malus error.
 „ Nemo unquam bello melior fit; siue secunda,
 „ Siue mala infelix commiserit alite pugnam.
 „ Bella docent homines peccare, metumque deorum
 „ Excutiunt. pœnas infernaque Tartara rident

» *Hi quorum solis fiducia nititur armis:*
 » *Proposita esse bonis in celo pramia rident.*
Tolle metum legum, rigidi legumque ministri;
Emicat, & nullo retinetur sica pudore.
Imbellem timidumque valentior exuit armis,
Et vita zonaque: fugit dispersa relicta
Rustica plebs laribus, densa (qua proxima) silua
In ceras penitus latebras, altosque recessus.
Adde colonorum subiecta incendia tectis:
Adde etiam captas eversis mœnibus urbes,
Templa deum deiecta solo, cæsique parentes
Natorum ante oculos, natos ante ora parentum:
Abductas matrum gremio sine more puellas,
Supra maritarum diuos hominesque vocantum
 » *Nequicquam auxilio. sed inanes lenta querelas*
 » *Sapientis ira deum longinquos reicit in annos.*
At neque victorem sexus nec commouet etas
Supplicis, aut lacryma genua ante superba voluti:
Nullos ille deos, nulla aut delubra veretur.
 » *Quem vero fortuna ducem non prospera vertit?*
 » *Quem non ante bonum quanuis animique potentem,*
Altius euexit rapidis Victoria pennis?
Vt se contineat dextro Iouenatus: at illi
Sunt tamen arbitrio comitum facienda suorum
Multa, malus vultu que dissimulare magister
Cogitur: & tandem fiet dux milite peior.
Hos addunt animos victoribus arma. quid autem,
Quid miser ille bonis prorsus spoliatus, aucto
Pulsus agro? miseros una cum coniuge natos
Exiliij secum comites agit. vtque leana,
Cui sub rupe caua parui stabulantur alumni,
Fertur acerba minans pecori pecorisque magistris:
Haud secus ille suos cernens perisse labores,

Exhaustam cellam, vacua horrea frugibus, omne
 Instrumentum agri & villa cum bubus ademptum,
 Nil adeò superesse, famem quo pellere posse:
 Nec tam mente suum reputans quam coniugis atque
 Natorum exitium, subito capit arma furore
 Non assueta prius: quicunque fit obuius illi,
 Notus an ignotus refert nihil, hostis, amicus,
 Sternit, & insontem spoliat, nudumque relinquit.
 » Agresti ingenio nihil importunius usquam est.
Quid nostros homines templis arisque deorum
 Abstinuisse manus argento credis & auro?
 Ac mihi de nostris sermo est. nam scimus & illos
 Templa sacerdotum calido fædasse cruore,
 Osque iam vita functorum extracta sepulcris
 Proiecisse solo, plumbi liuentis amore.
 Ha scelerum facies bellis ciuilibus ortæ
 In peius mores hominum vertere, deumque
 Excussero animis: cuius, paulò antè, tuendæ
 Causa maiestatis, uterque exercitus arma
 Ceperat, aut dici potius capisse volebat.
 Me puero quidam noster popularis habebat
 Hoc proprium: ut securus iter nullo duce lauum
 Carperet: inque viam cum se commiserat, idem
 Admonitus nunquam regredi vel flectere vellet.
 Turpe nimis dicens cæpto desistere cursu.
 » Est adeò gratus suis insipientibus error.
Quam melius medici, qui quo nihil antè priora
 Profecisse vident, adhibent contraria; leges,
 Decepti, medicas artemque valere iubentes.
 Hoc nos illa modo nuper qua capimus arma,
 Ponere ne pudeat: hominésque errata fateri,
 Et magis apta malis qua sunt medicamina nostris
 Quarere: non longas armare in littore naues,

Non

Non equitum peditumque externa adducere longè
 Auxilia aduersus patriam; non oppida muris
 Cingere, presidijsque tenere minacibus arces:
 Non ingulare viros, laqueo vel stringere fauces,
 Vicini aut rapidis immergere fluminis vndis.
Quanam igitur ratione animis discordia nostris
 Tolletur penitus, si nec victoria finem
 Allatura mali est: si ponere præstitit arma,
 Vnde salus veniet non expectata, quis huius
 Et quis erit monstrator opis? Deus ille Deoque
 Natus erat, qui prima suis dum viveret olim
 Discipulis mandata dedit, que deinde nepotes
 Acciperent, leuia hand quaquam vel parua reponens
 Premia. namque illos patrio succedere regno
 Inſit, & optimi cognominis auxit honore:
 Degeneres alios Satanaeque Ereboque reliquit.
 Ille suos igitur vivens moriensque fideles
 Æterno comites sociauit fædere pacis:
 Ille prius veniam superos pacemque precari
 Nos docuit: tum deinde velut quibus unus & idem
 Omnibus in celo genitor mortalibus esset,
 Omneis instituit fraterno vivere more,
 Alterius tanquam propria meminisse salutis,
 Et nullum esse gradum, nullum discrimen amoris.
 Inſit consilio miseros opibusque iuuare,
 Erranti monstrare viam quæ dicit ad astra.
 Ac ne vita inopum despecta potentibus esset,
 Unius amissa pecudis nos ponere curam,
 Et studium reliqui voluit gregis ante salutem:
 Et quod naturæ longè disconuenit, hostem
 Diligere, in uitumque etiam seruare, tueri,
 Conciliare tibi, quanvis hunc perdere possis.
 Si flecti nequit ille tuo sermone, capique,

Huc alios adhibe: si restitat improbus illis,
 Concilium, patrésque voca non pluribus unus
 Par erit adiunctis, non tot feret ora loquentum.
 Si nihil ista valent, sine viuat solus, & omnis
 Sanctorum in cætu diuini muneris expers.

Hic primùm datus ordo simul cùm tradita nobis
 Religio, longos illæsus mansit in annos:
 Necdum ullos animis fratrum discordia motus
 Excierat. diuina colebant simplice cultu
 Numinia: ritus erat simplex, atque omnibus unus.
 Ecquid enim tanto dubitent astante magistro?
 Nec Deus ipse tamen non viderat antè futura
 Disidia; & simul ac terris excederet, iri
 Distractum in varias sua turpiter agmina sectas.
 Illi ipsi qui verba fluentia vatis ab ore
 Audierant, præcepta sequi diuersa docendo
 More hominum cœpere: alijs ut sepe videmus
 Assensere alijs. leuis hæc discordia quanuis
 Infirmandam & teneram potuit disperdere gentem,
 Ni mox consilio seniorum oppressa fuisset.
 Multa sequens ætas hominum portenta deinceps
 Deteriora tulit; qua non sunt en se recisa
 Herculeo, non pulsa dolis, aut fraude virorum:
 Sed vita exemplo, precibus, sermone potenti,
 Congressuque patrum. nihil unquam durius illi
 Decreuere, nisi in lapsos semel atque relapsos,
 Pœna tamen vel summa fuit, prohibere scelestos
 Templi aditis, sanctoque piorum excludere cætu:
 Vlcisci gladio miseros vel inutile prorsus,
 Vel gratum non esse Deo, placidumque putarunt.
Quò mihi tot versus, quid vel malesanus abutor
Auribus usque tuis? perdóue iocosus inérsque
Ponendas melius studijs communibus horas?

Desi-

Desieram versus iam pridem scribere, cœpit
 Scribendi me rursus amor: dum fortè Chenossum
 Inuisit regina suam natosque minores.
 Sperauique etiam fore te mihi non minus æquum,
Quām memini primis te mensibus esse vel annis:
 Et mala nos mouere etiam præsentia, multò
 Illa quidem maiora prioribus, & tibi vissis:
 Et locus admonuit, qui te nunc, magne sacerdos,
 Detinet absentem patria procul, urbe Tridento.
 Næ tu næ frustra Rhodanum superaueris amnem,
 Alpinasque niues: patriam dimiseris ipso
 Temporis articulo, qui penè est ultimus ægra,
 Ni promissa facis, ni pestem à corpore pellis,
Qua graniter iam dudum ecclesia tota laborat.
 Cura velim & ratio præpostera ne sit, ut antè,
 " Semper adhuc consulta malus bona subruit ordo.
 Formandi mores primùm, doctrina sequetur.
 Sic faciles animos ad suscipienda parabis
 " Omnia: ne quicquam male cultæ semina terræ
 " Optima credideris: lolium pro frugibus illa
 " Aut tribulos referet. tris aut propè quattuor annos
 Undique delectos tenuit Constantia patres:
 Profecere nihil. mora namques ita regendis
 Moribus est noua semper, ut actus is ultimus esset.
 At Martinus ubi sumnum est indeptus honorem,
 Continuò Romam Lauinique littora fugit,
 Legatos regum atque ducum frustratus hiantes.
Quid pater Eugenius? cùm se committere nolle
 Iudicio fratrum, spoliatus honoribus absens
 Excivit turbas, seruos & ad arma vocavit:
 Conductis operis synodus litēisque diremit.
 Hic si fortè suis melior maioribus, audet
 Arbitrio princeps alieno stare: patrésue

Si cupiunt ipsi vitam mutare priorem
 Scribis uti, pax est toto sperabilis orbe:
 Nec te longinquis istuc venisse pigebit
 Finibus, immensoisque via cepisse labores.
 Sin facta ista vides, ac non sincera fuisse,
 Et neque speratum potis es contingere finem,
 Te nobis comitesque tuos refer ocyus, antè
Quām missos prae faciat: ne fortè puteris
 Aut vidisse parum, aut ventis mandata dedisse
 Ambitione mala, spe vel corruptus inani.
 Has quoque te dignum est, tenues paruasque tueri
 Reliquias: Francorum at si contraria rebus
 Obstant fata; boni est cum fecerit omnia ciuis,
 Nolle tamen cineri patriæ supereesse cadentis.

A D M V S A S.

6.

MVS AE, quas primis colui deuotus ab annis,
 Vestra minus vester si nūc ad templa sacerdos
 Ingredior, si vota minus solennia reddo,
 Ne me ideo, ne me ingratum, vitaque prioris
 Oblitum quæsse nouos credatis amores.
 Quos etenim potius sequar hac etate? quibusue
 Incipiam tam serò alijs seruire magistris?
 Vos hilarare senem, vos pressos pondere rerum
 Curarumque animos sola recreare potestis.
 Quid causa est igitur? post Maias scilicet eidus
 Nos habet aurata respublica compede vincitos:
 Cui minimè parere nefas, eiisque parenti.
 Ad me si iubeam, vestro non usque pudori:
 Conueniat, vestrisque negetis moribus aptum.
 Vos foras, vos cœtus fugitis, vos splendida regum
 Atria: vos nemora & silvas, quò nemo recurrit

Inter-

Interpellator, prefertis honoribus aule,
 Contenta facilem numeris includere versum.
 Id mesi prohibent immensa negotia, tempus
 Nec datur exacte scribendi temporis ullum:
 Vnum oro, nobis vnum concedite Musæ,
 Et legere, et prebere alijs recitantibus aurem,
 Vnde labor nullus veniet, mora nulla gerendis
 Rebus erit: melior mens ipsa quiete futura est,
 Acrior et positis repetet mox seria ludis.
 Ut quondam multas certando athleta coronas
 Promeritus: tamen in ualido nunc corpore quanuis
 Ludentes alios medio spectare theatro
 Gaudet, et antiqui letatur imagineludi.
 Sic ego, quam nequeo nostris è rebus, ut antè,
 Ferre voluptatem, capiam haud fortasse minorem
 Scripta etiam peiora meis aliena legendo.

Ad CAROLVM CARDINALEM Lotharenum. 7.

 AROLE, sinceri videar malefunctus amici
 Officio, grauitérque nimis peccasse, dolorem
 Sinon ipse tuum, transacti ut temporis olim
 Gaudia, participem. quid enim tibi prospera paulò
 Amplius ad laudem tribuit fortuna benignè,
 Cuus ego in partem meliori sorte vocatus
 Non fuerim? tua mi patuit domus intima semper,
 Nec tua, nec fratriis mihi gratia defuit ullo
 Tempore. cum vestra pariter succreuit et aucta est
 Res mea. creuit honos cum vestro noster honore.
 Non ingratus ad hac, potui qua soluere, solui
 Qualiacunque libens manibus tibi carmina plenis,
 Carmina, diuinas fratrum memorantia laudes
 Pace tibi partas, fratri florentibus armis.

B ij

*Carmina persolui: nec enim mihi munere tanto
Merces digna fuit, nec quid largirer habebam.*

*Nunc Deus (humanis nihil ut durable rebus)
Quando nos tanto percusſit vulnere, quantum
Sperauit nec vestra domus, nec Gallia, quanuis
Sentiat iratum longo iam tempore Martem;
Haud decet in maiore tuo fidissima casu
Pectora deesse tibi: si quid mea carmina possunt,
Possum si quod, egens solaminis ipſe, leuamen
Vllum afferre tibi, luctum si demere luctu:*

*Incipiam solito & populari more querelis
Respondere tuis: si nil vulgaria prosunt,
More sacerdotum proprio, depromptaque sacris
Argumenta feram tibi non incognita libris.
Natus homo perijt, quanam tibi causa dolendi?
Omnibus est ea lex præscriptaque regula, quicquid
Nascitur, intereat permesso fine necesse est.
Non illi propria aeternumue fruenda per auum,
Non alijs cuiquam concessa est vita: sed eius
Qui dedit arbitrio mansura sequentibus annis
Quam volet ille diu: nec fas mortalibus ultrà
Ferre pedem, fatisque negatas querere causas.
Hanc si iure suo dictam sine tempore legem,
Ante expectatum veniens exercuit: et si
Nil aliud causa suberat, tamen opto doceri
Quæ frans, quæne tibi est iniuria facta, vel illi?
Multa quidem fieri temere plerisque videntur,
Et sine consilio: ratio quibus at sua constat.
Sed Deus occultam voluit mortalibus esse.*

*At tanti capit is grauior iactura fuit, quam
Mille virum, nullique adeo tolerabilis uni.
Magnum morte tui fratris respublica damnum
Fecit: ut amissio quondam pupilla parente,*

Solane

Soláue defuncto mærens ut coniuge coniux;
 Aut si res alia grauioris imagine damni
 Signari potuit. dolor hic partitus in urbes,
 Oppida, priuatásque domos, et millia sparsim
 Multa virūm, loca tot spatijs diuisa colentum:
 Debuit esse tamen leuior, facilisque ferendo.
 Ut si tempestate graui communiter omnes
 Iacturam faciant, non est grauis illa perinde
 Accùm de proprio fit tantum unius aceruo.
 Tu verò tanquam iusta plus parte recepta
 Communis luctus, alio non aqua ferente,
 Præcipuo mærore iaces affectus, et uni
 Credis amice tibi plus omnibus esse dolendum.
 Scilicet ille suis animal ut inutile tantum
 Natus erat, non et patriæ, non denique regi.

At qui tanta viri virtus, et libera morte
 Debuit, et nullis obnoxia casibus esse.
 Sed neque vis animi, nec corporis vlla tueri
Quenquam sua potest aduersum spicula mortis.
 Nec tutata sua est sapientia Davide natum,
 Nec potuit Samson oculos subducere morti,
 Nec satus Alcmena, fidentes viribus ambo,
 Nec qui diuityjs prestant opibúsque tyranni
 Mortem ipsam fugient. omnes Acherontis auari
 Præda sumus, lethique viam calcabimus omnes.

Mors fuit at matura nimis, matura videtur
 Semper, et opportuna bonis mors omnibus equè
 Puberibus, pueris etiam senibúsque: nec vlo
 Definita homini certo sunt tempora vita
 Curriculo, trahit huic, aliij mors corripit annos.
 Ille mihi satis ille diu vixisse videtur,
 Cuius honesta fuit non turpis clausula vita.
 Non tibi poma legi solida atque integra videntur

Autumno melius, quam cum iam sidere tardo
 Frigoribusque vieta, cadentia sponte, leguntur:
 Iam medium vita spatum confecerat ille
 (Qui nostri est hodie cursus longissimus aui.)
 Hic flos delibatus adhuc florentibus ipsis
 Corporis ingenique fuit si viribus, acta
 Prateritque etiam vita pars optima: necdum
 Gaudia turbauit melli permixtus amaror,
 Quod petimus stulti spatum pretendere vita?
 Quaecumque hominis reliqua est etas nisi plena laborum?
 Praterea toto plagas acceperat ille
 Corpore: multum etiam pugnans effuderat olim
 Sanguinis: effætum porro inualidumque senecta
 Exceptura fuit: morbi simul agmine facto
 Innumeri, quales secum grauis attrahit etas,
 Illius exiguae vires, animaque tulissent.
 Omnia qua fugit moriens, nec longius annos
 Produxit, quam vita solet iucunda videri.
 Integra bellum est etiam decedere fama,
 Linquere florentis titulos, laurumque virentem.
 Sape quibus prima fauit fortuna iuventa,
 Deserit illa senes, gaudetque illudere longo
 Successu rerum tumidis: et vertere pulchre
 Facta tot ante dies momento temporis uno.
 Non ignota tibi libris exempla Latinis,
 Hebreis pariter Græcisque adducere possem;
 Et Cyrum, et Iudam, et regem Lacedamone claudum,
 Pompeium, Crassumque: nec istis Gallia nostra
 Testibus exemplisue caret, (sed parcere malo
 Nominibus) qui si fortuna forte secunda
 Oppeterent, meritò felices atque beati,
 Hoc vita spatio quanuis breuiore ferantur.
 Nam si peccatum semel est, nihil illa priora

Quanuis

Quanuis multa, iuvant: et mentibus altius haret
Vltima quoque recens postremi infamia facti,
Quam veteres partem magna cum laude corone.

Indignum verò tantum virtutis honorem
Imbelli cecidisse manu, tacitisque petitum
Insidijs, quem Marte inuadere nullus aperto
Audeat. id verò fatum commune viris est
Fortibus. ipsa viri virtus inuicta subegit
Rem tentare dolis. an quisquam Cæsare, magno
Illiis aut genero, Romane authore Quirino
Fortior? incertos dolus hos tamen abstulit omneis:
Pelidem, et similes eius quicunque fuere.
Nec minor ex isto fuit illis gloria casu.

Ergo non insueta lues indigna virisque
Fortibus: aut non illa suo mors tempore venit.
Nec tibi præcipua est lugendi causa, vicem ni
Deploras lugescuentiam: solumque relictum
Occiso te fratre doles, nec ducere vitam
Suave putasti priuatum lumine fratris.
Ista, vide, ratio satis ut sit honesta: dolere
Interdum alterius damnis conceditur: at non
Flenti erepta sibi sua commoda parcimus a quæ.

Tu verò diuina puer qui dogmata sacris
Fontibus hausisti; quæ nunc tibi suauiter ore
Mellifluo manant attente plebis in aures:
Tu reuoca in mentem sapientis verba magistri,
Qui fraternali sibi maternaque nomina iunctis
Sanguine vix tribuit. sed eos pia numina sanctè
Qui colerent, summi facerent mandata parentis,
Discipulos digito monstrans, His sunt mihi fratres,
Hac mihi mater (ait.) quid patris morte recenti
Audita, veniam comitum cum posceret unus
(Ista videbatur curandi causa paterni

*Funeris) ecquid ei tum rettulit? o bone, mecum
Hoc age, dum superas unum hoc age, luce carentes
Et vita functi, sine, mortua corpora current.*

*Noluit expertes prorsus nos esse doloris
Qui Lazarum fleuit, longi sed tempora luctus,
Clamores nimios, lacrymosaque verba notauit,
Ut forti nec digna viro. nam viuere sanctas
Qui credunt animas extincto corpore, rursumque
In sua post longum reddituras corpora tempus,
Semper ut in calis vita meliore fruantur:
Corporis affectum hunc anima sensuque carentis
Rectius appellant somnum placidumque soporem,
Quam qualem subeunt animalia cetera mortem.*

*Defunctos igitur qui luget, sine propinquos,
Sine aliis; stulte aut recubantia moliter ossa
Prosequitur lacrymis, aut non satis ille videtur
Credere susceptura nouam post corpora formam.
Quae decursa animo cum sint tibi, nota magisque
Vnguibus illa tuis, nisi re prestabis, abuti
Omnes testudijs, et inania fundere verba
Clamabunt. quam tu culpam vitare memento.*

*Quid si propositi immemorem vitaque prioris
Ambitio cum ferret (ut optima queque videmus
Ingenia immodico traduci laudis amore)
Te Deus ancipiti diuersa negotia mente
Amplexum, sacris operam modò ponere rebus,
Commisique gregis voluit succedere cure,
Cum reges et regna tuis constricta teneres
Consilijs, ferrisque tuum super aurea nomen
Sidera, nec tantum caperet iam Gallia ciuem?
Ipse tibi causas, animum quoque fratris ademit
Morte tui, quo maior erat fiducia viuo:
Sicque duas animas pariter seruauit in una.*

Qua

Quæ mens, & quis erat tibi spiritus, aurea quando
 Transiit ad Rhetos fraternali fama triumphi?
 Tum veluti longum fortuna victor in euum,
 Et tanquam pedibus premeres humana superbis
 Omnia, nec quicquam tibi rerum ob sistere posset;
 Divitias, & regna tuis usumque parabas
 Aeternum & solidum, vitamque labore carentem:
 Inscius hæc nec queri armis, nec posse teneri.
 Intentans etiamque minas, & longa locorum
 Exilia: intentans extrema pericula victis,
 Et iam distribuens vacuos victoribus agros,
 Distribuens alijs ereptos victor honores:
 Hactu more hominum secura mente putabas.
 Nam paucis moderata fuit victoria; pauci
 Parcere subiectis animo potuere virili.
 Aut tu si te nota mihi clementia tale
 Nil patitur versare animo, fortasse ministris
 Succumbas aliud suadentibus: & bona mentis
 Propria sustineas alieno victa furori
 Cedere. civilis vitium commune duelli.

Nunc pietas, verisque Dei tibi cultus in ore est,
 Pascendi nunc cura gregis: nunc otia laudas,
 Nunc inuisa Deo funestaque prælia damnas,
 Et cades hominum: nunc & secedere Remos
 Instituis cum docta hominum placidaque cohorte,
 Cum veterum libris, quorum tibi copia magna est.
 Quæ duo si conferre velis pugnantiæ valde
 Consilia, inuenias tantum præstare priori
 Posterius, quantum melior pax aurea bello.
 Non visum est superis hanc vita & sanguine causam
 Decidi, ferroque homines decernere acuto,
 Utra deis pars grata magis, morémne placeret
 Antiquum retinere, nouumne inducere templis.

Fratris erat tam magna tui, tam cognita virtus,
 Ut cuius dux ille fuisset partis, in illam
 Concessura simul fuerit victoria partem:
 Non ideo belli cupidus fuit otia viuens,
 Otia laudauit moriens velut optima: sed qui
 Fidebant illo comites ductore, duellum
 Malebant potius, capti dulcedine præda.
 At Deus hanc regni sortem miseratus ab alto,
 Insontem hanc animam meliori in sede locauit:
 Et multis hominum vitam dedit unius emptam
 Morte viri; tristemque luporum è faucibus escam
 Eripuit. sua non isti succedere plorant
 Consilia: in calis securus at ille malorum.
 Ridet, & amissa nolit se reddere vita.

Hac si ferre tibi luctum minus omnia possunt,
 Illa precum saltem iamdudum tradita nobis
 Formula te moueat, qua nocte diéque solemus
 Compellare Deum: Rata sit tua nempe voluntas
 In calo & terra. cuius perquirere causas,
 Aut etiam placitis obſistere velle, superbum est.

Plura tibi (nimis ista licet) ne scribere possum,
 Impedior magnis & multis, Carole, rebus;
 Impedior lacrymis, & copia deficit: & non
 Conuenit inculcare tuis puerilia doctis
 Auribus argumenta, nisi hanc (vt semper) amori
 Das nostro veniam tristis seu latus: & omnes
 Versibus esse meis faciles venientibus horas,
 Omnia amicorum communia tempora ducis.

S E R M O.

VT qui se tecto, aut saxo deiecit ab alto,
 Haud facile in lapsu medio se sustinet, ima
 Dū petat, & prono terrā gravis oppressor.

Sic

*Sic vehit elato quencunque per aëra currū
 Ambitio: non ille potest retinere fugaces
 Certus equos, medio vel in æquore sistere cursum:
 Fertur at inuitus quò se permisit, & alis
 Icarus ut preceps delabitur igne perustis.*

*Forsitan at laudis, venia sit digna, cupido
 Ingenijs fermè melioribus insita semper,
 Et sublimè volans animi vis, nescia cuiquam
 Cedere, seu maior, seu par se comparet illi:
 Hactenus ut vir præesse viris velit, atque subactos
 Imperio regere. at verò si pergere tendet
 Altius, atque sua superos detrudere sede,
 Diuinósque sibi demens apposcat honores,
 Sentiet ille breui cælestes numinis iras,
 Terribiles sonitus deiectaque fulmina cælo,
 Aut aliud dirum pœna genus: & neque speret
 Placari dein posse Deum, quem offenderit ultro.
 Ipse sui vindex & inexorabilis ultor
 Numinis est: nec quenquam hominum patiturue deorū
 Äqua sorte sibi tanto succedere regno.
 Sed cur nos vetera hac? Deus est nam fabula nobis,
 Et multos Epicurus habet lutulentus in aula
 Discipulos paſſim, multos & in urbe, ferentis
 Mortales animos unà cum corpore solui,
 Et nullos cælo esse deos, aut carpere segnes
 Otia, nec curam nostrarum assumere rerum.
 Nam sentire modò hac, impunéque dicere nostris
 Moribus occipiunt: legumque in nostra relictis
 Hostibus antiquis conuersus viscera mucro est.
 Attamen & Christi nomen pretextur aris
 Omnibus, & nostram Christi de nomine gentem
 Dicimus, ac vulgo dominumque Deumque fatemur:
 Nos rerum species & nomina sola tenemus,*

*Nomina propter opes, & quos Ecclesia fructus
 Suppedit at dominis felicibus ubere cornu.
 Nemo te appellat, nemo te Christe sequatur
 Nudum in opemque: tuos tua membra sitique famaque
 Spernimus enectos, nec potu escáue leuamus.
 Belligerare tamen vitamque exponere causa
 Iactamus nos posse tua, nec parcimus ullis
 Sumptibus, ut Christi numen gens omnis adoret.*
*O vafer ingenij, sperasti credere dictis
 Posse tuis hominem qui te modo nouerit ullum?
 Nomen habes tantum, quid habes at cetera Christi?
 Non tua facta vides simulatam prodere vitam?
 Si tibi rem saluam fore sponsor idoneus olim
 Promittat: certumne habeas nil prorsus aceruo
 Delibatum iri, te bello & pace futurum
 Incolumem: non te commoris ut omnia prorsus
 Templa solo delapsa ruant, pedibusque trahatur
 Religio stat nam pro religione tibi res.
 Quid verò, quid tu hos pullo qui vestis amictu,
 Aut alio quouis (nec enim color omnibus unus)
 Cùm tristi facie intendunt lacrymantia calo
 Lumina: séque viam clamant monstrare salutis,
 In medijsque crient verborum fulmina templis:
 Quidnam agitare putas animo, quò tendere cursum,
 Et quid propositi, quam spem mercedis habere?
 Dinitias aurumque petunt, & publica fisco
 Aera dari, & magnis cum fructibus aurea templi:
 Quae simul ambitione sua studioque tulere,
 Dilapsos videoas pictis excedere templis:
 Ex illaque die consendant pulpita nunquam,
 Vocem edunt nullam ad populu; nisi ut, auctoribus instar,
 Auribus & reges capiant & regis amicos.
 At tetram ingluuiem ganeis infamibus explent,*

Vino

Vino, delitijs, fædâque libidine pleni.

Sed mē dulcis amor patriæ, iustumque nouorum
 Regum hominūque odium fixa hæc mutare volentum,
 Et sincera Deo pietas & debita regi,
 Abduxere procul sermonis tramite cœpti.
 Ut redeam, sua (commoneo) bona quisque fruatur,
 Viuat quisque sua contentus sorte: nec illas
Quas aut non didicit, quas non conceditur, aut quas
Dedecet, ^{h. und t. nq. am} temerarius appetat artes.
Quam semel optasti, quæcumque vel obtigit olim,
 Hanc cole semper, ama semper, nec desere Spartam.
 Si plebs sacra velit tractare, profana sacerdos
 Impius est: si saus equis, si gaudeat armis,
 Sine malis hominum, seu præda & sanguine fusō,
 Si statuit patriæ muros, si vertere gentem,
 Si veteres pulsare nouosque inducere reges,
 Si vexare Deum cali terraque potentem,
 Immanem furiam dicas, os præter habentem
 Nil hominis, qualem vates finxere Chimæram,
 Scyllas, latrantemque canino more Charybdim.
 Hæc tamen hac Franci portenta feruntque videntque,
 Illius antiquæ oblii virtutis auorum:
 Ipsa suos coluit semper quæ libera reges,
 Respuit externos, nec cuiquam ferre negauit
 Auxilium populo pro libertate roganti.
 Tunc animos pascebat honor, tum vera duelli
 Præmia ducebant regis populique fauorem:
 Nunc emitur miles magno, nunc transit ad hostem
 Conditio melior si fertur & amplior illi.
 Vnde malum hoc? ab eo nempe est qui diuidit aurum,
 Corrumpitque animos turpi mercede redemptos.
Quò nummi, aut istis cui tanta potentia nummis
Quæritur? à fisco est desumpta pecunia: regis

Präsidio miles simulatur & arma parari,
 Pro quo mille mori cupiant vel mortibus omnes,
 Omnibus obijciant pro quo sua corpora telis.
 Ergo non regis metus est, aut cura salutis,
 Cura sua potius. quid enim satis esse tyranno
 Tutum securumque potest exp̄sque timoris?
Quid si etiam simulatque metum, fингitque periculum,
 Ut patriæ muros armatus & occupet arcem?
 Hic gradus, hac ratio fuit omnibus una tyrannis,
 Ut se pr̄sidio, communibus atque iuuari
 Auxilijs peterent, ea protinus arma virōsque
 In patriam vertere suam, durumque subactis
 Ciuibus imposuere iugum. que nos mala nunquam
 Antehac experti, nostris non posse putamus
 Accidere, ac si aeterna forent immotaque, regnis.

Ergo prospicere & longè antē cauere memento,
 Impediunt regredi quia plurima serò volentem,
 Et ne demersumque paludibus, inque volutum
 Cæno vluaque caput ne quicquam attollere tentes;
 Aut rapidas flamas, & quem succenderis ignem,
 Mox si pœniteat, ne non restinguere possis:
 Et semel in scenso vel equo rapidisue quadrigis,
 Ne premere ac retro nequeas vestigia ferre.
Quod si stulta duces audacia longius actos
 Extulit, ut nequeant medio consistere cursu;
 Hos saltē moneo comites scelerisque ministros,
Quos dolus aut falsò species obiecta bonorum
 Impulit in fraudem, maturè immania cœpta
 Deserere, integris etiāmque abscedere rebus:
 Ut deiecta sua mala mens ſpe, & viribus orba,
 Concidat, authorēmque ſuum modò pœna sequatur.

Scriptorū quosdā libertas, & stylus audax
Oblectat, vitiumque seuera voce notatum
Alterius; plerosque iuuant sine felle molesti
Nullis versiculi, quales scribuntur in aula.

Diversa hāc, ratio tamen ut sua constet utrisque.

Nam mores hominum scriptis formare legendis:

Et vitia extirpare animis labor Hercule dignus:

Verūm ingratus eis, sua qui recitante poeta

Agnoscēt scelera, aut de se dici illa putabunt.

Cautior is quicunque virūm demulserit aures,

Aut leuibus nugis, aut corruptrice bonarum

Laude voluntatum: nec quenquam offenderit unum.

Quā ratio, quia blanda nimis, fortique videtur

Haud condigna viro, nobis explosa recedat.

Sed neque scribendi satyram, tetroque notandi

Carmine personas quas designaueris, author

Esse velim. modicē laudentur facta virorum

Fortia, culpentur modicē, aut, si postulet usus,

Vis adhibenda etiam vocisque animique dolentis:

Ne tamen appelles proprio vel nomine quenquam,

Aut ita significes, ut postquam dixeris, omnis

Ardentes oculos cætus conuertat in illum.

Nuper Aretinus Venetæ se clauserat urbis

Mœnibus, unde velut celsa sublimis ab arce

Omnes Europæ reges figebat acutis

Incessens iaculis, & diræ verbere linguae:

Atque illum missis omni regione tyranni

Placabant donis. tantum mala vatis auari

Lingua potest. at ei clara tutela nec urbis

Profuit, Ionio longè regnantis in alto,

Non circunfusa miserum texere paludes,

Quin meritas læso pœnas exoluueret orbi

Terrarum, dignum vel haberet carmine funem.

*Nobis Attellana vetus comœdia nobis
Displacet. omne velim sit castum & lene poema,
Sit mistum grauitate, vacet risu iocis que:
Qualis sermo ferè est media testudine templi
Ad populum magno quem personat ore sacerdos.*

DE BELLO CIVILI. 10.

*SIVE malū hoc Pādora tuū, vindictāque furti
Nobilis, ad seros permanans usque nepotes;
Seu genus infelix, Erebōque & Nocte satariū
Incubuit terris, & saui peste veneni
Infecit latè populos, ac mutua sparst
Inter nos odia & belli ciuilis amorem;
Seu mens cuique sua est nutrix formesque malorum:
Vrimur inuidiaque occultis ignibus intus,
Vrimur ambitione graui, simul ardor habenda
Augendaque rei mentes inflamat auaras.
Inde velut corui, Harpyiae, aquilae rapaces,
Quas metus immunda semper famis anxius urget,
Expellunt alias omni regione volucres:
Nec parcunt proprijs, tanta est vesania, pullis.
Aut multis canibus cùm forte paropside in una
Obijcitur cibus, hunc trahere ad se mordicus omnes
Contendunt: si quis melior tum viribus, illo
Vi potitur, reliqui circumstant murmure magno,
Ereptāque petunt per mutua vulnera prādam.
Sic homines vel opum cupidi, vel rursus honorum,
Præsertim à magno qua rege secunda potestas,
Mille dolos, & mille vicissim retia tendunt,
Mille modis certant alienum extinguere nomen:
Ut soli iactare caput videantur in aula.
Scinditur in varias domus omnis regia partes.*

In

*In medio nullis antiqua lege Solonis
 Esse licet: quicunque nec his, nec adhæserit illis,
 Hostis erit, referētque odium suspectus utrisque.
 Ipsi autem proceres nunquam discedere regis
 A latere: huic astare diem, quam longa, per omnem,
 Largiri atque auferre quibuslibet: omnia nutu
 Dispensare suo, solis committere amicis
 Imperia, & summos populorum atque urbis honores.
 Iam reliquos prohibere domo, prohibere benigni
 Principis aspectu: iam, que fædissima res est,
 Criminibus fictis absentis rodere famam,
 Dum longinquus abest, & dum securus honorum
 Vel priuata domi, vel publica munia tractat.*

*Turpe duci magno est, etiam deferre nocentem
 Criminis, & regum mulcere his vocibus aures:
 Flagitium, premere insontem & sine crimine vitam.
 Tu vero, qui te priscis heroibus ortum,
 Vnius & magni comitum descendere Carli
 Progenie iactare soles, dux maxime bello,
 Princeps pace domi, cuius respublica nutu
 Statque caditque, potens & regni & regis, eò te
 Deiçis usque, tui atque tuorum oblite bonorum,
 Ut tibi non in honore pares, quos iam tua dudum
 Immoderata feroxque superbia ferre recusat;
 Verum etiam tenues & adhuc sine nomine, spurco
 Ore tuo laceres, turpis delator in aurem.
 Ex hoc coniectare licet quam cetera recta
 Consilia in patriam tua sint: qua mente fidéque
 Communem ipse geras hodie rem, & gesseris anté.
 Semper enim tibi cura malos conquerire seruos
 Prima fuit, seruosque dolis scelerumque ministros.
 Et se nemo tibi probus unquam addixit, ut illo
 Momento, quo te leviter cognoscere cœpit,*

*Non mox colligeret sua vasa, pedemque referret.
Talia discordes animis dum prælia miscent,
Priuatasque tuentur opes, communia sensim
Robora deficiunt velut agro in corpore vires:
Et turpi neglecta cadit respublica letho.*

*Hinc velut effusi duo montis vertice riui
Lenis aquæ, circum viridantia prata feruntur
Ambiguo cursu, & sinuosis flexibus errant,
Donec ab alterutro bibat omnis flumine campus.
Haud aliter primùm nascens ea pestis in aula
Corripit omne hominum latè genus, atque per urbes,
Pérque domos effusa venenum dissipat, inter
Pacatosque serit discordia semina ciues:
Nobilitas omnis, iudex, patronus, & ipsa
Partibus alterutris plebecula vialis adharet.
Sic diuisa bicépsque domus cum principis esset,
Conuenere alijs velut ad duo signa minores.
Per paucis adeò medijs licet esse, quietem
Securam vanos ponentibus ante fauores.
Sunt etiam nullis adiuncti regis amicis
Officijs, tantumque sua virtute recepti
In numeros, qui non minus ipsi hoc nomine solo
In iustis odijs inimica à parte premuntur,
Quam si sponte sua contraria castra subissent.
Si quis honoris apex, aut si quis in urbe legendus
Fortè magistratus, designant antè futurum
Vnum aliquem florentem opibus, vel amore potentum.
Hic, si vincet enim candardis factio panni,
Prætor erit: si purpureus color obtinet, ille.
Cura tuendorum tam valde est cuique suorum
Insita, communisque rei neglectus: ut agrum
Indocto si quis malit concredere corpus
Atque rudi medico, aut nauta committere nauem*

Non

Non satis experto pelagi discrimina, verum
 Sanguine, vel patria, iuncto vel amore, vel usu;
Artificem nota fideique excludat, & artis.
Atque his tanquam in centurias classesque tributis
Iudicibus, quis se patrono opponere tali
Ausit, & in medium descendere stultus arenam?
Cui parent fasces, & prator, & omne tribunal,
Arbitrioque suo qui dat, vel tollit honores
Cuius sexcenti veniunt ad iussa clientes?
Iudicium est. vincit meliorem gratia causam:
Ingenuumque proterua pudorem audacia vincit.

Na lingua hic pugnare, manuque in iure foroque
 Conferere haud paulò melior, quam ducere in hostem
 Armatas acies, & aperto occurrere campo.
Visque minus multas hic cœpit ab hostibus urbes,
Quam vicos, & opima tenet quæ prædia fraude
Vicinis erepta suis, turbaque coacta
Disertorum hominum, & corrupti iudicis astu.
Nimirum tales illi antè leguntur in usus.
Hoc domino referunt accepti munus honoris.
Malim nos, agitur quoties res publica, malim
Nos inimicitias & ponere iurgia, donec
Utilium fiat delectus in urbe virorum,
Cuiuscunque tribus atque ordinis antè fuissent.
Quod si forte duos inter certamen honoris
Incidet, par & meritum virtusque duorum est:
Illum, cui fortuna tua dedit esse cohortis,
Quique tui gregis est, nec turpem ferre repulsam,
Pralatumque alijs nemo reprehendere possit.
Quanquam nemo sue tam partis amore tenetur,
Quin magnis aliquo post tempore possit ab illa
Disungi meritis, & in hanc concedere partem.
Acer erat bello iuuenis calidusque iuventa

Bantius, & claris Nola maioribus ortus:
 Hunc prius ad Cannas, casorumque inter aceruos
 Seminecem inuentum curauerat, atque benignè
 Cum donis & muneribus dimiserat ab se
 Annibal in patriam: cuius non immemor ille
 Ingentis meriti, quarebat tradere Nolam
 Annibali, sensit Marcellus Prætor, & illum
 Conciliare sibi officijs, quam tollere pœna
 Maluit. ergo hominem verbis appellat amicis,
 Non ignota sibi, dicens, quæ fortia facta
 Ediderit: quot Romanis stipendia castris
 Aduersus Numidam vel Pœnum fecerit hostem.
 Pro quo, magna, solent tribui quæ fortibus, illum
 Praemia commeritum: simul ipsi corpore pulchro
 Donat equum, pressos bigarum & imagine nummos
Quingentos, longeque ostendit plura daturum,
 Atque potestatem secum fore semper agendi
 Cum velit, & faciles aditus & limen apertum.
 His iuuenem dictis sic in peiora ruentem
 Vertit: ut ex illo respublica tempore ciuem
 Sit nullum factis meliorem experta, fidèque.
 Sic noua spes veterem detrudit, & ultima quæque
 Respiciunt homines vulgo benefacta; velut quæ
 Solis amant radios, herbaeque sequuntur euntem.
 Ut tibi nulla tamen referatur gratia facti,
 At pulchrum est inimicitias donare saluti
 Communis patriæ, pulchrum deponere partis
Quenque sua vehemens studium, ac communibus omnes
 Conspirare animis, & in unum cogere vires
 Ad patriæ curam, quæ nos genuitque fouéque,
Quæ nos ipsa suo complexa est nomine dulci,
 Nostraque coniugia, & natos, & quicquid habemus
 Præterea carum, quicquid vel dicere nostrum

Possimus

Possimus. unde etiam patria superesse cadenti
 Illa diu nequeunt: nam singula posse teneri
 Ne quicquam spares amissō corpore membra.

AD ARNOLDVM FERRERIVM.

ERRE RI, quo nec melior, nec doctior alter
 Venit Aquitanis à finibus atque Garumna,
 Te nunc Legatum Venetis decidere ab oris,
 Et retrò in patriam vestigia flectere dicunt,
 Post regi nauatam operam tris amplius annos:
 Ecquid erit præmi? faciet regina beatum,
 Si sapit, & primos tibi rex mandabit honores:
 Obstiterit nisi fama tua virtutis, & acres
 Inuidiae morsus, que plurima regnat in aula,
 Inuisumque hodie crimen commune bonorum.

Verùm (inquis) docuit te lex diuina carere
 Posse bonis, vanisque hominum contemnere fastus.
 Rectè: si corām poteris præstare quod absens
 Promittis, sed dura nimis sunt ora ferendo
 Istorum, qui se prognatos Hectore dicunt,
Quorum atauri mercatores scribaeque fuere:
 Aut si qui magnis orti maioribus, ipsi
 Degenerant, & nulla suis in moribus edunt
 Signa, nihil referunt patriæ aut virtutis auitæ.
 Ipse ego iam longo cui frons occalluit usu,
 Durata bellóque manus, ad prælia semper
 Certamenque nouis venio, nec talia possim
 Dede cora vlcisci, latere aut depellere regis.
 Audio. vel tristis repetes sub sellia iudex,
 Aut claram studijs Troiani Antenoris urbem,
Quæ primum nostros olim coniunxit amores:
 Aut aliquò fugies, ubi nec cogare tueri

Quæ minimè nolis, & quò neque gesta ferantur.
 Sic adeò tectus vines, ut vivere nemo
 Sentiat; & clausum obscuro putet esse sepulchro.
 At non, Ferreri, tam paruo animoque remisso es,
 Ut rem destitutas communem, & publica turpi
 Damna fuga cumules, ignavi militis instar.
 Verùm ut te nemore in denso, aut in valle reducta
 Abscondas hominum procul à conspectibus, omni
 Seposita rerum cura: tamen ipse quietum
 Interpellabit vicinus, & otia rumpet,
 Vel tua nocturnus prædo versabitur intra
 Septa domus: finēs tuos iniustus arbit,
 Intendet litem, vadimonia coget obire,
 Inque forum retrahet. sic nullus in orbe quietem
 Dat locus. ipse sibi facit otia quisque vel urbe
 In media, plenóque foro: nec turbidus ille
 Cùm fuerit, ventis & tempestate carebit,
 Quanuis Hesperidum spatietur solus in hortis.
 Sed tua quò virtus non sese attollet, & unde
 Non sese expediet disruptis libera vincis?
 Tu quocunque loci deueneris, ut locus ille
 Sit vacuus, sit perpetua caligine pressus;
 Luce tamen propria lucebis sole nitenti
 Purior:ò tecum liceat consumere vita
 Quod supereft, animamque sinu deponere amici.

AD VIDVM FABRVM. 12.

VATES ille tuus simul importunus haberi
 Cœpit, in has latebras & denia senta recessit:
 Pelopidas ubi non vultus, non ora videre
 Cogitur. aternas habeo sanctissime grates
 Phæbeti, Musisque nouem, qua demere curas,
Aegrotodj

Aegrotóque animo potuistis reddere somnos.

*Non ego solus in his metuam, nec solus in altis
Arcadia lucis media vel nocte vagari:*

*Non metuam fictis ut ne desertus amicis
Solus rure meo figam vestigia, solus.*

*Nocte domum redeam. mihi vos mihi namque dedistis
Noctes atque dies cantando ducere Musæ:*

Quanquam lectorum comitum bona copia dudum.

Nobis est prouisa domi, bona copia rure.

*Nam simul explosis placuerunt seria ludis,
Socratici presto mihi sunt schola docta Platonis,*

Vna prius diuisa locis, & deinde magistris;

Paulus & his valde melior, quique eius alumni

Libris ostendere suis incognitus antè

Quis Deus, & qua sit nobis pietate colendus:

Sin ludicra, leues omni regione poeta

Concursant, & dulce ferunt ad sidera carmen.

Tot sunt, tam variaeque animi sapientis in omni

Laude voluptates, ut non sint plura iocosis.

Ludorum genera. o recte illis si sciat uti,

Si bona tot congesta domi, sempérque parata

No fset homo penitus, quam cætera parua putaret!

At mihi Diogenes, Cyrenaque urbis alumnus,

Diversis ambo studijs peccasse videntur:

Ille quidem vera non libertatis amator,

Dum mundum atque elegans vita genus odit iniquè:

Hic regum mensas & dum conuiuia laudat,

Vestiri quæ nimis pretiosè curat & vngi.

Est aliquid medium: quod si tenuisset uterque,

Hic & delitijs, & sordibus ille vacaret.

Namque erit aeternum mihi felix atque beatus,

Qui placuit magno & sapienti pauper amico:

Præsertim virtute sua si fretus in altum

Contendit, celsique fores patefecit amoris.

*At constans & perpetuò mansura videtur
Gratia, quam primum virtutis opinio iunxit,
Quæ mox officijs vires accepit honestis:
Vt neque pauperior locupleti blandius unquam
Palpetur, nec diues egenum flagitet ultra
Fas licitumque vides hominum quam cara benignis
Vita dijs, quam sit natorum utrique parenti
Cara salus: tamen hi sua non in amore requirunt
Commoda. nam teneris genitor quid speret ab annis?
Quidue potens rerum Deus à mortalibus agris?*

*Iccirco leges uxorem interque maritum
Dona vetant, ne sit venalis gratia lecti,
Deteriorque bonis meliorem pellat auitis.
Ac primos homines tales in amore fuisse
Credibile est, intacta priusquam virgo relictis
Iustitia excessit terris calumque petiuit.
Hoc primum veri specimen monstrauit amoris
Et natura dedit: morem corruptit honestum
Vtilitas, vilique hominum mens dedita lucro.
Nunc se quisque viro, putat à quo posse iuuari,
Tradit, egestatem quo subleuet atque labores;
Nobilibus tenues, locupletibus aris egeni:
Ut graciles alia suspendit ab arbore ramos
Non potis ipsa solo sursum se attollere vitis.
Quid miseri faciant? sunt unius omnia Regis
In manibus, dare solus opes, dare solus honores
Ille potest. ut totus ab uno flumine pagus
Haurit aquas: sic omnis ab uno Gallia rege
Et petit imperia, & fasces, & quicquid honorum est.
Quis tantum per se Regem priuatus adire
Audeat? insuetumque alijs non ante ministris
Et ducibus pretentet iter? non viuida virtus*

Quam-

Quamlibet ipsa viam posse cursumque tenere,
Ni praecursoris habeat sibi regis amicos.

Accipe nunc autem prauum locupletis iniqui
Ingeniumque animumque trucem, morisque superbos.
Inflatus longo comitum grege, prouocat iram,
Prouocat inuidiamque hominum superumq; deorum,
Contemnit miseros & tanquam vilia dicit.
Macipia, haud memor unde, quibusque ascēdit in altū
Artibus & studijs, quam sit locus arduus omnis
Lubricus, & quantas homini det saepe ruinas.
Nec nunquam his interpretibus scelerumque ministris
Ad pradas & lucra domum cogenda superbam
Vtitur, & Praefecturis & honoribus ornat:
Quò magis ipse magisque suo regat omnia victor
Arbitrio, siat quò nulla potentia maior.
Si quis erit potior, cui sit pulcherrima virtus,
Hoc mihi nil opus est, alium sibi querat amicum,
Non mihi non tales operas, non talia (clamat)
Posco ministeria exclusus dimittitur ille,
Eiectaque mali tollunt virtute cachinnum.
Felices vero nimium nimiumque beati,
Qui potuere bonis animos compescere rebus,
Et seruare modum, sed fortunatus & ille
Quem sic respexere dij, cui talis amicus
Contigit, ut tenuis mala ne contemnat amici,
Et bonus in medium sua conferat, ut quasi patris
Vnius heredes communiter illa fruantur;
Qui tanquam positis versatur honoribus, & quo
Iure domi tecum patitur sua dicta refelli,
Communis tecum ludos & seria miscet,
Te vocat in partem studiorum, suscipit ultro
Sollicitus curamque tui, rerumque tuarum,
Téque sua raro mensa dignatur honore,

Et matutinum vespertinumque remittit
 Officium, nisi res aliudue poposcerit usus;
 Nil adeo vetitum, nil turpe, minusue decorum
 Imperat, orando facilis, facilisque iubendo:
 Et quem vel sua res, vel publica distinet, illum
Quam volet usque diu fert non inuitus abesse,
 Suspitione vacans animus, nec crimina fngit
 Ipse, nec oblatis aperit sermonibus aures.
 Talem Diogenes si sit expertus amicum,
 Non temere et passim tenues ab amore potentum
 Auocet, et regum sapientes arceat aula.

Est in amicitijs solers adhibenda legendis
 Cautio, siue humilem, seu magnum queris amicum.
 Nam partem peccatur in hanc, peccatur in illam.
 Sapientis in magnis opibus, celsaque vacillat
 Fortuna malefidus amor; dum splendida plebem
 Nobilitas, inopem dum spernit diues amicum.
 Cum boue non asinus, cum disparate non coit impar,
 Se nisi summittat maior, prensumque minorem
 Subleuet, at quotus is qui non affurgere malit?

Sunt et signata tamen quibus hunc dignoscere possis;
Quae seruata referre gradum, aut inferre monebunt
 Non obscura: tegi quia nescit tempore longo
 Insane vitium mentis, simulataque virtus
 Eject immensam mox exonerata laborum
 Congeriem, positoque ruit furiosa pudore
 Improbitas animi, namque acrior arte repressa
 Impetus esse solet, sicut torrentis aquae vis
 Maior erit, lapides si cursum et saxa morentur:
 Aut effrenis equi, foribus qui fugit apertis,
 Excusumque equitem multa prosternat arena.

Fons et origo boni tamen est sapientia, quam qui
 Nactus erit, semper sedato pectore vinet,

Nec

Nec sibi, nec turbas alijs dabit: omnia magnis
 Dijs accepta feret, sua nec maiora videri
 Nec meliora volet, factis dictisque fauebit
 Alterius, nec laudem alieno crimine quaret.

Verum illud nihil inspiente ferocius esse,
 Nil grauius domino: quod si vecordibus ausis
 Attulerit socias coniuncta potentia vires,
 Exitiale malum miseris impendet amicis:
 Inzano tanquam iubeas si tradere ferrum,
 Hos modò, nunc illos feriat discrimine nullo:
 Ceu quondam furijs atque æstro percitus Ajax,
 Esse putans hominum, pecudum qui colla secabat.

Cum semel humanos hominum natura pijsque
 Exuit affectus, & tantum agreste ferumque
 Restitit ingenium, fit tigride sauvor omni
 Bellua, solam hominis retinens conuersa figuram.
 Adde merum venis, oleumque infunde camino,
 Non grauiora suis incendia faucibus Ætna
 Projicit, igniuomi non & iuga celsa Vesuui.

Difficile ingenuo alieni ferre furoris
 Indomitam rabiem, atque atra conuitia linguae.
 Non ego spem tanti redimo: mihi pluris in urbe est
 Una dies transacta licentius inter amicos,
 Rure vel in spatijs camporum, aut ilicis umbra,
 Quam volucres sumi gerraque loquentis inanes,
 Et dubia promissa fide, ventosaque verba.

At qui non nullos istorum ferre videmus
 Ingenium morisque ferunt, quicunque pusilli
 Sunt animi, quibus est libertas infima rerum:
 Ut Dauns haud dubitet plagas & verbera dorso
 Ferre libens, ut mellitam voret antè placentam,
 Eque resignata pleno bibat ore lagena.
 Stat magno spes illa nimis, quæ dextera raro,

Dijj

*Sæpe sinistra cadit: frustrati deinde queruntur
Incusantque deos, & se mala plurima passos
Rebus adhuc dubijs incautos ante futuri.*

*Clauditur hac plerunque tragœdia fine, sed horum
Nemo vicem doleat, qui se venientibus ultro
Inuolnere malis, præclara & vana sequuti.
Ille sua talique indignus sorte, furentem
Qui metuens, oppressus in ipsis retibus hæsit:
Nec potuit celeri quanuis euadere cursu.
Vir bello fugiens ipsos incurrit in hostes
Sapius, & vitare malum nequit arte magistra,
Quin nudus Siculis iaceat Palinurus in undis.*

*Hæc me tempestas prouectum longius alto
Si quando fractis excepit turbida velis,
Nec contra obniti remis datur ulla potestas:
Huc tanquam in portum fugio, nullique recurro
Cognitus ad siluam, quæ cedula desijt esse,
Postquam sacra nouem Musis Phaboque dicata est,
Concessaque noui domini est adolescere coepta.
Hic aliquid scribóne legóne, aut cogito semper:
Hic viuo qualem primi vixisse feruntur
In terris homines mundi sub origine, vitam,
Contentus paruo, quod mi prius ipse paraui,
Cum bene morigeris natis, & coniuge casta,
Vera fruens intincta nec ullo gaudia felle.
Nubibus interea pulsis & sole reducto,
Tu mare turbatum tranquilla fronte serenas.
Ast ego sicut avis qua longis imbris intus
Clausæ sedet, liquidas expectans luminis auras,
Tandem sole nouo se proripit: haud secus ipse
Nec desiderium vestri, nec ferre quietem
Ultræ posse ratus, meditor iam soluere portus:*

Rursus

Rursus & incipio regredi gestire, pericli
Immemor, incertoque iterum me credere ponto.

AD ARNOLDVM FERRERIVM.

Am varia atque incerta vagatur epistola,
quām res:

Hic sunt Ferreri variae, modò nubere fratri
Regis, dotalēsque suos regina Britannos,
Et regni titulum noménque afferre marito
Dicitur: ac iam stare paratas littore naues
Fama fuit: procerésque Anglorum occurrere lectos:
Postridie tabulae soluuntur, & irrita pacta.
Neutrius hæc culpa, inter séque feruntur amare:
Sed sponsi comites patria discederent, nolunt,
Exiliūmque vocant: alijs sua robora, vires
Imminuīque suas metuunt, si fortè resumptis
Inter nos iterum stulti concurredimus armis,
Experti duce sit quantum virtutis in illo.
Fæmineis etiam iuuenilem, ut sape videmus,
Blanditijs animum mutari posse verentur.

At Rex, Parrisijs iam post sua terga relictis,
Ibat in Armoricos venatum, quod ibi saltus
Magnarum plenos narrabant esse ferarum.
Hanc alijs regem falsò prætexere causam,
Borbonios iuuenes amplecti velle, marisque
Prefectum: quo nil mage formidabile nostris
Divitibus. nam Castilio si tangere dextram
Regis, & instillare duo aut tria in illius aurem
Verba datur: quas ille sibi regnōque parari
Audiet insidias, qua circunstare pericla:
Ni tandem somno velut experrectus ab alto
Afferet imperium patriaque sibi que, volentes

D iiiij

Et populos reget ipse manu, clauimque tenebit,
Quem puerilis adhuc etasque infirma vetabat.
 Hic proceres nostros vexat timor intus, & angit.
 Ergo omnes studio incumbunt vehementius omni,
 Incepsum ne perga*t* iter Rex, multa relinqui
 Commoda namque docent, redeuntibus affore multa.
 Vincitur à multis nimirum incallibus unus
 Duplicibus. redeunt usque à Galeone Mocellum:
 Et nunc fontis habent regem deserta Bleaudi.
 De nobis quoque rumor erat, neque vanus; & ore
 Principis exceptum pauidam turbauerat aulam
 Nescio quid simili compressus & is metus arte.
 Sic mihi libertas dono concessa deorum
 Illibata manet: rident tamen usque maligni,
Quis sua res priuata, gemunt quis publica cura:
 Publica nemo adeò, Ferreri, publica curat,
 Et patria regisque in nullo nomen honore est.
 Si videas nostræ (pudet hoc adscribere) gentis
 Nocturnos aditus, furtiva locisque remotis
 Colloquia eterno Franci cum nominis hoste,
 Ferreri, ducas suspiria pectore ab imo,
 Et quisquis vel regis amat, patriæ salutem.
 Sed desiderium nolo tibi tollere nostri,
 Proxima quod nobis tua monstrat epistola. namque
 Si vicina meo tibi villa parabitur agro,
 Si te conuictore frui socioque licebit,
 Cetera abesse animo tulerim non inuidus equo,
 Et leuior fuerit tolerabiliorque senectus:
 Tum reliquum faciemus iter iucundius una
 Ad calos, ubi certa quies promissa beatis.

MICHAELIS HOSPI-
TALII GALLIARVM CAN-
CELLARII EPISTOLARVM
seu sermonum liber sextus.

AD VIDVM FABRVM.

V me posse putas, quantum potuere pri-
ores;

Quantum ego, dum fortuna fuit: sed
gratia regum.

Instar apis volitat que circum florida
rura,

Nunc huic, nunc alijs blandos aspirat amores,
Floribus & notis post paulo inimica recedit.

Ospes qui posuere suas in regibus olim
Ostulti nimium, quorum fuit omne placendi
Auribus atque oculis studium: fugit illa voluptas,
Et delatorum satias subit: ipse recurrens
Sape sonus cithara lassatas afficit aures.

Quin etiam interdum sese rex colligit alto
Experrectus uti somno qui perfricat ora,
Et veris fictos secernere discit amicos:
Odit quos etiam dilexerat antè, dolose
Compertos fraudis, nec ludificarier ultrà
Se patitur. melius qui pulchra & plena salutis,
Libertate sua moderatè & comiter usi,
Consilia in medium proponere regibus audent.

Non illi meritis veniunt ad præmia semper.
 Digna suis: raro quoniam vel fortia reges.
 Consilia accipiunt, vel libera mentibus æquis;
 Et molli blandoque magis sermone trahuntur.
 Sic optabilius nebulonis, vel parasiti
 Sors erit, atque loco decedere coget honestum.
 Insontemque virum: qui non inuitus abibit,
 Inuitus non ille domum paruosque penateis.
 Et patriam repetet, sed dulcibus exiget aium.
 Cum natis, cara cum coniuge, liber & omni
 Ambitione vacans, urbis contemptor & aula.
 Causa fuga iustum solatur honesta dolorem,
 Et mens ipsa sibi nullius conscientia culpe.
 Ipse ego siue iubent discedere, siue manere,
 Seu me consilijs adhibent, seu longius arcent,
 Vtrumuis obeam placidoque animoque libenti,
 Pensans damna bonis. minor est si gratia regum,
 At minus inuidiae est, odij minus atque laboris.
 Nec tibi, nec prodeesse tuis potes: hoc quia feci
 Dum potui, nulla est hodie mea culpa, sed eius
 Immerito fasceis mihi qui detraxit inaneis.
 At nos ambitio tenet arcta compede vincitos,
 Ut seruum hoc vitaque vagum genus anteferamus
 Natali patrioque solo, placideque quieti.
 Non i qui cumularat opes sub regibus amplas
 Maiores Crasso, villas extruxerat usque
 Ad calum nitidas: tamen illi mors erat unum aut
 Alterum abesse diem conspectu regis & aula,
 Tanquam si solis radijs & luce careret.
 Interea vereor paucis dum mensibus absum
 Occupet ut sedes alius, clausisque reuertens
 Excludar foribus: mihi sit migrare necesse.
 Tantalus isne tibi, vel Phineus esse uidetur,

Quem

Quem Dir a mensa prohibent epulis que paratis?

Quid grauis ille senex discedere iussus ab aula,
Et signum flauamque alij concedere ceram,
Num sese affixit tanto depulsus honore?
Demisitue animum? non ille, sed ut catus olim
Mercator, patriam post tempora longa reuersus,
Quanuis iacturam partis fecisset in alto
Reliquijs fruitur pelagi securus inqui.

Sic noster simul atque domum se contulit, arteis
Ingenuas repetit missas iam tempore longo:
Et studijs animum reficit, semperque legendo
Scribendoue aliquid Musis & Apolline dignum:
Aut virides lauros, aut coniferas cyparissos
Inserit, aut lento pinus sudore fluentes:
Felix depositum si non cupisset honorem
Sumere, & in medios iterum se tradere fluctus.

Exilium nulli domus est sua, prater inertem
Si quis agat vitam somno vinoque sepultam:
Aut qui nullius studij capiatur amore,
Vespere solem optans orientem, manè cadentem.
At serere, & legere, & latas intra horrea messes
Condere, vina cadis haurire domestica plenis,
Ordinem maturos positis decerpere fructus
Arboribus, pingues subducere matribus agnos,
Lactenteis torrere fues, & corte petitas
Gallinas media festis apponere mensis,
Aeria geminos deducere turre columbos:
Et laqueis captare feras, & fallere visco
Incantas volucreis, pullos educere nidis,
Piscari, librūmque manus seruare tenentem
Retia, & ad captam cursu contendere prædam:
Mille voluptates aliae, quas rustica vita
Dulcis habet, longè urbanas superare videntur

Atque palatinas omnes. huc Palladis artes
 Et longo doctrina parata accesserit usu,
Quia possit hiemem, longas et fallere noctes:
 Et pietas et vera dei cultura potentis,
 Cui bona tot gratis animis accepta feramus.

Hac ita sunt. At posse negas hoc tempore vultum
 Ferre superciliumque hominum, qui te ante beatum
 Florentemque diu rebus coluere secundis:
 Nunc subito spernunt mutata sorte iacentem.
Quanquam vir fortis nunquam iacet: altius immo
 Erigitur contra, pressusque resurgit, ut arbos,
 Texuntur Gracis victoribus unde corona.
 Nam quem nullus honos, quem gloria nulla superbum
 Altius euexit, nec fors contraria pellet,
 Dejicitue gradu, sed utrisque videbitur idem
 Temporibus: neque resapiens mutabitur ulla.
 Nec verò metues falsa conuitia lingua,
 Non magis irato quam si canis ad latret ore.

Euentus ergo meditemur et ante futuros;
 Et quacunque mari tempestas atra vel alba
 Incubuit, presente animo forteque feramus,
 Persuasi rapidis Aquilonibus omnia ferri.

Omnibus ista fuere, et sunt communia regnis,
 Ut firma et stabilis sit nulla potentia, pendet
Quae regum libito: mala sunt haec propria nostri
 Temporis. ipse bona rex præditus indole, mater
 Regni et Regis amans: sed in illo spernitur atas,
 Sexus in hac, quando procerum ad se quisque supremam
 Vim trahit imperij, cedemque malumque minantur:
 Nos miseri, quibus infirma ad certamina vires,
 Libertatem animi vocisque tenemus: at ipsa
 Virtus paucorum scelere est vitiisque ligata.
 At tu sume animos: et viribus auctus et armis,

Carole

*Carole, ius repetens puero tibi nuper ademptum,
 Perge istos pestem patriæ delere tyrannos:
 Perge suprstanteis gladios remouere bonorum
 Faucibus & ingulis: ut libertate recepta,
 Gaudeat, & domino tibi Gallia seruiat uni.*

AD IACOBVM CORBINELLVM. 2.

 *CORBINELLE, libens te plus fruar omnibus uno,
 Presentisque aximum sermone oblecter amici,
 Si ratio, si res utriusque, & tempora ferrent:
 Verum in luce, hominumque iuuat te vivere cætu,
 Et colere antiquis habitatas ciuibus urbes;
 Aut dare te comitem germano regis. agelli
 Cultor ego exigui, quem rex dedit, annua præter
 Comoda, qua largo tribuuntur maxima fisco.
 Atque (ut longinquis in amoribus esse videmus)
 Nostra locis disuncta quidem sunt corpora: verum
 Conueniens & penè voluntas una duorum est,
 Nec fors dissimilis prorsus: nisi quod breue nobis
 Restat curriculum: tibi vix media incipit atas.
 Tu seruare modum nosti propè solus in aula:
 Et præferre bonas in honestis questibus artes.
 Tu prius in patria meritos quam latus honores
 Acciperes, prima sensisti tela iuuenta
 Inuidiae: primoque obstantia limine claustra.
 Nam præcox ut erat, tuaque annos ante, diemque
 Virtus: sic etiam tua præcoqua fata fuere.
 Multi, non obscura dares cum signa future
 Virtutis, cupiere orientem extinguere lucem:
 Nec tamen abruptus virtutis cursus eunti;
 Quanuis se fortuna tibi contraria ferret.
 Metardum & lentum, mea fors & crescere sinit:*

Et demum est aggressa senem, solioque superbo
 Deiecit, sanctum inque merentem dicere nolo:
 At fidum legum custodem, at regis amantem,
 Et patriæ cupidum, at studiosum pacis & oti.
 Hunc adeò casum nostri fleuere propinqui,
 Et luxere velut defunctum & luce carentem:
 Nil miserabilius viuis contingere nobis
 Vnquam posse rati, longo quam tempore gestos
 Nullo deinde suo merito deperdere honores,
 Et laudi superesse sua; tristemque senectam
 Exigere in tenebris longè soloque recessu,
 Fortuna retinentem insignia nulla prioris.
Quām leuia hæc collata bonorum cædibus, atque
 Exilijs. ego sum discedere iussus ab aula:
 Non tamen in Pontum, nō ad Garamantas & Indos,
 Sed rus vicinum, atque ipsis sub mœnibus urbis
 Penè situm, rus longè his vīsibus antè paratum:
Quò bene de patria meriti post maxima bella
 Victrici confecta manu, post templa deorum
 Consilijs seruata suis, pro munere magno
 Dimitti petiere, velut commune laborum
 Per fugium, & placidam fessis etate quietem.
Quantò plura Deus, quantò maiora reliquit,
Quām fraus qua nobis & vis inimica tulere.
Quantulus hic labor est, quanta mercede repensus
 In cælis, si vera Dei promissa fatemur.
 Ac nostros debent animos nihil ista mouere,
 Si calcata Deo sequimur vestigia, duram
 Primum difficilēque viam, plenāmque laborum:
Qua sola nostris animis penetrabile calum.
 Sed iam spe fretis vita melioris, iniquum
 Hoc iter & rectum, paulatim mollius esse
 Incipit, & iucunda via super ultima fiunt.

Factamen hoc etiam vel non mediocre, vel ingens
 Esse malum, priuari aspectu regis & aulae,
 Exiliique domum, aut aliò concedere causa:
 Non tamen aut mihi præcipuum est, aut accidit antè
 Nulli alijs immò etiam est optabile nobis.
 Nam quæ adeò virtus, siue hanc res publica, siue
 Regnum habuit, longos unquam durauit in annos
 Incolumis? quæ vim potuit perferre malorum?
 Multa tibi possum proferre exempla petita
 E veterum libris, nostra ipsa his nec caret atas.
 Vidimus (hāud ignota loquor, nostris siue remota
 Temporibus) multos post longam operamque fidelem
 Nauatam patriæ summa virtute, coactos
 Cedere sōricibus tandem tineisque palati;
Qui numerus faciles solet ingens rodere fiscos:
Quo minus in nobis subitum mirabere casum,
 Praesidio nixis modico contra aspera rerum.
 Nil fixum aut stabile in terris. sua fata quibusdam
 Sera venire solent: alijs præuertere tempus.
 Interdum nostris oculis obducitur error:
 Et mala quæ nobis atrocia sāpe videntur,
 Non resunt eadem, quin sapienter & bene vertunt,
 Et mutata solent nobis afferre salutem:
 Ut vomica hostili ferro est adaperta quibusdam.
 Experto mihi crede, ipsis obsistere durum est
 Principijs, verum proclivia deinde sequentur
 Omnia. namque pares nobis cuicunque ferendo
 Sufficit ipse Deus vires animosque labori.
 Non tamen ille manus vietus dabit, armaque ponet
 Continuò humani generis vetus hostis: at omnes
 Aggreditur, tentatque vias artesque nocendi.
 Exilium potis es perferréque damna bonorum,
 Fortis & aduersum maiora pericula surgis,

E ij

Nec dubitas ipsam pro Christo exponere vitam:
 Non ideo confide, tuis securus inersque
 Viribus; immò etiam atque etiam circunspice, ne te
 Decipiat serpens, & imagine ludat honesti.
 Sape bonis nimiam studijs rebusque potenter
 Nauanteis operam, sed non ratione, modoque,
 Gloria, amorque sui, vel perdidit in scius error:
 Monstratum caelo per iter seu tendere nolunt,
 Siue Deum querunt humanas nosse per artes.
 Sexenti propè sunt anni, quibus exule Paulo
 Regnat Aristoteles ipsa intra tecta domumque
 Christi, simolaque alia peregrina gerentes
 Pallia: Gracorum schola, non ecclesia Christi
 Illa fuit. non sic, non sic, vetera illa priorum
 Lumina doctorum: quibus est si forte necesse
 Chrysippi, aut aliquod placitum laudare Platonis,
 Aut veteris numeros & verba citare poetæ,
 Praefantur veniam: non quin prius illa tenerent
 Pubere vix mento Gracis accepta magistris,
 Aut quia prorsum alios vellent prohibere legendis
 Gracorum scriptis, didicissent quæ prius ipsi:
 Sed parcè timideque suis tradenda putabant,
Quæ Paulus multò praeceperat antè caueri.
 Ne, sicut perhibent Sirenum cantibus, aures
 Simpliciorum hominum scriptis caperentur amoenis.
Quam me tot frustra meliores pœnitet annos
 Verbis impendisse magis, quam rebus: & instar
 Picarum veteres imitari voce Latinos
 Conatum, aut Graca modulos & carmina lingua.
 Res abiere: ego balbus & infans turpiter hæsi in
 Grammaticis, pueri quæ matris ab ubere quondam
 Suggere, vel dictata rudi nutricis ab ore
 Excipere à teneris primaque etate solebant.

Tum

Tum Gracè laus nulla fuit, vel scire Latinè:
 Non magis, quām nostra cui sit facundia lingua
 Nec plausus, nec honos hodie conceditur ulli:
 Et tantum studij tam parua ponitur in re.
 Metorquent hodiéque senem scholia addita libris:
 Et Pollux, & Festus, & innumerabilis ista
 Natio scriptorum, claris inimica bonisque
 Ingenijs. tam dirus amor studiūmque loquendi est.
Quidam sanati narrans diuinitus ægri
 Historiam, nota illa refugit, Tolle grabatum,
 Verba, velut scopulum, atque alia his subdenda putauit
 Dura minus: cui tum doctusque piusque sacerdos,
 An verò Gracè Christo scis Hebraiceque
 Tu melius? non aut potuit legere optima queque
 Verba Deus, fandoque omnes superare disertos?
Quod si porticibus nomen quæsecta recepit,
Quæ sapere imprimis plusque omnibus una videtur,
 Res adamat, non cassa & inane sonantia verba:
Quid nos par facore est sobolemque genisque deorum,
Qui res humanas omneis discrimine nullo
 Despicimus, vitamque aliam meditamur olymbo?
 Ergo ne schola nos sapientum fallat inanis,
 Neu benedicendi studium: sapientia mundi
 Vana tumet, vera & solida est sapientia calo.
 Illam adeò quicunque suis adquirere tandem
 Viribus, ingenij vel acumine, posse putarunt,
 Ut pueri cecidere: obscuris inque tenebris
 Errauere diu, velut orbi & luce carentes.
 Namque Dei summi virtutem, ut cetera, dono
 Accipimus: virtus alia omnis vix tenet umbram
 Illius, haud vera virtutis nomine digna.
Quò mihi tot veterum libri, si nec Deus illis
 Author virtutum, nec discitur ipsa legendis

Virtus, & via me recta quæ ducat olympum?
 An non senior est vox & sententia Pauli,
Qui præter Christum nihil est se scire professus,
 Christum supplicio & seruili morte peremptum?
 Verum etiam, crassis homines & pinguibus ire
 Altius ingenij, & vi perrumpere calum.
 Discipulos Christus non urbe foroque petiuit,
 Non Academæ spatijs, superine Lycei
 Delegit bis sex comites: qui mystica sacra
 Gentibus efferrent, prius ignorata, profanis.
 Piscatu tenuem quærebant aquore victimum:
 Nulla sub urbanis docti præcepta magistris.
 Hi tamen effusi per vicos, oppida, & urbes,
 Omne genus paucis hominum cepere diebus;
 Reges, & populos, & summa atque infima queque
 Retibus inclusere suis ea retia captos
 Eripiuere malis, prædaque fuere saluti.
 Ipse Deo genitus grates egisse parenti
 Dicitur, & magnum viuens testatus amorem:
 Pro quo res longa penitus caligine mersas
 Magni arcana Dei, rudibus patefecerat atque
 Indoctis hominum: despecta obscuraque vulgi
 Ingenia anteferens sapientibus atque superbis.
 Hæc tibi Parrisia qui nunc versaris in urbe,
 Carnutum vacuo scribebam solus in agro,
 Nascens sponte dedit Buxus cui plurima nomen.
 Sed quicunque locus nos est habiturus, habetque,
 Corbinelle, iter hoc, seu longum, seu breve, cincti
 More viatorum carpamus, & illa putemus
 Denique vera Dei vita promissa futura:
 Cetera prætereunt, siccis ut sape videmus
 Purpureos anniflores arescere pratis.

AD VACCAM ITALVM. : 3 :

VACCA, tibi multis frons est inarata, genaeque
 Impressa rugis: nobis hoc amplius, albi
 Crines, & mento propendens barba senili,
 Surda aures, lippique oculi, male-olentiaque ora,
 Et caluum sine honore caput, maciesque medullas
 Osibus & toto depascens corpore succum:
 Prateriere dies & tempora lata iuuentia,
 Deterior tacitis obrepstis passibus etas.
 Tempus utriusque, velut post longa pericula nautis,
 Moliri in patriam redditum, dispansaque vela
 Contrahere, & stabili tandem consistere portu.
 Vacca, fuit noster grauis & longissimus error,
 Plurima quo nobis sese obvia monstra tulere,
Quam varia Ionio vix conficiuntur in alto.

Quando igitur patria atque domo, longisque locorum
 Diuisi spatijs, pariter conuenimus ambo
 Buxum, qui pingui Carnutum vicus in agro,
 Consulere in medium atque una decernere par est.
 Namque leuis nec res agitur, nec cludicra, nempe
 Interitusue saluisue animorum, queis nihil aquè
 Carum aut antiquum debet mortalibus esse.

Te compello igitur magno te, Vacca, sonore,
 Tu mihi, Vacca, refer voces & dicta viciissim.
 Ponamus studia hac fallacis inania mundi,
 Ponamus nummi studium, ponamus honorum,
 Quorum vel brevis usus erit, vel nullus: & instat
 Instat summa dies. vita reddenda prioris
 Mox ratio: nos inueniat minus ille paratos
Quam vereor pueris potuit qui, Vacca, remitti,
 Longeuis senibus fit inexcusabilis error.
 Et contempta Dei clementia tempore longo

E iiiij

Iustas inque graues paulatim vertitur iras.
 Ecquid erit premi post tantos, Vacca, labores?
 Quid nauasse opera dicemus? ubi illa parentum
 Nostrorum promissa lacus in margine sacri?
 Nequidquam expulsus flatuque exterritus oris
 Daemon, nequidquam mundo blandisque remissus
 Nuntius illecebris, nequidquam cetera, falso
 Optima quæ ducunt homines & maxima, coram
 Execrata Deo atque aeternum iussa valere:
 Si nos immemores antiqui fæderis illa
 Missa prius sequimur reiectaque, non aliter quam
 Quæ redit ad vomitum canis, expulsumque resumit
 Ore cibum: vel qui nomen sub rege professus
 Militiae, subito versis contraria signis
 Castra petit, scutoque nouos inscribit honores.
 Nil mihi profuerit magnorum gratia regum,
 Nil tibi pontificum; frustraque patentia latè
 Prædia, magnificas frustra iactabimus ades,
 Frustra defossa nummos tellure repostos,
 Aut loculis frustra duplicatam fænore sortem.
 Stultum est humanis hominem confidere rebus,
 Et spectare sui similes, nitique caducis
 Praesidijs, alto qua sunt firmissima calo.
 Difficile est dominis pariter servire duobus,
 Praesertim disconueniens dispärque voluntas
 Si fuerit, nec cultu utriusque litabitur uno.
 Nullum fert in amore parem Deus, & rapit ad se
 Totum hominem, totoque coli se pectore poscit.
 Vacca, Deum, dum vita manet, dumque hos regit artus
 Spiritus, & votis & puramente colamus.
 Nec satis est coluisse, nisi huc accesserit illa
 Compedibus quæ nos auratis gratia vincit,
 Et facit ut nostris aquæ cupiamus amicis:

Ac

Ac nobis: calo calo tamen ipsa petenda est
 Gratia, quæ concessa simul spirauerit intus
 Cordibus in nostris, & sacrum accenderit ignem.
 Nos quoque pro captu nostro & pro parte virili
 Huc studium conferre operamque impendere nostram
 Conuenit: ut quoquo trahit, aut vocat ille, sequamur.
 Non etenim resides animosque suaque salutis
 Immemores vult esse Deus: cumque omnia nobis,
 Suppeditet large, tamen & sua dona vici sim
 Nostra exerceri cura duroque labore
 Exigit. ut rorem, pluuiam, solēmque benignè
 Sufficit agricolis, segetem tamen haud sine cultu
 Surgere, maturosque sinit producere fructus.
 Consistit virtus in agendo tota, nec ullum
 Clusa intus misericordia mortalibus usum.
 Vana fides, frustraque operum iactatur inanis:
 Exercenda manus nocturnis atque diurnis.
 Ex factis nam quisque suis vel pramia latet,
 Vel meritas animo referetque in corpore pœnas.
 Nudi omnes, & pectoribus sistemur apertis
 Indicio, nec clausum illi aut tacitum fore quidquam
 Speremus, cæcisque tegi nos posse latebris.
 Serò Phryges sapient, locus illo tempore nobis
 Nullus erit venia, nullius gratia culpa.
Quād nullam in partem & curam venisse volemus,
 Vacca, rei communis, & in tenui potius re
 Versati, nido non excessisse paterno.
 Vix animæ insontes, & candida pectora coram
 Stare Deo poterunt, & vultum ferre seueri
 Iudicis: heu me quid fiet, me quem premit intus
 Vis, numerisque ingens, & conscientia turba malorum.
 Vacca, via ad calos angusta est, difficilisque
 Ascensu, nos multa grauant, celeremque volatum

*Impediunt, multis & humi depressa iacet mens,
Vt nequeant caput erigere, aut os tollere calo:
Quæ nisi vera forent, nequidquam iam Deus olim
Ditibus ingressum ad superos aditumque negarit;
Et munire viam calo preceperit, omni
Mole granique prius projecto pondere rerum.*

*At pulchrum præstare alijs mortalibus unum,
Atque inter splendere suos, augere domi rem,
Egregium natis in morte relinquere nomen.
Pulchrum, Vacca, locus si non hic lubricus esset,
Si non obvia se tam multa pericula ferrent.
Difficile at seruare modum: trahit improba mentes
Ambitio, vel amor nummi, comitesque sequuntur
Vis, dolus, insidiaque latentes, furtæ, rapina.
Qua nos perpetuo speremus ut ab ore culpa,
Felicitasque domi, vel degere posse beatos,
Viuamus regi & patriæ, viuamus amicis:
Nec dum expressa tamen prescripta linea vite
Monstratum per iter, domibusque bonisque relictis,
Sublata inque humeros cruce. quæ si dura videtur
Viuendi ratio, at tutissima in omnibus una est,
Et leuis illa tamen fiet facilisque ferendo,
Nos Deus omnipotens simul ac respexerit alto.
Vacca, mihi liceat calo deducere carmen,
Quæque sit in terris merces memorare laborum,
Quæ pulchris hominum referatur gratia factis:
Non vetera aut aliena petam, longèque remota,
Quanvis historijs plenis sint talibus omnes
Scriptorum libri, nec copia defuit unquam.
Nos duo, nos erimus documento, clarus uterque
Luce magis parta & propria, quam luce parentum:
Viximus utiliter patriæ, nostrisque sine ullo
Probro, ignominia, turpisue cupidine lucri.*

Huc

Huc quoque preclaras gnaue coniunximus artes,
 Romano tua sape foro facundia plausum
 Rettulit astantis magno clamore corona.
 Ins quoque te populis aiunt dixisse Latinis,
 Multaque magnorum gesse negotia Roma
 Pontificum, gesse alijs regionibus extra
 Vrbem atque Italiam, magna cum laude peracti
 Muneris, integratam re, quam nomine, fama.
 Nec nos obscuri, vel inertes viximus omni
 Emenso spatio vite & civilis honorum,
 Ut posset fortuna mihi suspecta videri.
 Tantum ornamenti & decoris cumularat in uno
 Hac nobis via prima eui, producta per omnes
 Deinceps illa gradus, plus quam sperauimus ipsi.
 Neuter at inuidie potuit vitare venenum,
 Quod plerunque bonis communi re bene gesta
 Accidit iniustis a ciuibus, & male gratis.
 Te socij rodunt absentem dente canino,
 Defraudantque tuos iusta mercede labores:
 Me, circunstantes regem tigrisque lupique,
 Regia gazza cauis rapiunt qui condita fiscis;
 Otia qui que timent, nec tutò viuere pace
 Posse putant, omnes quibus est vel denique cordi
 Et curæ sua res, qui regem & publica temnunt
 Tanquam nocturnos visus, & nomen inane:
 Externo neque rege suum discernere regem
 Norunt, limitibusque reuulsis omnia miscent:
 Nec referre putant affixane lilia portis
 Et muris videant, an Iberæ insignia gentis.
 Isti, inquam, sua sorem omnes me pacis & oti,
 Custodem legum vigilem, nec furta ferentem
 Eiecere loco: nunc omnia turpiter audent
 Sublato custode, putantque impunè licere

Omnia, tanquam olim capta solet hostibus urbe:
 Legitimi vix villa manent vestigia regni.
Quo nil credendum fallacibus esse monemur
 Promissis hominum: sed terris sponte relicitis
 Sub pedibus, sursum ad superos intendere corda,
 Sursum animos, aliamque in cælis querere vitam.
 Hac scripsisti, Vacca, iocosis seria miscens
 Carminibus, tu res animo, non verba repones.

A D P. V I C T O R I V M. 4.

VICTORI, tanto pro munere quas tibi grates
 Soluam non habeo, nec que tibi mutua reddam
 Munera. nāque meis nil tale renascitur hortis:
 Nulla pares nobis referunt pomaria fructus.
 Et quis dignum aliquid te rhetor, sine poeta
 Dicere quid posset, recitare, aut scribere dignum
 Aure tua: purōque tuo quo tempora nostra
 Iudicio superas: usū studioque politus
 Scriptorum assiduo veterum, numerandus in illis.
 Non tua, Victor, sine causa scripta teruntur
 Doctorum manibus. quia vertit Graeca Latinē
 Commodius nemo: vēros interprete sensus
 Non alio affequitur melius studiosā iuuentus.
 Nec te pulchra suum legit Florentia ciuem
 Nequidquam, natos cui traderet antē regendos
 Moribus & studijs, quam munera digna capeſſant
 Villa viris, ausintque fori tentare laborem.
 Nec tanti faciat sapiens te Cosmus Etrusci
 Regnator maris atque soli; nisi plurima nosſet
 Ingeniūque tui bona maxima. verū ego demens,
 Colligo tam notis qui laudibus undique testes;
 Admoueoque faces, nocturnāque lumina soli.

Hac

*Hac satis absentis poterant incendere mentem
 Vel studio, vel amore tui: sed nuper & istinc.
 Dalbenas rediens nostrum nimis auxit amorem,
 Dum mihi te morésque tuos, ut pictor, aperta
 Exprimit in tabula, dum te facit urbe docentem
 Nobilium primos, non hac quæ peruvia tradunt
 Grammatici pueris, verùm quibus artibus olim
 Consiliisque regant populos, quæ verba mouere
 Acrius, aut motas possint compescere mentes.
 Nunc te rure tuo spatiantem ponit in umbra,
 Captantem liquidi vel murmur amabile fontis
 Cum natis paruisque nepotibus, haud sine libris
 Et calamo & charta. solus tu viuere nosti,
 Solus, Victori, magnos contempnere reges,
 Insanique fori strepitus, turpēmque repulsam
 Plebis, & oblatos indignis semper honores.
 O, mihi si redeat, quæ tum fuit illa iuventa,
 Cùm per vestra petens Romam vestigia feci
 Oppida: si nunc ille foret mihi pristinus ardor,
 Et neque distineat firma respublica vincitum
 Compede, iam vexata diu civilibus armis.
 O, si composita nobis Deus otia pace
 Vrbibus antiquum si reddat agrisque decorem,
 Quàm nihil ista morer, quæ nos dulcedine tardant
 Sape sua, retinéntque domi properare volentes.
Quin Rhodanum celerem trāsmittā Alpēsque niualeis
Ocyus: Insubrūmque inter sata leta fluentem
Eridanum, & vacua subeuntem stagna Rauennæ.
 Nec finem faciam, donec viridantis ad Arni.
 Flumina deueniam, fundatāque mœnia Francis
 Regibus, & veteri coniunctam fædere gentem.
Queram ibi, quæ regio, qui te locus accipit urbis;
Si te non habet urbs, & quæ via dicit in agrum,*

Et veniam quocunque locorum, ut latus apud te,
Siue domi es, seu rure, aliave in sede, quiescam.

AD AMICOS. 5.

DVRVS & agrestis soleo plerisque videri,
Nec curare animos aliorum iungere nobis,
Aut retinere, velut stabile aeternumq; futurū
Exploratum habeam magni Questoris honorem:
Quo tamen & multis spoliari contigit olim
Ætatis cursu medio, vitaque supremum
Ante diem, quanuis sapientibus & bene cautis:
Vnde pedem tulerant & eodem sape reuolui.
Et quoniam historia veterum sunt fabula nobis,
Non adeò longinqua petunt exempla duorum,
Quorum etiam nunc fama manet, quos vidimus ipsi
(Clara togæ atque fori duo lumina) nec tamen illis
Causa vel eventus similis fuit. alter acerbo / poyet /
Iudicio cecidit, nummos conuictus auara
Accepisse manu, contrà quam legibus esset
Permissum patrijs: cessit muliebris alter clivis
Insidijs, nono post denique redditus anno.
Hunc sua nec virtus potuit seruare; nec illum
Ingenij sua vis, & melle fluentia verba.
» Tam favor & studium populi, tam gratia regum
» Mobilis & fluxa est, tam lubricus omnis honorum
» Est gradus, & comitem secum trahit ille ruinam.
Hac fortē quanvis exempla recentia possunt
Deterre virum, fama ne captus inani
Egregij & patriæ studiosi nomina ciuis
Primit odijs emat, & mercede cruenta:
Néue nimis studij, nimiūmue ad publica curæ
Adijciat, tantum latus iniqua laboris

Premia

Praemia: cùm nihil ipse sibi, nil prospicit amicis,
 Iccircò sapere & certa res ipsa cerefini.
 Præcipiunt, intrâque modum consistere recti,
 Et tanquam in vicio nimium in virtute reprendunt.
 Nam turbâsse Cato patriam, saevisque tumultus
 Dicitur exciuisse, nimis pro tempore durum
 Non sapienter agens ciuem, morumque magistrum.
 Prima gubernantis nauem sapientia, ventis
 Haud unquam dare vela reflantibus, & mare saevum
 Moliri contra quid enim contendere prodest,
Quò te desperes ascendere posse? vel arcem
Cur teneas, quam scis nulla vi posse tueri?
 Non equidem minor est obsistere regis amicis
 Stultitia, & vanas frustra consumere vires,
Quàm si contendas digitis impellere montem,
 Aut conere manu fluviorum sistere cursum:
 Nec bonus est actor, quanvis bene nouerit artem,
 Ni scena seruire sciet totique theatro.
 Scitum illud patrumque vetus, qui nesciet aptè
 Fallere, mentiri, palpumque obtrudere magnis
 Regibus, hunc iubeo discedere protinus aula,
 Séque referre domum panes ad furfuris atros.
 Vtilius de iure aliquid concedere regis,
 Multorumque animos, & gratiam inire merendo,
 Illius inuiti quàm rem seruare, tibique
 Inuidiam atque odium multos adquirere in annos.
 Ecquid enim tantum res publica præter inane
 Nomen habet, vel cui nauas studiosus opellam,
 Ipsi que regi atque alijs male grata futura est?
 Tu speciem atque umbram sine re sectaris: ut olim
Qui ficta Veneris furioso exarsit amore;
 Aut qui Iunonis vetitos sperauerat amens
 Concubitus, falsa delusus imagine nubis.

*Stultus qui vetera, aut nunquam fortasse futura
Cogitat; ipse sibi configens somnia quadam,
Negligit interea, aut nescit præsentibus uti.*

*Vix animi regum, dubiique tenentur amores
Obsequio: neglecta fugit sed gratia ventis
Ocyns: infelix odium virtute paratur.*

*Seu lati atque hilares ipsi non ora libenter
Tristia conspicunt, vultusque odere se ueros:*

*Sine quod illorum tacitis obtutibus, atque
Iudicijs sua facta putant, sua dicta notari
Omnia, damnari vitam morisque suorum.*

*Quod sentis, ideo tectum & tacitum intus habere
Et simulare iubent, aliud sed prodere vultu.*

*His alia atque alia adiungi quamplurima possint,
Quæ sic percutiunt animum sapientis, & extra
Gyrum traducunt pulchra rationis, ut omnis
Oblitus decoris non semper honesta sequatur.*

*Non ego progenies lapidum, non Alpibus ortus
Sum gelidis, & mi matérque patérque fuere
Ambo homines hominumque genus, nec saxea nobis
Corda malis immota cadentibus, & sine sensu:*

*Sed metuo, cupio, lator, doleoque, nec ullos
Exerior motus solitos mihi mentis abesse.
Ergo cur inimicitias vel suscipis ultro?*

*Cur abeuntue tuo tam multi limine tristes?
Non homo sim, caris si non delecter amicis:*

*Aut bellum, si ducam homines odiisse, Timones
Quales nescio quos memorant congregassis ipsis
Abstinuisse hominum, & vacuos errasse per agros.*

*Nulla mihi priuata manet discordia, nulla
Vicinis mecum lites, sub sellia nulla
Nomine rauca meo resonant: iucundus amicis,
Hospitibus placidus, famulis non durus & asper.*

Vnuo

Viuo, nec inuidiosa, grauisque potentia nostra est
 Vlli hominum. hæc fermè est rationum summa mearū,
 Arbitrium quarum omne meum est, omnisque potestas.
 Non eadem ratio, si quid res publica nostræ
 Commisit fidei tanquam tutoribus: unde
 Non modo delibare nefas, & revertere quicquam:
 Verùm etiam præstanda fidelis cura tuendis
 Rebus, & aduersum cautos vigilantia fures.
 Tu regi puerò, veluti datus à patre tutor,
 Aßideas, falli miserum, pellique superbè
 Omnibus aspicias fortunis, ut nihil illi
 Iam reliquum præter nomen titulūmque supersit.
 Si tibi vis non tanta animi est, ac si minus audes
 Concertare, manusque opponere fortiter ambas;
 Non saltem acclames & vociferere, malisque
 Furibus adlatres, non ipso denique vultu
 Terrifices animum atque oculos iniusta petentum.
 O, te felicem plus omnibus atque beatum,
 A quo nemo unquam vel turpe, vel ausus iniquum
 Poscere, quo mutum siluit præsente theatrum,
 Cuius maiestatem oris non scena ferebat.
 Has ego cùm videam fraudes & furtas supinus
 Dißimulem, passisque obducam lumina palmis.
 In domini, seruis fraudi est tacuisse, periculo:
 Perfidia est etiam pupilli prodere causam
 Magna, vel absentis rem non defendere amici:
 At pietas patriæ, pietas & debita regi
 Omnibus antistat: cui non modo nectere fraudem,
 Vimque afferre nefas, verùm & non antè futuris
 Occursare malis, omnemque intendere curam
 Tam caro capiti, non ipsam exponere vitam
 Extremum scelus est, si quando tempora poscant.
 Hoc vir nemo bonus faciat, nihil auferet ipse,

Nil auferre alios patietur: & ut canis acer
 Thesauros domini, vigil ut custodiet anguis,
 Non metuens inimicitias, odiumque potentum,
 Non gladios, modo sit res publica salua, suumque
 Ius teneat. taleis paucos audimus Athenis,
 Taleis & Fabios Romaque fuisse Catones:
 Forsitan & decoris non expers Gallia tanti
 Nostra foret, vates si tempora prisca tulissent.

At retinendus honos sapienti, & gratia regum:
 Et nisi vis cogat, nunquam ponenda potestas.
 Horum immo iactura leuis. qui creditur esse,
 Non est verus honor, signum magis illud honoris,
 Indignis quod saepe viris dignisque videmus
 Aetatis, meriti, generis discrimine nullo
 Deferrique admique: manet tamen unus & idem
 Vir bonus, erectaque oneri cernuice resistit:
Quoque premi sese magis uergerique videbit,
 Surget eò magis atque magis, vultuque superbo
 Omnia calcabit, pedibus teret obuia quaque;
 Victor honoratum tandem caput inferet astris.
 Exilium metuunt, quorum tenet improba mentes
 Ambitio, qui vanam magis speciosaque rerum
 Suspiciunt, mortemque putant sine regibus esse,
 Privataque domi procul aula degere vitam:
 At sapiens nec solus erit, cum solus in agro,
 Solus desertis Libyæ spatiabitur oris.
 Semper enim magnum & praelarum cogitat, aut se
 Dignum aliquid, fidis circum stipatus amicis:
 Aquibus, aduersa neque tempestate, nec ullis
 (Vt mos est hominum) fortuna casibus unquam
 Deseritur, quos cum lassus, si forte, legendo
 Deposuit manibus, conscribit & ipse legenda,
 Presentique bonus, venturoque utilis aeo.

Ef

*Est aliquid laudis doctrina gloria parta:
 Sed maiora, vide, ne sint praconia, cum sic
 Laudamur, fuit ille bonus facilisque rogando,
 Nullum unquam à se tristem discedere passus,
 Indulgens recta ac non recta potentibus & què
 Omnibus. O dignam sapientis nomine laudem.
 Sic puer, & patrij laudatur prodigus eris:
 Sic quoque multorum laudatur amica nepotum.
 Malo supercilium Cassi, putealque Libonis,
 Aut Areopagi pallentibus horrida nexis
 Iudicia, & rigidos legum iurisque ministros,
 Quam genus hoc hominum mutabile semper in horas:
 Fortune, quoquò se verterit illa, sequaces
 Intendens oculos, ut quæ conuertitur herba
 Solis ad aspectum semper radiosque nitenteis.
 Non ego sum blandus, fateor, nec inania capto
 Nomina; non studio popularem adquirere famam:
 Nec tamen inclusus teceti penetralibus imis,
 Prebeo difficiles aditus venientibus ad me,
 Nec grauor auriculas hominum probere querelis.
 Omne adeò nobis tempus consumitur in re
 Communi: siquid reliquum, impertimur amicis,
 Et studijs, priuata nihil moror, haud quia sperno,
 Sed curam uxori potius famulisque relinquo.
 Ipse verecundis & honesta potentibus, ultro
 Omnia concedo porrecta fronte manuque:
 Nec regis cura sum parciор, ac neque demo
 Laudibus & meritis hominum quæ premia dantur;
 Angor at indignos mercedem ferre bonorum.
 Ac multi cùm multa petant & iniqua, negari
 Multa etiam, multosque repulsam ferre necesse est.
 Si studijs hominum properem seruire, necesse est
 Offendi regem, & patriam, fortassis & ipsos*

Sæpe deos.iucundus & his,iucundus & illis
 Nemo diu simul esse potest,vtrumlibet opta.
 Prætulerim superum & vere virtutis amorem
 Omnibus humanis pretio & mercede redemptis:
 Sera licet,potiora tamen sunt illa bonorum
 Præmia,nec gemmis Arabum mutanda,nec auro,
Quæ Deus aeterno iampridem fædere nostris
 Pactus auis,transmisit ad omnes deinde nepotes.
 Stultum est incertis postponere certa,caducis
 Perpetuos mansura dies,& inania veris.
 At mandata sequi debebas regia.quid si
 Nunc vult,mox paucis ubi se collegerit horis
 Idem nolet. age hæc longum mansura voluntas
 Non potior,quam præcipitans animi impetus expers
 Consilij,subitis impulsus motibus? aut non
 Paucorum tolerabilior breuis ira dierum,
Quam dolor aeternus culpa comes,& mala semper
 Consilia euentus post allatura sinistros,
 Si quando authoris regem factique pigebit?
 Et muto nihil ipse tamen,quicunque sequetur
 Exitus,inuitique suam rem pergo tueri
 Principis: et si nulla futura est gratia facti.

Has habui causas,posthac mihi ne quis acerbam
 Naturam,mores,vitiūmque etatis & annos
 Obijciat.si disimulem facilisque remittam
 Omnia,si patiar dissolui vincula legum;
 Viuum me saluūmque volent,his utar amicis
 Et socijs.quam multa putas mihi commoda rerum
 A magnis oblata viris: quæ si sequar,omnes
 Diuitijs Crassos superem,viuāmque beatus
 Magnas inter opes,legum securus & urne,
 Iucundus magnis,regi iucundior ipsi.
 Hinc me sollicitant nati,simul uxor,amici

Ambitione

Ambitione mea subnixi, & honoribus amplis:
 Ne se destituam veriti, ne stultus omittam
 Temporibus ventisque secundis, dum licet, uti:
 Incusémque meam post serò fluentibus annis
 Stultitiam, atque optem mihi tempora lapsa referri.
 Idem illi (nam res sua quenque domestica tangit)
 Exprobrant, quicunque locum hunc tenuere priores,
 Multum illos iam tum soboli cauisse futurae,
 Immensásque suis liquisse nepotibus olim
 Dinitias: extare palatia condita magnis
 Sumptibus, & Pario constructas marmore villas.
 Hunc ipsum heroem, qui me modo proximus anteit,
 Divitij opibúsque omnes superasse togatos:
 Contemni sine re nomen virtutis honestum,
 Inferiore mori censu mihi turpe futurum,
 Heredique nihil morientem linquere præter
 Funus & exequias, & longa in tempora luctum.

Hos ego iure meo tanquam mihi sanguine iunctos
 Castigem, ac iubeam nihil à me turpe malumque
 Expectare. sed heroum qui se Phryge natos
 Hectore contendunt, Hecuba & Priamique nepotes
 Difficile est regere, atque animos inflectere dictis.
 Nam neque iura tenent hominum communia, nec se
 Legibus obstrictos ciuilibus esse fatentur.
 Nunc vi rem ferróque gerunt; quodcunque libido
 Suaserit, omne suum ducunt; nec sacra profanis,
 Publica priuatis distinguunt iure vel vsu.
 Sic putat exemptam, sesequi à plebe remotam
 Nobilitas, si vinit iners, legumque soluta,
 Iudiciique metu. si cadibus omnia complet,
 Si prædas abigit, si peierat, & maledictis
 Incessit superos, & numina magna deorum:
 Nec misera plebis vulgique ignobilis esse,

*Per magnos iurare deos; proprium decus illud
Nobilium, quibus est dis proxima penè potestas.*

*Hæc vita ratio est, his se distinguere signis,
Atque notis vera qui religione manerent,
Quique piè colerent caelestia numina diuum.
O malè signatas pecudes, & ouile probrosis
Distinctum maculis: non hic non, ô bone pastor,
Grex tuus, at soboles potius monstrosa luporum.
Albi sunt niueique greges quos pascis, at illis
Cornigrum interius, nigra lingua, nigrumque palatum,
Nigri sunt animis, nigri sunt corpore toto.*

*Vt rectè vero statuas, quid me inter & illos
Intersit, certis poteris cognoscere signis.
Pacem isti metuunt plus hostibus, & data calo
Otia: percussumque velint confundere fædus.
Iudicia è mundo cupiant, & tollere leges:
Prorsus nulla rei communis cura: iacentem
Si patriam videant, ipsumque in puluere regem
Erigere haud conentur humo: sua denique tantum,
Non sacra sunt illis, non sunt & publica cura.
Nos pacem colimus, nos perniciofa saluti
Principis & patriæ civilia bella timemus,
Nos leges patrias, regumque edicta tuemur,
Odimus armatos non lege aut more tyrannos:
Nec saluis accisa tueri publica nostris
Possimus, aut patriæ cupimus superesse cadenti.
Et mirare animis tantum differre, vel imis
Sensibus, inter quos tanta est distantia morum:
Tum mireremagis, si quid commune fuisse
Nobis aspicias, præterquam hunc aëris usum.
Non illi me ferre, neque illos ferre ego possum,
Quanuis nulla mihi species oblata pericli
Obstiterit, nullumque recusem ferre laborem,*

Dum

Dum patriæ prodeesse sciam. respublica testis,
 Testis & exactus bellis ciuilibus annus,
Quæ vetui prouisa diu, iam tempore longo
 Inuitis eadem postquam venere repressi
 Hostibus antiquis: pro quo tamen horrida nobis
 Prelia commorunt: se se non posse putantes,
 Menisi sublato, patriæ delere parentem,
 Et magno sobolem deductam rege Capeto.
 Cum genere hoc hominum contendimus, ànne ferarum?
 Non ratione, vel ijs sapiens quibus assolet armis:
 Sed quibus inter se tigres torueque leæna.
 Nec statione tamen nostra decedimus unquam,
 Tantum animi nobis calo datur. at tibi virtus.
 Ista quid attulerit patriæ, nisi pro sit & urbi?
Quin tu, quando illi monitis parere recusant,
 Perpetuas leges, & formidabile nomen
 Imperij, cippos, & tetri carceris umbram
 Horridus intentas? pœnamque à gente reposcis
 Immani & scelerum plena? mihi deesse monenti
 Verba putas, animumque ita si feret usus, agendi
 Legibus. at per se ipsarum vis irrita legum:
 Nil opis, auxilij nil suppetit, à quibus esse
 Debeat, aut metuunt, aut non aliena dolentes
 Aspiciunt: & qua poterant succurrere tantis
 Sola malis, ea muta iacent oppressa timore
 Iudicia *

AD VIDVM FABRVM. 6.

Si quis felicem, si quis me fortè beatum:
 Quàm mihi vana diu risit fortuna, putauit;
 Et regis lateri dum proximus antè sedebam:
 Nunc miserū, postquam hac speciosa aut sponte reliqui,

Aut mihi more malo, per vimque erepta tenere
 Non potui, mendax longè illum & nescius error
 Fallit inexpertum fortuna utriusque, meique
 Ignarum. qui si me, vel mea tempora nosset,
Quos tulerim motus, mihi quas res publica turbas
 Concierit, quibus arma viris contraria gessi;
 Miretur potius me tanta in face tot annos
 Versatum iacuisse, nec ijs emergere tantis
 Conatum prius esse malis: nisi forte iacentem
 Stare putat, stantemque iacere, & discedet a me
 Deceptus splendore loci. Themistius olim
 Doctrinae clarus studijs notusque Valenti
 Dicitur oblatum libris cepisse relictis
 Imperium: Prætorque loco sublimis ab alto
 Ius dixisse suis popularibus. hac fuit illi
 Iucunda & facilis primis prætura diebus:
 Post paulò inuisa premerent cum iurgia plebis
 Assiduusque labor, desideriumque subiret
 Imprimis studiorum, & libertatis, & otii,
 Illum aiunt media in turba, summoque sedentem
 Exclama se foro: Themisti ascendito sursum
 Ex hoc inferiore loco, repeate ardua tecta
 Excelsumque larem, summissem quem antè putasti.
 Hic prorsus nulla expertus certamina, nullis
 Inuidiae telis, qua plurima regnat in aula
 Percussus: tamen antè ipsum quam penè tribunal
 Conspiceret, presso fugit velut angue viator.
 Illa diu iuuenes aurata compede vincitos
 Nos ratio tenuit: tandem caligine sero
 Capimus excussa sapere, ac meliora viarum
 Velle sequi, & diris animum subducere curis.
 Nunc iter insuetum contendimus, & noua vite
 Principia ordimur, tamen apta senilibus annis.

Ante

Antè mihi duris dominis seruire videbar,
 Vix equidem satis ingenuis, Pallantibus atque
 Narcissis. faciles rex & regina fuere.
 Impero nunc dominórque meis, & denique regno,
 Antè vagum semper vel caupo, vel hospes habebat
 Asper, difficilisque exactor & improbus: ades.
 Nunc habito proprias, nunc rura perambulo nostra
 Quando cunque libet, nullius iussa capessens.
 Sepositum tempus nullum fuit antè colendi
 Numinis, & nullum studiorum, atque omnia raptim
 Libabam & leuiter, quantum vis regia demi
 Communisque suo de tempore cura sinebat:
 At nunc pro nostro libito, momenta dierum
 Singula partimur. manè hac oriente que sole,
 Illa cadente, alia atque alijs voluentibus horis:
 Pérque vices nobis certas opus omne recurrit.
 Nemo adeò mihi manè molestus, vespere nemo est.
 Scilicet illa nitens urbana vel aulica vita
 Plus splendoris habet, plus hac priuata quietis,
 Terrorumque minus, minus ipso in fine pericli.
 Nam qua post homines natos res publica cinem
 Vnum ingrata suum, aut plures non expulit urbe,
 Præcipua virtutis, eos cùm ferre nequiret?
 Cui tandem regum veri & constantis amici
 Non os erectum & rigidum, non libera virtus
 Displacuit? quam si pudor & reuerentia paucos
 Incolumem præstare dies potuere, malorum
 Vicit ad extreum corrupta licentia morum:
 Et nunquam duris monitoribus aqua potestas
 Regia, seruitio gaudens, comitumque superba
 Obsequijs. vetus est ouiumque ac nota luporum
 Fabula, cùm certam vellent componere pacem:
 Hoc primum petiisse lupos in fædere scribi,

Ne post hac rabidos pecori ins esset ouillo
 Associare canes, & ouilia ducere circum.
 Latronum sic blanda suo cum rege pacisci
 Turba solet, quo nempel centius & sine rixa
 Inuidiaque villa, solum, nudum atque relictum
 Expolient dominum, custodibus ante remotis.
Quorum alij aeternum exilium patienter & aquo
 Ad mortem usque animo supremaque fata tulere;
 Atque sua in patriam vetuerunt ossa referri,
 Innocuos cineres. est qui damnatus inquis
 Iudicijs, Roma cum posset viuere, Smyrnae
 Maluit, obscura clarissimus hospes in urbe.
 In patriam adque suos alij rediere penates
 Decretis populi, & regum meliora sequentum
 Consilia. his satius multò plerisque fuisse
 Perpetua patriæ fortassis luce carere:
Quae mens fracta priore malo, metuensque futuri
 Concidit; & solitum decepit pectore robur.
 Prima quidem fortes inierunt prælia multi,
 Nec verò expauere minas bellique furorem:
 Idem illi grauiore accepta in corpore plaga
 Cum male pugnassent, post nunquam ad castra reduci,
 Armatique hostis vultum potuere tueri.
 Partem adeò nullam est virtus habitura prioris,
Quanuis egregij, nisi par constantia, facti
 Subsequitur. nec enim casu mutabilis ullo
 Vis animi est imbuta semel virtutis amore.
 Trinacrio posset cum liber abire poeta
 Carcere, si versus regis laudaret ineptos:
 Maluit ille tamen dura intra septa reponi,
Quam mutare animum, & suo parere tyranno.
 Ille quidem in nugis constans, grauis atque seuerus,
Quo magis immotas adhibere ad seria mentes

Conuenit

Conuenit, & nullis concedere casibus, ut ne
 Dedearent culpe benefacta priora sequentes.
 Nolo tamen studio patriaque auertere cura
 Téque domi clausum, aut Epicuri in mollibus hortis
 Delicijs rerum circum omni ex parte fluentem
 Carpere priuata securum commoda vita.
 Nil ubi peruidas oculis, nihil auribus usquam
 Accipias, tua quod peruertere gaudia possit.
 Nullum non vitium producit inertia, siue
 Ingenio es celeri, seu tardo: plurima paßim
 Nascitur incultos non utilis herba per agros.
 Maiorum si forte capax & idonea rerum
 Assurgit tibi mens, nec erit iam iamque tuo par
 Res animo priuata, capesse puer vel adultus
 Publica, morigerans natura. prima secundum
 Namque deos patriæ pietas est debita nostre:
 Cui te cum dederis, perdura & perfer ad usque
 Extremum vita spatum limenque sepulcri,
Quam volet illa diu. sin te reiecerit ultro,
 Siue tui pertesa nouos accerset amores,
 Letus abi, atque reuise tuos cum coniuge natos,
 Incolumi famaque & nomine, plenus honorum;
 Et tibi (quod summum est) vita bene conscius acta.
 Bellum est namque domi requiescere re bene gesta
 Communi: bellum magnis & honoribus olim
 Perfunctum spectare senem nunc rustica in agris
 Munera tractantem, nunc & pomaria certis
 Ponentem ordinibus, nunc multum & multa legentem
 Scribentemque legenda nepotibus usque futuris.
 Id vero imprimis suprema optabile fini,
 Exacto vita spatio deponere corpus
 Atque animam dulces natorum & coniugis inter
 Amplexus: condique paterno deinde sepulcro.

For sitan at dubites positis ut nudus inopsque
 Fascibus incedas, summis despectus et imis;
 Et tua sit varijs obnoxia vita periclis.
 Sepe magistratus augusta potentia cultu
 Indigne sicto colitur: simul illa recepsit,
 Dilabi cunctos videas, sed gloria veræ
 Virtutis solida est, positoque manebit honore:
 Nec solus, sapiens aut incomitatus abibit:
 Et cum solus erit, secum tamen ipse loquetur,
 Nec valde socios alienaque verba requiret.
 Cur verò metuat, qui nullum intenderit ulli
 Ante metum, nullos hominumque offenderit unquam?
 Præterea clarum factis et nomine notum
 Religio est pulsare virum, licet exulet urbe,
 Et dulci patria, damnatos ferre superbū
 Non potuit Mariique micantia lumina Cimber.
 Sylla tot occisis in bello ciuibus ibat
 Securus medioque foro, mediisque per urbem.
 Possum multa referre bonorum, etiamque malorum
 Nomina: quos alio maiestas sola sine ullo est
 Presidio tutata senes, at sanguines si quis
 Abstinet ipse manus, et nulli unquam fuit author,
 Causaque lugubris sumende in funere vestis:
 Ille potest vacuo et deserto solus in agro
 Ire viam, placidos vel in umbra carpere somnos
 Abducti nemoris, multos ego strenuus annos
 Multa tuli bellisque et pace, nec ullius unquam
 Arma, similitates, inimicitiasque refugi,
 Dum genti prodesse mea, regique putarem.
 Iudicia, et veteres regni defendere leges
 Ausus sum pro iure meo: quos ipse tuebar,
 Si se opposuere mihi, decesserat omnis
 Laudis amor timidis, nec libertatis honeste

Seruitio assuetis erat vlla in pectore cura.
 Sic inter rixásque toga, luctatus & inter
 Arma virósque, propinquus saepe periclo,
 Composita tandem securus pace quieui.
 Post aliquot menses cum pristina deinde potestas,
 Et vis imperij mihi redditia, ut ante, fuisse;
Quando vlli est à me nocitum, cui námue relata est
 Gratia: iure meos hostes cum posse viderer.
 Vlcisci? neque mens melior tamen, aut fuit illis
 Aequior: & nunquam post cessauere vel atris
 Insidijs mecum, aut bello contendere aperto:
 Donec precipitem specula & statione mouerent,
 Cui me rex multis praefecerat ante diebus.
 Cessi, & praesidia intra me priuata recepi.
 Nunc me villa tenet nullo circundata muro,
 Non fossis, non aggeribus, non tutu virorum
 Praesidijs. stat nostra Deo spes omnis in uno.
 Rex etiam nos ipse iubet durare, bonoque
 Esse animo: verique haud parua ostendit amoris
 Signa mihi, prabetque cibum victumque benignè
 Absenti, & quacunque ferebam commoda presens.
 Sic me dimissum non paenitet huins ab aula
 Exiliij. quis enim locus est iucundior vlli,
 Quam sua cuique domus? verum dolet illud & angit,
 Absentem non posse meis hoc tempore fungi
 Officijs: regique operam prabere fidelem:
 Non posse ardentis patriæ restinguere flamas.

Ergo nemo meam sortem miserabitur vlo
 Priuato proprioque malo, nostramque dolebit
 Nemo vicem, tanquam solio prolapsus ab alto
 Deciderim. miserum arumnis communibus esse
 Me fateor: nec posse suis confidere rebus
Quenquam hominū patriæ cupidum vel regis amātem,
 G ij

Euersa patria. sed quando occurrere tantis
 Ipse malis nequeo, tentauique omnia frustra
 Auxilia: ut quondam medicus reiectus ab agro,
 Non clausis foribus, non circumstantibus illum,
 Vim faciet, sed multa deos testatus abibit.
 Utque gubernator calique marisque peritus,
 Stultus & imprudens manibus cui nauita clavum
 Eripuit, caciisque vadis illidere pergit:
 Postquam multa nihil profecerit ante monendo,
 Cedet; utraque tamen fortunam ferre paratus.
 Sic ego consilijs deiectus sede malignis,
Quam tenui rexique diu cum laude bonorum,
 Latronumque odio, non diris atque nefandis
 Prosequar omnibus patriam, potiusque precabor
 Omnia fausta nouis rectoribus atque magistris.
 Hic tamen interea euentus casusque futuros
 Oppriar, latus mala tanta quod ager & absens
 Non videam. at nostras si quis deus obseret aures,
 Hoc quoque me vitio miserum minus esse putarim.

Ad BARTH. FAIVM Inquisitionum fori Præsidem.

 PER ABAM, dilecte mihi, Septembribus horis
 Hic aliquot te posse dies traducere mecum,
 Officijs, operisque solutum: at tristia bella
 Inuidere tibi requiem, mihi gaudia, lato
 Iam precepta animo. nec dum tamen excidit omnis
 Spes, seu vitiferi colles, & prata Givisi,
 Seu riguum veniam paſsim manantibus vndis
 Vallegradum: breuis est utroque excursus ab urbe.
 Me grauida nimium tardantia tempora nate
 His tenuere locis, cum iam discedere vellem.

Catera

Cetera si videas, nihil una vitemorere
 Excepta quid enim post tonsa noualia latè
 Belsia, nudus ager, sine silua, fontibus, herbis,
 Ferre potest oculis gratum & spectabile nostris?
 Inuitus fateor tot nostri incommoda fundi.
Quid faciam? Spartam legi, mihi Sparta colenda est.
 Hand multò melior Curiorum, & Fabriciorum
 Villa fuit, nec non eius Carthagine capta
 Degere Linterni qui maluit: hanc tamen omnis
 Posteritas mirata sequentum est deinde nepotum,
 Erubuitque suas illi componere villas.
Vt quondam in magno frugique & sobria cætu
 Suspicitur matrona probo venerabilis ore,
 Obiurgans tacitè luxum, morēisque solutos:
 Atque alia tantam non ferre valentia lucem
 Ora sua obuertunt, nimio confusa pudore,
 Quantò parcus est, quantò prudentius olim,
 Mæsa tibi constructa solo meliore, situque,
 Ædibus & villa modicis, & non procul urbe
 Atque foro: media ipsa duos interiacet amneis,
Quà se Lingonicis delapsus leniter oris
 Matrona committit potiori fluminis alueo.
Huc lassus studiorum operūque excurris ab urbe
Quandounque libet; mox inde recurris ad urbem:
 Sic nunquam satias animum subit. at mihi lasso
 Ruris ad urbem aditus non est, patriosque penates:
Quin me semper habent, & habebunt sordida rura.
 Hanc mihi fata fugam suprema etate dedere,
 Exiliisque locum: tamen at cum coniuge cara
 Cum genero, & nata, paruisque nepotibus. ô tu
 Accedas si forte, mihi nil deesse putarim
 Ad cumulum: veteris tam gloria pollet amici.

AD EVNDEM. 8.

NON quo more solent alij gaudere beatos,
 A quibus expectat quamplurima commoda,
 amicos;
 Hocego, docte Faï, te latet honoribus auctum
 Esse nouis (quanquam nos utilis inter e& vsus)
 Verum me magis ipsa mouet respublica, claris
 Orba viris: quæ iam sperat, te vindice, primo
 Restitui se posse loco; te iudice, sanctum
 Virginis Astræa calo deducere numen,
 Sedibus inuisum nostris dum bella fuere.
 Non ea vis nobis, dices: non arduus Atlas
 Tantam humeris possit latis fulcire ruinam.
 Nolo tibi grauis esse, onus aut imponere, quantum
 Ferre, Faï, nequeas: satis est, pro parte virili
 Si studium conferre voles, operamque potentem.
 Sunt alij (quorum melius mihi parcere visum
 Nominibus) pulchro huic operi qui protinus addent
 Se socios: nec si in paucis antiqua reredit
 Virtus conficiturque viris, ideo minus illis
 Audendimque tibi: nulla unquam tam fuit etas
 Felix atque beata, bonorum ut largius uber
 Funderet: illa tibi pridem iam debita natoque
 Ornamenta tuo, Deus hac in tempora pacis
 Distulit haud temerè, ut pacem cuius fuit author
 Ille, colas, & qua nobis Rex otia fecit.
 Namque tuis nullus bello locus artibus: omnes
 Vi repetunt sua, vi rapiunt aliena, soluti
 Diuum hominumque metu, & vana formidine legum.
 Tum foras clusa silent, tunc & praconia cessant:
 Exerta miles dextra, strictumque superbe
 Intentans gladium, Hic faciet, nisi feceris, inquit:

Aut

Aut statuit quicquid libitum est ex commodo, & usu
 Ipse suo, seseque gerit pro indice victor.
 Coram urbana metu pubes, & rustica mussat.
 Tum stabulantur equi tectis, quibus ante solebant
 Institui iuuenes, pulsis ex urbe magistris.
 Non prefecturae meritis, non dantur honores.
 Omnia sunt pretio venalia: rarus in aula,
 Rarus in urbe aditus virtuti: nec tamen ausim
 Affinem huic culpæ Regem, vel Regis amicos
 Dicere, non alios quibus est res publica curæ,
 Quorum iam pridem studium & mihi nota voluntas.
 Armorum hac sunt, non hominum, queis nullius obstat
 Vis uilla ingenij, robur neque pectoris ullum:
 Tantum aegris addunt mortalibus arma timorem.

Ipse ego dum clavum tenui, me fluctibus atris
 Iactatum ferri maria in diuersa videbam.
Quid facerem? semel ut proiecta est nauis in altum,
 Difficile est regere, & quo quis intendere cursum,
 Non magis in medio quam si consistere lapsu,
 „Aut regredi coneris. inexaturabile bellum est,
 „Faucibus horrendis latisque voracius omni
 „Gurgite. tam fœdam non Crassi dinitis aurum
 Expletat ingluuiem, non Persica gaza, nec omnes
 Quas Tagus aurifluas vehit, aut Pactolus arenas,
 Effossis quicquid legitur vel ubique metallis.
 Atque illi in tanto grata est lascivia luxu:
 Gaudet enim potius male partis, semper honesta
 Militia vetitis postponens commoda lucris.
 Nam manibus quæcunque suis pedibusque superbis
 Contigit, aut ventri non suppeditauit auaro,
 Polluit, effundit, vel proterit omnia, tanquam
 Nil reliquum prorsus miseris velit esse colonis.
 Tale domus Ditis, tamque exitiabile monstrum

*Regibus & populis aliud non extulit ullum;
 Quanuis multa lues hominum det corpora letho,
 Multa fames, aliaeque malorum mille figurae:
 Omnia quæ collata vni leuia esse videntur.*

*Hæc tibi pars minima est belli descripta laborum,
 Cuius in humano quisquis capietur amore,
 Idem erit & patriæ & diuini numinis hostis:
 Nec multum amissio aut spoliatio rege dolebit,
 Nec feret indignè violari templa Deorum.
 Multò plura oculis atque auribus hausimus ipsi
 Cultores agri longè latèque patentis:
 Quæ mihi, quæque tibi renouent memorata dolorem,
 Omnibus & pacis cupidis, & amantibus oti.*

*Bellum ergo sapientis erit vitare, nec unquam
 Sanguinea capere arma manu, nisi fortè necesse est.
 Capta modum nec habent, nec maiestate reguntur
 Principis, imperiū Ducum: parere recusant
 Legibus, & placida sese submittere paci.
 Quæ cùm tot soleant plagas imponere regnis,
 Nec ratione vlla possint, nec lege domari,
 Et neque iudicijs (quorum laus maxima vestra est)
 Oremus superos quam mentem, quémque dedere
 Regi animum nuper facienda pacis, eundem
 Esse velint longos seruanda in pace per annos:
 Vt sit iudicijs & legibus aqua potestas,
 Vt sit cultus honosque Deo suis, omnis & vni
 Seruiat aeternūm conspirans Gallia Regi.*

De obitu IAC. FABRI.

*RGO tam prope me & sine me deceſſit amicus
 Æqualisq; meus, mihi primis notus ab annis,
 Ille Faber: qui me penitus meaq; intima norat
 Consilia, illius noram omnia & ipſe viciſſim,*

Qui

Qui tanquam fratres gemini duo viximus unà
 Ætatem iunctis animis paribusque, neculla
 Re nobis unquam, nullo unquam gratia dicto
 Disiluit concusa; bonisque malisque fideles
 Temporibus socij fortunam duximus unam
 Communemque, mihi quaecunque vel obtigit illi.
 Tempus erat vetulis summe quo suavis amicis
 Fructus amicitiae solet esse: tenebat in aula
 Regis uterque gradum atque locum securus honestum.
 Hic reliquum exigere et spatium traducere vita
 Iam certos, patriæ tempestas horrida longè
 Dispulit: atque aliò diuersos ire subegit.
 Naufragium patriæ mæsti conspeximus ambo,
 Cum nostrum armorum cupidis non antè placeret
 Consilium, tristisque arderent omnia bello.
 Ille quidem infestis à ciuibus et male gratis
 Multa senex indigna tulit: mesors quoque nostra,
 Aut fatum patriæ solum hos eiecit in agros.
 Est tandem superum dono pax reddita terris,
 Sera licet. nec verò illi posuere feroce
 Infensoisque animos: quin bella extincta nouare
 Criminibus cœpere nouis. non defuit illi
 Integra, nulliusque mali mens conscientia facti.
 Ipse egit causamque suam, causamque suorum
 Vidus: namque domus facta est rea tota Fabrorum:
 Vidus prima toga sublimis gloria, Vidus
 Cui patruus natura, animo pater usque fuisti
 Mi Faber, hunc sperans vestra columnen fore gentis.
 Coram rege ipso res acta est: indice vicit
 Causa bono melior. requies tum denique Fabris
 Parta videbatur (requies mortalibus nulla
 Si qua foret:) sed enim rebus fortuna secundis
 Inuidat longi affectum discrimine morbi,

*Ausūmque hiberno nimium te credere cælo,
Perculit. ò, cur non aderam, memetque ferebam
Obuium & aduersum! tenuissem vel prece multa,
Vel per amicitiam nostram canosque rogassem.*

*Sed quid ego hac stultus memoro, quasi cura salutis
Nulla minorue tua presentibus esset amicis,
Quorum aderat melior tibi pars vel maxima; frater,
Quem tu dileksi merito plus omnibus unum,
Et Vidus tua cura, & fratris filius alter,
Complures & amicitia vel sanguine iuncti?
Nos culpam & causas moriendi ascribimus aegris,
Aut medicis, famulisque, aut ipsis saepe propinquis:
Obliti quod certus & immutabilis ordo est
Rerum, quod prescripta homini sunt tempora vita:
Quæ fas corripere est, fas est producere nulli,
Seu iuuenis moritur, seu magno vir pius aeuo.
Nec properè extinctus, nec serius ille videtur,
Sed iustis metam spatijs tetigisse supremam:
Solibus astatem autumnumque ut saepe videmus
Maturare suos, aut tardius edere fructus.
Ille quidem moriens superauerat omnia tela
Fortuna, inuidiam, confictaque crimina; tantum
Me secum non esse molestè agréque ferebat:
Incauto funesta superuenit interea mors,
Luctum mi lacrymasque ferens. ego fata superstes
Expecto mea, tam caro priuatus amico.
Tu mihi nunc felix demumque videre beatus,
Quod prius optatam requiem portumque subisti,
Quam mala conspiceres, nobis quemaxima restant:
Quæ vereor ne sint grauiora prioribus illis;
Ante nihil cernens profectum in corpore nostro
Verberibus plagiisque, & nondum irata deorum
Numina vindictæ finem fecisse modumque.*

I pra

*I pre anima, i pra sancta, sequar te protinus ipse,
Vna utinam regio capiat locus unius & ambo:
Defunctis eadem maneat, que gratia viuis
Ambobus fuerat, nullo mutabilis aeo,
Si quis prateriti modo sensus amoris in umbris.*

Ad ANNAM ÆSTENSEM. 10.

ANNA, mihi natis hac de tribus una superstes
Viuit adhuc, viuitque tuo seruata recenti
Munere, dum tota cedes flagraret in urbe:
Præterea nec spes occurreret villa salutis.
Hanc natam, patri quæ semper & omnibus horis
Adsidet, infirmamque regit cum matre senectam,
Aspicio nunquam, aspicio, sine pectore grato
Et memori laudisque tuae, laudisque tuorum.
Tu plures animas seruasti nuper in una:
Illam ipsam, atque nouë pueros, & utrumque parentē.
Unius in vita, vitam debere fatemur
Omnes: credimus esse tuum quod vivimus omnes.
Illa mihi curam studiumque iacentis & ægre
(Multos namque dies ægram iacuisse ferebant)
Narravit, ne quis percussor forte subiret
Interiora domus, ne quis se forte latentem
Extraheret (nec enim rabies tum saua pepercit
Matribus: infantes etiam dicuntur in annem
Præcipites mersi.) dein cum furor ille quietit,
Paulatim & rabies vulgi temeraria cessit,
Præsidij media positis regione viarum;
Ipsa ut vicina narravit limine porta
Mille manus emissæ inter gladioſque virorum,
Cognita cum nulli rheda veheretur operta,
Vna tua comitum vulgo tum credita matris.

Sic rediens patremque metu curaque leuauit.
Quis Deus hunc animu*m*tibi virgo, quis hanc tibi mente*m*
 Spiritus immisit? Deus est Deus, Anna marite
Qui tibi cor pupigit, quod fecerat ante*m* puelle.
Qui Deus et si hodie vobis est fabula, ne tu
 Neme alij pergent aliam confingere causam.
 Nam memini, dum te Ferraria dulcis alebat,
 Non solum te forma alias anteire puellas:
 Verum etiam matres ipsas pietate virosque
 Omnes, ex illo est tua tempore maxima nobis
 Gloria, cuius vix umbram Ferraria vidit.
 Nos illa fruimur solida, longumque fruemur,
 Dis ita si visum est superis, si vota precesque
 Nostras accipient aqua pia numina mente.
 Scilicet illius est merces hac ampla laboris,
Quem sumptum ante*m* mihi viginti et quattuor annos
 Ipsa soles iactare, nimis nulla aut tenui in re
Grata; absenti eſſe cum virgo sponsa marito,
 Ipſe tui curam gererem, rerumque tuarum,
 Ascitus pactis dotalibus author et auspex.
Quanquam nec labor ille fuit, sed primus honoris
 Tum gradus a te, postque tuis mihi stratus ad illa
Quae deinceps nobis rex et regina dedere
 Maxima, dum nos vulgo homines florere putabant.
 „ Nullum adeo magno et regali in pectore frustra
 „ Semen amicitia iacitur: cum fænore iacta
 „ Summa redit, redeunt generoso ex semine fructus
 „ Multiplices variique. o, si tua libera quondam
Quae fuerat tibi mens intacta integra puella,
 Nulla re, nulla vi alio detorta fuisset,
Quam minus aut hodie respublica nostra labore*m*
 Aut ego, quam sint nostra hodie meliore loco res.
 Plurima disimulanda tibi, simulanda fuere

Plurima

Plurima, tam varijs in vultibus ingeniiisque
 Conuenientum hominum ex omni regione locorum.
 Que nunquam patiare, tu & si spontis in aula
 Viuas, nulli addicta viro, nullisque potentum
 Imperijs. sed que in medijs consistere nauis
 Fluctibus villa potest, rapidisque obsistere ventis?
 Atque ego, cum premerer stimulis, iraque tuorum
 Immerita, quos tum colui, tum semper amavi,
 Te nunquam iratam, consanguineique doloris
 Participem sensi. quid si tua regia virtus
 Illorum potuit sensus & flectere corda;
 Immò & placatos & reddidit (ut prius) equos?
 Cuius multa rei videor cognoscere signa.
 Nunc expertus opem (fore quod vix ipse putaui)
 Auxiliūmque tuum tristi hoc in tempore nostro,
 Expertus vita in generi, nataque salute:
 Agnosco vera te religionis alumnam:
 Agnosco magni prognatam stirpe Loisi
 Regis, cui se ausit componere nemo priorum
 Injustitia, probitate, fide, pietate vel armis.
 A quo progenies regum pulcherrima nobis,
 Perpetuos regno, terrisque datura nepotes:
 Mi pacem, veniamque meis, dum vita manebit.

Ad MARGARITAM Sabaudiae Ducem.

 BLECTARE meis te versibus antè solebas,
 Quām forti despōnsa viro regina fuisses:
 Nuptæ alij placuere ioci: mox filius omnis
 Maternas sese curas conuertit ad unum.
 O, mihi si liceat festini scribere formam
 Et vultum pueri: quot basia utrique parentum
 Complexusque dedit, quot rettulit ille vicissim.
 Tum septem postquam iam grandior attigit annos,

Hij

Qui decor eniuit pueri maternus in ore,
 Quique vigor patrius diffusus corpore toto,
 Instar iamque viri proauos referentis imago.
 O mihi si liceat iuuenis res condere gestas,
 Virtutem liceat bellique domique futuram,
 Seruatos ciues, partosque ex hoste triumphos:
 Quaque alia haud falsus praesenti ex indole vates
 Conicio, totum fama celebranda per orbem.
 Sed labor egregios exerceat iste poetas,
 Nobis est vetitum tantam contingere laudem,
 Et tantum regina decus. nam cetera abunde
 Ut mihi suppeterent, animum tamen abstulit atas
 Qui fuerat, cœpi iam cum tibi cognitus esse.
 Te quoque post nobis erupta amissimus omnem
 Latitiam, & studium scribendi abieciimus omne,
 Impia dum miseros agitat discordia ciues
 Mutuum in exitium & patriæ miferabile funus.
 Tristior inde fuit noster discessus ab aula,
 Tristis ob antiquum regina & regis amorem:
 Cetera penè etiam letabilis & sine cura
 Aut desiderio. quid enim plorémue relicturn,
 Aut cur non placeat lazzo mage rustica vita
 Decrepitoque seni? non tu post mille labores,
 Aut post iurgia mille labantem qua recreares
 Firmareisque animum præsens regina fuisti:
 Scis, & te meminisse puto, me publica semper
 Omnia consueuisse tuo deponere semper
 In gremio atque sinu, dubiusque exposcere rebus
 Consilium: priuata etiam collapsa, manu sunt
 Sæpe tua meliore reposta statuque locoque:
 Et mea sæpe domus sine te labefacta fuisset.
 Quæ mihi cum desint hodie solatia, non est
 Cur in cœtu hominum cupiam, cur viuere in aula.

Nunc

Nunc adeò summis defunctus honoribus ipsa
 In patria, mox inuidia corrosus amaris
 Morsibus, atque odio procerum vexatus acerbo;
Qui me stante, ipsi nec sese stare putarunt
 Posse, nec antiquum hoc patriumque euertere regnum:
 Vino tamen solo vitam Laertis in agro,
 Delicias animo contemnens urbis & aulae,
 Ambitione procul, quæ me rapere antè solebat:
 Exul, at exilio non turpi, non in honesto;
 Sed quali populus quondam memoratur Athenis
 Vsus in egregios, & claro nomine ciues.
Quorum virtutem eximiam cum ferre tuendo
 Non posset, vel opes nimias, aut denique quidquam
 Rarum atque excellens, & non equabile plebi,
 Commigrare alio, & discedere ab urbe iubebat:
 Non illos pœna causa culpeue luendæ,
 Verum ut virtutis comitem hac ratione leuaret
 Inuidiam, & nemo vel in urbe excelleret unus.
 Talis Aristides, & qui non mœnibus urbem
 Ac patriam, sed stare viris armisque putauit.
 Nam quid Smyrnæumque senem, referamque Metellū,
 Innumerosque alios, virtus quos sola coegit
 Exilio mutare solum, patriaque relicta
 Externis sedes alias sibi querere terris?
 Nolo me inserere his: euentus cui tamen idem,
 Aut par penè fuit; nisi quod tolerabilior fors
 Est mea, qui patria non sum discedere iussus,
 Tantum me aspectu atque oculis remouere potentum:
 Cuique domi licitumque meis est degere villis.
 Ipse mihi rex aequus erat, iam tum licet aui
 Immaturus: & ipse hodie nos tempore ab illo
 Rex alit absentes, nos pascit & ubere largo.
 Ut dominus præbet seruis alimenta benignè,

*Emeritis canibus, vel equis operumque solutis,
Gratus & officij atque opera memor ille prioris:
Quanuis nulla sibi ferè commoda speret ab illis.
Quæ res exemplo est misera tamen atque repulsa
Virtuti, nec parua bonis à regibus esse
Præmia, nec reges simulatis semper amicis
Credere, quedam ipsis melius decernere secum.*

*Hac mea fors alijs miserabilis esse videtur,
Inuidiosa alijs, etiam mihi penè beata,
(Si quicquam hic dicimur potest, aut esse beatum)
Namque mea in tanto quanto vel inutilis aeo
Est opera, & patriam non re, possumus iuuare
Consilio; siue illa mei pertusa, nonorum
Gaudet amicitia iuenum: quis honestior istis
Optari potuit secessus & aptior annis?
Incolumi fama & censu, non & procul aula,
Non procul urbe, meis bellè satis adificatis
In villis habito cara cum coniuge, cùmque
Et nata & genero, & numerosa prole nepotum.
Est bona librorum mihi copia, scribo, legoque,
Aut aliquid semper meditor: ludique iocique
Stat ratio: nullusque dies mihi transit inanis.
Sed tantis mala me vicinia non sinit uti
Illa bonis: vitamque meam, meaque otia turbat.
At quæ fors hominum in terris non plena laborum,
Inuidiaeque? etiam misero miser inuidet, exul
Exilibus profugisque: nec ulli hominum Deus unquam
Gaudia pura dedit non mixta doloribus ullis.
Hanc facile interea, multis licet undique septus
Præsidij, motus potui vitare furentis,
Horrendum, populi, vel agrestis tela iuuentæ.
Filia Parrisiæ casu quæ venerat urbem,
Imprudens subitis oppressa tumultibus, Anna est*

Aestensis

Aestensis seruata fide. nam sexus & aetas
 Nulli praesidio fuit in discrimine tanto.
 Longum sit memorare quibus me ignobile vulgus
 Contudit afflixitque malis; ut prædia nostra
 Diripuit, captosque abduxit rure colonos.
Quidam etiam longo desertas tempore lites,
 Rettulit ad sedem & solium Prætoris iniqui.
 Tum verò nec erat, magno quod sàpe tumultu,
 Iustitium: sed qui Prætor tum debuit esse
 Vindex flagitijs & sceleris, scelus ipse iuuabat:
 Et nisi praesidium, nisi regis & arma timerent,
 Forsitan illa dies nobis suprema fuisset.
 Ipsa mea curam cepit regina salutis,
 Sponte sua lectos equitum regina suorum
 Praesidio nobis nostra usque ad prædia misit.
Quos tu non reges, quos & tum regis amicos
 Supplicibus verbis non tunc regina rogasti?
Quanquam aberas longo spatio diuisa locorum,
 Nulla mihi tua defuit unquam gratia, nullum
 Auxilium, sine te fractusque humiliisque iacerem,
 Aut me pallida mors habeat tellure repostum.
 Hactenus hac, quando melius tu singula nosti
 Scriptis, aut sermone aliorum, aut denique fama.
 Nunc est agricolis, nunc est habitantibus urbes
 Plena quies. fruimur securi uxoribus omnes
 Et natis, fruimurque bonorum fructibus, alta in
 Pace velut: si quid securum perpetuumque
 In terris, & si qua fides mortalibus villa est.
 Ne tamen in circò nos otia carpere lata
 Ignauamusque puta, vel inertem degere vitam:
 Nunc calos rapio, non quo tentasse gigantes
 More ferunt; sed qua docuit ratione viaque
 Christus, dum vitam in terris ageret: sequor illa

Serò mihi calcata Dei vestigia segnis
 Discipulúsque senex. sed qui venere suprema
 Sape die, nihilo tamen ij cepere minora
 Præmia: dissimilisque laboſ aquatus utrisque eſt.
 Nec ratio querenda tibi, cùm iniuria fiat
 Nulla, feras certo mercedem fædere pactam,
 Si plus ille tulit, vel partis venit ad aquas
Qui seruiffe minus, minus aut meruisse videtur.
 Nemo suis meritis aditum ſibi fecit olympo,
Quanuis ille pius, quanuis ſine criminе vixit:
 Nemo ſibi dux ipſe via ſuper aſtra ferentis:
 Ipsi regitque trahitque Dei nos gratia calo.
 Donum hoc omne Dei eſt, qui pridem ante omnia legit
 Sacula, quos regni ſocios caeleſtis haberet.

Atque utinam mundo ſim tanquam mortuus, uni
 Vinam, respirémque Deo: meditérque futuram
 In calis vitam, vita praesentis in umbra,
 Oblitus veterum ſtudiorum, & totus in una
 Verſer lege Dei, Muſas citharámque ſonantem
 Abiçiam, & tristi commutem gaudia luctu.

Hic mihi certus erat, noſtrisque aptiſſimus annis
 Temporibúsque animus: cùm Albena tui gregis unuſ
 Antiquo incenſam ſtudio te noſtra legendi
 Narrauit, valde cupere & quid nunc ego poſſem,
 Noſſe etiam quantum de nobis hauerit atas:
 Num canis aliquid, gestis & honoribus ante
 Dignum aliquid ſcribā, an mores animūmque priorem
 Mutarim cum pelle, pilis, tristiſque ſenecta.
 Me regina tibi fateor nil poſſe negare:
Quid poſſim aut valeam melius me nemo putabit.
 Dicam quod Lycios grauius poſcente tributum
 Bruto respondiſſe ferunt: Fac, Brute, quotannis
 Bis ſegetes fructum referant, bis floreat aſtas:

Tum

Tum verò duplices decumas nos pendere coge,
 Et duplex numerare tuis questoribus aurum.
 Sic tu redde mihi mea gaudia, redde iuuentam,
 Prateritas animi vires caldumque vigorem
 Redde, mora in nobis erit usquam nulla, libenter
Quin tibi & exoluam pleno quod poscis aceruo.
 Verum id si præstare negas & reddere posse,
Quis dabit exuta serpentum ut more senecta
 Enitem, folia aut amissaque poma resumam
 Arboribus similis, medicáue recocitus ut arte
 Infelix senium iuuenili corpore mutem?
 Hoc si nulla potest dare vis humana petenti,
 Ecquid erit quoniam pactóne hoc liberer ære?
 Versuram faciam. sed te neque fulta latere
 Nostra diu poterunt, & tu mage nostra requiris.
 Namque domi tibi nec vates, nec carmina desunt,
 Inque tuas laudes Europa effunditur omnis.
 Restat ut ære meo, quanvis ego pauper inopsque,
 Immensum atque ingens dissoluam hoc as alienum.
 Durum opus atque nouum nobis, plenumque pericli,
 Nemihī fama prior iuuenili parta labore
 Concidat ambitione noua, laudemque peracti
 Temporis extremo deformem turpiter actu.

Dicitur à natis in ius venisse vocatus
 (Indignum dictu) magna iam etate Sophocles,
 Ut tandem rebus discederet ille gerendis,
 Cederet integro pueris florentibus aeo.
 Crimen erat nullum, ficta est amentia patris,
 Cuius longa nimis premeret custodia natos.
 At non ille senex certos producere testes,
 Et causam ancipitem consueto iure tueri,
 Ipse potens animi: tantum mirabile carmen
 Ante recens à se scriptum spectante corona

Protulit, hoc ne rogans factum à demente putarent.
Astantum magno recitata tragœdia plausu est:
Missus iudicioque reus, libérque receſſit.
Hoc documento erit egregios confidere vates
Versibus, obscuros contrā sua prodere caute:
Sperata ne ignominiam pro laude reportent:
Hei mihi quam vereor ne sors contraria cedat,
Iudicioque meo peream, & ne pænitēat me
Exeruisse caput, cochlea aut testudinis instar.
Agnosco nihil in genere hoc me posse, nec unquam
Vel minimum potuisse, etiam tum cum fuit atas,
Ingenio facilēſque meo fauere Camœna:
Tu quodcunque fuit, nobis regina dedisti.
Nam bona pars hominum cernens tibi nostra probari,
Iudicium est amplexa tuum nec carmine lecto.
Ecquis enim virtuti ausit ſe opponere tantæ?
Cherilus ut magniſtaret niſi nomine regis,
Nunquam oculos hominum, nūquā audeat ora subire.
Fac nos fac potuisse aliquid, tamen abſtulit atas
Quod fuit, arumna, morbi, variique labores,
Et tua, qua peior nobis absentia morte.
Ergo perpetuiſatiuſ nos ferreſilentī
Legem, ne tibi ſim regina tuisque moleſtus
Auribus: ipſe mea retegam ne damna ſeneſtæ.
Forsan & ut plena ſiquis guſtauerit urna
Vinum acidum aut male-olens, de teſta ſumere eadem
Nunquam animum inducat: ſic tu cum legeris iſta,
Reſtingues deſiderium poſt noſtra legendi,
Mēque onore hoc magno ſcribendi plura leuabis.

NO LIM me pigrum, aut fugietem forte laboris
 Scribendi officium pratermississe putari:
 Sed comes a sidus, grauis extremaque senecte
 Morbus, ab omni alia cogit me absistere cura.
 Ut valeat vates, hilari tamen et nisi leto
 Ingenio fuerit, nec respondere priori,
 Nec poterit scribens prior ipse laceſſere quenquam.
 Hec tamen increpitans, tardam nimiumque morantem
 Fallere si possum pituitam, carmina ſcripsi
Qualia cunque tibi, nostris ignoscere nugis
Qui potes, et ſtomachi iuftos compescere motus.
 Nunc ad te venio, quem durumne et sine ſenu,
 An potius dicam ſapientem? Hortensius olim
 Est habitus sapiens, qui nulli interfuit unquam
 Ciuali bello: longe ſapientior es tu
Quem non ipſa mouent ciuilis tempora belli:
 Nec queris ſtudio concursans compita circum,
 Ecquis Aquitanis venit modò nuntius oris?
 Et de Germanis que fama? Dupontius hæſit
 Ad ripas Araris, ſuperato an transiit amne?
 Hac præterueheris regum deliria forti
 Erecto que animo, conſuetaque munera ſemper
 Matutinus obis vespertinusque, nec unquam
 Officio prior uilla tuo potiorue tibi res.
 „ Stultum est alterius mandata capere cura,
 „ Fastidire ſua fidei concredita: quaque
 Ante recepiffet Themidis iuratus ad aram.
 Hec tu namque Fai, ſapienter, ut omnia: non quo
 More alij veftra multi iactantur in urbe,
Quos videas magis atque magis noua munera ſemper
 Appetere: atque animum circum omnes ferre per artes
 Incertum ignarumque ſui. Spartæ ſatis equus
 Nemo ſuęoblatum retinet conſtanter amorem:

*Quin simul optatam potuit contingere sedem,
 Continuo cupit alterius succedere sorti.*
*Ast alij, magnas que maxima turba per urbes,
 Tanquam in concilio regum fuerintque deorum,
 Ridicula et summis de rebus inania quadam
 Effari in medijs hominum conuentibus audent
 Ore supercilioque graui. rediisse Catones,
 Fabriciosque putes, tanta grauitate queruntur
 Communem arbitrio et nutu non ire suo rem:
 Non belli, non se pacis prescribere leges:
 Tum claros homines acri proscindere lingua,
 Arbitriumque sibi maiorum poscere rerum,
 Parcere non regum famulis, non regibus ipsis.
 Quinetiam laqueos, et falsam religionem
 Injiciunt animis, ut qui responsa petebant
 Ementita, prius corrupta vatis ab ore.
 Est qui non veritus superos asciscere testes,
 Quorum sacra gerit: mutata in ueste sacerdos
 Sauis ad arma vocat populum, mox nomina profert
 Designatorum ad cedem prescripta libello:
 Et nisi vis plebem diuina coerceat, omni
 In regione fluant humano sanguine riui.
 Tantus amor cedis, vindicta tanta cupido.
 Scilicet illa Dei vobis praecepta reliquit
 Filius. hac suprema suos scandentis Olympum
 Vox fuit ad comites: ut non credentibus, ultro
 Vim facerent, armisque sibi ferroque pararent
 Imperium. non sic non Paulus, et omne profectum
 A Christo tercentum annis voluentibus agmen:
 Persuadere fuit proprium, non cogere nostris
 Semper; et oblatum constanter adire periculum.
 At vim propulsare manu non usque licebat,
 Vix etiam vitare fuga. quid? inulta piorum*

Mors

Mors erit: aut impunè ferent tot densa tyranni
 Funera? quin immò grauior mox pæna sequetur.
 Aspicit omnipotens calo Deus, & sedet vltor
 Tantorum scelerum: Nostra est iniuria, dixit,
 Et dolor hic meus est, vindictam hanc ipse recepi.
 Ne quicquam pacem nobis præceperit ille,
 Acceptisque vicem benefacta rependere damnis,
 Diligere infenos, & qui nos oderit, illum
 Non odisse, sed in columem saluūmque tueri.
 At nos authores vitiorum adiungere diuos,
 Et propriae cupimus pietatem obtendere culpæ.
 Nos regis, patriæ, atque Dei simulamus amorem,
 In iusque operas domino damus: ut patris olim
 Iratus seruus properet si occidere natos,
 Eripiat veniaque locum tempusque parenti,
 Spem natis adimat vita melioris. ad hostem
 Currimus infesti, atque omnis mora longa videtur.
 Multa prius peccet natus mihi, peccet amicus,
Quam gladium stringam, nisi sim furiosus ut Ajax.
 Hac me dulcis amor patriæ plorare coegit,
 Regis amor dulcis, quem nunc (miserabile visu)
 Paucorum ambitio regnis expellit auitis
 Immeritum. cedit infelix ciuilibus armis
 Gallia victa suis, quam nulli excindere reges
 Vicini, quondam nulli potuere coloni.
 Tu clarus studijs, tu magna notus in urbe
 Officijs potes has animo depellere curas
 Congressu asiduo, & leni sermone clientum,
Qui te circumstant, deducunt atque reducunt;
 Damnaque priuatis solari publica rebus.

Ad E V N D E M. 13

NE C vicitus iaceo, quanuis erepta mialorum est
 Vi nobis hominū respublica: nec quod inertes
 Ignauique solent, prima ante pericula cefsi,
 Consiliumque fugae dubio in discrimine cepi:
 Sustinui quantos nostri perferre labores
 Vix humeri poterant, nec vita animaque pepercit,
 Dum patriæ prodeesse mea, prodeſequere regi
 Spes fuit. auxilijs desertus ab omnibus, ipſo
 Rege & regina nihil ausis tendere contrā,
 Discessi, patriæ sortem miseratus iniquam.
 Nunc aliud curo, studia intermissa; senecta
 Subſidium, & paruos, mea dulcia pignora, natos.
 Curo etiam, quas Aula negoti plena vetabat,
 Ruris opes nostri, quæ nunc mihi regna videntur
 Maxima, ſi ſtabile & proprium quid ciuibus usquā eſt.
 Spero etiam, quando locus eſt hoc tempore nullus
 Consilijs, aliquem demifſum buc adfore calo,
 Qui valida mala tanta manu compescat, & armis
 Reliquias feruet, regēnque in ſceptra reponat.
 O, mihi tunc veniat non iniucunda ſeni mors,
 Regibus antiquis ſua reddita regna tuenti,
 Atque meos ciues in libertate manentes.
 Quām mallem, virēſque ſuas mortalibus agris,
 Et ſanctum numen ſine vi monſtraret & armis,
 Hunc Deus & rerum placide conuerteret orbem.
 Pacatis animis ſua quique in tecta redirent,
 Nos ſinerent noſtris regnare in finibus, ipſi
 Contenti regnare ſuis: ſed dira cupido
 Regnorum antiquos fines confundit, & ultrā
 Progreditur. nullus fidei, nullusque pudori
 Eſt locus: utilitas ſauos agit una tyrannos.

Magna

Magna quidem multis præclare gloria factis
 Venerat huic nostro regi, meritisque suorum.
 Sol etenim reliquis præfulget ut aureus astris,
 Sic alios reges præcessit Francus honore.
 Fecere ambiguum, nemo quod fecerat antè,
 Hoc puerο. nam visa dolis & fraudibus atas
 Opportuna: etiam corrupti regis amici.
 Audax tum Romana cohors collecta Tridenti,
 Exemplο sancire nouo ius cœpit iniquum:
 Parte alia Belgas Romanus Episcopus antè
 Ascriptos sacris Remorum cœtibus urbis
 Abstulit, atque suo concepsit vivere iure:
 Par & Aquitana est iniuria facta Baione.
 Sed quid ego hæc paucis consecor singula verbis,
 Cùm regnum, leges, & iura vir opprimat unus
 Imperio, regémque sibi subiecerit unus?
 Interea fines, alienaque regna paternis
 Artibus usurpata, iugum intolerabile seruis,
 Ferre docet. nam qua freti ipse ferre recusent
 Imperium, amissi communī gentis & orbis
 Præsidio? non tu hac ducas Francise ferenda,
 Romana atque Italæ gentis fortissime vindex?
 Non tu, dum tua regna bonis erecta vigebant
 Consilijs, nec belli ingens mutauerat astus.
 Sic agitans mecum sedata mente futuri
 Nescius, hac ne velint aeterna & fixa manere
 Disuperi, an mutare velint quoque cetera rerum.
 Me tamen ipse bonis solor præsentibus, ac qui
 Longa maris spatha emensus, iam iamque propinquat
 Litoribus patrijs, prorámque aduertit arena.
 Sic ego bis seni transgressus tempora lustri,
 Nunc alias sedes, aliam iam cogito vitam,
 Inq; domos superas terris migrare relicis.

In redditum FRANCISCI LOTAREN
Guisiorum ducis, Carmen.

14.

ST E coronati, festiuóque agmine ciues:
Ite, nouis quam mos Regibus ire viam.
SIté Magistratus cum fascibus: ite ministri
Sacrorum: ite minor turba, Senator, Eques.
Omne forum fileat: clausa sint urbe taberna
Artificum: locus hoc nullus honore vacet.
En vobis erit ad primum, lapidemue secundum,
Obuius in niveo dux Guisianus equo:
Victor ab indomitibus qui nunc credit usque Britannis,
Quà maris angusto cogitur vnda freto.
Multos ille armis populos, multa oppida cepit:
Gallorum fines protulit Oceano.
Quis Guinam potuisse capi, potuisse Caletum
Credat, ut aduersus stet genus omne virum?
Ipsa suis opibus fidens, & Regem marito,
Hoc longè veniens spreuerat antem malum.
Arguerat vanique suos Regina timoris:
Nulla sed in uitis sat loca tutu Deis.
Aspice, nec gemmis volitat, nec splendidus auro,
Captiuos hominum nec trahit ille greges.
E tantis spolijs, praedaq; ingentis aceruo,
Nil tulit, hunc albo corpore prater equum.
Hunc tamen: ut quoties gradietur, nobilis huius
In patriam toties sit memor officij.
Catera pro meritis socios diuinit in omnes,
Contentus laudis pramia ferre domum.
Ergo prætereunte viro bona dicite verba,
Et manibus plausum congerminate pijs:
Atque Deos orate, si in hunc, Principe nostro
Incolumi, longos ut superesse dies.

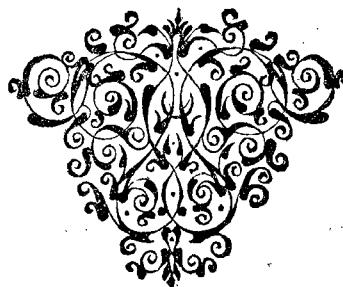
Hoc

*Hocego nec flauos metuam rectore Britannos,
 Nec Bataue gentis Vangionumque minas:
 Sperem etiam magni superato flumine Rheni,
 Lilia Pannonico fixa videre solo.
 Talibus incæptis moliri, Errice, decebat
 Regna tibi fatis debita, spēmque nurus:
 Imperiumque tuum media regione subacta,
 Extremis hominum continuare Scotis.*

De ponte Gardonis.

*Admirandi antiqua operis monumenta, viator,
 Suspicis, auctorem pressit iniqua dies:
 At tu dignus eras ultrà producere famam,
 Dignus eras operi vel superesse tuo.*

I iij

P E T R . C A S T E L L A N I Aureliorum Episcopi,
qui inter concionandum defecit
ac obiit, Tumulus.

Si pulchrū est ducibus pugnādo occumberemortē:
Pontifici pulchrum debet sanctūmque videri,
Sic laterum nixūque omni contendere vocis,
Ut vires media facientem verba corona
Deficiant, sūdōque fatiscat lingua palato.
Ac quondam fortis qui vicit Olympia miles,
Rettulit & multas victor certamine palmas:
Et quem nulla viri virtus perfregerat antē,
Sternitur ille siti tandem confectus & astu.
Discite Pastores, o, vestro munere fungi,
Commissos curare greges, & denique nullum
Seruandi causa pecoris vitare dolorem:
Nec dubitare animam multis pro millibus vnam
Consecrare Deo, ac meliori reddere vite.

HORATII FARNESII.

FT Venus, & Mauors, Romani scilicet ambo
Authores generis, diuisam tempore longo
Hectoris & neque domum coniungere rursus
Aggressi, possent decorisi reddere primo
Vrbis reliquias, antiqua rudera Roma,
Hac non inuita Iunone in fædera iurant:
Ut Francis Itali permisti sanguine, eosdem
Perpetuò Reges habeant, eadem arma sequantur.
Nubit formoso Veneris Diana nepoti,
Non dea venatrix, at magni filia Regis
Errici, sed non ea gaudia longa fuere.
Mulciber inuidit: puerūmque ut cæde recenti

Gauden-

Gaudentem, pulsóque superbū viderat hoste,
 Mortali Deus ipse pedem conferre nec ausus:
 Fulmineam, cæcæ tectus caligine nubis,
 Torquet agens pariter cum nitro & sulphure glandem:
Qua puer, & miseræ cecidit spes maxima Roma.

FR. LOTHARINGII Ducis Guisij.

VN C belli rabies, civilis & abstulit astus,
Dignum post tantos fato meliore triumphos,
Dignum qui nobis venturis esset in annis
 Presidio contra Francorum nominis hostes
 Perpetuos. At tu mea dormis Gallia, nec tot
 Orba viris ducib[us]que domestica vulnera sentis,
 Emula nec regum circunspicis arma potentum.

I A C. BVRDINI Regis Secretarij.

TIC turbas inter medias, auleque tumultus
Posse homines mortem meditari, et vivere rectè,
Rectè posse mori docuit: plus denique nobis
 Profuit exemplo, quam si vixisset in umbra
 Desertisque locis, Cilicum coniectus amictu,
 Vtilis ipse sibi fortassis, inutilis orbi.

Eiusdem.

VNC Deus etatis medio super aethera cursu
Abstulit, exitium nobis ne forte propinquum
 Adspiceret, quo nil patriæ potuisset amanti
 Durius esse viro: sed te Burdine beatum,
Qui modicis opibus, summa probitate, fidéque
Vixisti, pro quo merces nunc maxima calo est.
 Nos miseri, quibus hoc reliquum mors tristis ademit

I iij

*Principis ardentes animos, facilemque iuuentam:
Multaque ciuilis tollebat semina belli
Vir pius, et pacis populis ac regibus author.*

*Haud dubia hac nos signa monent, irata deorum
Numina curam omnem nostrae posuisse salutis,
Et procul hinc nobis alio migrasse relictis.*

IO. CAPELLANI & HON. CASTELLANI
Medic. Regior. Tumulus.

DIVISI patria longa regione locorum,
Preclari artifices eiusdem muneris ambo,
Disimiles morum, discordi Regis in aula,
Exegere tamen (dictu mirabile) vitam
Litibus, inuidieque malo, rixaque carentem:
Communi tecto, et mensa propè semper eadem:
Quo duo more solent germani vinere fratres.

*Magnus uterque, rei medicaque peritus uterque
Supra omnes: antiquæ operæque artisque magistri
Primum adeò tenuere locum, Regisque iuuentam,
Reginaque, Erebi reuocarunt limine portæ
Sapius, ipsi non potuere obsistere morti.*

*Quin immò paucis ambo occubuere diebus,
Ambo vnoque iacent tumulo. prius occidit alter
Lethifera turpique lue: huic mox deinde superstes
Morte sua extincti cumulauit funus amici:
Mandauitque uno condisimul ossa sepulchro,
Ut neque mors illos seiungeret ultima rerum.*

*O diuinus amor, perituraque tempore nullo
Gratia, quantum animis possunt contendere amantes!
Sed fati vis maior erat. Sic omnia tandem
Tempore queque suo in cineres mortalia verti,
Nec medicas artes prodeesse authoribus ipsis.*

P. MONTAUREI Aurelij Tumulus.

VSAE, vester honos, & gentis gloria nostræ,
 Concessit fatis, patria Montaureus exul.
MO ingrata domus, tantum quæ perdere ciuem
 Optasti. non ille superbū hoc nomen ab auro
 Nequicquam tulerat. totus fuit aureus intus,
 Aureus ingenio, doctrina, & moribus aureis.
 Omneis præterea linguas, & nouerat artes,
 Scribebat dignos vobis & Apolline versus.
 Tantum illum talēmque virum si Roma tulisset,
 Aureus in summa staret Montaureus arce,
 Aureus inque foro & rostris, tota aureus urbe:
 Nos vero terras urbēsque negauimus illi,
Qui fuerat regere & terras & idoneus urbes.
 At Deus erexit nobis super alta locavit
 Sidera, perpetuas sedes, patriamque bonorum.
 Hic gladios non ille timet, non impia auari
 Iudicis arbitria, & Francorum nominis hostes.
 Ergo illum Musa defunctum ornate poetam,
 Et dignum tumulo defuncti inscribite carmen,
Qui vestras viuens coluit plus omnibus artes.
 Conditus hoc terra tumulo Montaureus, urbe
 Aurelia, clarisque parentibus ortus, honores
 Precipuos viuens, & principem adeptus in omni
 Laude locum: patria misere civilibus armis
 Oppressa, profugus Sancerras venerat alto
 Colle sitas: ibi dum paucis comitatus amicis
 Expectat qui finis erit, quam meta laborum,
 Ante diem clausit (sic dij voluere) supremum,
Quam daret uxori, quam dulcibus oscula natis,
 Compositaisque domi placida res pace videret.

POEMATVM, QVAE HOC VOLVMINE
continentur; & nominum eorū ad quos scribuntur,

INDEX.

LIB. I.

Ad musas Romanas.	<i>Musæ progenies</i>	pag. 1
Ad Franc. Oliuarium Canc.	<i>Tesum perpetuo Veritus</i>	4
Ad Franc. Turnonium Card.	<i>Turnoni genus heroum</i>	10
Ad Adr. Dracum.	<i>Drace, mihi multis</i>	17
Ad Pontronium.	<i>Ponroni, quid agit</i>	21
Ad Georg. Armeniacum Card:	<i>Cœnanti mecum Fabro</i>	22
Ad Claud. Espencæum.	<i>Qui, pater Espenci</i>	26
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Donec vos bello</i>	36
Ad Od. Castillionæum Card.	<i>Tu quem tot natura bonis</i>	38
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Iampridem numero menses</i>	40
Ad Achillem Bocchium.	<i>Bocchi, per celebri</i>	46
Ad Lancelotum Carlum.	<i>Difimulare etiam potuisti</i>	49
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Ut biduo planè perij,</i>	51
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Antefores me, Diua, tuas</i>	57
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Tandem, Bellai, superas</i>	60
Ad Carolum Lotharing. Card.	<i>Lothari magnum iubeo</i>	62
Ad Petrum Montaureum.	<i>Vltima quæ nobis</i>	63
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Quæ mihi Campanis</i>	66
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Est modò quod miserum</i>	67
Ad Petrum Castellanum.	<i>Castellane, decus musarum</i>	68

LIB. II.

Ad Iacobum Fabrum.	<i>O diræ lites,</i>	78
Ad Margaritam Valesiam.	<i>En toties noua cura</i>	83
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Si virtus & sola viris</i>	89
Ad Franc. Oliuarium Cancell.	<i>Vicit Oliuari</i>	91
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Ergo tibi redditum</i>	95
Ad Crassimum Senat.	<i>Quicquid ubique latet</i>	101
Ad Franc. Oliuarium Canc.	<i>Quid Romana bonus</i>	104
De Meti vrbe capta.	<i>Ergo militibus tandem</i>	107
Ad Henricum Regem.	<i>Ifelix, quò te tua</i>	111
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Est illud quod sèpe queri</i>	112
Ad Lancelotum Carlum.	<i>Ibis amice, tuo</i>	114
Ad Salmonium Macrinum.	<i>Pauperies semper</i>	117
Ad Mariliacum Archiepiscop.	<i>Certe ut difficile est</i>	119
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Quàm facile in multis</i>	122
Ad hospites.	<i>Hospitibus caris</i>	124
Ad Paulum. (. . .)	<i>Camboreæ qui vifus ager</i>	126

Ad Andr.

INDEX.

Ad Andream Tiraquellum.	<i>Qui nondum planè tersus</i>	127
Ad Lancelotum Carlm.	<i>Quid tu, quid Fresius</i>	129
Ad Ianum Morellum.	<i>Hæc mea quorundam</i>	131
Ad Car. Lotharingum Card.	<i>Qui te distineat</i>	136
Adeundem.	<i>Carole si vano</i>	142

LIB. III.

Ad Franc. Oliuarium Canc.	<i>Tot Francise dies</i>	145
Franc. Oliuarij responsio.	<i>Ianus Morellus</i>	152
Ad Ianum Morellum	<i>Quinque dies tantum</i>	154
Ad Od. Caftillionæum Card.	<i>Nempe suis mi Caftilio</i>	159
Ad Cardin. Lotharingum.	<i>Scis tamen ista maris</i>	161
Ad Fran. Lothar. Ducem Guif.	<i>Aut tu rem nobis</i>	169
De Caleti & Guinæ expugnatio-	<i>Sic mutat fortuna vices</i>	171
De Theauilla capta. (ne.	<i>Vt grauis & senio</i>	175
Ad Margaritam Valesiam.	<i>En virgo tibi nobilium</i>	179
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Vsque adeò magnum est</i>	181
Ad eundem.	<i>Hos ego versiculos</i>	182
Ad Io. Bellarium Card.	<i>O mihi te qualem</i>	184
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Fortè fuit tecum mihi</i>	185
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Quam te nostra diu</i>	191
Ad Bart. Faium.	<i>Prime Senatorum</i>	194
Ad Io. Bellarium Card.	<i>Nunc canas hiemes</i>	ibid.
Ad Salmon. Macrinum.	<i>Si videoas Macrine, cupis</i>	196

LIB. IIII.

Ad Vidum Fabrum.	<i>Mortales animos</i>	199
Satyra.	<i>Aequius ad postem clavis</i>	205
Ad Ianum Moruillierum.	<i>Si quis agro longè veniens</i>	220
Ad Sal. Macrinum.	<i>Non ego tot sine te soles</i>	235
De morte D. Brissacæ.	<i>Maturum ut celsa</i>	236
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Mentito toties Remorum</i>	238
In Franciæ. Franciæ Delphini, &	<i>Méne etiam cantare iubes</i>	240
Scotorum Reginæ nuptias.		
Ad Carol. Lotharingum Card.	<i>Hunc etiam cari morbo</i>	245
Ad Margaritam Valesiam.	<i>Afflictum regina malis</i>	246
Ad Carol. Lotharing. Card.	<i>Si pacem tecum referes</i>	251

LIB. V.

De sacra Francisci III. regis initiatione.	<i>Celesti est oleo</i>	255
Ad Iac. Fabrum.	<i>Tres adeò totos</i>	266
Ad Fran. Oliuarium.	<i>Vobiscum Remos</i>	283
Ad Adrianum Turnebum.	<i>Met tam præclari</i>	285
Ad Carolum Card.	<i>Dum tuus hic bellum</i>	ibid.
Ad Musas.	<i>Muse, quas primis</i>	292

INDEX.

Ad Carolum Cardin.	<i>Carole, sinceri</i>	293
Sermo.	<i>Vt quise tecto</i>	300
Sermo, De libertate scribendi.	<i>Scriptorum quosdam</i>	305
De bello ciuili.	<i>Sine malum hoc Pandora tuum.</i>	306
Ad Arnol. Ferrerium.	<i>Ferrerri, quo nec melior</i>	311
Ad Vidum Fabrum.	<i>Vates ille tuus</i>	312
Ad Arn. Ferrerium.	<i>Tam varia atque incerta</i>	319

LIB. VI.

Ad Vidum Fabrum.	<i>Tu me posse putas</i>	321
Ad Iacob. Corbinellum.	<i>Corbinelle libens</i>	325
Ad Antonium Vaccam.	<i>Vacca, tibi multis</i>	331
Ad P. Victorium.	<i>Victori, tanto</i>	336
Ad amicos.	<i>Durus & agrestis</i>	338
Ad Vidum Fabrum.	<i>Si quis felicem,</i>	347
Ad Barth. Faium.	<i>Sperabam, dilecte mihi</i>	354
Ad eundem.	<i>Non quo more solent</i>	356
De obitu Iac. Fabri.	<i>Ergo tam prope me</i>	358
Ad Annam Aestensem.	<i>Annam ihi natis</i>	361
Ad Marg. Ducem Sabaudiae.	<i>Oblectare meis</i>	363
Ad Barth. Faium.	<i>Nolim me pigrum</i>	371
Ad eundem.	<i>Nec victus iaceo</i>	374
In redditum Ducis Guisitorum.	<i>Ite coronati</i>	376
De ponte Gardonis.	<i>Admirandi antiqua operis</i>	377

TVMVLI.

P. Castellani.	<i>Sipulchrum est ducibus</i>	378
Horat. Farnesij.	<i>Et Venus & Mauors</i>	ibid.
Fran. Lothar. Guisij Ducis.	<i>Hunc belliaribes</i>	379
Iac. Burdini.	<i>Hic turbas inter</i>	ibid.
Io. Capellani, & Hon. Castellani med. Reg.	<i>Divisi patria</i>	380
Pet. Montaurei.	<i>Musa vester honos</i>	381

Loci emendandi.

Pag. 146, vers. 19, *Balius seu Selua* 147, 31, *atque obuersa* 151, 18,
multorumque vorax 157, 23, *natis?* ibid. 25, *corpus,* 191, II, *Nobilitas animum,* 239, 15, *pœnarumue* 247, 22, *Non se se* 286, 6, *hoc memet damn.* 343, 1, *doctrina gloria*

